

Rapport
overstromingsramp in Tuindorp-Oostzaan
te Amsterdam-Noord

Samenvattend Rapport over de
overstromingsramp in Tuindorp-Oostzaan
te Amsterdam-Noord,
op 14 januari 1960 en de volgende dagen.

INDELING VAN HET RAPPORT.

	bladz.
Vermelding bronnen van gegevens	5
Overzichtskaarten (fig. 1 en fig. 2)	6

DEEL I

De dijkdoorbraak en de overstroming.

Hoofdstuk I. De ramp:	
1. Het ontstaan van de ramp	7
2. De alarmering	7
3. De omvang van de ramp	8
Hoofdstuk II. De bestrijding van de ramp en de activiteiten op 14 en 15 januari:	
1. Inleiding	8
2. Acties van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende	9
3. Acties van particuliere instanties	14
4. Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven (in alfabetische volgorde)	18
Hoofdstuk III. De coördinatie	40
Hoofdstuk IV. Conclusies	41

DEEL II.

Het opheffen van de gevolgen van de ramp.

Hoofdstuk I. De coördinatie van de hersteldiensten	44
Hoofdstuk II. De activiteiten van de herstel- en hulpdiensten van 16 januari tot de datum van terugkeer van de bevolking:	
1. Inleiding	64
2. Acties van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende	64
3. Acties van particuliere instanties	69
4. Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven (in alfabetische volgorde)	72

DEEL III.

De terugkeer van de bevolking.

Hoofdstuk I.	De activiteiten van de herstel- en hulpdiensten vanaf de datum van terugkeer der bevolking tot de opheffing van de gecoördineerde inspanning:	
	1. Inleiding	100
	2. Acties van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende	100
	3. Acties van particuliere instanties	102
	4. Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven ...	104
	5. Kosten.....	131
Hoofdstuk II.	De voorlichting	132
Hoofdstuk III.	Conclusies uit deel II en deel III	134

DEEL IV.

Beschouwingen.

1. Analyse	136
2. Slotconclusies	138
3. Aanbevelingen	139

BIJLAGEN.

Bijlagen 1a t/m 1g	Afschriften wetten en besluiten, van kracht verklaard en afgekondigd in verband met de overstromingsramp	143
Bijlage 2	Richtlijnen en raadgevingen, uitgereikt aan de bevolking van Tuindorp-Oostzaan bij het weder betreden van het gebied	150
Bijlage 3	Laatste gegevens voor de bewoners van Tuindorp-Oostzaan bij het weder betreden van het gebied	160
Bijlage 4	Brief van Burgemeester en Wethouders van 7 maart 1960 inzake alarmering.....	163
Bijlage 5	Alarmeringsschema	164

FOTO'S:

Nationaal Foto Persbureau Stevens en Magielsen	nos.	1, 2, 6, 12
Algemeen Fotopersbureau Nederland Jan Sterk	nos.	3, 4, 7
Foto Persbureau Ben Merk	no.	5
Algemeen Nederlands Persbureau — Foto	no.	11
Dienst der Publieke Werken	nos.	8, 9, 10

BRONNEN VAN GEGEVENS.

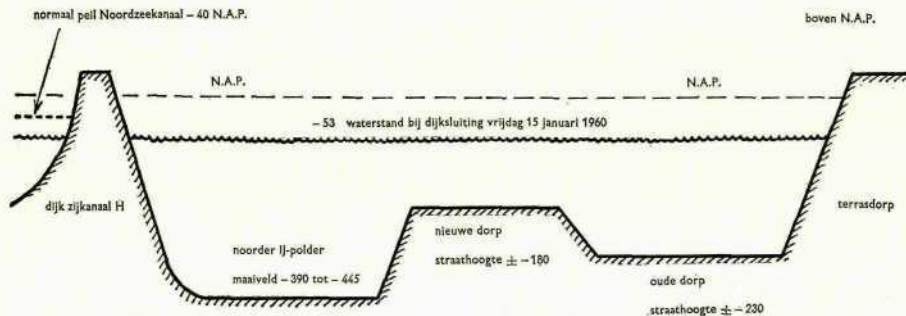
Dit samenvattende rapport is opgesteld op grond van de vertrouwelijke verslagen van de bijeenkomsten op het „Bureau Coördinatie en Organisatie voor de Wederopbouw en Bewoonbaarmaking van Tuindorp-Oostzaan”, en van de rapporten, die door de verschillende instanties werden aangeboden aan het hoofd Bescherming Bevolking, in zijn functie van hoofd van het Bureau Coördinatie en Organisatie, en wel van:

de commandant Maritieme Middelen Amsterdam.....	van 23-2-1960
de territoriale commandant Noordholland	„ 20-1-1960
de commandant district Amsterdam van de Rijkspolitie te Water	„ 2-2-1960
de commandant colonne Amsterdam van het Roode Kruis Korps.....	„ 23-2-1960
de directeur van de Plaatselijke Telefoondienst	„ 17-2-1960
de directeur van het postdistrict Amsterdam	„ 25-2-1960
het hoofd Bescherming Bevolking van de Zaanstreek	„ 17-2-1960
het hoofd buitendienst van de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers.....	„ 13-2-1960

alsmede van de directeuren, hoofden of chefs van de volgende gemeentelijke diensten en bedrijven en van de Afdelingen der Gemeentesecretarie (alfabetisch gerangschikt):

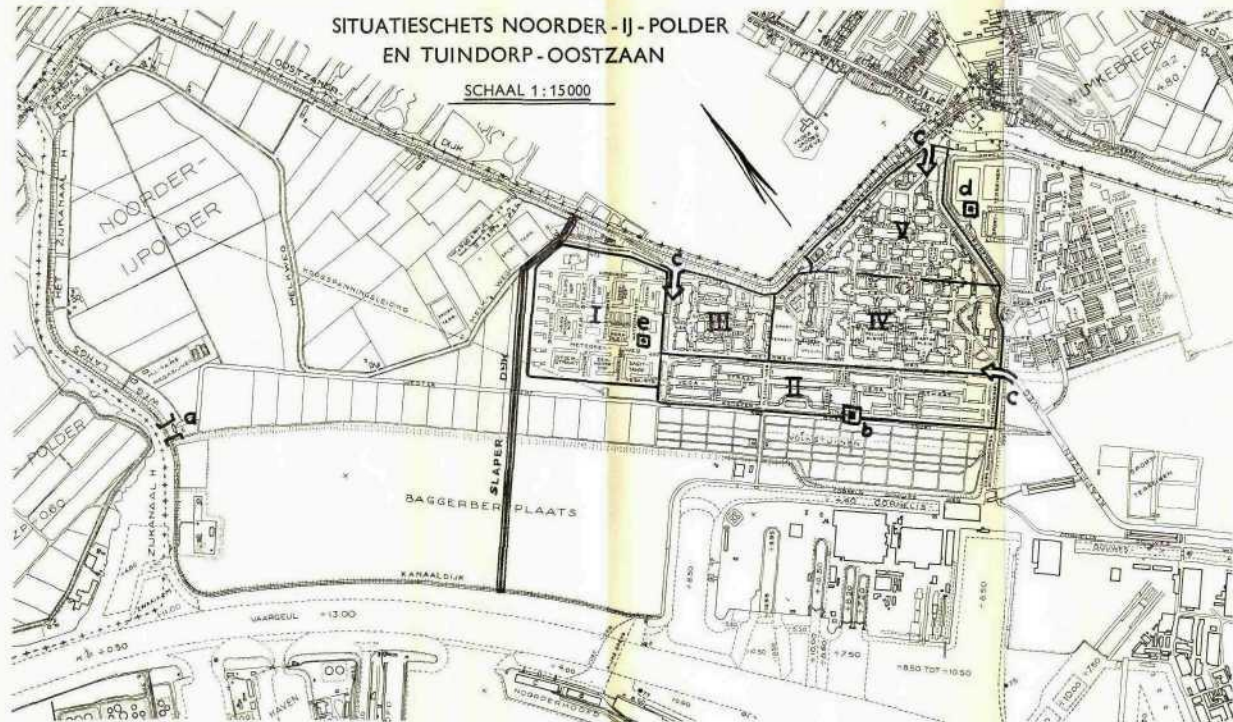
Bescherming Bevolking	van 27-2-1960
Brandweer	van 1-2-1960 en „ 23-2-1960
Bureau Voorlichting en Representatie	—
Burgerlijke Stand, Bevolkingsregister en Verkiezingen	„ 17-2-1960
Centrale Voorzieningsdienst	„ 15-2-1960 en „ 29-2-1960
Gemeente-energiebedrijf	„ 21-1-1960
„	„ 3-3-1960 en „ 21-3-1960
G.G. en G.D.....	„ 12-2-1960
Keuringsdienst van Waren	„ 20-2-1960
Onderwijs-Planbureau	„ 4-2-1960
Politie	„ 19-1-1960 en „ 26-2-1960
Publieke Werken	„ 29-2-1960
Sociale Zaken	„ 16-2-1960 en „ 18-8-1960
Stadsreiniging	„ 29-2-1960
Veemarkt en Abattoir.....	„ 12-2-1960
Vervoerbedrijf	„ 19-2-1960
W.S.B.Z.	„ 16-2-1960 en „ 14-3-1960
Waterleidingen	„ 15-2-1960
Woningdienst	„ 17-2-1960

SCHEMATISCHE VOORSTELLING NIVEAUVERSCHILLEN IN DE NOORDER-IJ-POLDER

SITUATIESCHETS NOORDER-IJ-POLDER EN TUINDORP-OOSTZAAN

SCHAAL 1:15.000

verklaring	{	a = gat in de dijk	I = deel I 1.70 - N.A.P. - 1.80 - N.A.P.
		b = rioolgemaal	II = deel II 2.15 - N.A.P.
		c = toegangswegen	III = deel III 2.30 - N.A.P.
		d = posten meteor	IV = deel IV 2.30 - N.A.P.
		e = noodinstallatie gas
(voor deel I)	V = deel V 2.45 - N.A.P.

DEEL I.

DE DIJKDOORBRAAK EN DE OVERSTROMING.

Hoofdstuk I.

DE RAMP.

1. Het ontstaan van de ramp.

Op donderdag 14 januari 1960 werd te 6.30 uur in de dijk van het Zijkanaal H van de Noorder-IJpolder bij het zg. Barnegat door een militaire patrouille een gat ontdekt, dat toen reeds een breedte had van ongeveer 30 m. Hierdoor stroomde het water met kracht de Noorder-IJpolder binnen. Het bleek, dat de stroming in het gat te sterk was om dit te dichten, voordat het waterniveau aan beide zijden van de dijk gelijk zou staan, zodat te verwachten was, dat het waterpeil in de Noorder-IJpolder zou oplopen tot het normale peil van het Noordzeekanaal, te weten tot 40 cm — N.A.P. (fig. 1).

2. De alarmering.

De dijkbreuk, te 6.30 uur door een militaire patrouille ontdekt, werd, nadat deze patrouille de bewaker van het buskruitmagazijn Polder 8 had gewekt en gealarmeerd, te 6.45 uur telefonisch gerapporteerd aan de Gemeentepolitie via nummer 88888, alsmede aan de Koninklijke Marechaussee en aan haar militaire superieuren.

Door de dienstdoende en met melding bemoeienis hebbende politie-ambtenaren werden de wachtcommandanten van het politiebureau Mosplein in Amsterdam-Noord, de G.G. en G.D. en de dienstdoende polderagent, de Brandweer en de Politie te Zaandam omtrent het gebeurde geïnformeerd.

De Politie in Amsterdam-Noord waarschuwde te 6.50 uur het schakelcentrum van het Gemeente-energiebedrijf, dat het water een transformatorhuisje bedreigde.

Na een nader bericht van een op verkenning gezonden radioauto van de Politie, werden door de Gemeentepolitie tussen 7.00 uur en 7.30 uur, naast de chefs van hun eigen organisatie, mede ingelicht de Burgemeester van Amsterdam, de Burgemeester van Landsmeer, de secretaris-penningmeester van de Noorder-IJpolder, het Gemeente-energiebedrijf, de stadsingenieur, de directeur van de Dienst der Publieke Werken (die reeds naar het Stadhuis was), de Stadsreiniging, ten tweede male de Brandweer en de G.G. en G.D., de Rampdienst van de Dienst voor Sociale Zaken, een hoofdamtenaar van de Rijkswaterstaat, de wachtcommandant van de verkeersgroep van de Rijkspolitie en de officier van piket van het Garnizoensbureau.

Tussen 7.00 uur en 9.00 uur vernamen verschillende diensten en instanties, niet ingelicht door de Politie, via in Tuindorp-Oostzaan wonende personeelsleden over de zich aldaar ontwikkelende ramp, zoals het Abattoir en het Roode Kruis, terwijl om 8.00 uur door de radio-nieuwsberichten vele functionarissen, waaronder van de Posterijen, de Koninklijke Marine en de Dienst Bescherming Bevolking van een en ander kennis namen.

De eerste berichten, ook die over de radio, waren vaag en gaven de indruk, dat een en ander niet zo ernstig was. Eerst door nadere berichten, na onderzoek

ter plaatse, werd de ernst van de werkelijke situatie duidelijk. Om ongeveer 9.00 uur waren de verschillende instanties van de werkelijke toestand op de hoogte.

De bevolking van Tuindorp-Oostzaan werd van 7.30 uur af door luidsprekerwagens van de Politie gealarmeerd.

3. De omvang van de ramp.

Ten gevolge van de dijkbreuk kwam de Noorder-IJpolder voor het grootste gedeelte onder water te staan (fig. 1 en 2). Deze polder, liggende binnen de grenzen van de gemeente Amsterdam en wel in Amsterdam-Noord, heeft een oppervlakte van 297 ha, bestaande uit een hoog gelegen bebouwd opgespoten terrein, ter grootte van circa 75 ha — het zg. Terrasdorp, dat boven N.A.P. ligt en droog bleef — en een lager gedeelte van 222 ha, dat werd geïnundeerd. Het overstroomde gedeelte kan worden verdeeld in:

1. een polder van 152 ha, bestaande uit bouw- en weiland met tuintjes, waarop enige noodwoningen, welk gebied 3,90 m tot 4,45 m — N.A.P. ligt;
2. een bebouwde kom van 70 ha, die de naam draagt van Tuindorp-Oostzaan, bestaande uit een nieuw gedeelte, dat op 1,70 m tot 1,90 m — N.A.P. ligt, en een oud gedeelte, dat 2,20 m tot 2,45 m — N.A.P. is gelegen;

In het overstroomde gebied bevonden zich 2600 woningen, waaronder 38 noodwoningen, met 11.250 inwoners.

Door het afspuien van het Noordzeekanaal tot maximaal 60 cm — N.A.P., waarmede te 11.00 uur werd begonnen, kon worden bereikt, dat het water in de polder en in de huizen 20 cm minder hoog is gekomen en dat bijna 1 miljoen m³ minder water na de dijk dichting uitgedaagd behoefde te worden dan anders het geval zou zijn geweest.

Het water steeg langzaam; om 10.00 uur was het in het centrum van het oude gedeelte ca. 30 cm, om 12.00 uur ca. 90 cm gestegen; om 16.00 uur was de hoogste stand bereikt van ca. 120 cm tot 170 cm in respectievelijk het nieuwe en het oude gedeelte van het tuindorp.

De bevolking moest in haar geheel worden geëvacueerd.

De weersomstandigheden waren op die dag te 7.00 uur: temperatuur lichte vorst (-3°C), er lag en viel sneeuw en er stond weinig wind ($3\frac{1}{2}$ m per sec.) uit n.n.o.-richting. Het tijdstip van het bekend worden van de ramp was onder deze omstandigheden bijzonder gunstig. Het was na zonsopkomst, doch nog zo vroeg, dat de kinderen nog thuis waren, evenals vele mannen. Andere mannen konden nog van hun werk terugkeren.

Hoofdstuk II.

DE BESTRIJDING VAN DE RAMP EN DE ACTIVITEITEN OP 14 EN 15 JANUARI 1960.

1. Inleiding.

Alle diensthoofden zijn na kennisneming van de feiten onmiddellijk handelend opgetreden, elk op eigen gebied, zonder eerst met elkaar contact te hebben opgenomen.

Militaire en andere overheidsinstanties, bedrijven zowel als particulieren kwamen in actie, waardoor een spontane rampbestrijding en hulpverlening groeiden, zoals hieronder nader wordt omschreven.

Na het tot stand komen van gecoördineerde acties bleek men de situatie aan het einde van de eerste dag meester te zijn. Het medeleven was alom groot. Hare Majesteit de Koningin gaf eveneens van haar grote belangstelling blijk door zich op 15 januari naar het rampgebied te begeven, waarbij bezoeken werden gebracht aan het St. Rosa-schoolcomplex, ingericht als opvangcentrum, aan het m.s. „Zuiderkruis”, beschikbaar voor langdurig verblijf, aan de plaats van de dijkdoorbraak en het overstromde gebied. Hare Majesteit onderhield zich langdurig met vele door de ramp getroffen en.

De Vice-minister-president, drs. H. A. Korthals en de Minister van Binnenlandse Zaken, mr. E. H. Toxopeus, bezochten onderscheidenlijk op 14 en 20 januari het rampgebied.

2. Acties van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende.

1. Van de Koninklijke Landmacht.

Na op 14 januari 1960 te 6.30 uur het gat in de dijk te hebben ontdekt en alarm te hebben geslagen, werd vanaf 6.45 uur door een militaire patrouille van de 420e compagnie van Heutz-Mobiël onmiddellijk een aanvang gemaakt met het wekken van de bewoners van de noodwoningen in het poldergebied, waarmede ook na aankomst van de politie, in overleg met deze, werd doorgestaan tot ca. 8.00 uur, waarna de patrouille terugkeerde naar het onderdeel.

De korporaal-patrouillecommandant woonde toevallig zelf in de polder en was ter plaatse goed bekend, waardoor hij op vlotte wijze zijn mensen kon inzetten, hetgeen belangrijk heeft bijgedragen tot het nog tijdig weggkomen van de bewoners.

De bewoners van deze noodwoningen, die alles hebben moeten achterlaten, begaven zich via de Oostzanerdijk naar veiliger plaatsen, zoals de kantines van het sportcomplex „De Meteor” en van de N.D.S.M.

Het 462e Pontonniersbataljon stelde vletten en 60 man onder leiding van een luitenant ter beschikking van de Rijkspolitie te Water, welke door deze te 20.30 uur konden worden ingezet.

Het Korps Koninklijke Marechaussee verleende assistentie door het begeleiden van de pontonniers bij hun reddingswerkzaamheden op het rampterrein alsmede door het regelen van het verkeer over de Oostzanerdijk.

2. Van de Koninklijke Marine.

Reeds om 8.45 uur op de 14e januari bood de Koninklijke Marine aan het hoofd Bescherming Bevolking van Amsterdam onderdak aan voor ca. 1000 personen in de kantine van het Marine-etablissement, alsmede hulp van twee sleepboten, 6 vletten (met verbindingsmiddelen) en een radio-auto, alles met het benodigde personeel. Vanaf ca. 9.00 uur stond deze hulp uitruk-klaar om op afroep door de Rijkspolitie te Water te worden ingezet.

Van ongeveer 10.00 uur af werden van het rampgebied uit evacué's ook afgevoerd naar de kantine van de Koninklijke Marine, waar de slachtoffers met chocolademelk en koek werden ontvangen, verder verzorgd en voorlopig geregistreerd. Omstreeks 11.00 uur werd op verzoek van de Rijkspolitie te Water het hulp-potentieel naar het rampgebied gedirigeerd, waar het om 13.10

uur onder commando van luitenant ter zee Eberlé aankwam en aan de Appelweg 8 zijn hoofdkwartier inrichtte. De vletten werden over de dijk gezet door middel van een kraanwagen van de Koninklijke Landmacht. Des middags werd het communicatievaartuig ter beschikking gesteld van de Nederlandse Televisie Stichting.

Te 18.30 uur werd het personeel afgelost. Het resterende deel werd ondergebracht in „De Meteor”.

De ochtend van de 15de januari waren te 8.20 uur de hulpverleningswerkzaamheden zover gevorderd, dat de Rijkspolitie te Water de hulp van de Koninklijke Marine niet langer nodig had, zodat het detachement naar zijn basis kon terugkeren.

In de kantine van het Marine-etablisement waren in de loop van de 14de januari een verzamelplaats en opvangcentrum voor daklozen gegroeid, alwaar na de hierboven reeds genoemde ontvangst op voortreffelijke wijze voor de evacué's werd gezorgd. Er vond een eenvoudige registratie op lijsten plaats, waarbij in overleg met de G.G. en G.D. aandacht werd besteed aan besmettelijke-ziektegevallen. De betrokken functionarissen adviseerden echter, in voorkomende gevallen de registratie per persoon op kaarten te doen geschieden, aangezien dit bij afvoer een snellere werkwijze zou kunnen geven. De afvoer geschiedde wederom via het registratiepersoneel, waarbij de behoefte aan een aparte vertrek-uitgang naar voren kwam.

De afvoer naar de jeugdherberg „Stadsdoelen” op 15 januari geschiedde per familie op afroep via de omroepinstallatie.

Voor de onderbrenging gedurende de nacht (99 personen) waren mannen en vrouwen met kinderen tot 10 jaar gescheiden; er waren afzonderlijke slaapplekken voor hulpbehoevende vrouwen en kleine kinderen, die bij dag tevens dienden voor rustplaats van gebrekkige mannen. Er was rekening gehouden met een quarantaine-ruimte voor aan besmettelijke ziekten lijdende evacué's, welke echter niet als zodanig gebruikt behoeft te worden.

Na de ontvangst met chocolademelk en koek werd de evacué's later een portie erwtensoep verstrekt en te 18.00 uur werd op 14 januari een broodmaaltijd (lunchpakket) met thee en koffie verstrekt. Het ontbijt op 15 januari te 8.30 uur bestond wederom uit een broodmaaltijd met thee of koffie en havermoutpap voor de kinderen en liefhebbers. Deze maaltijden, alsmede de koffie en de thee op 15 januari te 10.00 uur werden vanwege de officier van administratie van de Koninklijke Marine verstrekt.

De middagmaaltijd op 15 januari bestond uit brood en melk, verstrekt door de Centrale Voorzieningsdienst, via de Dienst Sociale Verzorging van de Dienst Bescherming Bevolking; gedurende het gehele verblijf van evacué's in de kantine is medische hulp aanwezig geweest in de persoon van een verpleger van de wacht, terwijl een arts van de wacht steeds op het Marine-etablisement bereikbaar was.

Gedurende de nacht was een Hoofd-Marva 3e klasse aanwezig voor assistentie in de ingerichte vrouwenzalen. Ook voor recreatie, zowel voor de jeugdige evacué's (eenvoudige kinderspelen onder leiding van Marva's en toevoeging aan de werkploegen van jongens van 8 tot 12 jaar) als voor volwassenen (kaartspelen, lectuur en mogelijkheid tot biljarten) was ruimschoots gezorgd. Muzikale ontspanning was aanwezig.

Morele en geestelijke steun werden, waar nodig, verleend door Marva-officiëren, de vlootpredikant en de aalmoezenier.

Er werd een speciaal telefoontoestel ter beschikking gesteld voor gesprekken van en met evacués.

3. *Van de Rijkspolitie te Water.*

Op 14 januari 1960 ging de Rijkspolitie te Water tussen 7.00 en 8.00 uur met twee boten naar het rampgebied en constateerde, dat niet alleen de polder, maar ook het gehele tuindorp werd bedreigd.

Na overleg met de Burgemeester en de Hoofdcommissaris van Politie, die op 14 januari in het rampgebied aanwezig waren tussen 8.00 en 9.00 uur, werd tot een taakverdeling gekomen, waarbij de Rijkspolitie te Water werd verzocht, de centrale regeling op zich te nemen van de hulpverlening in het ondergelopen gebied.

Daartoe werd een centrale post opgericht bij het Cornelis Douweskanaal. Enige rubberboten werden geleend van de Koninklijke Marine om te worden gebruikt bij het eerste reddingswerk bij nog lage waterstand.

Vanaf ongeveer 9.30 uur werden door bedrijven en particulieren allerhande vaartuigen aangevoerd en, hoewel deze hulp nogal geëmotioneerd was, waardoor in den beginne de vaartuigen te vol werden geladen, kon deze hulp toch door de Rijkspolitie te Water volledig benut worden. Omstreeks 11.00 uur werd aan de Koninklijke Marine verzocht, het hulpdetachment in te zetten.

De georganiseerde hulpverlening te water in het rampgebied onder leiding van de Rijkspolitie te Water kwam omstreeks 13.30 uur op gang, mede doordat te 13.15 uur ook 15 vletten van het Nationaal Rampenfonds arriveerden, welke bemand werden met 1 politie-ambtenaar en te 14.30 uur konden worden ingezet, terwijl te 20.30 uur nog hulp van pontonniers kon worden aangewend.

In de loop van de dag kreeg de Rijkspolitie te Water de beschikking over onderstaande hulp (deels aangeboden, deels verzocht):

<i>Van het Nationaal Rampenfonds</i>	15 vletten
<i>Van de Kon. Ned. Bond tot redden van drenkelingen</i>	50 man personeel, onder leiding van een hoofdinspecteur van Politie.
<i>462e Pontonniers Bataljon</i>	60 man onder leiding van een luitenant.
<i>Bescherming Bevolking</i>	Coördinatie van personele en materiële voorzieningen.
<i>Rondvaart Rederijen</i>	Kooy - Plas - Meyer en Boekel.
<i>N.D.S.M.</i>	kraanhulp - aanlegsteiger - gebruik wasgelegenheid - vletten - personeel.
<i>A.D.M.</i>	Pontons - vlonders - personeel.
<i>Koninklijke Marine</i>	Sleepboten - vletten - personeel - rubberboten onder leiding van een luitenant-ter zee, 1e klas.
<i>Gemeentepolitie</i>	Afd. Verkeer levert gemengde benzine voor aanhangmotoren van het Nationaal Rampenfonds en voor kraanwagens; voorts wordt politiep��rsonnel ter beschikking gesteld.
<i>Sophia-Vereniging</i>	In veiligheid stellen van dieren en overbrenging geredde dieren naar Asyl.

<i>Stoomvaart Mij. Nederland</i>	Reddingsvesten.
<i>Brandweer</i>	Spuut en 6 man voor eventualiteiten in rampgebied.
<i>Publieke Werken</i>	Herstel wegen en aanleg wegen over pompuizen.
<i>Stadsreiniging</i>	Opruimen van wrakhout bij de steigers.
<i>Kon. Marechaussee</i>	Begeleiding pontonniers en regeling verkeer over de dijk.
<i>Gemeenteveren</i>	2 motorboten voor logies personeel.
<i>Plaatselijke Telefoondienst</i>	2 telefoonverbindingen.

Onderdak voor hulpverlenend personeel van de Rijkspolitie te Water werd gecreëerd op de overdekte IJ-veerponten 12 en 14, die hiervoor beschikbaar waren gesteld.

De in de loop van de 14de januari door de Rijkspolitie te Water, met hulp van andere hulpploegen, uitgevoerde werkzaamheden zijn kort samengevat: evacuatie; berging van dieren; bouwen van noodsteigers; begeleiden van bewoners, die kleding en huisdieren uit hun woningen willen halen; bewaking en patrouillegang; het sluiten van ramen en deuren in het rampgebied; het opruimen van kadavers; dijkbewaking bij storm.

Op 15 januari werden de weinigen, die in het rampgebied waren achtergebleven, door de zorg van de Rijkspolitie te Water geëvacueerd.

Bewoners haalden onder toezicht van de Politie kleding en huisdieren uit hun woning.

De Rijkspolitie te Water verwijderde alle particuliere vaartuigen, zodat in het rampgebied alleen nog gevaren werd met de gemakkelijk te herkennen oranje vletten van het Nationaal Rampenfonds en de pontonniers. Te 8.20 uur was aan de Koninklijke Marine kennis gegeven, dat verdere assistentie niet meer nodig was, en deze rukte daarop in.

Door de Plaatselijke Telefoondienst waren 2 netlijnen verzorgd voor de veerboten, die als onderdak dienden.

De reddingsacties van de Rijkspolitie te Water waren hiermede tot een einde gekomen.

4. *Van B.B.-onderdelen en overheidsdiensten van buiten Amsterdam.*

Op 14 januari 1960 werd door de Politie van Zaandam des morgens te ca. 8.00 uur de Oostzanerdijk voor alle normale verkeer afgesloten.

Na het bekend worden van de ramp in Tuindorp-Oostzaan te Amsterdam is de Dienst Bescherming Bevolking van de Zaanstreek direct in actie gekomen. De commandopost werd bezet en een aantal verbindingen werd tot stand gebracht. Twee mobilfoonwagens werden naar het rampgebied gedirigeerd. Op verzoek van het hoofd Bescherming Bevolking van de Zaanstreek werden er in de kantines van de firma Verkade grote hoeveelheden koffie geproduceerd, die met kantinewagens van de Bescherming Bevolking en van de firma Verkade terstond door het Leger des Heils in het rampgebied werden uitgedeeld (in totaal 2600 koppen) van 14 januari 's morgens vroeg tot de volgende morgen.

Drie auto's van de Bescherming Bevolking werden beschikbaar gesteld voor het vervoer van evacués naar verzamelplaatsen voor daklozen in de Zaanstreek. Deze auto's waren bemand met leden van de Roode Kruis colonne.

De havendienst te Zaandam heeft de boot „De Zaan” en enige bemande vletten beschikbaar gesteld voor het vervoeren van personen uit het rampgebied.

De Zaandamse brandweer is uitgerukt met twee bemande materiaalwagens en verleende hulp bij het vervoeren van mensen en bagage. Later is ook de blusboot naar het overstroomde gebied vertrokken.

Tevens werd aangeboden, een opvangcentrum daklozen in te richten, van welk aanbod geen gebruik behoefde te worden gemaakt.

Het kringhoofd van de Bescherming Bevolking van de A-kring — Velsen-Beverwijk bood namens de gemeentebesturen in de middag van 14 januari 1960 aan, te zorgen voor het onderbrengen van evacués in vakantiecampen binnen zijn kring. Van dit aanbod behoefde eveneens geen gebruik te worden gemaakt.

De chef van het kabinet van de Commissaris der Koningin in de provincie Noordholland bood namens de Burgemeester van Broek op Langendijk platboomde vaartuigen aan en van de afdeling Huisvesting en Sociale Aangelegenheden van het Ministerie van Sociale Zaken kwam het aanbod voor het onderbrengen van evacués in werkkampen in Wieringen en het verstrekken van dekens, e.d. Ook van deze beide aanbiedingen behoefde geen gebruik te worden gemaakt.

5. *Van de P.T.T.*

Personeel van de bedrijfs(zelf)bescherming van het Districtspostkantoor te Amsterdam werd op 14 januari 1960 tussen 9.00 uur en 9.30 uur ingezet om personeel, dat in Tuindorp-Oostzaan woonde (39 gezinnen), behulpzaam te zijn bij de evacuatie, waarna ook andere gezinnen hulp werd verleend.

In de loop van die ochtend hebben de Posterijen de eerste buslichting normaal kunnen afwerken, de eerste briefpostbestelling kon slechts gedeeltelijk worden uitgevoerd. In het postagentschap Tuindorp-Oostzaan werd alles naar de bovenverdieping gebracht en bleef daar onder bewaking van het eigen personeel.

Het bijkantoor voor Amsterdam-Noord werd langer opengesteld, en wel tot 22.00 uur; het publiek werd hiervan door middel van de radio-omroep en de draadomroep op de hoogte gebracht. Van deze langere openstelling werd, voornamelijk voor het afhalen van poststukken, een zeer druk gebruik gemaakt.

Op 15 januari werd door de leden van de bedrijfs(zelf)bescherming hulp verleend bij de evacuatie van de postagent in Tuindorp-Oostzaan.

Het bijkantoor in Noord werd wederom tot 22.00 uur opengesteld. Tot 14.00 uur werd een postambtenaar in het Marine-etablisement belast met de verkoop van frankeerzegels, het aannemen van telegrammen, enz.

De Plaatselijke Telefoondienst verzorgde op 14 januari 1960 tussen 11.00 uur en 14.00 uur lijnen voor de Nederlandse Radio Unie en de Nederlandse Televisie stichting en had de chef-buitendienst belast met de coördinatie van alle P.T.D.-werkzaamheden, met opdracht:

- a zoveel mogelijk te voldoen aan elk verzoek van openbare diensten, enz.;
- b belangrijke nummers, die gestoord waren, te bedienen via de storingsdienst;
- c per boot een inspectie te houden in het rampgebied;
- d herstel van de draadomroep in Terrasdorp;
- e richtlijnen uit te werken voor verder herstel.

De hulp-commandopost van de Bescherming Bevolking op het terrein van „De Meteor” werd door middel van een slijprijn op het toestel van „De Meteor” voorzien.

De posten van de Rijkspolitie te Water werden met 2 netlijnen voorzien.

De boodschappendienst van de Plaatselijke Telefoondienst bood aan, 6 lijnen beschikbaar te stellen voor het doorgeven van adressen van particulieren voor evacuë's, welk aanbod gaarne werd aanvaard.

3. Acties van particuliere instanties.

1. *Van de scheepsbouwmaatschappijen.*

De Amsterdamse Droogdok Maatschappij verleende reeds tussen 7.00 uur en 8.00 uur op verzoek van de hoofdinspecteur van Politie van het bureau Mosplein met bemande platboomde vaartuigen assistentie bij de evacuatie van de bevolking.

Ook werden gegevens verstrekt over de aanwezigheid van het emigrantenschip „Zuiderkruis”.

Op een verzoek van de hoofdinspecteur van Politie van het bureau Mosplein, op 14 januari 1960 tussen 7.00 uur en 8.00 uur aan dit bedrijf gericht, stelde de Nederlandsche Dok en Scheepsbouw Maatschappij haar kantine beschikbaar voor het verzamelen van evacuë's.

Na kennismaking van de ramp schakelde de N.D.S.M. het gehele apparaat in, verleende assistentie met personeel en platboomde vaartuigen bij de evacuatie, alsmede met een kraan en het bouwen van landingssteigers. Zowel te voet als met transport per bus van het Gemeentevervoerbedrijf of van particuliere personen- en vrachtauto's werden evacuë's in grote getale aangevoerd; zij werden met warme dranken ontvangen. Later zijn ook andere kantines en de zg. Griekenbarak van het bedrijf ter beschikking gesteld en groeide er een uitgebreide verzamelplaats voor daklozen, waar hulp werd verleend door personeel van het Rode Kruis, de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers, de Dienst Bescherming Bevolking en het bedrijf zelf. Later werd op de dag na aankomst van het materiaal uit rampen-depots van het Rode Kruis een meer vaste post van deze organisatie gevestigd. Het bij de N.D.S.M. liggende vakantieschip „A.N.V.O.” werd met een capaciteit van 40 bedden ter beschikking gesteld voor opname van zieken.

Met een E.H.B.O.-busje van de N.D.S.M. werden evacuë's van de kantine van „De Meteor” naar de N.D.S.M.-kantines overgebracht. In de loop van de eerste dag vonden ongeveer 2000 slachtoffers een eerste rustpunt bij de N.D.S.M.

Voor een tijdelijk hoofdkwartier van het Gemeente-energiebedrijf werd de kantine van de Sportvereniging N.D.S.M. beschikbaar gesteld.

Met behulp van propaangas-zoeklichten werd door dit bedrijf medewerking verleend bij het voorzien van een noodverlichting rondom het rampterrein. Met eigen personeel werden deze zoeklichten geplaatst langs de Cornelis Douwesweg en de Klaprozenweg.

In de loop van de 15de januari werden de enkele zieken, die zich aan boord van de „A.N.V.O.” bevonden, door het Roode Kruis overgenomen en werd ook het Roode Kruis-materieel en -personeel grotendeels teruggetrokken op het Afdelingskantoor. Een kleine uitdeelpost voor kledingpakketten en een opvanggelegenheid voor kinderen bleven nog enige tijd in de kantine gevestigd.

2. *Van de Sportvereniging „De Meteor”.*

Reeds vroeg in de ochtend van de 14e januari verzamelden slachtoffers uit het rampgebied zich in de kantine van het sportcomplex „De Meteor” aan het Perenpad gelegen, aan de oostrand van het geïnundeerde gebied.

Hier ontstond, als zijnde een tactisch droog punt vlak bij het overstroomde gebied, een concentratie van hulpverlenende instanties, vanaf ca. 11.00 uur onder coördinerende leiding van de Dienst Bescherming Bevolking, welke aldaar een lokaal radiotelefonisch verbindingscentrum had ingericht. Werkruimte werd ter beschikking gesteld voor de Dienst Bescherming Bevolking met een verbindingscentrum, een kleine eerste hulppost en een kleine reddingspost, alsmede voor de wijkraad van het wijkcentrum ter plaatse. Door het bestuur werd in de kantine aan slachtoffers en helpers koffie verstrekt, waarmede gedurende de gehele eerste fase van de hulpverlening ononderbroken werd doorgegaan, terwijl op talloze wijzen hulp werd verleend bij de noodzakelijke improvisatie.

Van deze eerste verzamelplaats werden de evacuë's met particuliere personen- en vrachtauto's, later ook met bussen van het Gemeentevervoerbedrijf, verder getransporteerd naar de grote verzamelposten.

3. *Van het Roode Kruis.*

Op 14 januari kreeg de commandant van de Roode Kruis Colonne Amsterdam te 8.15 uur via het afdelingskantoor bericht, dat Tuindorp-Oostzaan werd overstroomd. Op direct daarna bij de G.G. en G.D. gevraagde inlichtingen werd geantwoord, dat in de buurt van het tuindorp een dijkje was doorgebroken, waardoor een polder onderliep en enkele huizen werden bedreigd. Enkele patiënten waren uit deze huizen geëvacueerd. Verder was er geen gevaar en voor het Roode Kruis bestond, zo meende men, geen reden, stappen te doen. De plaatsvervangende colonne-commandant nam contact op met het hoofd Bescherming Bevolking en korte tijd later bereikten deze commandant nieuwe berichten, dat in het tuindorp een halve meter water stond en de bevolking met spoed zou worden geëvacueerd.

Verkenning ter plaatse leerde, dat het laatste bericht juist was. De bevolking was bezig, het dorp te verlaten. Redenen om aan te nemen, dat mensen in gevaar waren, leken niet aanwezig. Niemand wist, hoe hoog het water zou stijgen. Een adjudant-onderofficier van het Roode Kruis, werkzaam bij de N.D.S.M., deelde korte tijd later mede, dat inderdaad het gehele tuindorp zou onderlopen. De evacuatie van de bevolking geschiedde, zo zei hij, via de N.D.S.M., waar de directie kantines en andere ruimten beschikbaar had gesteld. Legeringsmateriaal was daarvoor evenwel niet aanwezig. Daarom werd terstond het materiaal van 3 rampendepots uit Amsterdam overgebracht naar de N.D.S.M. De colonne beschikt over een rampenorganisatie, waaruit omstreeks 100 helpers en helpsters zowel overdag als 's-nachts kunnen worden gealarmeerd voor directe opkomst. Deze organisatie heeft uitstekend gefunctioneerd. Op 14 en 15 januari zijn allen op 2 of 3 na vlot opgekomen.

Op het Afdelingsbureau teruggekomen, bleek de colonne-commandant, dat inmiddels het Hoofdbestuur nog 2 rampendepots zou afzenden en dat het m.s. „J. Henry Dunant” naar Amsterdam was gedirigeerd. Bij de N.D.S.M. werd voorlopig het materiaal van één rampendepot uitgepakt. Dit leek voldoende, bijna ieder bleek een evacuatie-adres te hebben. Er was behoefte aan sokken en kousen; velen waren met natte voeten aangekomen.

Patiënten waren er zo goed als niet. De plaatsvervangende colonne-commandant, die ter plaatse was, liet 5 patiënten opnemen via de G.G. en G.D. Vóór in de middag werd contact opgenomen met de verzamelpost aan „De Meteor”, alwaar de Bescherming Bevolking de leiding had en geen Roode-Kruishulp nodig was. Bij de N.D.S.M. hielp de U.V.V. en het Roode-Kruis-personeel. De bevolking werd kennelijk goed opgevangen, grotere groepen evacué's waren er niet en niemand behoefde buiten te wachten.

In de kantine werden met hulp van o.a. ongeveer 20 helpers van de Roode Kruis Colonne uit Haarlemmermeer, die zich 's ochtends spontaan gemeld hadden, warme dranken uitgedeeld. Er waren voorlopig 100 bedden in gereedheid gebracht, terwijl het vakantieschip „A.N.V.O.” ter beschikking was met 40 bedden voor zieken. Bovendien was met de adjunct-directrice van het Wilhelmina Gasthuis de afspraak gemaakt, dat, zo nodig, 40 à 50 thuis liggende patiënten zouden kunnen worden opgenomen, wanneer helpsters bij de verpleging zouden kunnen assisteren.

In de middag bleek, dat de Dienst Bescherming Bevolking in de St. Rosaschool legeringsmogelijkheden had voor, zo nodig, honderden mensen, terwijl tevens bekend werd, dat nog slechts enkele honderden mensen in het tuindorp waren achtergebleven, zodat werd besloten, de materialen van twee nog niet uitgepakte rampendepots terug te brengen naar de depots. De helpsters bleven voorlopig bij de opgemaakte bedden om, zo nodig, 's avonds en 's nachts nog mensen te kunnen opnemen. Hieraan bleek geen behoefte te bestaan en in de loop van de nacht werd ingepakt.

Aan het einde van de eerste dag kwamen de eerste aanvragen voor matrassen, kussens en dekens binnen van particulieren, die evacué's hadden opgenomen, doch mede in verband met de heersende koude niet over voldoende beddegoed bleken te beschikken. Hiervoor werd legeringsmateriaal uit de rampendepots in bruikleen afgestaan, hetgeen langzamerhand het meeste personeel is gaan opeisen.

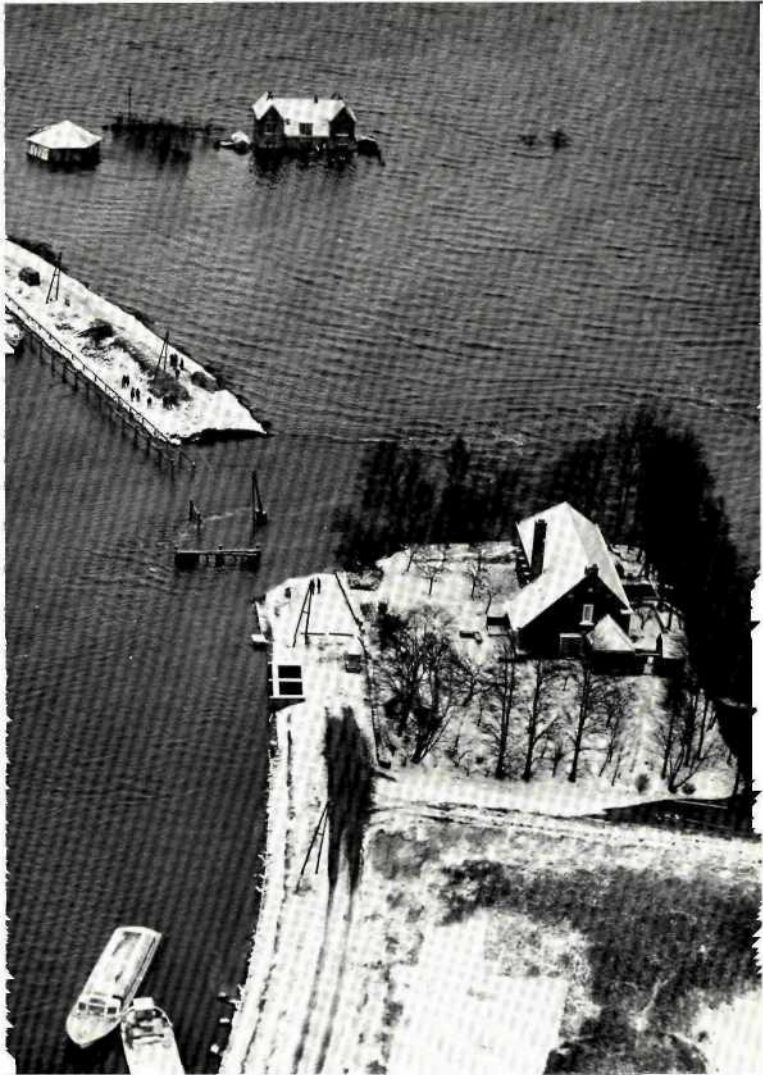
Op 15 januari waren alle 7, in Amsterdam aanwezige depots uitgeput en begon de aanvoer van extra hoeveelheden van de Intendance.

In de loop van de nacht, te ca. 1.00 uur, was de „J. Henry Dunant” gearriveerd en werden in de morgen van de 15e januari de enkele zieken, die op de „A.N.V.O.” waren ondergebracht, opgenomen.

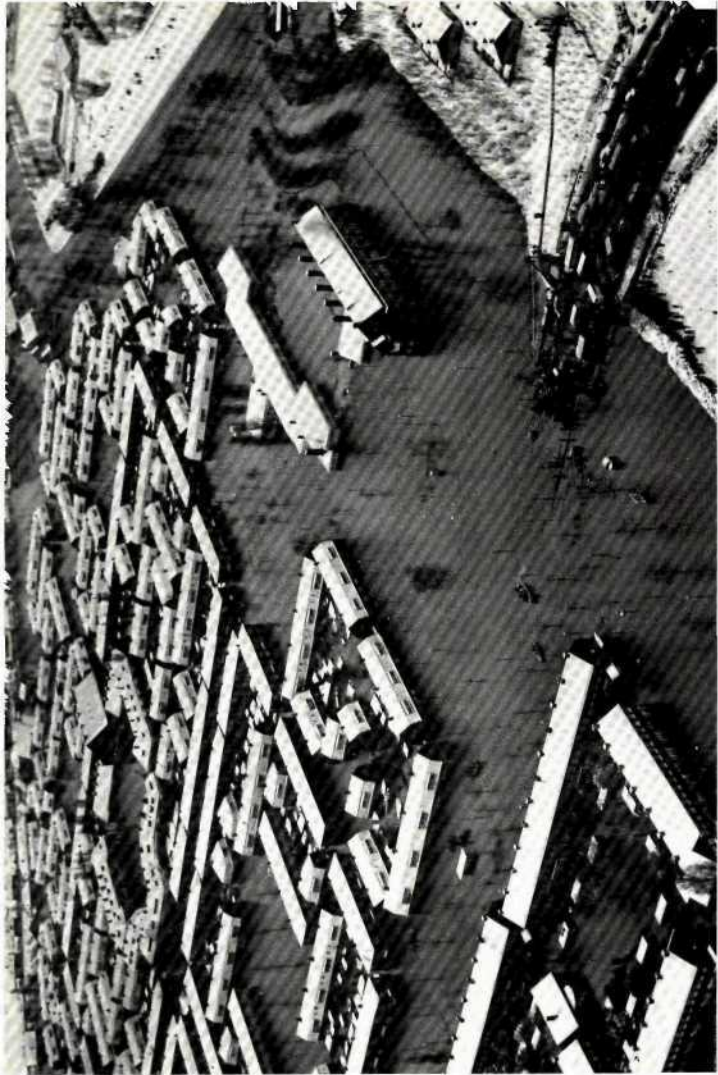
Personeel en materieel werden grotendeels teruggetrokken op het Afdelingsbureau.

In de loop van 15 januari werd het mogelijk, de distributie van beddegoed in volle omvang te doen plaatsvinden aan het Afdelingsbureau.

Aanvankelijk werd, vooral voor het verwerken van de van de Intendance ingekomen goederen, een dankbaar gebruik gemaakt van de gastvrijheid van de Brandweer aan de Honthorststraat, maar toen een en ander een zodanige omvang ging aannemen, dat het vlot uitrukken van de Brandweer al te zeer dreigde te worden verstoord, werd op 15 januari 's avonds het centrale magazijn ondergebracht in een der kantine van het Olympisch Stadion.

1. De oorzaak van de ramp

2. De omvang van de ramp

Vanaf 15 januari werden aan het Afdelingskantoor, een kleine post bij de N.D.S.M. en later ook bij het clubgebouw „De Meteor” en het m.s. „Zuiderkruis” kledingpakketten uitgereikt.

De verbindingsgroep verzorgde dag en nacht de bezetting van de telefooncentrale aan het Afdelingskantoor, die met 4 lijnen werd uitgebreid.

4. *Van de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers.*

Door de dames van de Unie voor Vrouwelijke Vrijwilligers werd op de 14e en 15e januari belangrijke hulp verleend bij het ontvangen, verzorgen en registreren van vluchtelingen bij de verschillende verzamelplaatsen en opvangcentra voor daklozen, zoals bij de N.D.S.M., „De Meteor” en het St. Rosa-complex, terwijl ook administratieve hulp werd verleend bij het registratiecentrum aan de Papaverhoek 5.

Belangrijke hulp werd verder verleend bij het vervoer van zieken, validen en invaliden met particuliere auto's en de zg. bellewagenvan de U.V.V. naar particuliere adressen, die tevoren werden gecontroleerd, alsmede naar de verschillende opvangcentra.

Met de bellewagenvan werd een pendeldienst onderhouden tussen het Mosplein en de Oostzanerdijs voor vervoer van mensen, die hun huizen mochten bezoeken; met deze wagen werden tevens goederen vervoerd.

Op verschillende plaatsen werd hulp verleend door het bezighouden van kinderen.

5. *Van andere particuliere zijde.*

Particulieren in en buiten de stad boden in grote getale aan, onderdak te verlenen aan evacués, zodat ten slotte ruim 1300 adressen werden geregistreerd en 95% van de geëvacueerde bevolking bij particulieren onderdak vond.

De boodschappendienst „Telefonische Service Onderneming” uit de Derde Helmersstraat 53 bood aan, zijn medewerking te verlenen als meldingspost op telefoonno. 12 31 23 voor evacuatie-adressen. Van dit aanbod werd een dankbaar en nuttig gebruik gemaakt.

Van de Wegenwacht was vanaf 15 januari 9.00 uur een ploeg op het ramp-terrein aanwezig om vluchtelingen te helpen bij de evacuatie.

Van de Koninklijke Nederlandse Bond tot het Redden van Drenkelingen (Kustreddingsbrigade) kwamen te 13.45 uur 50 man onder leiding van de hoofdinspecteur van Politie G. J. Timmermans uit Velsen assistentie verlenen als bemanning van 15 volledig uitgeruste plastic vletten van het Nationaal Rampenfonds.

Bestuur en leden van het Wijkcentrum Tuindorp-Oostzaan hebben vanaf het begin van de ramp op vele plaatsen hulp verleend en mede door hun plaatselijke bekendheid waardevolle medewerking gegeven bij de organisatie en de improvisatie van de zeer uiteenlopende werkzaamheden, die in en om het rampgebied moesten worden gedaan. Zij hadden een vast punt in de kantines van „De Meteor”, alwaar ook vele bewoners zich om advies bij hen vervoegden.

Een groot aantal particulieren verleende hulp in het rampgebied met bootjes, enz.; anderen boden hulp aan met hun auto's voor het vervoer van slachtoffers van het rampgebied naar veiliger plaatsen. Ter plaatse nam dit ten slotte een dermate grote omvang aan, dat de hoofdinspecteur van Politie om verkeers-technische redenen verdere hulp moest afwijzen. Voor vervoer van verzamel-

plaatsen naar adressen in de stad werd deze hulp gecoördineerd gebruikt via de Dienst Bescherming Bevolking.

4. Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven.

(in alfabetische volgorde).

1. *Bescherming Bevolking.*

Direct na het individueel kennis nemen van de ramp, die zich in Tuindorp-Oostzaan aan het ontwikkelen was, werden op 14 januari tussen 8.00 uur en 9.00 uur door verschillende functionarissen van de Dienst B.B. voorbereidende maatregelen genomen in afwachting van nadere orders en gegevens, waardoor o.a. een auto met hulpmaterialen, zoals brancards, dekens, laarzen, schoppen, touwen, enz. vanaf 8.45 uur uitrukbaar stond en een verbindingswagen (mobilofoonwagen) bedrijfsklaar was gemaakt en gereed stond. Aan een verzoek van de Brandweer, te 8.45 uur gedaan, in verband met inzet van eigen materieel in Amsterdam-Noord, een B.B.-dieselspuit gereed te willen houden om assistentie te kunnen verlenen, werd voldaan en deze spuit stond vanaf 8.50 uur voor dit doel gereed.

In het rampgebied zelf traden verschillende B.B.-wijkfunctionarissen en noodwachters spontaan actief op bij de hulpverlening.

Een wijkleider van de E.H.B.O. vormde met enige E.H.B.O.-ers/sters een hulpploeg, die opereerde in het westelijke nieuwe gedeelte van het tuindorp en zich speciaal ontfermde over ouden van dagen, zieken, kinderen en hulpbehoevenden; het wijkhoofd van de getroffen wijk deed in het oude dorp hetzelfde en alarmeerde te 8.15 uur het hoofd Personele Voorziening o.a. met het verzoek om hulp met materialen (die inmiddels al klaar stonden).

Om 9.00 uur begonnen de verkenning en de hulpverlening.

Op last van het hoofd Bescherming Bevolking werden de B.B.-verbindingen in bedrijf gesteld en het verbindingscentrum van de Commandopost bezet.

Het Hoofdkantoor diende als commandopost en was door middel van een inductorlijn met het verbindingscentrum verbonden. De klaar staande verbindingswagen kreeg opdracht, met een staffunctionaris een verkenning in het rampgebied te gaan verrichten.

Een lijst werd samengesteld van opgeleide plichtnoodwachters, die snel, per telefoon of koerier, opgeroepen zouden kunnen worden. Deze mogelijkheid behoeft uiteindelijk niet benut te worden.

De leider van de afdeling Dienst Sociale Verzorging-BB (D.S.V.) van de Dienst voor Sociale Zaken meldde zich bij het plaatsvervangend hoofd-B.B. en in overleg en samenwerking met de directeur van de Dienst voor Sociale Zaken werd het D.S.V.-apparaat in werking gesteld voor daklozenzorg en kantinedienst. Een tweede mobilofoonwagen werd met spoed bedrijfsklaar gemaakt en bemand met portofonisten, ten einde in het rampterrein een radio-telefonisch verbindingssnet te kunnen opbouwen.

Voor de bezetting van al deze in bedrijf komende onderdelen werd gebruik gemaakt van vast personeel van de dienst. Te 8.55 uur werd een aanbod ontvangen van de Koninklijke Marine (C.M.M.A.D.) voor onderdak voor ca. 1000 personen in de kantine van het Marine-etablissement, alsmede voor hulp in het rampgebied met 2 sleepboten, 6 vletten (met verbindingsmiddelen) en een radio-auto; alles met het benodigde personeel.

Reeds vroeg in de morgen waren van BB-functionarissen zowel uit Noord als uit Amsterdam bezuiden het IJ een groot aantal aanbiedingen ingekomen en vragen gesteld over de mogelijkheden om in BB-verband aan de rampbestrijding te kunnen deelnemen, van welke aanbiedingen op dat ogenblik nog geen gebruik kon worden gemaakt, daar de B.B. niet officieel was ingeschakeld en de gegevens over de ramp nog vaag waren.

Vanaf omstreeks 9.45 uur werden zoveel mogelijk vrijwillige noodwachters (met laarzen) uitsluitend uit Amsterdam-Noord opgeroepen en naar het bedreigde gebied gestuurd voor hulpverlening bij de redding.

Wijkhoofden en noodwachters, die zich bij het kantoor van de B.B. telefonisch aanmeldden om te helpen, nadat de noodwachters in Amsterdam-Noord waren opgeroepen, werden allen als vrijwilliger naar het rampterrein verwezen.

Aangezien telefonisch contact met de wijkhoofden ter plaatse niet mogelijk bleek, werd de Vak-Bda voor Amsterdam-Noord opgedragen, zich ten spoedigste met zijn wijk-Bda's naar Amsterdam-Noord te begeven, ten einde zoveel mogelijk noodwachters te alarmeren. Met assistentie van luidsprekersauto's van de Politie verliep deze alarmering vlot. Doordat velen, die niet zelf in het rampgebied woonden, nadat van hun eerste aanbod geen gebruik gemaakt kon worden, normaal aan hun werk gegaan waren, viel de opkomst tegen en gaven de eerste dag 53 noodwachters en 9 particulieren aan deze oproep gehoor. Als meldingspunt fungeerde aanvankelijk het Politie-posthuis in de Maanstraat, later toen ook dit door het wassende water niet meer bereikbaar was, werd dit meldingspunt verlegd naar een inmiddels geïmproviseerde vooruitgeschoven B.B.-commandopost in de gebouwen van het sportcomplex „De Meteor” aan het Perenpad. Alhier was nl. — na gedane verkenning in het rampgebied en enige coördinerende assistentie o.a. aan dames van de U.V.V., mede in verband met de groeiende verzamelplaats daklozen bij de N.D.S.M. — door middel van een tweede mobilifoonwagen met portofonisten, een verbindingscentrum voor een radio-verbindingsnet langs de oostrand van het rampgebied tot stand gekomen, alsmede een kleine eerste hulppost en een kleine reddingspost ingericht, nadat de gereed staande materialen te ca. 11.00 uur ter plaatse waren aangekomen. Met behulp van de zich meldende noodwachters werd assistentie verleend bij het redden per vlet in het overstroomde gebied, het begeleiden (per auto) van evacués en het verrichten van D.S.V.-werkzaamheden op de post „De Meteor”. Waar mogelijk werd coördinerend opgetreden, waarbij de aanwezigheid van enige leden van de wijkraad op hetzelfde complex „De Meteor” een gunstig werkende factor was. Door het als vaste radio-verbindingspost inrichten van deze post, kon de verkenningssauto ter beschikking worden gesteld voor transport van evacués. Deze verbindingen hebben zeer bevredigend gewerkt, waardoor veel tijd werd gewonnen, door het snel kunnen inzetten van inmiddels ter beschikking gekomen transportmiddelen op die plaatsen, waar evacués-congesties ontstonden. Bovendien konden veel verzoeken dan wel aanwijzingen van familieleden voor het afhalen van bewoners (zieken, ouden van dagen, enz.) uit het tuindorp snel worden doorgegeven naar de aanlegplaatsen, vanwaar men de opgegeven adressen ging controleren op aanwezigheid van de bewoners.

Beschikking over een telefoon werd verkregen, doordat de Plaatselijke Telefoondienst een tweede toestel op de lijn van „De Meteor” aansloot.

Inmiddels waren op het kantoor van de Dienst Bescherming Bevolking de kantinevagens van de D.S.V. bevoorraad en bemand met twee vrouwelijke

administratieve krachten van de dienst, waarna zij omstreeks 10.30 uur in bedrijf konden worden gesteld.

Aanbiedingen van particulieren, die hun auto beschikbaar stelden of evacuë's wilden opnemen, kwamen steeds binnen en werden genoteerd en later doorgegeven aan de St. Rosaschool, alwaar, nadat tussen 10.00 uur en 12.00 uur door de priorin met leerlingen van de oudste klassen de lokalen waren ontruimd en door personeel van de B.B. en de Dienst voor Sociale Zaken bedden e.d. uit het magazijn „Ceres” naar de St. Rosaschool waren gedirigeerd en aldaar opgesteld, door de D.S.V. een opvangcentrum werd ingericht.

Uit een te omstreeks 13.00 uur ingesteld onderzoek om te bezien, welke maatregelen op administratief of eventueel financieel gebied getroffen zouden moeten worden, bleek, zowel bij het St. Rosa-complex als bij de post „De Metoor”, dat met het geven van enkele aanwijzingen kon worden volstaan, daar, zij het ook op zeer eenvoudige wijze, de benodigde gegevens door het aanwezige B.B.- en ander personeel werden bijgehouden.

Te 13.10 uur meldde zich op de post „De Metoor” de luitenant-ter-zee Eberlé, die mededeelde aan de Oostzanerdijk 2 sleepboten en 6 vletten ter beschikking te hebben. Deze functionaris werd zo goed mogelijk ingelicht aan de hand van de situatie op de kaart en besloten werd, het rampgebied vanaf de noordzijde systematisch te bewerken en de evacuë's af te zetten aan de Klaprozenweg, alwaar de beste mogelijkheid tot afvoer was.

In de middag woonde het hoofd Bescherming Bevolking van 14.00 uur tot 15.45 uur een vergadering bij op het Stadhuis met Burgemeester en Wethouders.

Met aangeboden particuliere personenauto's werd voor het afhalen van evacuë's vanaf de Shell-kantine en het brengen van dezen naar het opvangcentrum in „De Laurier” gezorgd. Overigens werden particulieren, die zich met auto's meldden voor transport van evacuë's, gedirigeerd naar de N.D.S.M.-werf Oost, Afd. Personeelszaken, alwaar de U.V.V. zetelde, die de aanwijzing van weg te brengen evacuë's regelde. Na overleg werden door de chef Verbindingsdienst vrijwillige noodwachters opgeroepen voor een 24-uur bezetting van de verbindingslijnen en werd de aflossing van de portofonisten in het rampgebied geregeld. Met medewerking van de Politie-verbindingsdienst werd het voorzien in — en laden van — accu's voor mobilofoons en portofoons geregeld. Een doorverbinding (mobilfoon-telefoon) tussen B.B.-functionarissen werd bewerkstelligd.

Te ca. 17.30 uur werd in overleg met de Rijkspolitie te Water het radio-verbindingsnet aangepast aan de gewijzigde omstandigheden.

Bij het bezoek van de Burgemeester en mevr. Van Hall, alsmede de heer mr. G. van 't Hull, Wethouder voor de Publieke Werken, en de directeur der Publieke Werken, A. van Walraven, aan het rampgebied te 22.15 uur, gaf een ambtenaar van de Dienst Bescherming Bevolking een beknopt overzicht over de situatie en hetgeen er die dag gedaan was. Na regeling van wachtdiensten van personeel meldde hij zich te 23.30 uur bij het hoofd Bescherming Bevolking op het kantoor van de B.B.

Het plaatsvervangend hoofd B.B. was des avonds te 19.30 uur aanwezig bij een stafbespreking ten kantore van de Dienst voor Sociale Zaken.

Het kantoor van de B.B. bleef gedurende de nacht bezet.

De noodwachters, die via de post „De Metoor” in het rampgebied hadden geholpen, konden, na een onderbreking van hun werkzaamheden tussen 18.00

uur en 20.00 uur voor het nuttigen van een maaltijd, om 21.30 uur namens het hoofd Bescherming Bevolking worden bedankt en naar huis worden gezonden.

Het wijkhoofd ter plaatse deed dienst als telefonist in de post „De Meteor” van 14 januari 18.00 uur tot 15 januari 10.00 uur.

Een lid van de B.B.-staf leidde de heren Kamerlingh Onnes en Rietveld van het Ministerie van Binnenlandse Zaken rond door het rampgebied.

De Commandopost B.B. bleef des nachts bezet met verbindingspersoneel (gedeeltelijk vrijwillige noodwachters) en enkele Bda's van de overheidsdiensten voor eventualiteiten.

Er deden zich geen bijzonderheden voor.

Op de tweede dag van de ramp (15 januari 1960) werden de werkzaamheden van de eerste dag onverminderd voortgezet en allerwegen hulp verleend om tot consolidatie van de toestand te komen en de noodopvangcentra zo spoedig mogelijk hun oorspronkelijke bestemming te hergeven.

Verbindingslijnen bleven nog bezet met B.B.-personeel. Des avonds te 19.30 uur kon de Commandopost worden gesloten. De betaling van de noodwachtbeloning aan de vrijwillige noodwachters, van wie er in totaal 195 dienst hadden gedaan (54 op 15 januari), werd geregeld.

Het hoofd Bescherming Bevolking was te 14.00 uur op het rampterrein aanwezig in verband met het bezoek van H.M. de Koningin.

Terzelfder tijd was het plaatsvervangend hoofd van de dienst aanwezig bij een vergadering ten Stadhuize met de Wethouders, onder voorzitterschap van de loco-Burgemeester, op welke vergadering een commissie werd ingesteld, waarbij het hoofd Bescherming Bevolking de leiding en coördinatie werden opgedragen van alle werkzaamheden, in samenwerking met de heer P. C. Besanger, die als contactpunt op het Stadhuis fungeerde.

Omstreeks 14.00 uur kon de post „De Meteor” worden opgeheven. Wel bleef een verbindingswagen tot 17.00 uur op het rampterrein aanwezig.

De overige B.B.-verbindingen bleven verder permanent bezet tot en met zondag 17 januari.

Vrijdagavond 15 januari te 20.00 uur vond de eerste vergadering van alle diensthoofden plaats op het „Bureau Coördinatie en Organisatie voor de wederopbouw en bewoonbaarmaking van Tuindorp-Oostzaan” ten kantore van de Dienst Bescherming Bevolking onder leiding van het hoofd van deze dienst.

2. Brandweer.

Nadat de commandant der Brandweer op 14 januari 1960 te 8.00 uur uit de radio-nieuwsberichten over een lek in een dijk in Amsterdam-Noord had vernomen en te 8.20 uur op zijn bureau een verzoek om assistentie werd ontvangen van een in Tuindorp-Oostzaan wonende brandmeester, die meldde, dat het water bij de Melkweg over de weg liep en stijgende was, werd een autospuut naar dit punt gezonden met de opdracht, waar mogelijk te helpen en zo spoedig mogelijk bericht omtrent de toestand te geven.

Te 8.40 uur werd van de bevelvoerder van deze autospuut bericht ontvangen, dat het water stijgende was en dat dringend hulp nodig was om mensen te evacueren en meubelen naar bovenverdiepingen te brengen. Hierop werd een tweede spuit naar de Melkweg gezonden.

Te 9.10 uur werd door de bezetting van deze autospuiten om lieslaarzen gevraagd, daar het water bleef stijgen en te diep voor de laarzen van de Brandweer geworden was. Inmiddels was telefonisch contact opgenomen met de Dienst Bescherming Bevolking en andere diensten; veel concrete gegevens waren nog niet bekend, maar de commandant der Brandweer kreeg de indruk, dat:

- a het gat in de dijk niet gedicht kon worden;
- b het waterpeil in het onderlopende gebied tot 1,60 m à 2 meter zou stijgen.

Daar geen verbinding met de uitgezonden autospuiten bestond, begaf de commandant der Brandweer zich, vergezeld van de 2e officier, naar het tuindorp om zich op de hoogte te stellen van de situatie en, aldaar aangekomen, bleek hem, dat:

- a hulp alleen met vaartuigen geboden kon worden;
- b van direct gevaar voor gebouwen en mensen geen sprake was, daar het water betrekkelijk rustig stroomde en het zeker niet tot de tweede verdieping van de huizen zou komen.

Het personeel van de beide autospuiten bleek tot aan het middel in het water gewerkt te hebben; het had last van de koude en kreeg derhalve order in te rukken. Verdere inzet van brandweermateriaal of -personen werd door de commandant der Brandweer niet nodig geacht, daar er voldoende mankracht aanwezig was om ter beschikking komende bootjes te bemannen. Zolang op de verdiepingen der huizen nog mensen aanwezig waren, werd de kans op uitbreken van brand vrij groot geacht (noodverlichting, petroleumkacheltjes); daarom werd, na overleg met de Rijkspolitie te Water, enig brandblusmateriaal in een daartoe geschikt vaartuig geplaatst, terwijl een ploeg brandweer-personeel voor bediening van dit materiaal in de onmiddellijke omgeving van de ligplaats van dit vaartuig werd ondergebracht.

Nadat de evacuatie was voltooid, werd de bedieningsploeg ingetrokken; bij eventueel alarm zou post IJ naar dit vaartuig uitrukken.

Pas toen het water zover gedaald was, dat in het tuindorp niet meer gevaren kon worden, werd ook het in de sloep aanwezige materiaal teruggetrokken.

3. *Bureau Voorlichting en Representatie.*

Op 14 januari, kort na het bekend worden van de radioberichten, stelde het hoofd van het Bureau Voorlichting en Representatie zich telefonisch in verbinding met het hoofd van de Dienst Bescherming Bevolking, de directie van de Dienst der Publieke Werken en het Hoofdbureau van Politie ten behoeve van de voorlichting van de pers, radio, televisie en andere massa-communicatiemiddelen, zowel uit het binnenland als — later op de dag eveneens — uit het buitenland.

Inmiddels hadden ambtenaren van de afdeling Publiciteit van de Dienst der Publieke Werken zich naar het rampgebied begeven, om — gezien de eerste, vage en verwarde geruchten — nadere inlichtingen in te winnen.

Van meet af aan besloot het hoofd van het Bureau Voorlichting en Repre-

sentatie zijn personeel ten Stadhuize te doen blijven, ten einde aldaar een centrale inlichtingenpost te doen functioneren.

In de loop van de dag konden berichten over aard en omvang van de ramp, gegevens over het rampgebied zelf, alsmede mededelingen inzake beslissingen van het Gemeentebestuur aan pers, radio, enz. worden gegeven.

Des avonds werd een persconferentie belegd, welke door ruim 30 verslaggevers werd bijgewoond; eerst tegen middernacht begaf het hoofd van het Bureau zich — ter voorlichting van enkele buitenlandse verslaggevers — naar het rampgebied.

In de loop van de ochtend van 15 januari werd de berichtgeving, o.a. door de uitgifte van perscommuniqué's, in meer regelmatige banen geleid; aan het einde van de ochtend werd een groot aantal persvertegenwoordigers in de gelegenheid gesteld, per rondvaartboot de dichtingswerkzaamheden van het water af gade te slaan.

Met de leiding van het politiebureau Mosplein werd overleg gepleegd over doeltreffende regeling van de toelating van de in grote getale toestromende vertegenwoordigers der publiciteitsmedia.

4. *Burgerlijke Stand.*

Op donderdag 14 januari 1960 omstreeks het middaguur ontving de adjunct-administrateur van de Afdeling Burgerlijke Stand, Bevolkingsregister en Verkiezingen der Gemeentesecretarie opdracht om, in verband met de op die dag plaatsgehad hebbende overstroming van Tuindorp-Oostzaan, het nodige te doen om gereed te zijn tot het nemen van administratieve maatregelen bij de evacuatie der bewoners van genoemd stadsdeel.

In de loop van de avond bereikte hem de mededeling om op 15 januari te 9.00 uur hulp te verlenen op het aanvraagkantoor Papaverhoek 5 van de Dienst voor Sociale Zaken, aan welk verzoek werd voldaan door op genoemde tijd en plaats met 4 ambtenaren benevens een hoeveelheid materiaal aanwezig te zijn.

De werkzaamheden waren eenvoudig: het noteren van naam, voornamen, geboortedatum, verlaten adres en het nieuwe tijdelijke adres, zomede het aantal personen van de door het water verdreven gezinnen.

Het was te verwachten, dat navraag gedaan zou worden omtrent evacués.

Om ca. 11.00 uur werd per telefoon het eerste verzoek om inlichtingen ontvangen, in een lage frequentie gevolgd door meer.

Daar aanvankelijk slechts kon worden beschikt over een beperkt adressenmateriaal, kon slechts in sporadische gevallen met succes op de aanvragen worden gereageerd. In de loop van de middag kwamen telefonische en schriftelijke meldingen van evacuatie-adressen binnen.

Door het steeds toenemende aantal verzoeken om informaties door het publiek en door verschillende overheidsinstanties, o.a. P.T.T. en Keuringsdienst van Waren, en het snel toenemende aantal schriftelijke aangiften van evacuatie-adressen, welke soms zeer onvolledig waren, bleek de noodzaak, de werkzaamheden te splitsen in een registratie- en een informatie-afdeling.

Ten gevolge van een radiobERICHT, afkomstig van een andere gemeentedienst, werd het aantal telefonische meldingen zo groot, dat het nodig was, een inmiddels ontboden ambtenaar te belasten met het behandelen van inkomende telefoongesprekken.

Dit had mede tot gevolg, dat het uitgaande telefonische verkeer van de Dienst voor Sociale Zaken vertraging ondervond. Op 15 januari werd tot ca. 21.30 uur gewerkt.

5. Centrale Voorzieningsdienst.

Op 14 januari 1960 werd door het hoofd Bescherming Bevolking aan de Centrale Voorzieningsdienst verzocht, (aan de Dienst voor Sociale Zaken) 5000 warme maaltijden te leveren ten behoeve van de geëvacueerde bewoners van Tuindorp-Oostzaan.

Van deze hoeveelheid (3750 l), die te $\pm$ 18.00 uur ter plaatse was, vond $\pm$ 2000 l geen aftrek, aangezien het aantal evacués, dat zelf onderdak vond, zeer groot was. Een gering aantal maaltijden werd voorts geleverd aan de commandopost B.B., aan de in het clubgebouw „De Metoor” ingerichte sub-commandopost B.B. en aan het hoofdkantoor van de B.B. Weesperzijde.

Nadat aanvankelijk rekening was gehouden met de verzorging van brood voor 5000 personen op 15 januari (30.000 broodjes) en de hiervoor nodige voorbereidingen reeds door de leverancier in gang waren gezet, gaf in de avond van 14 januari het hoofd Bescherming Bevolking opdracht, zorg te dragen voor levering van brood voor 2000 personen (12.000 broodjes). Het smeren en beleggen van deze broodjes zouden in de opvangcentra geschieden. De Centrale Voorzieningsdienst verzorgde de levering van het broodbeleg.

Daartoe werd in de avond van 14 januari en in de nacht van 14 op 15 januari een grote hoeveelheid kaas en worst gesneden. Als derde soort van beleg werd pindakaas (in potten) geleverd. Tevens werd zorg gedragen voor de levering van melk (in $\frac{1}{2}$ l flessen) bij de broodmaaltijden.

Voorts werd in de avond van 14 januari door het hoofd Bescherming Bevolking nog opgedragen, ingaande 15 januari te zorgen voor de gehele voeding van een detachement Rijkspolitie te Water.

Na beraad in de door de Burgemeester bijeengeroepen vergadering werden op 14 januari ten behoeve van geëvacueerden geleverd 100 paar dikke wollen sokken en 100 manchester broeken in de kantine N.D.S.M. en 50 paar dikke wollen sokken en 50 manchester broeken in het opvangcentrum St. Rosaschool.

Voorts werden afgeleverd aan het reeds genoemde detachement Rijkspolitie te Water 50 grote staaflantaarns.

Vermelding verdient nog, dat op 14 januari de Nederlandse Bakkerij Stichting haar bemiddeling heeft aangeboden, indien dit voor de levering van brood nodig zou zijn. De adjunct-directrice van het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis heeft eveneens hulp aangeboden.

6. Gemeente-energiebedrijf.

a Afdeling Gasnet.

Op 14 januari 1960 werd bij het Gasnet telefonisch het eerste bericht over de overstroming te ca. 8.00 uur ontvangen.

In verband hiermede werd te 8.45 uur de regelkelder op het Aldebaranplein, waarin de regelapparatuur staat voor de gaslevering aan Tuindorp-Oostzaan buiten bedrijf gesteld, waardoor de gasdruk in het rampgebied wegviel. Om het mogelijk te maken, het hoog gelegen gedeelte, nl. het zg. Terrasdorp, weer gas te leveren, werden de verschillende verbindingen tussen dit gebied en het rampgebied verbroken en afgedopt.

Omstreeks 12.00 uur kon begonnen worden met het maken van een noodvoeding voor Terrasdorp. Deze voeding werd afgetakt van de persleiding in de Cornelis Douwesweg van de Hoogovenleiding, die door Tuindorp-Oostzaan, via de Oostzanerdijk in de richting Zaandam loopt. In de vroege ochtend van 15 januari te 4.00 uur kwam deze gereed; in de loop van de tweede dag werd het net van Terrasdorp ontlucht en waren de woningen weer van gas voorzien.

b Afdeling Elektriciteit (Kabelnet).

Op 14 januari 1960 werd te 6.50 uur het schakelcentrum gewaarschuwd door de Politie, dat de dijk van Zijkanaal H was doorgebroken en dat berichten waren ingekomen van een particulier, dat het water een transformatorhuisje (waarschijnlijk op het Miraplein) in Tuindorp-Oostzaan bedreigde.

Door de dienstdoende chef van wacht van het Kabelnet werden direct een opzichter en een monteur naar het tuindorp gezonden, die om 7.45 meldden, dat het water het eindpunt van bus B had bereikt.

Daar het 10.000-Volt-kabelnet zodanig was geschakeld, dat Tuindorp-Oostzaan, zo nodig, door één schakelhandeling uitgeschakeld kon worden, behoeften geen directe maatregelen te worden genomen en werd slechts een controleur bij het desbetreffende schakelpunt geplaatst, opdat op eerste verzoek uitgeschakeld zou kunnen worden.

Omstreeks 10.00 uur werden klachten ontvangen over onder spanning staande woningen en werd te 10.15 uur de stroomtoevoer naar Tuindorp-Oostzaan uitgeschakeld, mede om te voorkomen, dat door kortsluiting huisaansluitkasten e.d. zouden worden vernield. Blijkbaar was dit tijdstip voldoende vroeg gekozen, want er werden naderhand geen verbrande huisaansluitkasten aangetroffen.

Direct na het uitschakelen van de 10.000-Volt-voedingskabel waren ook nog twee reserve 10.000-Volt-kabels naar het tuindorp uitgeschakeld.

Door bovenomschreven schakelhandeling werd ook de stroomtoevoer naar het hoger gelegen Terrasdorp onderbroken. Alleen de stroomtoevoer naar het gemaal van de Noorder-IJpolder, onmiddellijk naast de dijkdoorbraak gelegen, is niet onderbroken geweest, daar dit gemaal door een afzonderlijke 10.000-Volt-kabel wordt gevoed.

In de loop van de middag bereikte het water een zodanige hoogte, dat de onderkant van de isolatoren van de 150.000-Volt-kabel in het opstijppunt Oostzaan nagenoeg was bereikt en werden, mede in verband met een behoorlijke golfslag, te 17.23 uur de beide 150.000-Volt-verbindingen van de Centrale Hemweg naar de elektrische centrale van het Provinciaal Electriciteitsbedrijf van Noordholland te Velsen spanningloos gemaakt. Dit laatste geschiedde in overleg met de N.V. Samenwerkende Electriciteits-Productiebedrijven te Arnhem, daar vorengenoemde verbindingen een onderdeel vormen van het landelijke 150.000-Volt-koppelnets. Nadat te 10.05 uur het Terrasdorp mede uitgeschakeld was, werden direct maatregelen genomen om de stroomvoorziening in dit deel te herstellen. Daartoe moest een 10.000-Volt-kabel over een lengte van ca. 600 meter langs de rand van het inundatiegebied worden gelegd. Dit gebeurde langs het Perenpad; ter bespoediging werd de kabel op de grond gelegd en alleen bij wegkruisingen provisorisch ingegraven.

In totaal moesten in de nieuwe kabel 3 stuks 10.000-Volt-verbindingsmoffen worden gemaakt, waaraan door 3 ploegen gelijktijdig werd gewerkt, zodat op

15 januari te 1.30 uur de stroomvoorziening aan Terrasdorp kon worden hersteld.

Inmiddels werd in de avond van 14 januari in het vorengenoemde laagspanningsnet, langs de weg langs Zijkanaal H, de door de doorbraak vernielde paal losgenomen en het resterende netgedeelte weer onder spanning gezet om daarop de gewenste noodverlichting bij de dijk dichtingswerkzaamheden te kunnen aansluiten.

Voor het maken van noodverlichting zowel langs het Perenpad als langs de Oostzanerdijk werden kabels, armaturen en schakelmateriaal uit het pand Schiedam beschikbaar gesteld.

Voor de werkzaamheden in en om het rampgebied was voor het Gemeente-energiebedrijf een tijdelijk hoofdkwartier gevonden in de kantine van de Sportvereniging N.D.S.M. aan de Klaprozenweg.

Hoewel niet direct met de rampbestrijding verband houdende, is het toch goed hier vast te leggen, dat het uit bedrijf nemen van de 150.000-Volt-verbindingen het P.E.N. in grote moeilijkheden dreigde te brengen. Om het P.E.N. hierin tegemoet te komen, is daarom, kort voordat de bedoelde 150.000-Volt-verbindingen werden uitgeschakeld, door het Gemeente-energiebedrijf de energie-import uit de richting Utrecht overgenomen en via de bij de Centrale Hemweg aanwezige 50.000-Volt-kabel energie naar Haarlem geleverd en van de Centrale Noord uit via de aldaar aanwezige 50.000-Volt-kabel naar het Gooi.

7. Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst.

Reeds tussen 7.00 uur en 8.00 uur op de 14e januari was de G.G. en G.D. in Amsterdam-Noord gealarmeerd en werden enkele patiënten afgevoerd uit de noodwoningen in de polder. Er werd nog niet beseft, welke omvang de ramp zou gaan aannemen. Nadat te 8.15 uur een nader bericht bij het Meldingsbureau van de G.G. en G.D. was ontvangen, ging een eerste verpleger van het zittinglokaal aan de Wingerdweg in Amsterdam-Noord naar het rampgebied om polshoogte te nemen. Diens verslag, uitgebracht aan het hoofd van de afdeling Controle en Melding, deed deze naar het rampgebied gaan.

Door de directeur van de G.G. en G.D. werd te 8.40 uur de directeur van de Dienst voor Sociale Zaken gewaarschuwd en werd contact opgenomen met directies van ziekenhuizen en verpleegtehuizen, ter verkrijging van extra bedden voor slachtoffers en zieken of hulpbehoevenden. Allerwegen werd grote medewerking ondervonden, zodat te zamen over meer dan 200 extra bedden kon worden beschikt.

Te 9.05 uur verzocht de Politie hulp voor het vervoer van enkele bewoners uit het rampgebied en werd de eerste ambulanceauto ingezet, te 9.10 gevolgd door de tweede, te 9.45 uur door de derde en om 10.00 uur door de vierde. De derde ambulanceauto was uitgerust met mobilfoon.

Door het hoofd Controle en Melding, die door de directeur met de leiding van de hulpverlening door de G.G. en G.D. was belast, werd te 10.25 uur de rampenwagen naar de Wingerdweg gedirigeerd, welke later naar de rand van het rampgebied werd verplaatst nabij de Meteorenweg en aldaar met een controleauto met mobilfoon van 14 tot en met 18 januari gedurende 24 uur dienst deed, bemand met een eerste verpleger en een chauffeur-ziekendrager, ten behoeve van eerste hulpverlening.

Te 10.30 uur bood het hoofdbestuur van het Roode Kruis aan, de „Henri

Dunant" naar het rampgebied te zenden als hospitaalschip (70 bedden), welk aanbod, waaraan voor de gemeente Amsterdam geen kosten waren verbonden, dankbaar werd aanvaard.

De directeur van de G.G. en G.D. woonde vanaf 14.00 uur de vergadering van Burgemeester en Wethouders met hoofden van diensten en bedrijven bij, na afloop waarvan door hem het opvangcentrum in het Marine-etablisement werd bezocht en 's avonds, vergezeld door het hoofd van de afdeling Volksgezondheid, het rampgebied en het opvangcentrum in de St. Rosa-school. Volgende dagen werden regelmatig bezocht het jeugdhôtel „De Laurier", de „Stadsdoelen", de „Zuiderkruis" en de „Henri Dunant".

De huisartsen P. Slort en dr. L. Façee Schaeffer werden in deze inrichtingen ingeschakeld om de behandeling van hun eigen patiënten op zich te nemen.

Er werd direct overgegaan tot het opsporen en weder onder controle brengen van patiënten, lijdende aan besmettelijke ziekten, en op 14 januari werden 10 patiënten opgenomen.

Het hospitaalschip „Henri Dunant" arriveerde op 15 januari te 1.30 uur en koos ligplaats in het Cornelis Douweskanaal. Aanvankelijk werd slechts een klein aantal zieken en hulpbehoevenden opgenomen (9), doch dit aantal steeg geleidelijk.

In het kinderdagverblijf van de Vereniging „Dagverblijven voor het Gezonde Kind" aan de Wingerdweg werd een klein aantal kinderen van bewoners van Tuindorp-Oostzaan opgenomen tijdens de evacuatie-periode.

Door een bioloog van de G.G. en G.D. werd het water onderzocht en een rapport opgesteld betreffende de toestand van het oppervlakte-water in het overstroomde gebied.

8. Onderwijs-planbureau.

Toen op 14 januari 's ochtends de mededeling kwam, dat het in verband met het onderlopen van Tuindorp-Oostzaan niet onwaarschijnlijk was, dat er scholen zouden moeten worden ingeschakeld bij het onderbrengen van getroffen inwoners, werd onmiddellijk nagegaan, welke schoolgebouwen voor dit doel ter beschikking konden worden gesteld. Hierbij werd uitgegaan van de gedachte, dat naast de hulp aan de getroffen, het onderwijs voortgang moest vinden, eventueel door middel van een systeem van wisselende schooltijden.

In de middag werd door het plv. Hoofd van de Dienst Sociale Verzorging verzocht, schoolruimte ter beschikking te stellen voor het onderbrengen van 1600 evacués.

Een schema werd opgesteld, waardoor 72 lokalen in Amsterdam-Noord aan de D.S.V. konden worden aangeboden. Tegen het einde van de middag werd over de beschikbaar te stellen lokalen overleg gepleegd op het kantoor van de Dienst B.B., waar het plv. hoofd van de D.S.V. de aangeboden lokalen accepteerde, en de toezegging deed, dat geen andere schoollokalen zouden worden ontruimd. Hieromtrent ontstond, doordat een verantwoordelijk ambtenaar ter plaatse niet tijdig op de hoogte bleek te zijn van de gemaakte afspraken, enig misverstand.

De volgende dag bleek, dat volstaan zou kunnen worden met het St. Rosa-complex, aangezien evacués konden worden afgevoerd naar de „Zuiderkruis", de jeugdherberg „Stadsdoelen" en het jeugdhôtel „De Laurier".

Aangezien te verwachten was, dat door de vele aanbiedingen voor huis-

vesting bij particulieren het St. Rosa-complex ook spoedig zou kunnen worden ontruimd, bleek het instellen van wisselende schooltijden overbodig.

De ouders van de kinderen, die tijdelijk onderdak hadden gevonden in het stedelijke deel van Amsterdam-Noord of elders in de stad, werd geadviseerd, hun kinderen op een school in de omgeving van hun evacuatie-adres te plaatsen. In Amsterdam-Noord bleken echter zoveel kinderen bij particulieren te zijn ondergebracht, dat verschillende klassen hierdoor overvol raakten. Als gevolg hiervan werden in enkele speellokalen van de kleuterschool „De Jasmijn” en in het handwerklokaal van de „Lavendelschool”, alsmede in een leegstaand lokaal van de „Terrasdorpschool” extra klassen voor het geven van gewoon lager onderwijs gevormd, die werden geleid door onderwijzend personeel van de getroffen scholen.

9. Politie.

Tegen het einde van een koude donkere nacht met westelijke wind en sneeuw-buien kwam op 14 januari 1960 te 6.45 uur bij het Bureau Inspecteur van Dienst aan het Hoofdbureau van Politie via telefoonnummer 88888 het bericht binnen, afkomstig van een militaire patrouille: „In de Oostzanerdijk bij het Zijkanaal H zit een gat van ongeveer 50 m, waar ik bijna met mijn auto ingereden ben”.

Dadelijk werd door de inspecteur van dienst aan een radioauto in Amsterdam-Noord de opdracht gegeven, onmiddellijk een onderzoek in te stellen en de uitslag direct te melden. Via de mobilifoon kwam te 7.10 uur van de radio-auto in Noord het bericht: „In dijk langs Zijkanaal H is een gat van ongeveer 40 m lengte. Het water stroomt de Noorder IJpolder binnen”.

De Politie te Zaandam was ook met een auto ter plaatse.

De inspecteur van dienst zond een radio-auto en 6 motorrijders van de Radio-auto- en Motordienst, 3 brigadiers en 20 man van de afdelings-bureaus met 7 extra radio-auto's eveneens naar Tuindorp-Oostzaan.

De brigadier, die op de Kanaaldijk was, waarschuwde o.a. via de luid-spreker de bewoners van de Melkweg en omgeving; de overige aldaar aanwezige politiemannen assisteerden bij het losmaken van vee op de boerderijen, dat de Oostzanerdijk werd opgejaagd. Daarna begaven zij zich naar Tuindorp-Oostzaan, waar zij, weldra geassisteerd door daarheen gedirigeerd ander politiepersoneel, met de sirene de bevolking waarschuwden en met de luid-spreker ieder aanraadden, of met de inboedel naar de eerste verdieping te gaan of de woningen te verlaten. Het water kwam toen al uit de riolen over de straten.

Ook het aan het bureau Mosplein beschikbare personeel was naar het rampgebied gezonden.

De hoofdinspecteur van politie W. Posthuma, chef van het bureau Mosplein, was te 7.20 uur ter plaatse van de ramp. Toen reeds kwamen vele bewoners lopend en hier en daar wadend door het water, geholpen door politiemannen en burgers, naar de Oostzanerdijk en de Klaprozenweg.

Al het beschikbare personeel werd ingezet voor redding en hulpverlening, terwijl de radio-auto's voortdurend de berichtgeving verzorgden op verschillende punten.

Hoofdinspecteur Posthuma stelde zich in verbinding met de Nederlandse Dok- en Scheepsbouw Maatschappij (N.D.S.M.), waarvan een groot fabriekscomplex gelegen is aan de oever van het Noordzeekanaal, in de directe nabijheid van het tuindorp, met het verzoek, de kantines beschikbaar te stellen voor de voorlopige onderbrenging van de bevolking; hij verzocht

tevens, zoveel mogelijk platboomde vaartuigen in het gebied te brengen, welk verzoek hij eveneens richtte tot de Amsterdamse Droogdok Maatschappij (A.D.M.); hieraan werd later met voortvarendheid voldaan. Ook de Shell was dadelijk bereid, de evacuë's voorlopig in zijn kantine onder te brengen.

Het gehele machtige apparaat van de N.D.S.M. is in werking gekomen; niet hoog genoeg te schatten is de buitengewone hulp, die deze organisatie met voortvarendheid in tal van vormen aan de slachtoffers heeft geboden.

In het rampgebied zelf was met auto's weldra niet meer te rijden; de motoren sloegen af, daar het water te hoog steeg, en diverse auto's, die voor hulpverlening aanwezig waren, moesten worden weggesleept. Tot ongeveer 9.00 uur is bus B door het water blijven rijden; vele mensen zijn hiermee afgevoerd.

De hoofdcommissaris van Politie en de chef geuniformeerde Politie overtuigden zich te 8.00 uur van de toestand in het rampgebied.

De chef le Bureau bevond zich aan het Hoofdbureau voor het treffen van interne maatregelen.

Aan het Bureau Inspecteur van Dienst stonden alle telefoonverbindingen „roodgloeiend”. Talloze inlichtingen werden gevraagd en verstrekt, berichten doorgegeven, talloze aanbiedingen voor hulpverlening werden gedaan.

Ook de mobilfoonverbindingen waren voortdurend in bedrijf. Het mobilfoonverkeer met het rampgebied had plaats over een aparte frequentie. Allerlei berichten werden met grote snelheid verwerkt via telefoon en mobilfoon, zo snel, dat het uitgesloten was, alle gesprekken op papier vast te leggen. Grote groepen verlieten om deze tijd het rampgebied. Een gunstige omstandigheid was, dat de kinderen nog allen thuis waren. Van paniek was nergens sprake. Alles verliep rustig. Met de districtscommandant van de Rijkspolitie te Water te Amsterdam werden de taken verdeeld: de Rijkspolitie te Water werd het centrale punt voor alle hulpverlening te water.

De districtscommandant richtte een centrale post in aan het Cornelis Douweskanaal West, achter de N.D.S.M.; alle aanbiedingen van boten, enz. werden naar hem verwezen.

Aanvankelijk was in het rampgebied slechts te varen met rubberboten, die praktisch nergens te vinden waren; ten slotte werd contact gelegd met de Koninklijke Marine te Valkenburg, waarna te 11.45 uur vier opblaasbare boten ter beschikking van de Rijkspolitie te Water kwamen.

Van vele kanten werd hulp met auto's aangeboden; in overleg met hoofdinspecteur Posthuma werden alle aanbieders bedankt, daar in het rampgebied zelf niet te rijden was en het op de enkele beschikbare wegen rondom het rampgebied reeds zeer druk was met voetgangers(bewoners) en auto's uit Amsterdam-Noord, die reeds hulp verleenden.

De Oostzanerdijk bijv. was zeer glad door sneeuw en ijzel; korte opstop-pingen werden veroorzaakt door een 20-tal geparkeerde (geredde) auto's, door evacuë's en door vee, dat afgevoerd werd naar Oostzaan. De evacuë's werden in de loop van de morgen door bussen van het Gemeentevervoerbedrijf weggebracht.

In overleg met de Politie te Zaandam werd de Oostzanerdijk afgesloten voor het gewone verkeer; dit werd via Oostzaan geleid. Bij de Klaprozenweg en Pomonastraat werd een aantal politieambtenaren met de verkeersregeling belast, daar het aan de zijde van het rampgebied zeer druk werd door allerlei voertuigen voor de hulpverlening. Alleen het aanbod van de directeur van het Gemeentevervoerbedrijf om 6 lege autobussen met chauffeurs naar het tuindorp

te dirigeren voor het vervoer van evacué's werd gaarne aanvaard. Zij hebben uitstekende diensten verricht.

Later op de dag is nog een extra aantal bussen ingeschakeld voor het vervoer naar de ponten en naar de evacuatiecentra.

Een hoofdinspecteur en drie inspecteurs van politie, benevens het schoolpeloton van de Karabijnbrigade met eigen kader (40 man) gingen te ca. 9.00 uur met o.a. een autobus en een vrachtwagen naar het rampgebied. Ze reden via de Centrale Voorzieningsdienst, waar zij 80 lieslaarzen meenamen; ter aanvulling van de 50 voorradige staaflantaarns werden nog 50 van deze lampen met extra batterijen besteld en naar het bureau Mosplein gezonden.

Groepjes mensen, veel ouden van dagen en jonge kinderen, kwamen wadend uit het rampgebied naar de hogere rand, vooral naar de Klaprozenweg. Velen werden door politiemannen gedragen, waarbij deze ten slotte tot hun middel door het water liepen. Door de Politie werd een aan- en afvoerweg vrijgehouden; het aanrijden van auto's met hout, touwen en later boten en het aan- en afrijden van auto's, die evacué's vervoerden (waarin een bus en twee andere auto's van de Politie een groot aandeel hadden) werden geregeld. De evacué's werden door de Politie verzameld en naar de auto's gebracht. Personeel van de N.D.S.M. maakte een soort aanloopsteiger van hout en touwen, waarbij ook de Politie assisteerde. Met auto's werden talloze boten en werkbakken aangevoerd, die, ook met behulp van politiemannen, in het water werden getild. De grotere boten werden te water gebracht met behulp van de grote kraanwagen van de Politie en bij de N.D.S.M. met kranen van dit bedrijf.

Zelfs werden later bij de N.D.S.M. met behulp van grote drijvende bokken motorboten, een sleepbootje en dekschuiten in de polder gezet. Door personeel van de N.D.S.M. en de A.D.M. werden aanlegsteigers voor de bootjes gebouwd.

Een pendeldienst van auto's, o.a. van de N.D.S.M. en de A.D.M., was in werking tussen de aanlegsteigers en eerste opvangcentra (kantine N.D.S.M., kantine Shell en kantine Marine-etablissement). Wegens de grote drukte werd daarbij omstreeks 11.30 uur nog een extra detachement van 12 agenten ingezet.

Vóór de steigers gebouwd waren, reden enkele grote opleggers achteruit het water in om als steiger te fungeren voor de bootjes met vluchtelingen, die aldus konden uitstappen en droog op de wal kwamen, waarbij de Politie assisteerde.

Met de bootjes gingen aanvankelijk te veel helpers mee. Met enige moeite is het gelukt, dit in betere banen te leiden.

De 9 portofoons, die de Politie in het rampgebied ter beschikking had, hebben uitstekende diensten bewezen. Met de grotere boten ging een politiemann mee met portofoon, waardoor een doeltreffende hulpverlening mogelijk was. In de meeste boten voer trouwens een politiemann mee.

Aan de Oostzanerdijk bij de afrit Meteorenweg was eveneens een centraal reddingspunt.

De Gemeentepolitie opereerde in hoofdzaak vanaf de Klaprozenweg en de Oostzanerdijk, de Rijkspolitie te Water op dezelfde wijze vanaf de Cornelis Douwesweg. De verbinding van het Hoofdbureau van Politie met de Rijkspolitie te Water werd gestagneerd door gebrek aan capaciteit van de telefoon.

Op het bureau der Rijkspolitie werd een mobilfoon geplaatst met dezelfde frequentie als die van de Politie te Amsterdam; in de mobilfoonapparatuur op twee boten van de Rijkspolitie werden tevens Amsterdamse kristallen geplaatst; het Hoofdbureau had daardoor directe verbinding met 18 radio-auto's en 2 boten bij het rampgebied.

In de loop van de morgen verschenen voor hulpverlening ploegen van de Brandweer, de P.T.T. en van de Wegenwacht; kantine-wagens van de B.B., het Leger des Heils en de N.D.S.M. zorgden voor koffie, chocolademelk en koeken; een aantal dames van de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers assisteerde bij de registratie der evacué's.

Deze vermelding is geenszins bedoeld als een volledige en nauwkeurige opsomming, maar slechts ter illustratie gegeven.

Doortallozen — omwoners, werkers van allerlei bedrijven, overheidsdienaren, e.a. — is gedurende de eerste uren van de ramp buitengewoon hard en enthousiast gewerkt, waarbij men zich in geen enkel opzicht spaarde. Dit geschiedde onder slechte weersomstandigheden, want het was guur, windrig weer met sneeuw- en regenbuien.

Des middags werd te 14.30 uur een speciale vergadering gehouden bij de Burgemeester, waarbij enige Wethouders en de hoofden van overheidsdiensten aanwezig waren. Ook de hoofdcommissaris van Politie en de districtscommandant van de Rijkspolitie te Water waren hierbij tegenwoordig.

Bepaald werd, dat de Rijkspolitie te Water de bewaking in de polder op zich zou nemen en de Gemeentepolitie de afgrenzing van het rampgebied. Bij het invallen der duisternis werd het evacueren gestaakt. Verlichting ontbrak, het woei hard en daardoor werd de evacuatie met bootjes te gevaarlijk (klimmen uit ramen, sneeuw en ijs in de dakgoten). Verreweg het grootste deel der bevolking had het gebied verlaten; wie er zich nog in bevond, verkeerde niet in gevaar en werd de volgende dag afgehaald.

Honderden, die geen onderkomen hadden, werden ondergebracht in de St. Rosaschool aan het Hagedoornplein, de „Stadsdoelen” aan de Kloveniersburgwal, de Jeugherberg „De Laurier” aan de Lauriergracht en op de „Zuiderkruis”, die ligplaats had bij de Stoomvaart Maatschappij Nederland.

De openbare verlichting in en om het rampgebied was uitgevallen.

De N.D.S.M. zorgde voor grote lampen, gevoed door eigen stroomvoorziening van het bedrijf, langs de Cornelis Douwesweg en bij de Klaprozenweg; bij het Perenpad werd de verlichting aangebracht vanuit het clubhuis van „De Meteor”.

Vier grote lampen met een lichtsterkte van 10.000 kaars, brandend op propaangas, werden later gratis ter beschikking van de Politie gesteld. Deze zoeklichten, draaibaar gemonteerd op een driepoot en met een slang verbonden aan een propaangasfles, hebben ten behoeve van de bewaking op de grens van het volkomen donkere rampgebied uitstekende diensten gedaan. Voor zover kon blijken, beschikte namelijk geen enkele overheidsdienst noch het leger over grote lampen, die onafhankelijk van een elektriciteitsnet kunnen werken! In de loop van de eerste dag kwamen alle betrokken overheidsdiensten georganiseerd op gang voor de hulpverlening. De Burgemeester verklaarde op grond van de in werking getreden Wet Verplaatsing Bevolking het overstromde deel van de Noorder IJpolder tot verplicht evacuatie-gebied. De toegang tot dit gebied werd verboden, behoudens voor personen, die handelden met toestemming van de Politie.

Bij de aanvang van de 15de januari was de toestand in en om het rampgebied gestabiliseerd. Nog betrekkelijk weinigen, die de nacht op de bovenverdiepingen hadden doorgebracht, werden geëvacueerd.

Niemand werd tot het rampgebied toegelaten, tenzij voorzien van een (eerst speedshalve gestencild, later gedrukt) doorlatingsbewijs, afgegeven door de

Politie aan het bureau Mosplein. In het algemeen waren de doorlatingsbewijzen één dag geldig.

De houders van deze kaarten, waarvan er in totaal 5700 werden verstrekt, konden op vertoon hiervan gedurende de eerste week meevaren in een boot, waarin steeds een politieman (Rijkspolitie te Water of Gemeentepolitie) aanwezig was. Vele bewoners, die goederen of huisdieren uit hun huizen wilden halen, werden op deze wijze geholpen; kaarten werden voorts verstrekt aan autoriteiten en vertegenwoordigers van pers, radio en televisie; de meeste kaarten kregen overheidsdiensten en -bedrijven ten behoeve van hun personeel, toen het gebied na een week droog begon te vallen.

In het perceel Orionstraat 17 werd op 15 januari, drijvende op een matras, het lijk aangetroffen van een tachtigjarige alleenwonende weduwe, die ten gevolge van hartverlamming bleek te zijn overleden.

Overigens zijn geen slachtoffers te betreuren geweest.

H.M. de Koningin bezocht te 14.00 uur de St. Rosaschool, waarin evacués waren ondergebracht, de plaats van de dijkdoorbraak aan Zijkanaal H, het rampegebied, waar zij per motorvlet van het Nationaal Rampenfonds een tocht door het dorp maakte, en de „Zuiderkruis”, waar eveneens slachtoffers van de ramp een onderkomen hadden gevonden.

Twee extra telefoonlijnen werden aangesloten op het bureau Mosplein.

In de loop van deze dag werden door de Rijkspolitie te Water alle particuliere vaartuigen uit de polder verwijderd. Dit vergemakkelijkte de controle, omdat daarna alleen de oranje-rode bootjes van het Nationaal Rampenfonds en de vletten van de pontonniers in de polder voeren.

10. *Publieke Werken.*

Nadat op 14 januari om 7.00 uur van de machinist van het gemaal van de Noorder-IJpolder het bericht was doorgekomen over de dijkdoorbraak, werden onmiddellijk telefonisch besteld: zandzakken, perkoenpalen en een sleepboot met dekschuiten. Er werden 40 arbeiders van de dienst met gereedschap gerequireerd, terwijl daarna nog 100 man uit de stad ter versterking van de dijkploeg werden opgeroepen, die echter weer werden weggezonden, omdat het waterpeil eerst op hoogte moest komen.

Aan de N.V. Bos & Kalis werd verzocht, met arbeiders en materiaal naar de plaats van de doorbraak te gaan. Het „droge zand” werd in Amsterdam in reserve gehouden voor dichting van de bres. In de loop van de morgen werden ca. 600 zandzakken aangevoerd en gevuld met zand.

Omstreeks 8.15 uur werd een onderzoek ter plaatse van de dijkdoorbraak ingesteld; de breedte van de bres was ongeveer 35 m. Omstreeks 11.00 uur werd geconstateerd, dat het, ten gevolge van de grote stroomsnelheid, niet mogelijk was, iets te verrichten ten behoeve van de dichting van het gat. Hiertoe moest gewacht worden tot het waterpeil aan beide zijden even hoog zou staan, hetgeen te ongeveer 16.00 uur werd verwacht.

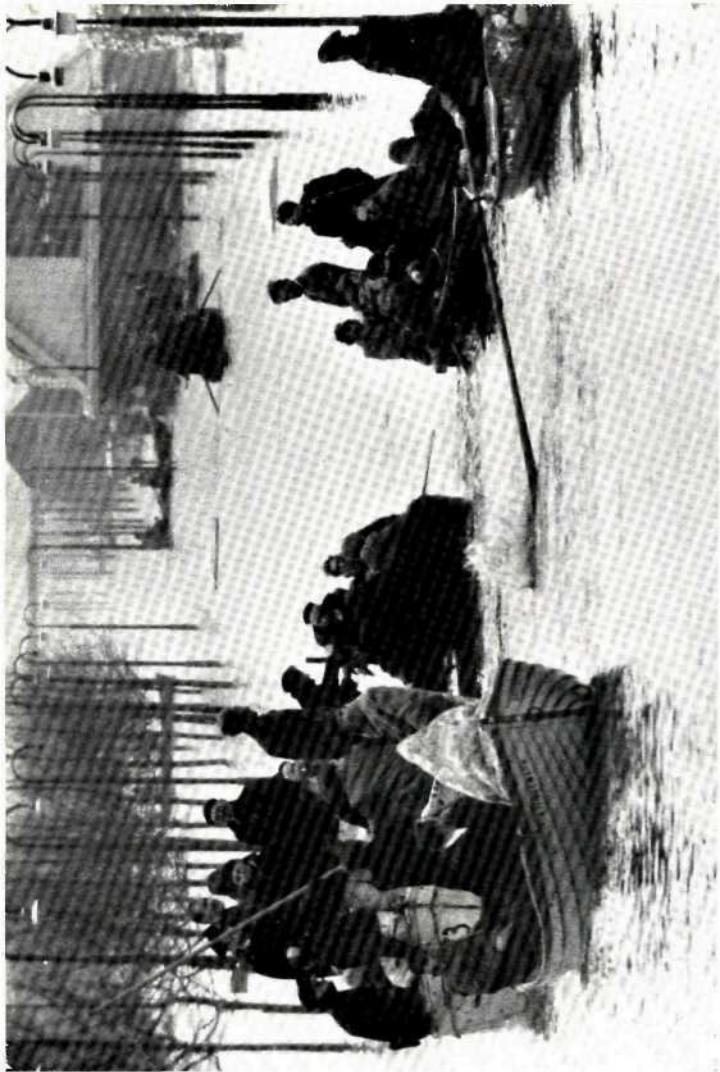
De Rijkshavenmeester te IJmuiden werd verzocht te spuien, ten einde de waterstand op het Noordzeekanaal te verlagen tot maximaal 60 cm — N.A.P.

Vanaf 14.00 uur tot 20.30 uur werd door 25 man sneeuw geruimd op de Kanaaldijk. Een schaft-ark van de afdeling Bruggen werd aangevoerd.

Omstreeks 16.30 uur wees een peiling uit, dat de stroomgeul in de bres 5,30 m — N.A.P. was; de waterstand was toen 0,60 m — N.A.P.

3. Burgers en Politie verleenden gezamenlijk hulp

4. Met bootjes van velerlei soort werd de bevolking geëvacueerd

Een grijper op ponton van de Steenkolen Handelsvereniging, die te ongeveer 19.30 uur aankwam, moest in verband met een defect weer worden afgevoerd. Op 15 januari om 0.30 uur arriveerde een andere grijper van de S.H.V. voor de lossing uit binnenvaartschepen van droog zand in de bres. Op verzoek van de Rijkspolitie te Water werd een steiger gebouwd aan het Perenpad, welke te 22.00 uur gereed kwam.

De toestand van het rioolgemaal en die van het poldergemaal werden opgenomen en maatregelen voor het plaatsen van hulppompen werden voorbereid.

Op 15 januari te 1.40 uur werd een aanvang gemaakt met lossen van droog zand in de bres, te 4.30 uur kwam het eerste zand boven water en te 15.30 uur was het gat in de dijk gesloten.

Ten gevolge van te geringe waterdiepte in de monding van Zijkanaal H moesten de zandschepen gedeeltelijk worden overgeslagen, hetgeen nabij het pand „Vrede” met behulp van een grijper plaatsvond.

Dag en nacht werd droog zand gelost, in totaal 28 schepen. Ten behoeve van een pijpleiding werd een sleuf gehakt in de Kanaaldijk en werd ook de 15e januari door 70 man doorgestaan met sneeuwruimen, terwijl in ploegen-dienst een groep van 4 man het onderhoud van de dijk verzorgde.

In het Terrasdorp werden diverse opbrekingen in de bestrating voor gas- en kabelnet hersteld.

Te 19.00 uur werd begonnen met het droogmaken van het ondergelopen gebied. In de loop van de avond werden in bedrijf gesteld een zandzuiger met een capaciteit van $\pm 8000 \text{ m}^3$ per uur, 2 ijsbrekers met een gezamenlijke capaciteit van 1500 m^3 per uur en 3 kleine pompen met een gezamenlijke capaciteit van 1400 m^3 per uur. Later werden twee van deze laatste vervangen door twee onderwaterpompen.

De zuigbuizen van dit pomp materiaal werden over het wegdek van de Cornelis Douwesweg gelegd, waarbij de Dienst der Publieke Werken zorgde voor het met zand aanstorten van deze buizen, voor op- en afritten over de buizen, waarbij door middel van scheepsplaten, geleverd door de N.D.S.M., voor rijplaten werd gezorgd.

Een hulppompinstallatie voor het poldergemaal van de Noorder-IJpolder werd gereedgemaakt en 's nachts per dekschuit naar de plaats van de dijk-doorbraak vervoerd.

11. Sociale Zaken.

Op 14 januari ongeveer te 7.30 uur ontving het hoofd van de afdeling Rampendienst een telefonische mededeling van de Politie, dat er een dijkbreuk was geconstateerd nabij de Oostzanerdijk, waardoor een boerderij dreigde onder te lopen. Door hem werden de andere ambtenaren van deze afdeling, welke afdeling 5 functionarissen telt, die bij calamiteiten van kleine omvang de helpende hand bieden, gealarmeerd en werd één der ambtenaren, die in Amsterdam-Noord woont, per rijwiel naar Tuindorp-Oostzaan gestuurd.

Aldaar bleek, dat hier sprake was van een veel omvangrijker ramp dan waarop de Rampendienst van de Dienst voor Sociale Zaken is berekend.

Deze bevinding werd te 8.40 uur aan de directeur van de Dienst voor Sociale Zaken ter kennis gebracht en het bleek, dat de te treffen maatregelen van zo grote omvang zouden moeten zijn, dat het potentieel van de Dienst Sociale

Verzorging van de Bescherming Bevolking (D.S.V.) daarvoor moest worden ingezet. In overleg met het plaatsvervangend hoofd Bescherming Bevolking, die deze zienswijze geheel deelde, werd het D.S.V.-apparaat in werking gezet. De leider van de D.S.V. bevond zich reeds op het hoofdkantoor van de Dienst Bescherming Bevolking; zijn plaatsvervanger begaf zich met gegevens naar het hoofdkantoor van de Dienst voor Sociale Zaken.

Aldaar waren een paar radio-toestellen aangeschaft, waardoor het verloop van de ramp en de daarbij gegeven aanwijzingen op de voet konden worden gevolgd.

Uit de D.S.V.-gegevens bleek, dat een wellicht noodzakelijk opvangcentrum voor de gevluchte bewoners het best kon worden gevestigd in het scholencomplex St. Rosa aan de Wingerdweg en het Hagedoorplein. De leiding van de St. Rosascholen werd van dit besluit telefonisch op de hoogte gesteld. De leider van de D.S.V. werd verzocht, dit opvangcentrum te doen voorzien van ledikanten en dekens en te zorgen voor voeding voor een onbekend aantal mensen uit het rampgebied, dat op 5000 werd geschat.

Voor de kantinedienst werd getracht, vijf vrijwilligsters op te roepen, die volgens de administratie van de D.S.V. beschikbaar waren. Na veel moeite slaagde men hierin, aangezien de telefoonlijnen herhaaldelijk bezet waren en bovendien verschillende vrijwilligsters mededeelden, dat zij verhinderd waren. Voor de bezetting van het opvangcentrum werd een beroep gedaan op enkele religieuze gemeenschappen en werd op vlugge en doelmatige wijze in de behoefte aan helpsters voorzien.

Er werden 2 kantinewagens ingeschakeld, welke onafgebroken aan allen, die daaraan behoefte hadden, een beker koffie uitreikten. De wagens waren bemand met een chauffeur van de dienst en een vrijwilligster aanvankelijk van personeel van de Dienst Bescherming Bevolking.

Nadat te ongeveer 10.30 uur het D.S.V.-apparaat in werking was gesteld, begaf de directeur van de dienst zich met het hoofd van de afdeling Algemene Zaken naar het rampgebied. Aldaar aangekomen bleek, dat ter plaatse allerlei spontane hulpverleningen waren geïmproviseerd, o.a. door het Leger des Heils, de U.V.V., terwijl in de kantine van de N.D.S.M. een opvangcentrum was gegroeid, waar de gevluchte bewoners van koffie werden voorzien. Van enige organisatie in groter verband was op dat uur daar ter plaatse nog weinig te bemerken.

Na een korte oriëntering ging de directeur van de Dienst voor Sociale Zaken naar het Stadhuis om de Wethouder voor de Sociale Zaken van zijn bevindingen op de hoogte te stellen. De directeur ging vervolgens te 12.00 uur met de Wethouder voor de Sociale Zaken naar het rampgebied, bezocht de kantines van de N.D.S.M. en stelde zich telefonisch in verbinding met het hoofdkantoor om zich op de hoogte te stellen van het verloop van de zaken en het geven van aanwijzingen.

Bij dit bezoek bleek, dat de aanwezigen en aankomenden op de grens van het rampgebied o.m. behoefte hadden aan voorlichting over de te volgen gang van zaken, omtrent adressen, enz. Hierin werd voorzien door het ter plaatse stationeren van een paar hulpkrachten van de Bescherming Bevolking.

Teruggekeerd in de stad woonde de directeur te 14.00 uur de bijeenkomst bij ten Stadhuis onder leiding van de Burgemeester, waar de hoofden van diensten verslag uitbrachten en enkele beleidslijnen werden vastgesteld.

Van direct belang voor de sociale aspecten van de hulpverlening was daarbij

het besluit om het aanbod van de Boodschappencentrale aan te nemen om als aanmeldingspost voor evacuatie-adressen op te treden.

Inmiddels had de waarnemend directeur van de Dienst voor Sociale Zaken de inrichting van het opvangcentrum verder geleid. Met behulp van ambtenaren van de dienst en personeel van de Bescherming Bevolking werden ledikanten met toebehoren opgeladen en door middel van auto's van de afdeling Centraal Vervoer van de Stadsreiniging, van het pakhuis „Ceres" aan de Nieuwe Prinsen-gracht naar het St. Rosa-complex vervoerd.

De eerste ledikanten werden te 14.45 uur in de inmiddels met behulp van leerlingen der hoogste klasse door de leiding van St. Rosa ontruimde lokalen van deze school geplaatst, waarbij hulp door vele religieuzen, enige ambtenaren en vrijwilligers werd verleend. Aan het einde van de dag, te 23.00 uur, waren 1200 bedden, alle met drie dekens, geplaatst.

Behalve in het St. Rosa-complex waren in de loop van de dag ook bewoners ondergebracht in de kantine van het Marine-etablissement, de kantines van de N.D.S.M. en een aldaar gemeerde boot de „A.N.V.O.", terwijl mede ter beschikking waren gekomen het emigrantenschip „Zuiderkruis", het jeugdhotel „De Laurier" en de jeugdherberg „Stadsdoelen".

In de loop van de dag waren van particuliere zijde ongeveer 100 adressen aan de Dienst voor Sociale Zaken opgegeven, waar men evacué's wilde opnemen, aan welk aantal de volgende dag nog ruim 1000 adressen werden toegevoegd door de Boodschappendienst. Met ongeveer 200 personen, die zich later rechtstreeks meldden, werden ruim 1300 adressen geregistreerd.

Aan allen, die zich bereid verklaard hebben, evacué's in huis te nemen, werd een dankbriefje gezonden. Van de aangemelde adressen werd een zodanig aantal door een sociaal ambtenaar van de dienst bezocht, dat er steeds 100 geverifieerde adressen beschikbaar waren.

Bij de plaatsing op evacuatie-adressen werd uitgegaan van de volgende beginselen:

1. het adres werd in overleg met de evacué uitgezocht. Bij voorkeur werden adressen gekozen in Amsterdam-Noord;
2. gezinnen van de rampslachtoffers moesten bijeenblijven;
3. rekening werd gehouden met de vraag, of gastgevers en gasten bij elkander pasten.

In het geheel werd aan 20 gezinnen onderdak gegeven op de bij de Dienst voor Sociale Zaken aangemelde adressen.

Aan het einde van de eerste dag viel op de officiële evacuatie-adressen de volgende stand te noteren:

	capaciteit	bezetting
St. Rosa-complex	1200	380
Zuiderkruis	750	14
De Laurier	200	50
De Stadsdoelen	220	geen

Voorts waren er 99 evacué's in de kantine van het Marine-etablissement (capaciteit ongeveer 800).

Uit de cijfers van door tussenkomst van de Dienst voor Sociale Zaken

ondergebrachte rampslachtoffers blijkt intussen, dat van de ongeveer 12.000 bewoners van het tuindorp meer dan 95 % zelf onderdak gevonden had.

Des avonds te half acht werd de eerste stafbespreking op de Dienst voor Sociale Zaken gehouden. Besloten werd o.a., de dienst des avonds tot 22.30 uur open te houden voor het publiek, dat zich in grote getale om inlichtingen tot het hoofdkantoor wendde.

De directeur van de dienst stelde zich die avond in verbinding met de directeur van het Nationaal Rampenfonds, die hem mededeelde, dat dit fonds f 10.000 beschikbaar stelde om de getroffen en in noodgevallen van kleding te voorzien. Hiervan zou de ene helft worden besteed door het Roode Kruis, Paulus Potterstraat 2, en de andere helft door de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken in zijn bijkantoor in Amsterdam-Noord, Papaverhoek 5.

Op 15 januari, de tweede dag van de ramp, bleek reeds aanstonds, hoe tal van bewoners zich tot de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken wendden om inlichtingen en verzoeken van de meest uiteenlopende aard. Velen hadden vrij plotseling hun huis moeten verlaten, vaak onvoldoende gekleed en geschoeid. Sommigen hadden hun geld niet meegenomen, de gastgevers hadden onvoldoende dekens of bedden, enz. Een der eerste vragen was dan ook wel om te voorzien in de elementaire behoefte aan kleding en dekking.

Het standpunt van de leiding van Sociale Zaken was van meet af aan, dat de getroffen bewoners zoveel mogelijk in de gelegenheid moesten worden gesteld, zelf hun voorzieningen te treffen en dat men zo min mogelijk moest overgaan tot centrale verstrekkingen.

Van de f 5000, die het Nationaal Rampenfonds aan de Dienst voor Sociale Zaken had toegezegd, werden daarom uitkeringen in geld gedaan. De kantoren van de dienst aan de Marnixstraat 315 en de Papaverhoek 5 werden daarvoor benut.

Aanvankelijk werd het bedrag na een kort overleg per geval vastgesteld, waarbij men op uitkeringen van f 50 tot f 200 kwam. Dit bleek aldaar minder doelmatig te zijn — o.m. door de naijver, die dit bij de ontvangers van de lage bedragen opwekte — zodat er na enige uren werd overgegaan tot het uitkeren van standaardbedragen van f 100 per aanvrager plus f 10 voor elk kind. Op deze dag werden 299 voorschotten gegeven tot een totaal-bedrag van f 23.624.

Het Nationaal Rampenfonds verstrekke ten kantore van het Roode Kruis aan de Paulus Potterstraat bonnen voor het aanschaffen van kleding. In overleg met het Nationaal Rampenfonds werden deze verstrekkingen en de gelduitkeringen van Sociale Zaken voortgezet, nadat het toegestane bedrag van f 10.000 gezamenlijk was uitgeput. Bepaald werd daarbij, dat deze uitkeringen en verstrekkingen beschouwd zouden worden als voorschotten op de definitieve schadeuitkering.

Voorts werden door het Roode Kruis in opdracht van het Nationaal Rampenfonds dekens en matrassen in bruikleen verstrekt aan particuliere evacuatie-adressen ten getale van ongeveer 10.000.

Het gebouw van Sociale Zaken aan de Papaverhoek, waar ook het Wijkcentrum „Noord” zitting heeft, werd door het Roode Kruis eveneens benut als deken- en beddendepot. Van hieruit werden door het wijkcentrum 1884 dekens en 453 matrassen verstrekt.

Een der eerste zorgen van de tweede dag was de uitwerking van een nader plan voor de onderbrenging van de evacué's. Naar het oordeel van de leiding van de Bescherming Bevolking en die van de Dienst voor Sociale Zaken dienden

de bij wijze van noodverblijf ingerichte opvangcentra zo spoedig mogelijk hun oorspronkelijke bestemming te herkrijgen. Met name moest het scholencomplex St. Rosa weer snel voor het onderwijs beschikbaar komen.

Hiermede werd des morgens om 8.00 uur een begin gemaakt.

Ongeveer 400 evacués hadden in de St. Rosaschool overnacht, uitstekend verzorgd door een aantal religieuzen.

De eerste taak van Sociale Zaken was de controle en inventarisatie van de bedden en dekens en de voorbereiding van de overbrenging der evacués naar een der centra van meer duurzaam karakter.

Daarbij bleek, dat de telefoonlijnen van de St. Rosaschool voortdurend bezet waren. De aldaar aanwezige ambtenaren besloten daarom een eigen telefoonpost in te richten in de aangrenzende Wingerschool. Van het schoolhoofd werd hiervoor toestemming verkregen.

Des middags om kwart voor drie kon een aanvang worden gemaakt met de werkzaamheden van de afvoer der in het St. Rosa-complex opgenomen bewoners naar de „Zuiderkruis”. Om 16.00 uur stonden de eerste autobussen voor en werden de bewoners van de St. Rosaschool naar de „Zuiderkruis” gebracht. Door de U.V.V. werd de registratie verzorgd. De ontruiming van het St. Rosa-complex geschiedde snel en op vlotte wijze.

V  r de avond waren alle lokaliteiten ontruimd en kon met de schoonmaak worden begonnen. De ledikanten en dekens werden naar de magazijnen van de Dienst Sociale Verzorging teruggebracht.

12. *Stadsreiniging.*

Het bericht van de overstromingsramp bereikte de Stadsreiniging, doordat diverse ambtenaren dit om 8.00 uur 's morgens via de nieuwsberichten van de radio vernomen hadden.

Het materieel van de dienst was over het algemeen ongeschikt voor de hulpverlening in het ondergelopen gebied. Er konden echter twee vletten ingezet worden, welke op de eerste dag van ongeveer 10.30 uur tot 16.00 uur behulpzaam waren met het evacueren van bewoners.

Op de tweede dag waren deze werkzaamheden niet meer nodig, zodat de eigenlijke hulpverlening tot de eerste dag van de ramp beperkt bleef.

13. *Veemarkt en Abattoir.*

Op 14 januari werd te 7.45 uur door een ambtenaar van de dienst, die in Tuindorp-Oostzaan woont, gewaarschuwd, dat aldaar overstroming plaats had.

In de middag had slachting plaats van geredde varkens.

Verdere werkzaamheden vonden plaats, nadat de evacuatie was geschied.

14. *Vervoerbedrijf.*

Van het Gemeentevervoerbedrijf, afdeling autobussen, hoorde de lijnchef in Noord te ongeveer 7.50 uur vage berichten over een dijkdoorbraak en ging op onderzoek uit. Te 8.35 lichtte hij de Centrale Meldingspost van het bedrijf in, met de mededeling, dat de standplaats van buslijn B onderliep en er zich een watersnood aan het voltrekken was.

De eerste berichten, alsmede verzoeken via Politie om hulp met bussen bleven vaag en onduidelijk en een nader onderzoek werd ter plaatse ingesteld.

Inmiddels werd te 8.40 uur met de Politie afgesproken om 6 bussen naar het politiebureau Mosplein te zenden. Hiervoor werden snelbussen van lijn 20 genomen, die hun dienst om die tijd beëindigen. Tevens werd opdracht gegeven aan de garages West en Oost om in reserve staande bussen van accu's te voorzien en gereed te houden en aan het Bureau „Indeling Personeel” om alle in reserve zittende buschauffeurs vast te houden. Inmiddels was met de Politie afgesproken, dat de 6 onderweg zijnde bussen gedirigeerd zouden worden naar de Klaprozenweg/Pomonastraat. Vervoer zou gratis zijn.

Vanaf ongeveer 9.20 uur werd een dienst gereden met deze 6 bussen plus 7 bussen van lijn B tussen Pomonastraat en Buiksloterweg langs de normale route langs de N.D.S.M. Door het personeel van de bussen werd in de bus bekend gemaakt, dat evacuë's, die geen onderdak hadden, dit in de kantine van de N.D.S.M. konden krijgen. Hiervan werd echter weinig gebruik gemaakt.

Ten gevolge van verkeersopstoppen door allerhande ander verkeer werd later op de dag een eenrichtingsverkeer in de omgeving van het rampterrein ingesteld.

Er werd besloten, dat geen vracht behoefde te worden geëist van kennelijk geëvacueerden als deze zich bij het Centraalstation of elders in de stad op de stadslijnen aanmeldden. Des middags tussen 15.00 uur en 16.30 uur maakten 2 bussen ieder twee ritten met evacuë's van de N.D.S.M. naar diverse adressen in de stad, terwijl van 17.30 uur tot 19.00 uur met 2 bussen regelmatig vervoer plaatsvond van geëvacueerden uit de kantine van de N.D.S.M. naar de St. Rosaschool. De normale, zij het ingekorte dienst van lijn B werd volgehouden tot 24.00 uur. Met 6 extra-bussen werden ritten gemaakt o.a. van de St. Rosaschool naar diverse adressen in de stad en naar de N.D.S.M. Deze bussen, welke gestationeerd stonden bij het St. Rosa-complex en bij de N.D.S.M., waren de gehele nacht disponibel. In de nacht verrichtten zij echter geen dienst.

De tweede dag reed de gehele dag buslijn B met het normale aantal bussen.

Extra-bussen werden voornamelijk in de middag gebruikt voor transporten van de N.D.S.M., St. Rosaschool en Marine-etablisement naar het Jeugdhotel „De Laurier” en de „Zuiderkruis”.

De afdeling Veren versterkte op 14 januari vanaf 11.00 uur het Buiksloterwegveer met 1 pont van het Distelwegveer. Te 17.00 uur werd de IJ-veerboot no. XIV bij de steiger Oostzaan gestationeerd als hulppost voor de Rijkspolitie te Water, E.H.B.O. en andere diensten.

Reeds vanaf 10.00 uur was met 2 IJ-veerboten en 35 man werkplaats- en varend personeel een reddingsactie ingezet onder leiding van de chef der Gemeenteveren.

Uit de ponthaven werden enige vlotten en een vlet meegenomen; uit de haven naast de steiger Tasmanstraat werden 7 vletten geleend van binnenschippers.

Dit materieel werd bij de steiger Oostzaan over de dijk gezet en diende tot na donker bij het verstrekken van daadwerkelijke hulp.

15. Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen.

Op 14 januari te ongeveer 9.00 uur meldde de badmeester van het Badhuis aan de Meteorenweg, dat het dorp onder water begon te lopen als gevolg van een dijkdoorbraak. Daarop werden terstond maatregelen genomen voor het doven van de vuren en het beschermen van de technische installatie.

Van deze maatregelen werd de Afdeling Levensmiddelen, Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen der Gemeentesecretarie omstreeks 10.30 uur in kennis gesteld.

Op 15 januari had een bespreking plaats met de Wethouder voor de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen over hetgeen er als gevolg van de ramp te doen stond.

16. *Waterleidingen.*

Het bedrijf der Gemeentewaterleidingen had geen officiële ramptijding of alarmering van een centrale gemeentelijke instantie ontvangen.

Op 14 januari om 8.00 uur werd bij sectie IV, gevestigd in Amsterdam-Noord, het bericht ontvangen, dat nabij het pompgemaal van de Noorder-IJpolder de dijk was doorgebroken. Daar deze dijk, gelegen langs het Zijkanaal H, een 4" leiding bevatte, werd een opzichter met enige werklieden van de sectie om 8.15 uur per bestelauto naar de plaats van de doorbraak gezonden.

De opzichter rapporteerde aan de sectiepost, dat op de plaats van de dijkbreuk geen werkzaamheden verricht konden worden. Op instructie van het sectiehoofd werden de twee 3" afsluiters van de 4" leiding in de dijk langs het Zijkanaal en die in de Melkweg afgesloten.

Te ongeveer 8.30 uur werd het hoofdkantoor van deze feiten op de hoogte gesteld.

Daar de toestand in het tuindorp weinig overzichtelijk was, werd opdracht gegeven, dat een opzichter het verloop van de toestand zou opnemen en aan het sectiehoofd zou rapporteren. Laatstgenoemde mocht zijn post, gelegen aan de Papaverhoek, niet verlaten en kreeg volmacht om naar eigen goeddunken instructies te geven. Voor belangrijke beslissingen diende hij telefonisch te overleggen met het hoofdkantoor. Hij moest dit kantoor op de hoogte houden met de ontwikkeling van de toestand. Voorlopig zou getracht worden, de werkzaamheden met het personeel van sectie IV te verrichten.

In het hoofdkantoor werd van uur tot uur via de radio het nieuws van de overstroming opgenomen. In de loop van de morgen werd aan de afdeling Magazijnen en Werkplaatsen opdracht gegeven:

- a de beide watertank-wagens in gereedheid te brengen en te informeren naar de mogelijkheid van het huren van meer wagens of tanks;
- b het transportmiddelenpark zo volledig mogelijk ter beschikking te houden (reparatie- en inspectiewerkzaamheden zo snel mogelijk voltooiën);
- c 3 SIHI-chlooreerpompen te bestellen;
- d 50 flessen chloorwater te bestellen en rekening te houden met een grotere bestelling;
- e verlichtingsmateriaal aan te kopen.

In verband met door het varen in het rampgebied te verwachten beschadigingen van bovengrondse brandkranen en het daardoor ontstaan van belangrijke lekken in de hoofdleidingen werd aan de sectie IV opdracht gegeven, de druk in de 9" toevoerleiding te controleren door middel van een manometer, opgesteld nabij het bedrijf van de N.D.S.M. Een te groot lekverlies in het tuindorp zou niet alleen de watervoorziening van de N.D.S.M., doch ook die van het zg. Terrasdorp kunnen doen stagneren.

In het ongunstigste geval zou de watervoorziening aan het getroffen tuindorp

geheel gestopt moeten worden. Deze afsluiting zou echter weer tot gevolg hebben, dat het beschadigde leidingnet in ernstige mate door het indringende grondwater besmet zou worden.

Tot nader order werd, mede uit de overweging, dat volgens de berichten zich nog enkele honderden bewoners op de bovenverdiepingen van de huizen bevonden, de opdracht gegeven, de waterdruk in Tuindorp-Oostzaan te handhaven. Dit kon geschieden door de aanvoer via:

- a* een 12" leiding in de Klaprozenweg;
- b* een 9" leiding langs de N.D.S.M. en de Meteorensingel;
- c* een 5" verbindingsleiding in de Tomatenstraat tussen het Terrasdorp en het tuindorp;
- d* een 9" verbindingsleiding met het waterleidingstelsel van het Provinciaal Waterleidingbedrijf van Noordholland (P.W.N.) nabij het Plejadenplein.

Door het sluiten van afsluiters in de leiding langs de Oostzanerdijk moesten de bewoners door middel van een waterwagen van water voorzien worden.

In de loop van de middag werd geconstateerd, dat de waterdruk bij de N.D.S.M. belangrijk terugliep, hetgeen een aanzienlijke lekkage in Tuindorp-Oostzaan betekende.

Het afsluiten van de watervoorziening aan het tuindorp moest worden overwogen. Er deden zich hierbij twee moeilijkheden voor:

1. De voor de afsluiting dienende afsluiter, gelegen aan het einde van de Meteorenweg aan de rand van het overstroomde gebied, was onder water gekomen en bovendien onder het platform gelegen, dat in de haast was opgebouwd als aanlegplaats van de reddingsvaartuigen. Het tuindorp wordt hoofdzakelijk gevoed door een 9" en een 12" leiding. Laatstgenoemde voorziet ook het Terrasdorp. Door het dichtdraaien van de hoger gelegen afsluiters in de 9" en 12" leiding zou ook het Terrasdorp afgesloten worden, tenzij op korte termijn een noodleiding naar laatstgenoemd dorp kon worden gelegd. Nog dezelfde avond werd het daartoe benodigde materiaal van de opslagplaatsen aan de Haarlemmerweg naar het rampgebied gezonden. Een groep werkmensen, uitgerust met werktuigen en een dragline, zou de volgende morgen ter plaatse voor de uitvoering aanwezig zijn.

2. Tussen Tuindorp-Oostzaan en het Terrasdorp ligt in de Tomatenstraat een 5" verbindingsleiding, waarin bij de aanleg geen afsluiter was aangebracht.

Ten einde de waterdruk voor de N.D.S.M. te kunnen handhaven werd de 9" afsluiter nabij dit bedrijf gesloten.

De voeding van Tuindorp-Oostzaan en het Terrasdorp vond nu plaats door de 12" leiding, door de verbindingsleiding met het P.W.N.-leidingnet nabij het Plejadenplein en door de 5" leiding in de Tomatenstraat.

Op 15 januari werd, alvorens tot de aanleg van de noodverbinding van het Terrasdorp over te gaan, een laatste poging gedaan, de moeilijk bereikbare afsluiters in de Meteorenweg te sluiten. Deze poging had succes en de aanleg van de noodverbindingsleiding kon achterwege blijven.

Ten einde de watertoevoer naar het Tuindorp-Oostzaan geheel te kunnen

sluiten moest in de 5^e verbindingsleiding in de Tomatenstraat een afsluiter F worden ingebouwd. Dit geschiedde in de namiddag.

De watervoorziening van het tuindorp had men nu volkomen in de hand. Onmiddellijk zou nu het ondergelopen gebied afgesloten kunnen worden als dit noodzakelijk mocht blijken. In de namiddag trad tijdelijk een belangrijke drukverlaging op, doordat de bevolking van het Terrasdorp gealarmerd was door het uitvallen van de stroomlevering door het Gemeente-energiebedrijf. De afsluiting van de watervoorziening werd gevreesd en blijkbaar werden grote hoeveelheden water gehamsterd.

Met behulp van omroepwagens van de Politie is de bevolking gewaarschuwd, dat van afsluiting in het Terrasdorp geen sprake zou zijn.

Met roeibootjes werd door het personeel van sectie IV een inspectietocht gemaakt door het ondergelopen gebied om zo mogelijk vast te stellen, of de lekkages veroorzaakt werden door omgevaren brandkranen dan wel door andere oorzaken. Deze tocht leverde door de straffe wind weinig resultaat op. In overleg met het P.W.N. werd de voeding van het tuindorp bij het Plejadenplein gestopt. Het P.W.N. bleef wel de voeding verzorgen van enkele woningen langs de Oostzanerdijk.

De overige woningen langs deze dijk werden door de waterwagens bediend.

Het onderhouden van de waterdruk in het tuindorp bleef een probleem.

Praktisch alle bewoners waren geëvacueerd. Het onderhouden van enige overdruk geschiedde alleen om latere besmetting van het leidingnet te vermijden. De moeilijkheid kwam naar voren, dat inmiddels door de heersende vorst enkele binnenleidingen bevroren zouden zijn.

Zou de dooi intreden, dan zou het onder druk zijnde leidingwater de ravage in de huizen, in het bijzonder op de bovenverdiepingen, nog vergroten.

Op deze dag werd de eerste vergadering van diensthoofden ten kantore van de Dienst Bescherming Bevolking gehouden. Daar werd onder meer bepaald, dat de Gemeentewaterleidingen de druk in het leidingnet van Tuindorp-Oostzaan zou handhaven tot het tijdstip, dat de dooi zou invallen.

Hoofdstuk III.

DE COÖRDINATIE.

Daar alle gemeentediensten en -bedrijven, ingelicht omtrent en betrokken bij deze ramp, in eerste instantie op eigen gelegenheid handelend optraden, bleek een éénhoofdige coördinerende leiding niet eenvoudig meer te creëren. Trouwens, elke denkbare centrale leiding werd overspoeld door de spontaneïteit van de particuliere hulpverlening.

Echter ontstond in de loop van de ochtend, mede door het openstellen van de B.B.-verbindingslijnen, eerst met een informatief karakter, later in een enigszins meer leidinggevende vorm, een zekere mate van coördinatie, gericht op de Dienst Bescherming Bevolking, zulks onder volledige goedkeuring van de Burgemeester.

Dit verschijnsel vindt zijn oorzaak in de in Amsterdam gehouden grote stafoefeningen, t.w. de oefening „Centrum” (aanval met conventionele wapenen) en de oefening „A-1” (aanval met atoombom), bij welke oefeningen zeer waardevolle contacten werden gelegd en een goede verstandhouding was verkregen tussen de bij rampbestrijding betrokken diensthoofden.

De werkelijke leiding in en om het rampgebied was stevig in handen van de

Gemeentepolitie, zolang het gebied nog begaanbaar was. Toen het gebied bevaarbaar werd, droeg de Gemeentepolitie alle taken in het watergebied over aan de ingeschakelde Rijkspolitie te Water. De Gemeentepolitie bleef de leiding behouden op het droge gebied rondom het rampterrein.

Op 15 januari werd in een vergadering ten Stadhuize met de Wethouders, onder voorzitterschap van de loco-Burgemeester, een commissie ingesteld, waarbij het Hoofd Bescherming Bevolking, de heer B. C. Mahieu, de leiding en coördinatie werden opgedragen van alle werkzaamheden, in samenwerking met de heer P. C. Besanger, die als contactpunt op het Stadhuis zou fungeren (bekrachtigd bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 18 januari 1960, no. 192/100 A.S. 15).

Hoofdstuk IV. CONCLUSIES.

- a Door een dijkbreuk was in de gemeente Amsterdam een lokale watersnoodramp ontstaan, waarbij slechts 1/80 deel van de Gemeente was getroffen. Uiteraard waren de beschikbare krachten en middelen, in de stad zelf aanwezig, meer dan voldoende om zo spoedig mogelijk te voorzien in de bestrijding van de oorzaak van de ramp en het opheffen van de gevolgen van de ramp; echter leverden, door een niet onmiddellijk volledige coördinatie, de gebruikte middelen in het eerste uur geen volledig rendement op.

Wel ontstond vrij snel, eerst met een informatief karakter en later in een enigszins meer leidinggevende vorm, een zekere vorm van coördinatie, gericht op de Dienst Bescherming Bevolking.

- b De weers- en andere omstandigheden waren uitermate gunstig voor de rampbestrijding, hoewel het koud was; bovendien stond er weinig wind. Doordat de dijkdoorbraak vroeg in de morgen had plaatsgevonden, ontwikkelde de rampbestrijding zich tijdens de lichte uren van de dag; zij was om 11.00 uur 's avonds geconsolideerd.

De totale hulpverlening kon zich, doordat grotendeels bij daglicht kon worden gewerkt, tot volle capaciteit ontplooiën.

Door de plaatselijke bekendheid van de militaire patrouille-commandant en het snel handelen van deze konden de bewoners van het dieper gelegen landelijke gedeelte tijdig een veilig heenkomen zoeken en bleven hierdoor persoonlijke ongelukken gelukkig uit.

- c Het melden van de dijkdoorbraak en het alarmeren van het Gemeentebestuur en de gemeentelijke diensten en bedrijven waren noch snel noch volledig, waardoor in de eerste uren geen sprake was van een gecoördineerde hulpverleningsactie. Door haar improvisatie maakte de eerste hulpverlening een verwarrende indruk. Op bepaalde momenten en voor bepaalde taken werd een sterke behoefte gevoeld aan eenvoudig personeel, dat, hoewel uiteraard wel aanwezig binnen de gemeentediensten, doordat hiervoor geen richtlijnen tot organisatie daarvan bestonden, niet tijdig beschikbaar kon komen, waardoor onder andere hogere ambtenaren van de Dienst voor Sociale Zaken moesten worden ingezet.

- d Het gedeeltelijk van toepassing verklaren van de Wet Bescherming Bevolking voor de gemeente Amsterdam, dus lokaal en voor zover nodig te hanteren, had enkele maatregelen kunnen vergemakkelijken, zoals bijvoorbeeld het

oproepen en hanteren van noodwachters in B.B.-formatie voor de bezetting onder andere van de commandopost en de verbindingen, het creëren van verzamelposten daklozen — speciaal wat betreft het beschikbaar krijgen van gebouwen door middel van vordering via de Wet Bescherming Bevolking — en ten slotte het in dienst stellen van het Centraal Registratie en Inlichtingen Bureau.

- e Nu bood de Wet Verplaatsing Bevolking, die van toepassing werd verklaard, wel de mogelijkheid tot vordering van gebouwen, doch dit is slechts te hanteren voor meer permanente onderbrenging en niet voor het creëren van tijdelijke verzamelplaatsen, zoals bedoeld in de Wet Bescherming Bevolking.

De vantoepassingverklaring van de Wet Verplaatsing Bevolking, uiteraard lokaal en voor zover nodig, kon zeer doeltreffend worden gehanteerd bij de rampenbestrijding, onder andere de artt. 2, 5 en 18, en gaf aan de Burgemeester de juiste mate van bewegingsvrijheid.

- f Binnen de „Rijksregeling Bestrijding Vredesrampen”, zoals deze bij circulaire van de Minister van Binnenlandse Zaken, Dir. O.O. en V., afdeling O.B.B. nr. U 25415, van 13 oktober 1955 aan de Commissaris der Koningin ter kennis is gebracht, bestaat de mogelijkheid tot het bezetten van de commandopost en de verbindinglijnen met noodwachters.

Dit was in januari nog wel uitvoerbaar door gebruik te maken van de nog verbonden vrijwillige noodwachters voor deze tak van dienst. Binnen afzienbare tijd echter beschikt Amsterdam voor dit onderdeel alleen over plichtnoodwachters, waarvan oproeping slechts kan plaatsvinden na het van toepassing verklaren van de Wet Bescherming Bevolking.

In de rijksregeling staat voorts aangegeven, dat het bevoegde gezag die noodwachters kan oproepen, die zich beschikbaar hebben gesteld door middel van een bereidverklaring naast hun verbintenisakte, om hen daarna te organiseren in verbanden en derhalve niet in de normale gemeentelijke noodwachtfformatie.

Dit systeem is in de gemeente Amsterdam nimmer uitgewerkt, aangezien deze A-gemeente niet was opgenomen in een aangegeven gebied, dat door watersnood kan worden bedreigd. Bovendien is het de vraag, of deze werkwijze te hanteren is voor het onmiddellijk optreden bij een lokale ramp, waarbij snelheid van handelen geboden is.

- g De Dienst Bescherming Bevolking heeft voor verschillende taken, ook in het rampterrein, het vaste personeel van de dienst, dat altijd ter beschikking staat, ingezet.

Hoewel de ambtenaren van deze dienst, op grond van art. 9 van de Wet op de Noodwachten, noodwachters zijn, stuit het toekennen van een noodwachtfunctie op praktische bezwaren en kunnen zij mitsdien niet in uniform gekleed worden ingezet. Dit werd als een bezwaar ondervonden, onder andere bij contacten met andere geüniformeerde diensten en instanties als bijvoorbeeld het Roode Kruis, alsmede bij hun werkzaamheden in het rampgebied ten aanzien van de burgers. Dit bezwaar had zich ook al eerder doen voelen bij oefeningen in groot verband en zal zich eveneens voordoen bij het ontstaan van de toestand van paraatheid.

- h De sindsdien uitgegeven „Richtlijn 1960 Bestrijding Vredesrampen Noordholland” van 15 september 1960 gaat verder en is meer gedetailleerd door de „Rijksregeling Bestrijding Vredesrampen”.

DEEL II,

HET OPHEFFEN VAN DE GEVOLGEN VAN DE RAMP.

Hoofdstuk I.

DE COÖRDINATIE VAN DE HERSTELDIENSTEN.

Op de vergadering ten Stadhuiuze op 15 januari te 14.00 uur met de Wethouders, onder voorzitterschap van de loco-Burgemeester, werd een coördinatie-commissie ingesteld, welke instelling werd bekrachtigd bij het besluit van Burgemeester en Wethouders van maandag 18 januari 1960, no. 192/100 A.S. 15, luidende:

„Op voorstel van de Voorzitter wordt besloten het hoofd van de Dienst Bescherming Bevolking, de heer B. C. Mahieu, te belasten met de leiding en coördinatie van alle werkzaamheden verband houdende met het weder bewoonbaar maken van het evacuatie-gebied in Amsterdam-Noord en met de terugkeer van de bewoners naar hun huizen, in samenwerking met de heer P. C. Besanger, administrateur, chef van de Afdeling Levenmiddelen, Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen, die als het contactpunt op het Stadhuis fungeert. Afschrift hiervan zal worden gegeven aan alle afdelingen der Gemeentesecretarie en aan de hoofden van Diensten en Bedrijven”.

Ter uitvoering van deze opdracht werden door het „Bureau Coördinatie en Organisatie voor de Wederopbouw en Bewoonbaarmaking van het Tuindorp-Oostzaan” (hierna te noemen B.C.O.) in totaal tienmaal de directeuren van de bij deze werkzaamheden betrokken diensten of hun vertegenwoordigers in vergadering ten kantore van de Dienst Bescherming Bevolking bijeengeroepen en van elke vergadering aan Burgemeester en Wethouders een vertrouwelijk rapport gezonden.

De eerste vergadering vond plaats op vrijdag 15 januari te 20.00 uur en de laatste op maandag 22 februari.

Uit de desbetreffende rapporten, waarvan korte samenvattingen hieronder volgen, komt duidelijk naar voren, dat het B.C.O., door van te voren voorzieningen te treffen, de werkzaamheden van de verschillende diensten en bedrijven op doelmatige wijze heeft kunnen coördineren, waardoor een hechte organisatie voor de wederopbouw van Tuindorp-Oostzaan tot stand kwam.

Op de eerste vergadering van 15 januari bleek uit mededelingen van de Stadsingenieur, dat verwacht mocht worden, dat het tuindorp op vrijdag 22 januari droog zou zijn.

Op deze dag, die „de dag D” werd genoemd, zouden derhalve de herstelwerkzaamheden een aanvang kunnen nemen, behoudens enkele voorbereidende werkzaamheden, welke reeds eerder zouden kunnen worden uitgevoerd.

De prognose van de directeuren van de betrokken diensten en bedrijven omtrent de toestand, welke dan aangetroffen zou worden en de in verband daarmee door hen te nemen maatregelen, waren de volgende.

Riolering.

De motoren van het onder water staande rioolgemaal zouden moeten worden vervangen. Door het verlenen van de hoogste prioriteit door het

Gemeente-energiebedrijf mocht verwacht worden, dat 10 à 11 dagen na „de dag D” dit gemaal weer zou kunnen werken.

Rekening diende te worden gehouden met de mogelijkheid van verzanden en verstopping van de rioleringen. De Gemeentelijke Woningdienst trof een regeling, dat op korte termijn een groot aantal noodprivaten geplaatst kon worden.

Waterleidingen.

Dit bedrijf had rekening te houden met bepaalde risico's, nl. met breuk in de brandkranen door aanvaring, met bevriezen van leidingen in de huizen, en indien schade zou zijn toegebracht aan de hoofdleidingen — of als het nodig zou zijn de druk af te zetten — met besmetting van het water, zodat dit niet als drinkwater kon worden gebruikt.

In verband met het bevroeringsrisico zouden alle hoofdkranen worden afgesloten. Ontsluiting zou geschieden op aanvraag van de bewoners na hun terugkeer.

Gedurende de tijd, dat het water niet betrouwbaar werd geacht, zou worden gezorgd voor drinkwatervoorziening door middel van tankwagens.

Elektriciteit.

De vijf hoogspanningsruimten in het tuindorp stonden onder water. Deze zouden worden gecontroleerd, voordat het tuindorp droog was en er werd rekening gehouden met vervanging van de installaties. Het zou tot ongeveer 10 à 11 dagen na „de dag D” duren, voordat deze installaties bedrijfsklaar zouden zijn.

In de huizen werd verwacht, dat de meeste meters verwisseld zouden moeten worden en vele binnenleidingen vernieuwd. Door samenwerking van installateurs, huiseigenaren en het Gemeente-energiebedrijf zou het mogelijk zijn, deze vernieuwing in snel tempo tot stand te brengen. Materiaal was in voldoende mate aanwezig. Verwacht werd, dat met dit geheel voor de 2500 betrokken woningen ongeveer 6 weken gemoeid zouden zijn.

Aan het College van Burgemeester en Wethouders werd in overweging gegeven, goed te keuren, dat het Gemeente-energiebedrijf bij deze werkzaamheden zou fungeren als administratief en financieel centrum, van waaruit dus de eigenaren de opdrachten zouden worden gegeven en de rekeningen betaald, zulks in navolging van de met succes in 1953-1954 in Zeeland gevolgde werkwijze.

Voor het herstel van de binnenleidingen van de waterleiding en van het gasbedrijf werd dezelfde gedragslijn geadviseerd. Ten aanzien van de straatverlichting werd verwacht, dat 14 dagen, nadat de hoogspanningsinstallaties in bedrijf zouden zijn gesteld, deze weer in het gehele tuindorp zou kunnen functioneren.

Gas.

Verondersteld werd, dat het water zou zijn doorgedrongen in het gasnet en dat de meeste gasmeters in de huizen vernieuwd zouden moeten worden.

Vervanging kon zonder bezwaar plaatshebben. Uiterlijk 6 weken na „de dag D” zou ook de gasvoorziening weer volledig werken.

Woningdienst en Bouw- en Woningtoezicht.

Eén à twee dagen voordat het tuindorp zou droogvallen zouden deze diensten kunnen beginnen met het controleren van de toestand, waarin de huizen zich bevonden. De controle zou zijn afgewerkt vóór „de dag D”.

Op huizen, welke ongeschikt zouden worden geacht voor bewoning, zou dit door middel van een plakkaat duidelijk worden aangegeven.

Telefoon.

Aan het telefoonnet werd weinig schade verwacht. De Plaatselijke Telefoon-dienst zou voorrang geven aan bedrijven en huisartsen. Een spoedig algeheel gebruik werd waarschijnlijk geacht.

Van de draadomroep was in het oude dorp de versterker verdronken, hetgeen echter gemakkelijk was op te vangen.

Stadsreiniging.

Om te voorkomen, dat bij het afzuigen van het water wrakhout schade zou toebrengen aan de zuigerinstallaties, werd reeds vanaf 16 januari wrakhout afgevoerd met vrachtauto's. Met het schoonmaken van de straten zou de Reiniging direct op „de dag D” kunnen beginnen, waarvoor 100 man extra ingezet zouden kunnen worden en waardoor binnen enkele dagen het tuindorp van het ergste vuil verlost zou zijn.

Zodra de bewoners zouden zijn teruggekeerd, zou, althans in het begin, elke dag vuil kunnen worden opgehaald.

In geval er een ijslaag op de straten zou liggen, na het droogvallen, zou de Reiniging weinig kunnen doen.

Deze omstandigheid zou uiteraard op vrijwel alle werkzaamheden en ook op de terugkeer van de bewoners vertragend werken.

Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen.

De Dienst der W.S.B.Z. zou in het badhuis aan de Meteorenweg een centrale hulppost voor schoonmaakwerkzaamheden inrichten. Aldaar zouden worden gestationeerd 30 glazenwassers, een hulpploeg van Schouwen en Duiveland en waarschijnlijk een hulpploeg van de Internationale Vrijwillige Hulpdienst voor het zogenaamde ruwe werk, bestaande uit het slibvrij maken van de huizen van de bewoners, die om deze hulp zouden vragen.

Voorts zou beschikbaar zijn een aantal schoonmaaksters voor die gevallen, waarin de huisvrouw geacht kon worden, niet in staat te zijn, zelf het schoonmaakwerk in haar huis te doen. Voorts zouden aan deze centrale hulp-post schoonmaakartikelen in bruikleen worden afgegeven en ten slotte zou het badhuis warm water kunnen verstrekken aan hen, die dat wilden halen.

De centrale post zou worden ingericht één dag voor „de dag D”. De hulp-verlening zou geschieden op het ogenblik, dat de bewoners terugkeerden.

Keuringsdienst van Waren.

Ambtenaren van deze dienst zouden op de dag, dat de bewoners konden terugkeren, aanwezig zijn om in winkels alle voorraden te controleren. On-deugdelijke waren zouden worden afgekeurd en in beslag genomen.

Voor de keuring van waren in de huizen had de dienst geen bevoegdheid; niettemin zou hij er zich toch mee bezighouden.

Veemarkt en Abattoir.

Deze dienst zou in de eerste plaats alle verdrinken dieren afvoeren. Daarnaast zouden de ambtenaren van deze dienst controle kunnen houden in de slagerswinkels en niet meer bruikbaar vlees in beslag nemen. Dit zou geschieden als de bewoners terugkeerden. Eén dag werd voldoende geacht om deze controle uit te voeren.

Centrale Voorzieningsdienst.

Gezien de tijd, die gemoeid zou zijn met het herstel van de elektriciteits- en gasvoorziening, zou het voor de teruggekeerde bevolking zeer moeilijk zijn om warme maaltijden te bereiden. Derhalve zou daarin centraal moeten worden voorzien. De Centrale Voorzieningsdienst was daartoe in staat.

Verwacht werd, dat dagelijks tussen 5000 en 8000 porties warm eten nodig zouden zijn. De uitreiking daarvan zou worden verzorgd door de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken op een aantal plaatsen in het tuindorp. In deze voedselvoorziening zouden ook betrokken worden de werklieden, die in het dorp aan het herstel werkzaam waren.

De verdere levensmiddelenvoorziening.

Uitgegaan werd van de gedachte, dat de bevolking zelf voor de broodmaaltijden kon zorgen. Daarvoor was nodig, dat de winkelbedrijven weer functioneerden. Daarom zou bij het schoonmaken aan deze bedrijven voorrang moeten worden verleend.

De Directeur-Generaal van de Middenstand had het initiatief genomen voor een hulpactie van de middenstanders aan hun getroffen collega's in het overstroomde tuindorp. Hierover had op 16 januari een bespreking plaats bij de Kamer van Koophandel.

Voorlopig werd aangenomen, dat de gemeentelijke overheid geen maatregelen behoefde te nemen ten aanzien van de bevoorrading van de winkeliers.

Onderwijs.

De scholen in het tuindorp zouden, kort nadat de bewoners zouden zijn teruggekeerd, weer toegankelijk moeten zijn voor de leerlingen. Daarom moesten de betrokken diensten en bedrijven prioriteit verlenen aan deze scholen. Verwacht werd, dat enkele dagen na „de dag D” de scholen weer in gebruik gesteld zouden kunnen worden.

Mocht „de dag D” door onvoorziene omstandigheden later worden gesteld dan het tijdstip, waarvan het eerste rapport uitging — vrijdag 22 januari — dan zou de Afdeling Onderwijs der Gemeentesecretarie maatregelen nemen, opdat elders in Noord verblijvende kinderen op andere scholen in Noord zouden worden ingedeeld.

Brandweer.

Doordat in de huizen de mensen zich zouden behelpen met noodkacheltjes en noodverlichting, zou het brandgevaar vrij groot zijn, terwijl het voorts de vraag was, of de brandmelders niet onklaar zouden zijn geraakt. De commandant der Brandweer was daarom voornemens, in het tuindorp een wachtpost in te richten, zodra de bewoners zouden zijn teruggekeerd.

Politie.

De bewaking van het ondergelopen gebied gaf geen bijzondere moeilijkheden. Zolang nog een deel van het gebied onder water zou staan, kon de Politie de afzetting wel handhaven. Zij achtte dit niet meer mogelijk, als het gehele gebied droog zou zijn gekomen, dus op „de dag D”.

Geneeskundige en Gezondheidsdienst.

De directeur voor de Openbare Gezondheidszorg en de directeur van de G.G. en G.D. achtten het niet nodig, de terugkerenden aan een geneeskundig onderzoek te onderwerpen.

Wel vonden zij het gewenst, dat de twee in het tuindorp gevestigde huisartsen zo spoedig mogelijk in de gelegenheid zouden worden gesteld, hun praktijk te hervatten. Daarom zou aan de bewoonbaarheid van de huizen van deze artsen voorrang moeten worden verleend.

Voorts zou de G.G. en G.D. onmiddellijk, nog vóór de droogvalling, controle houden op aanwezigheid van ratten.

Tijdstip terugkeer van de bevolking.

De ervaring in Zeeland had geleerd, dat de bevolking naar haar woonplaats terugkeerde, zodra het water was geweken.

Verbod of geen verbod, men ging eenvoudig. Men had het er voor over, onder de meest primitieve omstandigheden in de woningen te kamperen. Het zou in Tuindorp-Oostzaan, waar de huizen lang niet zo beschadigd zouden zijn als de huizen in Zeeland, niet anders zijn.

Het verbod tot het betreden van het noodgebied zou op „de dag D” moeten worden opgeheven; dat zou dus naar de verwachtingen op 22 januari zijn.

Het gehele gebied zou gelijktijdig vrijgegeven moeten worden, met andere woorden het gebied Oostzaan-West, dat eerder droog zou vallen, diende niet eerder te worden opengesteld. Zou dit wel gebeuren, dan zou dit onrust onder de nog niet toegelaten bevolking verwekken, te meer, omdat het toezicht van de Politie dan wel uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk zou worden en de kans op diefstallen niet denkbeeldig was. Er werd derhalve geadviseerd, en alle geraadpleegde diensthoofden waren het hiermee eens, de terugkeer toe te staan op „de dag D”.

De schaderegistratie.

Het B.C.O. meende, dat uitgegaan moest worden van de gedachte, dat de schaderegeling gelijk zou zijn aan die, welke in 1953-1954 voor Zeeland had gegolden. Deze hield in, dat de huisraadschade ten laste kwam van het Nationaal Rampenfonds en de schade aan onroerende goederen en de kosten van herstel van de gemeente-eigendommen ten laste van het Rijk kwamen. Wat het eerste betreft had het Nationaal Rampenfonds blijkens een radiobericht reeds een toezegging gedaan.

Het Nationaal Rampenfonds beschikte echter op dat ogenblik niet over een apparaat. Dit hield in, dat, zo van gemeentewege geen maatregelen zouden

5. Inschakeling van militaire en andere overheidsinstanties

6. In het opvangcentrum in het Marine-etablissement

worden genomen, schadedeclaraties door de getroffen en zouden worden ingediend, welke later niet of nauwelijks te controleren zouden zijn. Het zou daarom nodig zijn, dat onmiddellijk bij het betreden van de huizen door de terugkerende inwoners op een schadeformulier zou worden aangetekend, welke goederen zich bevonden in het gedeelte van het huis, dat onder water had gestaan; van welke hoedanigheid deze goederen geacht konden worden te zijn — nl. oud, in redelijke staat of nieuw — en in welke staat deze goederen zich op dat ogenblik zouden bevinden. Dan zou zijn vastgesteld, over welke goederen de schaderekening liep.

Deze registratie moest naar de mening van het B.C.O. door de Gemeente worden georganiseerd en daarvoor zouden gemeenteambtenaren of onderwijzers moeten worden aangewezen.

Waar het ging om 2500 woningen en aangenomen mocht worden, dat verreweg de meeste bewoners terstond zouden terugkeren, en het voorts noodzakelijk was om deze registratie in één dag af te werken, zouden naar schatting 300 à 400 ambtenaren of onderwijzers nodig zijn.

Burgemeester en Wethouders werden geadviseerd, daartoe te besluiten en de diensten en bedrijven op te dragen, daarvoor, volgens een op te stellen schema, ambtenaren beschikbaar te stellen.

Voorts kwam het aanbevelenswaardig voor, op zeer korte termijn contact op te nemen met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en met het Nationaal Rampenfonds, om te komen tot een regeling van de schadevergoedingen.

Op deze eerste vergadering werd voorts aandacht besteed aan enkele buiten de hiervoren besproken rubrieken vallende onderwerpen.

Voorzieningen van kachels, petroleumlampen en kaarsen.

Aangenomen mocht worden, dat in vele huizen de kachels onbruikbaar zouden zijn geworden. De verwachting was, dat het om vele honderden zou gaan en het B.C.O. meende, dat de Gemeente hier de helpende hand moest bieden door het beschikbaar stellen van noodkachels. Deze zouden op aanvraag beschikbaar gesteld kunnen worden.

De bestelling daarvan zou kunnen geschieden door de Centrale Voorzieningsdienst, de beschikbaarstelling door de Dienst voor Sociale Zaken.

Hetzelfde gold voor de beschikbaarstelling van petroleumlampen en kaarsen.

Bedden.

In de benedenwoningen zouden vrijwel alle bedden en het beddegoed onbruikbaar zijn. Dit hield in, dat er grote aanvraag zou komen voor de verstrekking hiervan aan degenen, die direct wilden blijven wonen. De Dienst Bescherming Bevolking zou, in samenwerking met het Roode Kruis, aan deze aanvragen kunnen voldoen. De goederen zouden in bruikleen worden afgestaan.

Droogstoken van woningen.

In de vergadering ten Stadhuijze van 15 januari met Burgemeester en Wethouders was een suggestie gedaan om de woningen droog te maken door de toevoer van hete lucht. Het B.C.O. zag geen praktische uitvoerbare mogelijkheid hiervoor.

Als enige mogelijkheid werd gezien het droogstoken door kachelverwarming, hetgeen dus mede een argument was voor het beschikbaar stellen van noodkachels.

Brandstoffen.

Daar de bewoners van de benedenverdiepingen niet zouden beschikken over droge brandstoffen, verdiende het aanbeveling, deze brandstoffen, bijvoorbeeld voor de eerste week, beschikbaar te stellen.

Gedacht werd aan een mud anthraciet, twee mud cokes of een overeenkomstige hoeveelheid huisbrandolie.

Hiervoor zou door Sociale Zaken een bon verstrekt kunnen worden, al dan niet in voorschot op de schaderegeling. De leverantie zou moeten geschieden door de particuliere kolenhandelaren uit Amsterdam-Noord, die gewend waren in het tuindorp te leveren. Het contact hiertoe zou door Sociale Zaken zijn te leggen.

Vastgevroren deuren en ramen.

In de vergadering van 15 januari met Burgemeester en Wethouders was de suggestie gedaan, om ter voorkoming van vastvriezen van deuren en ramen, deze reeds gedurende de eerste dagen van de ramp open te zetten. Het B.C.O. merkte naar aanleiding daarvan op, dat vrijwel alle deuren op slot waren en het dus niet mogelijk was, zonder bemiddeling van de bewoners, de deuren te ontsluiten. Overigens mocht worden verwacht, dat het zeer moeilijk, zou zijn, in dat stadium deuren te ontsluiten en open te maken, omdat waarschijnlijk door vocht uitzetting zou hebben plaatsgevonden. Het ontdooien door hete-lucht-apparaten werd niet doenlijk geacht, omdat voor dit doel geschikte apparaten niet bekend waren. Overigens zou bij ijsvorming „de dag D” uitgesteld moeten worden. De Woningdienst zou zorg dragen, dat timmerlieden beschikbaar zouden zijn om behulpzaam te zijn bij het openmaken van deuren en ramen, waar dit moeilijkheden zou opleveren.

Mededeling aan geëvacueerden.

Het verdiende aanbeveling, een door Burgemeester en Wethouders goedgekeurd plan van werkzaamheden, waarin opgenomen de waarschijnlijke datum van terugkeer der getroffenen, bekend te maken via de pers en de radio en daarnaast alle evacué's door middel van een folder daarvan in kennis te stellen. In deze berichtgeving zou vooral moeten worden vermeld, dat de terugkerenden zich in de eerste tijd grote ongemakken zouden moeten getroosten door het niet beschikbaar zijn van drinkwater, gas, elektriciteit, e.d. Deze berichtgeving zou tevens de mededeling moeten bevatten, welke voorzieningen op aanvraag zouden worden verstrekt (hulp bij schoonmaak, warme maaltijden, noodkachels, brandstoffen, e.d.) en voorts, dat van oliekachels slechts gebruik zou moeten worden gemaakt na controle op de bruikbaarheid.

In overweging werd gegeven, dat de folders spoedig zouden worden toegezonden aan de geëvacueerden, wier adres bekend was en bovendien aan de terugkerenden aan de rand van het noodgebied zouden worden uitgereikt op het ogenblik van terugkeren. De Politie wilde zich met die uitreiking wel belasten. Voorgesteld werd, van deze folders 7000 exemplaren op korte termijn te laten drukken.

Voortgang werkzaamheden.

Het zou kunnen voorkomen, dat enkele huizen eerst vele dagen na „de dag D” zouden worden betrokken en deze gesloten woningen stagnerend zouden werken op de voortgang der werkzaamheden. In het bijzonder voor de elektriciteitsvoorziening zou een enkel gesloten huis een geheel blok kunnen uitsluiten van elektriciteit.

Alhoewel woningen niet zonder toestemming van de bewoners betreden zouden mogen worden, kwam het het B.C.O. voor, dat hier het algemeen belang moest prevaleren en indien de bewoners niet bereikbaar zouden zijn, het Gemeente-energiebedrijf zich onder toezicht van de Politie toegang tot deze woningen zou mogen verschaffen ter uitvoering van de nodige werkzaamheden.

Coördinatie van werkzaamheden.

Alle vorengenoemde werkzaamheden zouden worden gecoördineerd door het hoofd Bescherming Bevolking, dat daartoe van alle diensten en bedrijven gedetailleerde werkplannen zou ontvangen en met wie regelmatig contact zou worden onderhouden. Bij verschil van mening tussen de uitvoerende instanties, bijv. over het geven van prioriteit, zou de beslissing bij het hoofd Bescherming Bevolking zijn.

Hiermede hadden alle betrokken diensthooften zich akkoord verklaard.

Posterijen.

Door het B.C.O. zou contact worden opgenomen met de directeur van de Posterijen omtrent het herstel van de regelmatige postbestellingen.

Voorlichting aan de bevolking.

Het leek het B.C.O. wenselijk, op „de dag D” zo mogelijk in het gebouw van Centraal Beheer in het tuindorp een voorlichtingsbureau ten behoeve van de bevolking te vestigen.

Reeds spoedig na de eerste vergadering van het B.C.O. werden door de diensten gedetailleerde werkplannen aan het hoofd Bescherming Bevolking toegezonden. Op volgende vergaderingen werden de vorderingen der werkzaamheden steeds nauwkeurig bestudeerd, getoetst aan de planningen en, zo nodig, coördinerende maatregelen getroffen, alsmede verdere suggesties aan Burgemeester en Wethouders gedaan.

Ten aanzien van de ontwikkeling der werkzaamheden moge verder worden verwezen naar de hoofdstukken, handelende over de acties van de verschillende diensten en bedrijven.

Ten aanzien van de coördinatie was van belang, dat op de *tweede* vergadering op 18 januari verslag kon worden gedaan van het resultaat van het overleg met het College van Burgemeester en Wethouders in een eerder op die dag gehouden bespreking, waarbij belangrijke besluiten waren genomen en mededelingen gedaan.

In de eerste plaats de mededeling, dat militairen zouden worden ingeschakeld bij de bewaking van het getroffen gebied, zodra dit zou gaan droogvallen, waardoor het mogelijk zou zijn, een zeer strenge bewaking in te stellen en enige tijd te handhaven.

Voorts de mededelingen betreffende de aanleg van een hulpdijk aan de noord-west-zijde van het tuindorp, zonder het tempo van de droogmaking te ver-

tragen, waardoor het tuindorp verder drooggemalen zou kunnen worden tot zeker 40 cm beneden het straatpeil en de wegen veel beter begaanbaar zouden worden.

Voorts waren, overeenkomstig de uit de eerste vergadering gekomen voorstellen, door Burgemeester en Wethouders de nodige opdrachten aan diensthoofden verstrekt en besluiten genomen ter bevestiging van bepaalde suggesties, o.a. ten aanzien van de coördinerende taak voor het Gemeente-energiebedrijf en de Waterleidingen, alsmede voor het doen aanwijzen van ambtenaren als enquêteurs. Besloten werd, het contact voor de gehele schaderegeling en de schade-enquête voor de bewoners in handen te leggen van de Dienst voor Sociale Zaken.

Een commissie, welke zich met de hulp aan de middenstand, o.a. de registratie van taxatie van bedorven goederen, zou bezighouden, was door de Wethouder voor de Levensmiddelen en Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen geïnstalleerd.

In verband met de verwachtingen ten aanzien van het weder in gebruik stellen van de riolering en van de waterleiding, gepaard gaande met de te verwachten zeer versterkte bewaking van het tuindorp, werd op de vergadering besloten, aan Burgemeester en Wethouders te adviseren, de terugkeer van de bevolking, in afwijking van het eerste advies, te doen stellen op woensdag 27 januari, onvoorziene omstandigheden voorbehouden.

Dit gaf een uitstel van 5 dagen, doch daar stonden belangrijke voordelen tegenover. In de eerste plaats, dat het wonen belangrijk minder ongerieflijk zou worden, de bevolking zou voor het schoonmaken niet met water behoeven te sjouwen en het zou niet nodig zijn, voor enkele dagen ruime voorzieningen te treffen voor het gemis van het gebruik van normale toiletgelegenheden (toilet-wagens, tonnen, e.d.).

Een ander belangrijk voordeel zou zijn, dat tussen de tijd van droogvallen op straathoogte (22 januari) en de dag van terugkeer van de bevolking (27 januari) enkele diensten gelegenheid zouden hebben om reeds voorbereidende maatregelen ter plaatse te treffen, enkele onontbeerlijke gebouwen voor gebruik gereed te maken en in de praktijk-lokalen van de in het tuindorp gevestigde artsen en een aantal direct nodige middenstandsbedrijven de eerste voorzieningen zouden kunnen worden getroffen.

De diensten zouden zich, na grondige inspectie van het getroffen gebied, in die 5 dagen beter kunnen voorbereiden op de taak, welke hun te wachten stond.

Uiteraard zou een beperkte toelating van personeel van deze diensten nodig zijn door middel van op naam gestelde doorlatingsbewijzen, door de Politie af te geven, terwijl de Politie op het terrein zou patrouilleren.

Voorts werd besloten tot het instellen van een „sub-commandopost” in het clubgebouw van de Sportvereniging „De Meteoor”, met voldoende telefoonverbindingen en met mobilisfoons. Deze post zou in regelmatige verbinding staan met de uitvoerende diensten, welke hun eigen „kamp” hadden opgeslagen in de nabijheid van deze commandopost.

Verder werd de hulp van het Rode Kruis voor het schoonmaakwerk onder leiding van de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen aanvaard.

Voor de op het terrein toe te laten ambtenaren voor het verrichten van herstelwerkzaamheden zouden door de Centrale Voorzieningsdienst witte armbanden met de initialen van de betreffende diensten worden verstrekt. Door

dit herkenningsteken zou het voor de teruggekeerde bewoners mogelijk zijn, zo nodig voor bepaalde werkzaamheden direct de juiste ambtenaren te benaderen.

Naast een te verwachten aantal familieleden of vrienden van getroffenen, die na de openstelling mee zouden komen om een handje te helpen, was te verwachten, dat er ook velen zouden zijn, die uit nieuwsgierigheid zouden komen. Van een verzoek in de kranten om deze nieuwsgierigheid enige tijd te bedwingen werd wel effect verwacht.

Aan tal van evacué's waren dekens en bedden uitgeleend. Bij terugkeer zouden opnieuw bedden en dekens aan vele bewoners verstrekt moeten worden; het aantal werd op 1000 bedden met toebehoren geraamd. Om het gesjouw met deze goederen te voorkomen werd met het Roode Kruis overeengekomen, dat een nieuwe verstrekking zou plaatsvinden en de eerder verstrekte goederen aan de evacuatie-adressen zouden worden afgehaald.

Met de directeuren werd afgesproken, dat voorlichting van de pers, behoudens die betreffende waterbouwkundige werken, zou worden gegeven door de heer Besanger, in overleg met de directeur van het Bureau Voorlichting en Representatie ter Gemeentesecretarie.

Op de derde vergadering, op 22 januari, werd met de directeuren van de diensten en bedrijven nagegaan, of en in hoeverre, mede op grond van de door de directies ter plaatse gedane waarnemingen, de ingediende werkplannen wijzigingen zouden moeten ondergaan.

Door enige vertraging bij de opstelling van de tijdelijke pompinstallatie door de Dienst der Publieke Werken, was te verwachten, dat het tuindorp een halve tot een gehele dag later op „werkhoogte” droog zou zijn. Dit zou dus donderdag 28 januari worden. De bestratingen hadden zeer veel te lijden gehad. Als de straten en wegen te veel en te vroeg zouden worden belast met zwaar verkeer, zou dit ernstige gevolgen hebben en hersteluitgaven gaan vergen, waarmede vele honderdduizenden guldens gemoeid zouden zijn. Vanaf 23 januari zou in het hoogst gelegen deel van het tuindorp gereden mogen worden met handwagens, bakfietsen en personenauto's; vanaf 25 januari zouden ook bestelwagens en vrachtwagens, voor zoveel dringend nodig, toegelaten kunnen worden.

In discussie kwam nogmaals de vraag, of het mogelijk en wenselijk was, de toelating van de bevolking te spreiden naar gelang de verschillende delen van het tuindorp op „werkhoogte” zouden zijn drooggevallen. Vrijwel eenstemmig was het oordeel, dat hiertoe niet moest worden overgegaan. Het voordeel van een eerdere toelating van één of twee dagen van een aantal bewoners zou niet opwegen tegen de daaraan verbonden bezwaren.

In verband met de waterstand in het laagst gelegen deel van het tuindorp was het algemene oordeel, dat het aanbeveling zou verdienen, „de dag D” te bepalen op vrijdag 29 januari, hetgeen aan Burgemeester en Wethouders werd geadviseerd en door hen bij besluit van 22 januari overeenkomstig werd bepaald.

Voorts werden nog de volgende besluiten genomen en suggesties gedaan:

- a besloten werd, de werkzaamheden van de diensten en bedrijven ook op zondagen te laten verrichten. Voor zover de bewoners daartegen geen bezwaar zouden maken, zou ook op zondag in de huizen worden gewerkt, welk besluit door Burgemeester en Wethouders op 22 januari werd bekrachtigd;

- b* de Stadsreiniging zou zorgen voor 4 toiletwagens ten behoeve van de militairen, de Politie en van het toezichthoudende en werkende personeel;
- c* verdrongen auto's zouden door de Stadsreiniging worden verplaatst, zodat zij geen hinder voor het verkeer zouden opleveren. De eigenaren dienden te zorgen voor het verslepen van de wagens;
- d* de diensten en bedrijven zouden de Nederlandse Televisie Stichting gelegenheid geven, opnamen te maken van de voortgang van de werkzaamheden, hetgeen bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 23 januari werd goedgekeurd. Overwogen werd, de Politie en de Brandweer in een televisie-uitzending vóór „de dag D” een en ander te laten vertellen over de door beide diensten te nemen maatregelen.
- e* besloten werd, het College van Burgemeester en Wethouders te adviseren, de leden van de Gemeenteraad in de gelegenheid te stellen, het tuindorp te bezoeken;
- f* de kerk van de Nederlandse Hervormde Gemeente zou vóór „de dag D” worden leeggepompt en schoongemaakt, opdat deze kerk zou kunnen worden gebruikt als hoofdpост voor de 600 enquêteurs;
- g* dagelijks zouden de diensthooften de coördinatie-commissie in kennis stellen van eventuele afwijkingen van hun programma en van bijzonderheden, welke zich bij de uitvoering van hun werk voordeden;
- h* besloten werd, dat in de eerste dagen ook warm voedsel zou worden verstrekt aan familieleden en vrienden, die de bewoners bij het schoonmaken zouden helpen;
- i* naar het algemene oordeel was het niet nodig, warm eten te verstrekken aan het personeel van de diensten en bedrijven, omdat dit personeel normaal de middagboterham kon medenemen. Wel zou worden gezorgd voor koffie door kantinewagens van de Dienst Bescherming Bevolking;
- j* voor de hulpkrachten, afkomstig van buiten Amsterdam, zouden aanvullende verzekeringen gesloten worden. Hiertoe had de Afdeling Wettelijke Aansprakelijkheid, Verhaals- en Verzekeringszaken der Gemeentesecretarie geadviseerd. Dit advies zou aan de diensten en bedrijven worden toegezonden;
- k* het verdiende aanbeveling, aan deze hulpkrachten, gedurende hun tewerkstelling in Amsterdam, een zakgeld toe te kennen in verband met de extra-uitgaven, welke zij zouden hebben door het gemis aan huiselijk verkeer. Aan Burgemeester en Wethouders werd geadviseerd, dit zakgeld te stellen op f 2,50 per dag, hetgeen bij besluit van Burgemeester en Wethouders van 29 januari geschiedde;
- l* het hospitaalschip „Henri Dunant” werd nog enige weken door het Nederlandsche Roode Kruis ter beschikking van Amsterdam gesteld voor de verpleging van zieken uit Tuindorp-Oostzaan. Gelegenheid tot opnemng zou ook worden gegeven aan hulpbehoevende ouden van dagen, die nog niet direct naar hun woning zouden kunnen terugkeren, terwijl er ook plaats zou zijn voor zuigelingen van wel teruggekeerde bewoners;
- m* behalve in het badhuis aan de Meteorenweg zou ook warm water worden verstrekt door middel van tankwagens.

De vierde vergadering van het B.C.O. met de directeurs van diensten en bedrijven vond plaats op 26 januari.

Hierbij werd het rampgebied buiten de bebouwde kom behandeld, welk gebied op 29 januari nog niet toegankelijk voor de bewoners zou kunnen zijn, omdat het niet verantwoord werd geacht, de bewoners toe te laten zolang niet was vastgesteld, dat de doorweekte dijk voldoende sterk was.

Het peil in dit agrarische deel van het rampgebied zou voorlopig worden gebracht op 3 m—N.A.P., waarna de dijk grondig zou worden geïnspecteerd. Het tijdstip van toelating van de bewoners werd afhankelijk gesteld van het resultaat van deze inspectie.

De in dit deel van het gebied door de diensten en bedrijven uit te voeren werkzaamheden leverden geen bijzondere moeilijkheden op. Zodra de boerderijen en de enkele woningen in dit gebied weer bewoond zouden worden, zou de waterleiding kunnen worden aangesloten. Het elektrische net zou onder spanning zijn of op eerste aanvraag onder spanning gebracht kunnen worden; voor de huisaansluitingen was reeds een ambtenaar in het gebied bezig met een onderzoek en deze zou daar werkzaam blijven. In de gasvoorziening kon binnen twee dagen door noodmiddelen worden voorzien. Omdat lozing op de sloten geschiedde, gaf de riolering geen hoofdbrekens. Het functioneren van de closetspoelingen zou door de Woningdienst direct na terugkeer van de bewoners worden gecontroleerd.

Als voor de bebouwde kom van het tuindorp op vrijdag 29 januari weer vrij toegang zou worden verleend, zou de verordening, waarin een verbod tot betreden was uitgevaardigd, dienen te worden ingetrokken en een nieuwe verordening moeten worden vastgesteld, waarin dit verbod van kracht bleef voor het landelijke deel van het rampgebied. Hiervan diende te worden uitgezonderd de Oostzanerdijk, welke voor het doorgaande verkeer kon worden vrijgegeven. Een overeenkomstige wijziging werd bij besluit van de Burgemeester van 27 januari vastgesteld.

Voor het verboden landelijke gebied zouden door de Politie toegangsbeelden worden verstrekt van een andere kleur dan voor het gehele gebied was gebruikt.

Ten aanzien van richtlijnen en raadgevingen aan de bevolking werd besloten, dat op de dag van terugkeer aan de bevolking een korte aanvulling op de inmiddels toegezonden folder zou worden uitgereikt, waarin o.m. de plaatsen van uitreiking van warm voedsel zouden worden vermeld.

Ten aanzien van het verkeer op vrijdag 29 januari werden de volgende regelingen getroffen.

Met 11 bussen in pendeldienst en met vervoermiddelen van militairen en Roode Kruis zouden des morgens vóór 8 uur enkele duizenden enquêteurs en andere hulpkrachten het tuindorp binnenkomen.

De bussen zouden daarna worden ingezet als versterking van bus B voor het vervoer van de bewoners. Ook voor het vervoer naar de stad in de namiddag zouden extra-bussen beschikbaar zijn.

De Politie zou zorg dragen, dat voor de op het terrein van „De Meteoor” geplaatste brandweerwagen een uitvalsweg zou worden vrijgehouden.

Vóór 8.30 uur, het tijdstip, waarop de bebouwde kom zou worden vrijgegeven, zou aan de hulpkrachten toegang worden verleend op de witte armband en op het uniform (Roode Kruis, militairen), zulks om te voorkomen, dat enkele duizenden toegangskaarten zouden moeten worden uitgereikt.

Ten aanzien van de rapportering werd afgesproken, dat de diensthoofden aan het hoofd Bescherming Bevolking vóór 15 februari 1960 een rapport zouden uitbrengen van de door hen genomen maatregelen vanaf het ogenblik, dat zij bekend raakten met de dijkdoorbraak tot de dag van terugkeer der bevolking en over de daarbij door hen opgedane ervaring.

Deze rapporten zouden dienen voor een, overeenkomstig het besluit van Burgemeester en Wethouders van 18 januari, gevraagd samenvattend rapport ten dienste van de Burgemeester, van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en van de Regering. Zij zouden een overzicht moeten geven van de ervaringen en de toegepaste of toe te passen middelen bij een rampbestrijding. Tevens zouden de directieuren aan het B.C.O. te zijner tijd een rapport verstrekken van de door hun diensten en bedrijven verrichte activiteiten bij het herstel en de weder bewoonbaarmaking van het tuindorp, dit zo mogelijk van dag tot dag, althans met een overzicht van de tijdsduur.

In verband met het bezoek van de Vaste Commissie voor Verkeer en Waterstaat van de Eerste Kamer der Staten-Generaal op donderdag 28 januari te 14.00 uur aan het rampgebied werd overeengekomen, dat de Coördinatie Commissie en de directies van de Dienst der Publieke Werken, de Woningdienst, het Gemeente-energiebedrijf, de Waterleidingen en de Dienst voor Sociale Zaken aanwezig zouden zijn voor het geven van de gewenste voorlichting.

Op de dag vóór „de dag D”, dus op donderdag 28 januari, werd de *vijfde* bijeenkomst gehouden van het B.C.O. met de diensthoofden en nagegaan, of alle voor de terugkeer van de bevolking ontworpen plannen onveranderd zouden kunnen worden uitgevoerd en of de gestelde tijdschema's konden worden gehandhaafd. Dit bleek zonder uitzondering het geval te zijn; zelfs bleken enkele diensten vooruit te lopen op het opgestelde tijdschema.

Enkele bijzonderheden, die bij deze vergadering naar voren kwamen, waren, dat:

- a* alle grote gebouwen en vele winkels op vrijdag 29 januari schoongemaakt zouden zijn en dat om de bewoners te helpen er 200 tot 400, doch waarschijnlijk 600 Roode-Kruishelpers zouden komen;
- b* de „Zuiderkruis” voorlopig nog als evacuatie-centrum dienst zou blijven doen; na enige dagen zou kunnen worden nagegaan, of aan dit centrum nog behoefte kon bestaan.

Ten aanzien van de rapportering op „de dag D” zou het hoofd Bescherming Bevolking die dag van uur tot uur door zijn medewerkers in het tuindorp op de hoogte worden gesteld van de algemene toestand en van eventuele bijzonderheden. Ook de diensten en bedrijven zouden zoveel nodig inlichtingen doorgeven.

Na „de dag D” werd door het B.C.O. de *zesde* vergadering bijeengeroepen op 1 februari. Hierbij kon, de verslagen in de dagbladpers als graadmeter nemend, worden gesteld, dat de organisatie van de hulpverlening aan de teruggekeerde bevolking naar wens was verlopen. De bij de hulpverlening betrokken medewerkers hadden voortreffelijk gewerkt en, waar het nodig was, bleek gegeven van een zeer te prijzen improvisatie-vermogen. De stemming van de bevolking, welke uiteraard aanvankelijk triest en ontmoedigd was geweest, was door deze massale en efficiënte hulpverlening vrij spoedig om-

geslagen, niet in vreugde en blijmoedigheid, maar wel in een verlangen tot aanpakken om orde te scheppen in de chaos, welke in de huizen werd aangetroffen.

Het was nodig, dat de stemming goed zou blijven en daarom zou het nodig zijn, de gemeentelijke hulpkrachten op zodanige sterkte te houden, dat aan de behoefte zou kunnen worden voldaan, toen de hulp van andere instanties was teruggetrokken of verminderd.

Voorts zou het nodig blijven, dat in het gebied van het tuindorp de verbindingen met de centrale commandopost onderhouden bleven.

Ten aanzien van de diensten en bedrijven was de situatie op die dag de volgende.

Publieke Werken.

De toestand van de riolering baarde geen zorgen. Alle huisaansluitingen waren onderzocht en voor zover nodig hersteld. Ook de afdeling Bestratingen kon het werk gemakkelijk aan. Aan het verzoek om op „de dag D” de zware voertuigen te weren was niet voldaan, hetgeen echter werd verklaard door de noodzaak om de wagens, welke de brandstoffen voor de bevolking aanvoerden, toe te laten.

Ten aanzien van het rampgebied buiten de bebouwde kom werd mededeling gedaan van het besluit van Burgemeester en Wethouders om een slaperdijk te doen aanleggen, ongeveer ter plaatse van de nooddijk. Hiermede zouden enkele weken gemoeid zijn en zolang zou het landelijke deel van de polder rampgebied blijven, omdat niet dieper dan 3 m—N.A.P. kon worden bemalen. De woningen in dat deel zouden dus voorlopig in een drassige grond blijven staan.

Waterleiding.

In alle percelen waren de binnenleidingen gecontroleerd en, zo nodig, hersteld. Vanaf zaterdag 30 januari werd weer drinkwater verstrekt. De dienst was in de bebouwde kom gereed en had zijn kamp teruggetrokken.

Wat het landelijke gedeelte betrof, was het nog niet mogelijk, gegevens te verstrekken.

Elektriciteit.

De werkzaamheden aan het kabelnet waren zeer tegengevallen, eensdeels door het slechte weer anderdeels doordat was gebleken, dat het drogen alleen — door de zoutaanslag — niet hielp.

Ook was de voortgang vertraagd, doordat herhaaldelijk bewoners niet in huis bleken te zijn. In zulke gevallen moest bijstand van de Politie worden gevraagd om toegang tot de woningen te verkrijgen, hetgeen uiteraard tijd kostte. Bovendien kwam het voor, dat nijvere huisvrouwen de pas gedroogde apparatuur met zeepsop bewerkten en dus weer nat maakten.

In het nieuwe deel van het dorp was het kabelnet gereed en verwacht werd, dat in het gehele dorp over 7 dagen het kabelnet weer onder spanning zou staan.

Het herstel van de openbare verlichting zou hiermede gelijke tred houden. Ook in het landelijke gebied was het kabelnet praktisch klaar.

Daarmede waren echter de moeilijkheden voor de bevolking niet opgelost,

omdat eerst licht in de huizen kon worden gebracht, als de binnenleidingen hersteld of vernieuwd zouden zijn. In het nieuwe gedeelte van het tuindorp was dat reeds het geval. In het daarop volgende deel werd met man en macht, nl. 200 man, gewerkt om de installaties te vernieuwen. Er zouden nog meer installateurs worden uitgenodigd, aan het herstel mede te werken. Ook in andere delen van het tuindorp werd reeds in ploegjes aan de binnenleidingen gewerkt en verwacht werd, dat het gestelde tijdschema kon worden gevolgd, hetgeen inhield, dat ongeveer 3 weken na „de dag D” in alle huizen weer licht zou zijn.

Gas.

Op 1 februari was de gasvoorziening in de huizen van het nieuwe deel van het tuindorp hersteld. Verwacht werd, dat op 3 februari het tweede deel hersteld zou zijn. De woningen in het landelijke deel van de polder zouden in enkele dagen van gas kunnen worden voorzien.

Woningdienst.

Bij deze dienst deden zich geen moeilijkheden voor. Vele niet meer sluitende deuren waren van hangsloten voorzien. De toestand van de vloeren was in het algemeen gunstig te noemen. Klachten over scheuren in muren of over schoorstenen kwamen weinig voor.

Telefoon.

Het kabelnet was geheel hersteld. Ongeveer 60 aansluitingen waren weer in werking en over 2 à 3 weken zou weer normaal telefoonverkeer mogelijk zijn.

De draadomroep gaf meer moeilijkheden, omdat in de huizen veel hersteld moest worden. De omroep zou provisorisch over 2 à 3 weken weer kunnen werken, doch het definitieve herstel zou langer duren.

Stadsreiniging.

Deze dienst verwachtte, dat, mede dank zij de hulp vanaf zondag 31 januari van militairen met 24 wagens en 200 manschappen, het grove werk op donderdag 4 februari gereed zou zijn.

Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen.

Het aantal verstrekkingen van schoonmaaksets was nagenoeg even groot als het aantal huizen in het tuindorp. Van deze in bruikleen verstrekte schoonmaakmiddelen werd aantekening gehouden en getracht zou worden, deze artikelen terug te krijgen.

De warmwatervoorziening was zeer belangrijk geweest en bleef belangrijk, zolang er geen gas in de huizen zou zijn.

De samenwerking op „de dag D” met het Roode Kruis was uitstekend geweest. Sindsdien was het aantal hulpkrachten aanmerkelijk verminderd en zou verder worden teruggebracht, omdat de bevolking er weer aan zou moeten wennen, op eigen benen te staan.

Een kleine ploeg zou beschikbaar blijven voor bijzondere gevallen en voor verdere schoonmaakwerkzaamheden aan grote gebouwen.

Keuringsdienst van Waren.

De schade aan afgekeurde levensmiddelen in de winkels was opgenomen en was voor de ruim 40 bedrijven in het dorp te stellen op rond f 15.000. Voor de controle op de levensmiddelen in de huizen had deze dienst in het dorp een post ingericht en gingen de keurmeesters van huis tot huis. Van hun advies werd veel gebruik gemaakt.

Onderwijs.

Op „de dag D” hadden de bewoners grotendeels het advies om de kinderen op de evacuatie-adressen te laten, opgevolgd, hetgeen wel bleek uit het bezoek aan een kleuterschool van slechts 10 van de ingeschreven 150 kleuters.

Door het onklaar geraken van een ketel van de centrale verwarming was één school uitgevallen. Overigens kwam het onderwijs in het dorp weer aardig op gang, ook al omdat enkele scholen door de voorzieningsdiensten waren ont-ruimd.

Centrale Voorzieningsdienst.

Al het nodige materiaal, zoals kachels, kaarsen, lampen, olie, enz., was op tijd afgeleverd. De centrale-keuken was een kantinebedrijf geworden, dat aan elke behoefte het hoofd zou kunnen bieden.

Toen de eerste moeilijke dagen voorbij waren, was er aanleiding om een einde te maken aan de gratis voedselvoorziening.

Vanaf donderdag 4 februari zou het warme voedsel beschikbaar worden gesteld tegen betaling van f 0,75 per portie, dat was de prijs, welke de huis-vrouwen voor de grondstoffen en de bereiding (gas) zouden moeten betalen, als zij het eten zelf zouden klaarmaken.

De warmvoedselverstrekking zou moeten doorgaan, totdat alle huizen van gas zouden zijn voorzien.

Er waren 2150 kachels aangekocht. Enkele kachels waren reeds weer door bewoners teruggebracht.

Brandweer.

Weliswaar was de Brandweer verscheidene malen uitgerukt, doch er had zich slechts één schoorsteenbrandje voorgedaan en tweemaal waren scheuren in het rookkanaal geconstateerd. Een extra voertuig was ingezet voor de ont-roeting van schoorstenen.

Aan het einde van de week zou de noodpost worden opgeheven, waartegen-over stond, dat op de post IJ een extra wagen zou worden gestationeerd.

Politie.

De extra zware surveillance zou worden gehandhaafd, totdat het overgrote deel van de bevolking terug zou zijn en de straatverlichting weer overal zou branden. Geleidelijk zou dan het toezicht tot het normale worden terugge-bracht.

Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst.

Deze dienst had op „de dag D” en de eerste dagen daarna vrij veel hulp bij kleine ongevallen moeten verlenen.

Het zittinglokaal aan de Orionstraat was dag en nacht bezet, waarin in de eerste week geen verandering zou worden gebracht. Van de kinderbewaarplaats aan de Wingerdweg was zeer weinig gebruik gemaakt op „de dag D” en op de volgende dagen.

Besloten werd, vanaf donderdag 4 februari het normale tarief voor deze bewaarplaats aan de betreffende inwoners van het tuindorp in rekening te brengen.

Sociale Zaken.

Op zaterdag 23 januari werd in drie woningen een proefenquête gehouden, waarbij bleek, dat iedere enquête binnen twee uren kon worden afgerond. Dit hield in, dat tussen 9 uur des ochtends en 17 uur des middags iedere enquêteur de schade in vier woningen zou kunnen opnemen.

De schade-enquête op „de dag D” mocht geslaagd worden genoemd. Zelfs was het mogelijk gebleken, een uur te winnen op het vastgestelde tijdschema.

In totaal was de schade in 2538 huizen opgenomen. In tegenstelling tot hetgeen aanvankelijk werd verondersteld, bleken de resterende 80 à 90 gevallen alle op één na betrekking te hebben gehad op niet-bewoonde ruimten als pakhuizen e.d.; het ene geval betrof het huis van de oude vrouw, die op de rampdag was overleden.

Het systeem van de schade-enquête was gebaseerd op het noteren van beschadigde of verloren gegane kwantiteiten. Het uitvoeren van berekeningen zou eerst later plaatsvinden. Ten slotte werd aan iedere getroffene een duplicaat van het opgemaakte enquêteformulier toegezonden.

Het lag in de bedoeling, reeds de lopende week de eerste 60% van de huisraadschade door het Gemeentegirokantoor te doen uitbetalen en ongeveer 4 weken later over te gaan tot betaling van de resterende 40%. De schade aan herstellingen zou worden uitbetaald tegen afgifte van de herstelrekening. Gelegenheid zou worden gegeven voor beroep op de genomen schadebeslissingen. Daartoe was door het Nationaal Rampenfonds een commissie ingesteld onder voorzitterschap van mr. C. H. Plug, vice-president van de Arrondissementsrechtbank en voorzitter van de Sociale Raad. De leden van deze commissie zouden geen enkele binding hebben met het Rampenfonds of met de Dienst voor Sociale Zaken. Bovendien was er, eveneens door het Nationaal Rampenfonds, een commissie ingesteld, bestaande uit juristen, welke van advies zou dienen in gevallen met juridisch aspect, zoals onverdeelde boedels, huurkoop, hangende echtscheidingen, e.d.

Vanaf februari zouden verstrekkingen aan de bevolking niet meer plaatsvinden, omdat een ieder geacht kon worden, in het bezit te zijn van datgene, wat voor de eerste hulp nodig was en de normale voorzieningen door middel van de middenstand zich inmiddels aardig hadden hersteld. Uitgezonderd waren hierop de warme maaltijden en de afgifte van dekens door het Roode Kruis.

De uitdeelposten voor warme maaltijden zouden naar omstandigheden in aantal worden vermindert.

Ten aanzien van de opheffing van de centrale evacuatieplaatsen was nog geen beslissing te nemen, omdat vele bewoners des nachts niet in het tuindorp bleven en op dat ogenblik van hen moeilijk kon worden verlangd, dit wel te doen.

Ten einde regeling te brengen in de verstrekking van koffie aan de vele honderden bij het herstel betrokken werknemers zou worden getracht, in het „Zonnehuis” een kantine in te richten.

De koffie zou worden verstrekt voor rekening van de diensten, wier personeel daarvan gebruik zou maken.

De zevende vergadering van het B.C.O. met de directeurs van diensten en bedrijven werd gehouden op 4 februari. Met genoegen kon worden vastgesteld, dat een aantal diensten geheel of vrijwel geheel gereed waren met de uit te voeren werkzaamheden. Deze diensten en bedrijven, zoals de Waterleidingen, de Dienst der publieke Werken (riolering en bestrating), het Gemeente-energiebedrijf voor wat betreft het kabelnet, de Keuringsdienst van Waren, de Keuringsdienst van Vlees en Vleeswaren, de Posterijen, Onderwijs en de Brandweer, trokken zich dan ook uit het overleg terug.

Het overleg met de overige diensten zou worden gehandhaafd, totdat alle huizen zouden zijn voorzien van gas en elektriciteit, omdat eerst dan van een enigszins normale toestand zou kunnen worden gesproken. Dat tijdstip leek het B.C.O. ook het ogenblik, waarop zijn coördinatietaak zou zijn volbracht.

Dit hield in, dat het niet op de weg van dit bureau kon liggen, zich bezig te houden met de afwikkeling van schaderegelingen. Dit was een taak, welke het Nationaal Rampenfonds op zich genomen had, waarbij het zich, met instemming van Burgemeester en Wethouders, had verzekerd van de diensten van de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken, waar nodig, bijgestaan door de deskundige adviezen van andere gemeentediensten.

Het B.C.O. was daarom van oordeel, dat de uitvoering van de schaderegelingen diende te worden geleid en gecoördineerd door de directeur van de Dienst voor Sociale Zaken, die daartoe een afzonderlijk bureau zou instellen.

Aan de directeurs werd medegedeeld, dat zij binnenkort een opdracht konden verwachten tot het opgeven van de kosten van door hun diensten verrichte of nog te verrichten herstelwerkzaamheden, opdat bij de Gemeenteraad een voorstel tot het verlenen van een krediet zou kunnen worden ingediend.

Het kwam het bureau voor, dat deze opgaven rechtstreeks door de diensten bij het College van Burgemeester en Wethouders konden worden ingediend en dat het bureau daarin niet betrokken behoefde te worden.

Geconstateerd mocht worden, dat na de betaling van de eerste 60% schadevergoeding de stemming van de bevolking belangrijk was verbeterd. De algemene indruk was, dat men met de toegekende en nog toe te kennen vergoeding meende te zullen uitkomen. Verstrekking van warme maaltijden tegen betaling van f 0,75 per portie had als consequentie, dat ook van degenen, die in de drie opvangcentra verbleven, een bijdrage in de voedingskosten werd gevraagd. Er was geen reden om de bijdrage te beperken tot de warme maaltijden, omdat de bewoners van het tuindorp ook de kosten van ontbijt en lunch zelf betaalden.

De directeur van de Dienst voor Sociale Zaken zou omtrent de vaststelling van de vergoeding contact opnemen met de Wethouder voor de Sociale Zaken.

Gebleken was, dat voor het verblijf op de „Zuiderkruis” een bedrag van f 10 per dag per persoon in rekening gebracht zou worden. De directeur van de Dienst voor Sociale Zaken zou hieromtrent contact opnemen met het Directoraat voor de Scheepvaart, welke instantie het schip, na verkregen machtiging van de Minister van Verkeer en Waterstaat, als opvangcentrum beschikbaar had gesteld. Daar het hier een verplichte evacuatie betrof, werd het

wenselijk geacht omtrent de daaraan verbonden kosten het Ministerie van Maatschappelijk Werk te benaderen.

Als streefdatum voor ontruiming van de „Zuiderkruis” en van de andere opvangcentra in „De Stadsdoelen” en in het Jeugdhof „De Laurier” werd gedacht aan 15 februari.

Het Gereformeerd Diaconaal en Maatschappelijk Centrum, de Hervormde Stichting voor Maatschappelijk Werk en het Interparochiaal Sociaal Charitatief Centrum waren in het tuindorp tot een samenwerking gekomen. Deze kerkelijke instellingen zouden met sociale werksters huisgezinnen bezoeken, daarbij vergezeld van een ambtenaar van de Dienst voor Sociale Zaken. Dit zou gelegenheid bieden de noden te leren kennen en van voorlichting te dienen.

Blijkens de van de directies van de gemeentediensten verkregen inlichtingen was er, na de topprestaties van de afgelopen 10 dagen, enige arbeidsmoeheid te constateren bij de in het tuindorp tewerkgestelde arbeiders. Daar bovendien op zondag vele huizen gesloten zouden zijn, werd op eenstemmig advies van de directeuren besloten, het werk op zondag te onderbreken, behalve voor wat betreft de warmwater- en voedselvoorziening.

De achtste vergadering met de toen nog bij het verder herstel van Tuindorp-Oostzaan betrokken diensten en bedrijven vond plaats op 10 februari.

Ten aanzien van het landelijke deel van de Noorder-IJpolder werd medegedeeld, dat dit gebied op maandag 15 februari zou zijn bemalen tot 3,71 m —N.A.P., dat was hetzelfde peil als in de bebouwde kom.

Daarom werd aan het College van Burgemeester en Wethouders in overweging gegeven, met ingang van 15 februari de verordening, waarbij het verbod tot het betreden van het landelijke deel van de polder werd uitgevaardigd, in te trekken en het gehele poldergebied vrij toegankelijk te stellen.

Dit hield mede in, dat de toepasselijkverklaring van de Wet Verplaatsing Bevolking voor het gebied van de Noorder-IJpolder ingetrokken kon worden. Een daartoe strekkend verzoek zou aan de Minister-President moeten worden gericht.

Bij besluit van 13 februari 1960 werd door de Burgemeester met ingang van 15 februari 1960 zijn lastgeving van 15 januari 1960 tot verplaatsing van de gehele bevolking van het Tuindorp-Oostzaan, zoals deze lastgeving was gewijzigd bij zijn besluit van 27 januari 1960, ingetrokken.

Ten aanzien van de verstrekking van warme maaltijden en warm water werd voorgesteld, deze verstrekkingen te handhaven tot 24 februari, in verband met het nog niet in alle huizen aanwezig zijn van gas.

Een begin zou worden gemaakt met het innemen van het in bruikleen verstrekte schoonmaakmateriaal, een en ander in samenwerking met de Dienst voor Sociale Zaken.

De afbraak van de noodwoningen in het landelijke gebied vorderde goed en door de eigenaren werd de hulp van het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht, bij deze afbraak verleend, zeer op prijs gesteld.

Door een globale telling door de Politie op 10 februari werd geconstateerd, dat het nieuwe gedeelte van het tuindorp voor 95%, deel II voor 77% en het oude dorp voor 70% weer definitief bewoond waren.

De sub-commandopost van de Dienst Bescherming Bevolking in het gebouw „De Meteor” was met ingang van 8 februari opgeheven.

Op 16 februari vond de *negende* vergadering van het B.C.O. plaats.

De elektriciteitsvoorziening was op zaterdag 13 februari geheel hersteld, hetgeen inhield, dat in alle woningen de lichten weer konden branden, de radio en de televisietoestellen weer konden worden gebruikt en de elektrische wasmachines en elektrische scheerapparaten weer dienst konden doen.

De gasvoorziening zou op vrijdag 19 februari weer geheel hersteld zijn, behalve in enkele geïsoleerde huizen.

Tot 16 februari werden dagelijks nog 500 porties warm eten afgenomen. Deze verstrekking zou eindigen, als de gasvoorziening geheel hersteld zou zijn, zodat op vrijdag 19 februari voor de laatste maal dit warme voedsel beschikbaar zou worden gesteld.

De belangstelling voor warm water was niet groot meer, zodat besloten werd, ook met die verstrekking voort te gaan tot 19 februari.

De noodwoningen aan de Oostzanerdijk waren alle gesloopt. Het nog niet door de eigenaren afgevoerde materiaal, dat niet meer bruikbaar was, zou in de loop van de eerstvolgende dagen door de Stadsreiniging worden verbrand.

De ontruiming van de laatste 3 evacuatie-centra kreeg op 16 februari haar beslag. Behoudens een enkel klein incident was deze ontruiming zonder moeilijkheden verlopen.

De gezinnen (totaal 33 personen), welke nog niet aan behuizing geholpen waren, werden door de Dienst voor Sociale Zaken, hetzij in Hotel Elim hetzij in contractpensions ondergebracht. Gestreefd werd naar een zo spoedig mogelijk voorzien in een passende woonruimte voor de betrokken gezinnen.

Door een 60-tal sociale werkers van de kerkelijke instellingen en van Sociale Zaken waren alle gezinnen in het tuindorp bezocht. Uit de gevoerde gesprekken was gebleken, dat naar schatting 70 tot 75% van de bevolking tevreden was met de getroffen maatregelen, ook met betrekking tot de schadevergoeding, dat 20% enig voorbehoud maakte en dat 5 tot 10% zijn misnoegen uitsprak over de gang van zaken en betwijfelde, of men wel aan zijn trekken zou komen.

De *tiende (de laatste)* vergadering van diensthooften met het B.C.O. vond plaats op maandag 22 februari en daarin werden de gecoördineerde werkzaamheden afgesloten.

De verwachting, dat op 19 februari de gasvoorziening in het tuindorp zou zijn hersteld, was verwezenlijkt; de laatste hulp werd op die dag verleend.

Uiteraard zouden een aantal diensten nog werkzaamheden hebben uit te voeren, welke verband hielden met, of een gevolg waren van de watersnoodramp, doch deze konden naar het oordeel van het B.C.O. op de normale wijze aan het College van Burgemeester en Wethouders worden voorgelegd.

Het bureau meende, dat de hem bij besluit van 15 januari 1960 opgelegde taak als volbracht kon worden beschouwd en verzocht daarom, van zijn taak te worden ontheven, uiteraard met de verplichting, het totale gebeuren na de dijkdoorbraak in een samenvattend rapport vast te leggen en daarbij suggesties te doen omtrent bij voorbaat te nemen maatregelen bij gelijksortige calamiteiten.

Precies vijf weken nadat het College van Burgemeester en Wethouders het bureau had ingesteld, waren de laatste herstelwerkzaamheden gereedgekomen, met uitzondering van die, welke moesten worden verricht in de woningen en waarmede gewacht moest worden, totdat de muren en vloeren voldoende zouden zijn gedroogd.

Dit snelle herstel en het daarmee gepaard gaande herstel van het normale leven in het tuindorp waren mogelijk geweest door de voortvarendheid en de bekwaamheid van de directies en de personeelsleden van alle bij het herstel betrokken gemeente- en rijksdiensten en bedrijven, daarbij geholpen door vele particuliere instanties en ondernemers.

Het bureau stelde er prijs op, te verklaren, dat het hem een genoegen was geweest, met de directies van deze diensten en bedrijven samen te werken en te hebben kunnen waarnemen, dat, ondanks de hoogspanning, waaronder werd gewerkt om in de kortst mogelijke tijd de voorzieningen te treffen, de doeltreffendheid van de te nemen maatregelen in het oog werd gehouden en bij de uitvoering de grootst mogelijke zorgvuldigheid werd betracht. Het had grote bewondering voor de energie en de bekwaamheid, waarmede de leiding en het uitvoerend personeel van de diensten en bedrijven de problemen, waarvoor zij plotseling werden gesteld, in zo korte tijd hadden opgelost.

Het bureau besloot het College van Burgemeester en Wethouders dank te zeggen voor de vrijheid, welke hem gegeven was om in overleg met de directies van medewerkende diensten en bedrijven de besluiten te nemen en uit te voeren, welke de omstandigheden noodzakelijk maakten.

Hoofdstuk II.

DE ACTIVITEITEN VAN DE HERSTEL- EN HULPDIENTEN VAN 16 JANUARI TOT DE DATUM VAN TERUGKEER VAN DE BEVOLKING.

1. Inleiding.

De Coördinatiecommissie gaf in deze periode de lijnen aan, waarlangs de diverse diensten de voorbereidingen moesten treffen, die tot een zo spoedig mogelijke terugkeer van de bevolking konden leiden. Door de diensten werd op velerlei gebied een topprestatie geleverd, ten einde het uitgestippelde tijdschema te kunnen handhaven.

2. Activiteiten van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende.

1. *Van de Koninklijke Landmacht.*

De pontonniers van het 462e Pontonniers Bataljon bleven van 16 januari tot 22 januari met personeel en vletten assistentie verlenen aan de Rijkspolitie te Water in het ondergelopen gebied.

Op 20 januari, toen een felle zuidwesterstorm (windkracht 11) het polderwater opstuwde naar Tuindorp-Oostzaan en enorme hoeveelheden wrakhout schade veroorzaakten, werd door hen te 9.00 uur een dijkbewaking langs het Noordzeekanaal ingesteld, die echter wegens levensgevaar, op advies van de Rijkspolitie te Water, werd teruggenomen en tijdelijk door de Rijkspolitie te Water per boot overgenomen.

Op die dag keerde te 10 uur een gedeelte van het personeel met 10 van de 14 vletten naar zijn basis terug in verband met vooralarm in den lande wegens stormgevaar.

7. Koninklijk bezoek aan het overstroomde tuindorp op 15 januari 1960

8. Het leegpompen van het overstroomde tuindorp door in het Cornelis Douweskanaal liggende pompen

Op 22 januari te 9.30 uur kon het overige personeel met materieel onder leiding van zijn luitenant naar zijn basis terugkeren, na door de Rijkspolitie te Water, namens de Burgemeester, voor zijn assistentie te zijn bedankt.

Doordat bij het droogkomen van het tuindorp de afgrenzing zoveel mankracht zou gaan vergen, dat de Gemeentepolitie daartoe niet in staat zou zijn, werd na overleg met de Burgemeester op 18 januari militaire bijstand gevraagd en verkregen. Deze bijstand werd geleverd door de Koninklijke Marechaussee (± 300 man) en de 127e Afdeling van de Zware Luchtdoelartillerie uit Haarlem (± 400 man). Van 20 januari te 9.00 uur tot 29 januari te 12.00 uur hebben deze eenheden op een uitstekende wijze de afgrenzing van het rampgebied verzorgd.

De manschappen van de Luchtdoelartillerie bewaakten de oostgrens vanaf de Meteorenweg naar het zuiden, de zuidgrens en de westgrens, alsmede een deel van de Oostzanerdijk. Zij hadden hun commandopost bij de Fokkerfabriek, benevens een mobiele commandopost langs de Kometensingel aan de zuidzijde.

De Marechaussee bewaakte de Oostzanerdijk, aansluitend aan de Luchtdoelartillerie, en de oostgrens van de Oostzanerdijk tot de Meteorenweg. Haar commandopost bevond zich in de kantine van het sportcomplex „De Meteor”. De militaire eenheden zorgden geheel voor eigen vervoer, voeding en legering; tevens zorgden zij voor het benodigde afsluitmateriaal.

Deze vorm van bijstand had daardoor in het onderhavige geval voor Amsterdam uit praktische overwegingen grote aantrekkelijkheid.

Aan de militaire commandanten was een „Aanwijzing” verstrekt met betrekking tot de van hen verlangde diensten.

2. *Van de Koninklijke Marine.*

Op verzoek van de Garnizoenscommandant werd van 20 januari 7.30 uur tot 22 januari 6.00 uur het communicatievaartuig IJ 8236 (met personeel) ter beschikking gesteld van de commandant van de Bewakingstroepen van de Luchtdoelartillerie voor het op post brengen van schildwachten, die belast waren met de bewaking van het rampgebied. De voeding voor dit personeel werd door de Luchtdoelartillerie op uitstekende wijze verzorgd.

Op 21 januari werd nogmaals hulp ingeroepen door de Garnizoenscommandant voor het oppikken van zogenaamde containers, welke in het Zijkanaal H rondredren. Ongeveer 50 containers konden geborgen worden door de sleepboot IJ 8006.

Van de Marine-Brandweer uit Den Helder, waarvan het personeel zich vrijwillig op zijn vrije dagen beschikbaar had gesteld, werd in de periode van 20 tot en met 29 januari veel hulp ondervonden bij het leegpompen van een groot aantal kelders, waarvoor deze brandweer met speciale diepzuigpompen naar het rampgebied kwam.

Aan deze hulp was het onder meer te danken, dat het transformatorhuisje op het Miraplein, het badhuis aan de Meteorenweg en het rioolgemaal aan de Kometensingel weer zo spoedig in bedrijf konden worden genomen. Personeel en materieel kwamen dagelijks hiervoor van Den Helder naar Amsterdam. De Dienst Bescherming Bevolking verzorgde de voeding voor dit personeel.

3. *Van de Rijkspolitie te Water.*

Het personeel van de Rijkspolitie te Water bleef van 16 januari tot en met 22 januari in het ondergelopen gebied dienst doen, waarbij na de evacuatie de volgende taken werden verricht:

- a het bewaken van eigendommen in het overstroomde gebied door regelmatige patrouilles per vlet;
- b het in veiligheid brengen van dieren in samenwerking met de Sophia-Vereniging tot Bescherming van Dieren;
- c het begeleiden van in totaal ruim 1200 bewoners naar hun huizen in het rampgebied, gedurende 6 dagen (op 20 januari vond dit wegens storm geen doorgang);
- d het begeleiden van autoriteiten en pers;
- e het sluiten van openstaande deuren en ramen;
- f het zoeken naar als vermist opgegeven personen in het rampgebied;
- g het opruimen van cadavers;
- h dijkbewaking tijdens storm.

Op 16 januari werden nog enkele achtergebleven personen geëvacueerd, waarna deze taak als geëindigd beschouwd kon worden.

Er werden grote hoeveelheden vlees van de in het rampgebied wonende slagers met behulp van pontonniersvletten verwijderd en onder toezicht van de Keuringsdienst van Waren overgeleverd aan personeel van het Abattoir.

Te 17.00 uur maakte de Burgemeester een inspectietocht per vlet door het rampgebied.

Op 17 januari was de temperatuur -8° Celsius; de ijsvorming bemoeilijkt de surveillance weinig. Het zakkende water leverde problemen in verband met de aanlegsteiger. In samenwerking met de Amsterdamse Droogdok Maatschappij en de Nederlandse Dok en Scheepsbouw Maatschappij werd een drijvende steiger gebouwd.

Te 12.45 uur maakte de Burgemeester wederom een inspectietocht door het rampgebied en te 16.00 uur de vice-voorzitter van het Nationaal Rampenfonds.

Op 18 januari te 8.00 uur werd een aanvang gemaakt met het sluiten van ramen en deuren van diverse woningen. Enkele deuren werden vastgespijkerd.

Door de G.G. en G.D. werden watermonsters uit het noodgebied genomen.

Te 12.30 uur maakte de Procureur-generaal, fungerend directeur van Politie, per vlet een uitgebreide tocht door het rampgebied.

Op 19 januari werd het aantal patrouilles van 5 teruggebracht op 4. Het varen met aanhangmotoren begon in de hoger gelegen nieuwe buurt bezwaren op te leveren.

Personeel van het P.E.N. ging te 9.30 uur het noodgebied in om waarschuwborden te plaatsen bij de hoogspanningsleiding, daar deze in de loop van de dag onder (150.000 volt) spanning zou worden gebracht, hetgeen te 13.30 uur geschiedde.

Personeel van de P.T.T. werd te 12.25 uur begeleid om postzakken op te halen en postbussen te ledigen; te 20.30 uur werd personeel van het Gemeentenergiebedrijf begeleid om schakelkasten te controleren.

Op 20 januari was er een felle zuidwesterstorm, later ruimend naar west (windkracht 11 - schaal Beaufort), die het polderwater opstuwde naar het tuindorp.

Veel slib en enorme hoeveelheden wrakhout van stukgeslagen noodwoningen en tuinhuisjes werden van de polder uit meegenomen, maakten het water troebel en veroorzaakten schade, doch bereikten de ramen van de huizen aan de rand vrijwel niet meer.

De steigers en pontons moesten met zware ankers en aan bommen gemeerd worden, terwijl de surveillance in het poldergebied door de hoge golven bemoeilijkt werd. Een militaire dijkbewaking werd wegens levensgevaar geadviseerd, terug te keren van de Kanaaldijk langs het Noordzeekanaal en deze bewaking werd tijdelijk verricht door de R.P. 36.

Door vooralarm in den lande wegens stormgevaar werd te 10 uur een gedeelte van de pontonniers met enige vletten teruggeroepen naar hun basis. De vletten van het Nationaal Rampenfonds konden blijven. In de middag te 15.30 uur maakte de hoofdcommissaris van Politie met de chef van de Geunifor-meerde Politie een tocht door het overstroomde gebied.

In verband met de storm werden geen bewoners in de huizen toegelaten.

Op 21 januari werd vroeg in de ochtend in het oude dorp een waterstand van 50 tot 60 cm gepeild, terwijl het nieuwe dorp voor 90% droog was komen te liggen.

Geleidelijk werd de bewaking van het nieuwe dorp door de Gemeentepolitie overgenomen.

In een apotheek op het Zonneplein werd te 11.45 uur samen met de apotheker een kast met vergiften en verdoovende middelen dichtgespijkerd.

Te 12.00 uur werden diverse ambtenaren van de Gemeentewaterleidingen op een inspectietocht door het noodgebied begeleid.

Om 17.00 uur was de bewaking van het nieuwe dorp geheel door de Gemeentepolitie overgenomen.

Enkele belangrijke geldbedragen, juwelen en goud werden onder begeleiding door bewoners uit hun huizen gehaald.

Vanaf 18.00 uur werd er niet meer gevaren wegens de lage waterstand; patrouillegang was niet meer nodig door een afdoende militaire bewaking rond het rampterrein.

Op vrijdag 22 januari werd weinig meer gevaren. De pontonniers werden te 9.30 uur namens de Burgemeester bedankt en keerden terug naar hun basis. Nog steeds werden levende dieren aangetroffen en in veiligheid gebracht. Te 14.00 uur werden alle leden van de Koninklijke Reddings-Brigade met de R.P. 17 teruggebracht naar IJmuiden, na namens de Burgemeester te zijn bedankt.

De vletten werden door de R.P. 17 op sleeptouw genomen. Te 16.00 uur werd een aanvang gemaakt met het opheffen van de centrale post, te 17.00 uur werd het gehele gebied overgedragen aan de Gemeentepolitie en te 18.00 uur keerde de R.P. 16 met personeel terug naar haar basis op het bureau Westerdoksdijk.

4. *Van onderdelen van de Bescherming Bevolking en overheidsdiensten van buiten Amsterdam.*

Na de eerste hulp door bemiddeling van onderdelen van de Bescherming Bevolking uit de Zaanstreek bleef de gemeente Zaandam medewerking verlenen bij de hulpverlening aan evacué's, die ten huize van familie of kennissen te

Zaandam verbleven. In totaal waren er 57 gezinnen, bestaande uit 180 personen, en 11 alleenstaanden geregistreerd bij de Dienst voor Sociale Zaken te Zaandam.

Aan de personen, die zich bij deze dienst hadden gemeld, werd een bedrag uitbetaald als voorschot op de te verwachten uitkering uit het Rampenfonds. Het voorschot bedroeg *f* 100 voor een echtpaar en voor ieder gezinslid *f* 10. Alleenstaanden ontvingen *f* 50. Een en ander gold uitsluitend voor degenen, die niet reeds een voorschot van de gemeente Amsterdam hadden ontvangen. Voorts werden bonnen voor kleding en schoeisel gegeven. Divanbedden, matrassen, dekens, kussens, enz. werden in bruikleen uitgegeven. De personalia en verdere belangrijke gegevens werden vermeld op een staat, welke aan de gemeente Amsterdam werd toegezonden. Afrekening met Amsterdam zou achteraf plaatsvinden.

De Zaandamse Gemeenschap hield een straat- en een huis-aan-huiscollecte, waarvan de opbrengst ongeveer *f* 20.000 bedroeg. Van andere door deze gemeenschap aangeboden hulp behoeft geen gebruik te worden gemaakt.

In totaal hebben 235 gezinnen en alleenstaanden, zijnde 623 personen, na de ramp een toevlucht gezocht in gemeenten elders in den lande. Door 62 gemeentelijke sociale diensten in even zovele gemeenten werd op snelle wijze medewerking verleend bij het verstrekken van financiële en een enkele maal ook materiële hulp.

5. Van de P.T.T.

Op 16 januari werden bij het *Postdistrict Amsterdam* de kassen van de post-agent Tuindorp-Oostzaan opgemaakt en in orde bevonden. De als gevolg van vocht onverkooftbaar geworden briefkaarten en geldswaardige formulieren moesten tot een bedrag van *f* 145 worden afgeschreven.

Het bijkantoor Noord werd langer opengesteld, nl. tot 18.00 uur, terwijl in de loop van de middag het „Auto-P.T.T.-Kantoor” arriveerde.

Op 18 januari werd dit auto-kantoor in dienst gesteld en door leden van de Bedrijfs(zelf)bescherming werden de brievenbussen in Tuindorp-Oostzaan gelicht, waarin slechts 6 poststukken werden aangetroffen.

Tot en met 23 januari werd het bijkantoor Noord opengesteld tot 22.00 uur en zaterdags tot 18.00 uur; daarna werd de openstelling weer normaal.

Op 27 januari werd het pand, waarin het postagentschap Tuindorp-Oostzaan is gevestigd, met voorrang schoongemaakt. Brievenbussen en postzegelautomaten in het tuindorp werden in- en uitwendig gereinigd en weer bedrijfsklaar gemaakt en op 28 januari mocht de postagent zijn woning weer betrekken.

De bevindingen van de *Plaatselijke Telefoondienst* waren kort samengevat de volgende.

In het gehele Tuindorp-Oostzaan lag rond 44 km kabel, bestaande uit 26 km telefoon- en 18 km draadomroepkabel. In de telefoonkabels waren 502 aders bezet, t.w. 146 in Terrasdorp (dat droog bleef), 313 in het oude dorp en 43 in het nieuwe dorp.

Op het draadomroepkabelnet waren 517 abonnees aangesloten, terwijl 42 draadomroepabonnees op het telefoonkabelnet waren aangesloten.

Aangezien het waterpeil was gestegen tot 1,60 à 1,80 m boven de vloer, kwam veel apparatuur onder water te staan en werden alle draadomroepaansluitingen gestoord. De in Terrasdorp aanwezige aansluitingen op het telefoonkabelnet bleven normaal functioneren. De draadomroepaansluitingen

op laag niveau echter niet, aangezien de 220-Volt voeding was uitgevallen. Bij besprekingen op 16 en 19 januari omtrent de organisatie van het herstel werd besloten, dat:

- a een herstelcentrum zou worden ingericht bij de Mandarijnenstraat hoek Pomonastraat, door middel van wagens van de bouwploegen draadomroep, alwaar ambtenaren van de afdelingen Draadomroep, Kabelnet, Lijnendienst Projectenbureau, Nettenbouw en Storingsdienst, onder leiding van de sous-chef Lijnendienst, zouden worden gestationeerd. Het centrum was bereikbaar via het telefoonnummer 6 01 12;
- b zowel voor draadomroep- als voor telefoonaansluitingen lijsten met alle gewenste gegevens zouden worden samengesteld, terwijl door middel van fotokopieën alle gegevens van dit gebied ter plaatse beschikbaar zouden komen. Uit deze gegevens kon tevens blijken, welke hoeveelheden materiaal vooraf bij het magazijn moesten worden aangevraagd.

Door meting zou getracht worden, een inzicht te verkrijgen in de toestand van het telefoonnet, terwijl een schema werd opgezet voor de volgorde van de herstelwerkzaamheden en achtereenvolgens te nemen maatregelen.

De coördinatie vond plaats via de Dienst Bescherming Bevolking, door welke dienst ook een lijst van prioriteitsgevallen werd verstrekt. Bij alle vergaderingen van het bureau Coördinatie en Organisatie was een functionaris van de Plaatselijke Telefoon dienst aanwezig.

Op 20 januari maakte de directeur een inspectietocht in het rampgebied, dat op 21 januari door de voorzitter van de P.T.T.-Kamer voor Amsterdam werd bezocht. De werkzaamheden vóór de terugkeer van de bevolking omvatten: het op 16 januari vernieuwen van een reeds eerder gelegde, doch vernielde plastic kabel voor de Politie, het omleggen van een netlijn voor het stoomgemaal Noorder-IJpolder en het plaatsen van een tweede toestel aldaar, alsmede het tot stand brengen van 2 netlijnen ten behoeve van de Politie Mosplein.

Op 18 januari werden ten behoeve van het „Auto-Postkantoor” 2 lijnen in dienst gesteld, alsmede een lijn voor het wijkcentrum in de Pomonastraat.

Op 19 en 20 januari werden 8 lijnen in dienst gesteld ten behoeve van de Dienst Bescherming Bevolking en andere diensten op de centrale post in het clubhuis van „De Metoor”. Deze lijnen werden, ter vermindering van overbelasting van de Centrale Noord, op de Centrale Centrum aangesloten. Een aanvang werd gemaakt met de opbouw van het herstelcentrum.

Op 21 januari werden diverse keten voor G.E.B., P.W. en andere diensten aangesloten, terwijl op 22 en 23 januari de inrichting, de bevoorrading, enz. van het herstelcentrum plaatsvonden.

3. Acties van particuliere instanties.

1. Van de scheepsbouwmaatschappijen.

Ook in de periode van 16 januari tot de terugkeer van de bevolking op 29 januari werd veel hulp ondervonden van de N.D.S.M. en de A.D.M., die onder meer personele en materiële hulp gaven bij het bouwen, laten verplaatsen en ten slotte afbreken van een drijvende aanlegsteiger voor de Rijkspolitie te Water.

Voor het droogpompen van het overstroomde gebied werden door de N.D.S.M. 3 pompen beschikbaar gesteld, terwijl scheepsplaten als rijplaten voor de op- en afritten over de met zand aangestorte pompbuizen werden geleend.

De propaangas-schijnwerpers van de N.D.S.M. bleven in gebruik; bovendien werd de centrale post bij het sportcomplex van „De Meteor” geholpen met 6 propaangasverwarmingsapparaten ten behoeve van diensten, die daar een vooruitgeschoven post hadden gevestigd. De kantine van de sportvereniging van de N.D.S.M. bleef in gebruik als herstelcentrum voor het G.E.B. Het Roode Kruis, waarvan de „Henri Dunant” nabij de N.D.S.M. gemeerd lag, ondervond veel medewerking door het beschikbaar stellen van ruimten voor opslag en uitreiking van goederen, voor de kantine en tal van andere kleine zaken.

In de zg. „Griekse barakken” werd een noodschool voor kinderen uit het tuindorp ondergebracht.

2. Van de Sportvereniging „De Meteor”.

In de periode vanaf 16 januari werd van het bestuur van „De Meteor” alle denkbare steun ontvangen bij de coördinatie van de hulpverlening en de werkzaamheden voor het herstel en weder bewoonbaar maken van Tuindorp-Oostzaan. Alle gebouwen op het terrein aan het Perenpad werden beschikbaar gesteld ten behoeve van diensten, die aldaar een centraal punt inrichtten.

De kantine was onafgebroken in bedrijf en aldaar werd, aanvankelijk gratis, later tegen een geringe vergoeding, koffie verstrekt aan alle werkers, bezoekers en slachtoffers, die er kwamen.

Door zijn bekendheid ter plaatse en de vele contacten (o.a. met de N.D.S.M.) kon het bestuur bij allerhande noodzakelijke improvisaties herhaaldelijk steun verlenen.

3. Van het Roode Kruis.

In de loop van de dagen vanaf 16 januari nam het werk, verband houdende met de evacuatie, geleidelijk af.

Tijdelijk werden nog kledingbonnen uitgereikt aan het Afdelingskantoor, „De Meteor” en op de „Zuiderkruis”. In totaal werden ca. 6000 bonnen uitgeschreven.

Het tuindorp begon geleidelijk droog te vallen en de aandacht werd gericht op het werk, dat zou moeten worden gedaan bij de terugkeer van de bevolking. Nadat de kringcommissaris, de voorzitter van de afdeling en de colonnecommandant op 17 januari een rondvaart door het tuindorp hadden gemaakt, volgde op 21 januari een verkenning te voet door o.a. de voorzitter en de colonnecommandant, waarbij de toestand in enkele huizen werd opgenomen. De gelijkvloerse vertrekken bleken, zoals te verwachten was, totaal onbewoonbaar te zijn, maar op de bovenverdiepingen was alles in orde. In het bijzonder waren de bedden niet klam, zodat geen behoefte aan matrassen en kussens behoefde te worden verwacht. Wel werd rekening gehouden met een aantal aanvragen om dekens, omdat vermoedelijk niet direct zou kunnen worden gestookt, vele deuren niet sloten en een aantal ruiten was vernield.

In hoofdzaak tekenden zich voor de colonne twee taken af:

- 1 uitreiking van een aantal pakketten bij de toegangswegen, de Meteorenweg, waarlangs 80% van de bevolking werd terugverwacht, het Perenpad met

een verwachting van 10 à 15% en de toegangsweg bij de Melkweg, alwaar ten hoogste 5% werd verwacht. De pakketten zouden moeten bevatten: reinigings-, ontsmettings- en levensmiddelen, bussen voor het bewaren van de laatste en folders met aanwijzingen; van alles 3000 stuks. Voor deze uitreiking waren geen geschikte gebouwen aanwezig, zodat zij in tenten zou moeten geschieden.

- 2 Uitreiking in bruikleen van matrassen, kussens, molton onderleggers, lakens, slopen en kinderledikanten in enkele scholen.

Verder moest worden voorbereid het inzetten van de door het hoofdbestuur ter beschikking gestelde kantinewagen voor distributie van koffie, die zou worden gezet in de eveneens door het hoofdbestuur te zenden keukenwagen, alsmede de ontvangst en verzorging van enkele honderden helpers en helpers van andere colonnes, door het Gewestelijk Commando Noordholland in te zetten voor assistentie van de huisvrouwen.

Omdat het personeel van de rampenorganisatie grotendeels aan rust toe was en een aantal van hen niet langer door hun werkgevers kon worden gemist, ging een rondschrijven naar de overige colonneleden uit, met als resultaat, dat vanaf 28 januari ca. 150 colonneleden gedurende kortere of langere perioden beschikbaar waren, welk aantal in grote lijnen toereikend was.

De commandopost van de colonnecommandant werd gevestigd in de hal van het hospitaalschip, waar een extra-telefoonlijn werd aangelegd.

De leiding van de aanvoer, opslag en distributie was in handen van de waarnemend hoofdintendant, die als administrateur op het hospitaalschip dienst deed.

De directie van de N.D.S.M. stelde ruimte beschikbaar voor een centraal magazijn, waarbij tevens het autopark werd gevestigd. Dit laatste bestond uit 15 bestelauto's, 1 auto-verbindingdienst, 2 Volkswagenbusjes voor personenvervoer en 1 troop-carrier van het hoofdbestuur.

Het centrale magazijn werd op 27 en 28 januari bevoorrad. Voor het uitreiken van de pakketten werd grote hulp ontvangen van de colonne-Den Haag. Op 28 januari arriveerde een 2e luitenant met 7 man van deze colonne met 3 fly-storage-tenten, die werden opgesteld nabij het kruispunt Klaprozenweg Pomonastraat. Zij werden in de loop van de middag bevoorrad. Vóór deze tenten werd een 6-tal marktkramen opgesteld langs het trottoir, van waaruit de pakketten konden worden uitgegeven. De uitreiking bij de twee andere toegangswegen zou geschieden vanuit bestelwagens.

4. *Van de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers.*

Na de eerste hulp bij de evacuatie werd vanaf 16 januari tot de dag van terugkeer van de bevolking nog gedurende enkele dagen hulp verleend bij de uitdeelposten van het Roode Kruis.

Op de „Zuiderkruis” werd gedurende 26 dagen door enkele dames geholpen door het spelen met kinderen, terwijl gedurende 7 dagen met de zg. Bellewagen hulp werd verleend voor transport van personen en goederen van personen, die hun huizen mochten bezoeken. Assistentie werd verleend bij het in orde maken van collectebussen en het bezetten van posten voor de collecte, o.a. in Nieuwendam, Buiksloot, Ransdorp, enz. Er werd een extra-verkoopdag van „Zo

goed als nieuw" georganiseerd voor de getroffen en, terwijl met particuliere auto's gedurende 12 dagen hulp werd verleend aan de kantinedienst van de Dienst Sociale Verzorging.

Op het kantoor van de U.V.V. werden onder- en bovenkleding en schoenen uit voorraad (die telkens werd aangevuld) uitgedeeld; lijsten van evacuatie-adressen werden getikt en een stroom van telefoontjes werd verwerkt.

Op 23 januari vond een extra-wijkleiders-vergadering plaats in tegenwoordigheid van het dagelijks bestuur om de plannen voor hulp bij de verstrekking van warme maaltijden op en na de dag van terugkeer van de bevolking uit te werken.

5. *Van andere particuliere zijde.*

De Kon. Ned. Bond tot Redding van Drenkelingen bleef met 1 hoofd-inspecteur van Politie en 50 man van 16 januari tot en met 22 januari hulp verlenen met de 15 vletten van het Nationaal Rampenfonds aan de Rijkspolitie te Water.

Bestuur en leden van het Wijkcentrum hebben op hun post bij „De Meteor" gedurende de gehele periode van 16 januari tot 29 januari veelzijdige hulp verleend, zowel door het ontvangen van en advies geven aan slachtoffers als bij de voorbereiding van particuliere hulp aan de huisvrouwen bij de terugkeer van de bewoners in het tuindorp, alsmede bij de voorbereiding van de georganiseerde technische hulp, o.a. door kachelsmeden, aan de terugkerende bevolking.

4. **Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven.**

(in alfabetische volgorde).

1. *Bescherming Bevolking.*

N.B.: Voor de werkzaamheden ten kantore van de Dienst Bescherming Bevolking in de periode van 16 januari tot de dag van terugkeer van de bevolking in het tuindorp moge verwezen worden naar de werkzaamheden van het „Bureau Coördinatie en Organisatie voor de wederopbouw en bewoonbaarmaking van Tuindorp-Oostzaan" (B.C.O.), welke in hoofdstuk III van deel I (zie bladz. 40) werden behandeld.

Op zaterdag 16 en zondag 17 januari werd in de werkplaatsen van de Dienst Bescherming Bevolking, op verzoek van het Departement Amsterdam van de Kon. Ned. Maatschappij ter bevordering van de Pharmacie, de B.B.-tentoonstellingswag en geheel omgebouwd tot een noodapothek, welke op 18 januari werd geplaatst op het Ananasplein, aldaar door het G.E.B. via één der woonhuizen van licht werd voorzien en te 14.00 uur kon worden geopend en in bedrijf gesteld ter vervanging van de in het rampgebied liggende apothek, die echter tevens het niet ondergelopen Terrasdorp voorzag, dat met $\pm$ 6000 bewoners zonder apothek was komen te zitten.

Vanaf woensdag 20 januari te 8.45 uur was er een door de Dienst Bescherming Bevolking ingerichte hulpcommandopost in de clubgebouwen van „De Meteor" aan het Perennpad, welke post de eerste twee dagen gedurende 24 uur en daarna tot 23.00 uur was bezet met vast personeel van de dienst.

In verband met de opdracht tot coördinatie en voorlichting werd ruimte geschapen in hetzelfde gebouwencomplex voor de navolgende diensten en

instellingen: Politie, Brandweer, Roode Kruis, Gemeentelijke Woningdienst, Dienst Sociale Zaken, Keuringsdienst van Waren, G.G. en G.D., Wijkcentrum, Huishoudelijke Voorlichting, terwijl ook de Koninklijke Marechaussee haar commandopost en wachtlokaal daar had. Met uitzondering van de Gemeentelijke Woningdienst en de Huishoudelijke Voorlichting hebben alle bovengenoemde instanties langere of kortere tijd van de beschikbare ruimten gebruik gemaakt.

Een radio-verbindingsnet werd opgebouwd en in bedrijf gesteld door middel van een mobilfoonverbinding met de officiële commandopost van de Dienst Bescherming Bevolking en portofoonverbindingen op het terrein, waardoor steeds aan verzoeken om verbindingen kon worden voldaan en tevens het doorgeven van berichten van en naar verschillende in het rampgebied werkende diensten mogelijk was.

Een veldtelefoonverbinding werd gelegd tussen de post „De Meteor” en de Zonnewegschool, toen deze school op 22 januari door de W.S.B.Z. als centraal punt voor de schoonmaakdienst in gebruik werd genomen.

Door zorg van de Plaatselijke Telefoon dienst was er reeds de eerste dag te 18.00 uur een directe lijn met het hoofdkantoor van de Dienst Bescherming Bevolking in bedrijf gesteld, terwijl de volgende dag nog 7 lijnen op het stadsnet in bedrijf konden worden gesteld, waardoor de verschillende instanties over een eigen telefoonnummer kwamen te beschikken.

Door de bezetting van de post „De Meteor” werden op een plotkaart (schaal 1:1000) dagelijks bijgehouden: de vorderingen van het droog vallen, het leegpompen van kelders e.d., alsmede het gebruik van openbare gebouwen, het tot stand komen van met prioriteit herstelde telefoonverbindingen, de plaatsen van centrale punten van verschillende diensten en alle verdere bijzonderheden omtrent de gang van zaken in het rampgebied, waardoor steeds een ieder, die daar belang bij had, volledig kon worden ingelicht.

Aanvragen voor verschillende werkzaamheden en het verlenen van voorrang bij bepaalde zaken werden — zo nodig — na overleg met het B.C.O., geregeld of doorgegeven aan de betreffende instanties.

De hulpverlening door de Marine Brandweer uit Den Helder werd geleid door de post „De Meteor” door middel van het radio-verbindingsnet.

Coördinerend werd opgetreden bij het behandelen van vele verzoeken, zowel van diensten en bedrijven als van particulieren. Hulp werd verleend met meubilair, enz. bij het inrichten van verschillende posten op „De Meteor” en later ook in het „Zonnehuis”.

Belangrijke hulp werd ondervonden van de N.D.S.M., die o.m. zorgde voor propaangasverwarming in de verschillende ruimten van „De Meteor”, terwijl ook later het G.E.B. hielp met elektrische verwarming.

Bij de verzorging van verschillende ploegen van diensten, die op het terrein werkten, met voeding van de Centrale Voorzieningsdienst en de coördinatie der drinkwatervoorziening werd door de post „De Meteor” geholpen; de bevoorrading van de centrale post van de W.S.B.Z. met kachels, lampen, e.d., die o.a. met voorrang werden verstrekt aan winkeliers, zulks op verzoek van de Keuringsdienst van Waren, werd met inzet van de Dienst Bescherming Bevolking gerealiseerd; de coördinatie met het Abattoir over de afvoer van kadavers liep over „De Meteor”, terwijl op tal van wijzen bijstand kon worden verleend bij o.m. verzoeken om toelatingsbewijzen, het bezoeken van huizen en gebouwen, het tot stand komen van belangrijke contacten, het spoedvervoer van materi-

alen, de verstrekking van laarzen aan bezoekers van het rampgebied, het begeleiden en loodsen van officiële groepen bezoekers door het rampgebied, de voorziening met warme dranken door de Dienst Sociale Verzorging, het schoonmaken door inzetten van een wijkspuit op open water van een garage aan de Melkweg, alwaar geen ander water te bekomen was, en het verwijzen naar de juiste instanties van personen, die om inlichtingen kwamen of met verzoeken, die niet lagen binnen het kader van de taak, die de post „De Meteoer” in het geheel vervulde.

Naarmate meer normale telefoonverbindingen tot stand kwamen, werd het radionet van de Dienst Bescherming Bevolking aangepast en ingekrompen.

2. *Brandweer.*

In de periode van 16 tot 29 januari bleef, totdat het water zover gedaald was, dat in het tuindorp niet meer gevaren kon worden, enig brandblusmateriaal in een sloep bij de Rijkspolitie te Water. Bij eventueel alarm zou post IJ naar dit vaartuig uitrukken.

Bij „De Meteoer” werden voorbereidingen getroffen om bij de terugkeer van de bevolking in Tuindorp-Oostzaan aldaar een vooruitgeschoven post te creëren voor directe hulpverlening.

3. *Burgerlijke Stand.*

De registratiewerkzaamheden op het kantoor Papaverhoek 5 werden op 16 januari voortgezet voor wat betreft de persoonlijke aangiften van evacuatieadressen. De schriftelijke aangiften en alle informatie werden behandeld op de Afdeling Burgerlijke Stand, Bevolkingsregister en Verkiezingen, Plantage Kerklaan 36-38, alwaar ook in grote getale schriftelijke meldingen werden ontvangen.

Ten einde de noodzakelijke centralisatie zo effectvol mogelijk te doen zijn, werd een auto-pendeldienst ingesteld voor het met spoed naar de Plantage Kerklaan vervoeren van de nodige gegevens.

Op zondag 17 januari werd, wat betreft behandeling van publiek en telefoon, op de Afdeling B.B.V. aan de Plantage Kerklaan gewerkt van 11.00 uur tot 17.00 uur. Het kantoor Papaverhoek 5 was op die dag gesloten.

Op maandag 18 januari daalde de toeloop van het publiek aan het kantoor Papaverhoek aanzienlijk en werden de werkzaamheden door het personeel van de Afdeling B.B.V. te 16.30 uur gestaakt. De alsnog binnenkomende evacuatieadressen werden nadien genoteerd en doorgegeven naar de Afdeling B.B.V. aan de Plantage Kerklaan door de afdelingschef van de Dienst voor Sociale Zaken en de leiding van het wijkcentrum, die weer in de Papaverhoek 5 waren ondergebracht.

Ten einde de administratie van de geëvacueerden zo centraal mogelijk te houden, werd na opheffing van de registratie aan de Papaverhoek, besloten, deze aan het Bevolkingsregister voort te zetten.

Op maandag 18 januari 1960 werd hiermede begonnen; 1400 formulieren werden alfabetisch gerangschikt. Daarna werd de administratie aangevuld met persoonlijke, schriftelijke en telefonische mededelingen van particulieren en ambtelijke instellingen. Daardoor konden reeds spoedig aan verschillende diensten en bedrijven en aan particulieren adressen verstrekt worden; de telefonische verzoeken om inlichtingen namen daarna snel toe.

Tientallen onbestelbare telegrammen konden eveneens via de administratie

worden voorzien van een evacuatie-adres. Alle gegevens werden door de Dienst voor Sociale Zaken overgenomen, ten einde de geëvacueerden te voorzien van een legitimatiekaart, waarop levensmiddelen en goederen werden verstrekt; 25 ambtenaren van genoemde dienst hebben in 10 uren alle adressen overgenomen. Na de verzending van deze legitimatiekaarten bleek een 50-tal onbestelbaar te zijn. Nasporing in het bevolkingsregister was nodig om ook deze kaarten aan de rechtmatige eigenaar te doen uitreiken. Ook de Posterijen hebben alle evacuatie-adressen overgenomen.

Tegen het einde van de week verminderde het aantal telefonische verzoeken om inlichtingen; de schriftelijke aanvragen daarentegen vermeerderden beduidend, zowel van particulieren als van organisaties.

De N.D.S.M. bood zelfs een lijst aan van 700 personen ter nasporing. Voor de beëindiging der werkzaamheden is de administratie gezuiverd van dubbele opgaven. Ten slotte bleken 3259 formulieren aanwezig te zijn met een totaal van 9806 personen en een geschat aantal gezinnen van 2400. In totaal zijn 1256 telefoongesprekken gevoerd.

Voor 2167 verzoeken om opgave van evacuatie-adressen werden nasporingen verricht; 129 personen kwamen informeren naar een evacuatie-adres, 84 schriftelijke aanvragen zijn behandeld.

4. Centrale Voorzieningsdienst.

In de periode tussen 16 januari en de dag van terugkeer van de bevolking waren de bemoeiingen van de C.V.D. met de herstelwerkzaamheden in Tuindorp-Oostaan de volgende:

Materiaalvoorziening.

1 In eerste instantie werden afgeleverd aan de Dienst voor Sociale Zaken:

- 1000 kachels met bijbehorende pijpen, bochten en afsluitingen;
- 4000 pakken à 8 stuks kaarsen;
- 2000 blikken à 4 liter petroleum (geschenkzending);
- 2600 pakken lucifers;
- 2500 zakjes houtskool à 0,1 hl;
- 480 stormlantaarns.

Met uitzondering van de stormlantaarns werden bovengenoemde goederen in de periode van 22 t/m 26 januari afgeleverd aan het pand „De Vrede”, waarover de Dienst van Sociale Zaken de beschikking had gekregen. In overleg met deze dienst werd een afleveringsschema opgesteld. De stormlantaarns werden afgeleverd aan gebouw „Ceres”, als aanvulling op de bestaande voorraad.

Op 21 januari werden 500 kachels met toebehoren besteld. Deze werden op 26 januari afgeleverd. Toen in de morgen van 29 januari bleek, dat het aantal kachels nog niet toereikend zou zijn, werden op die dag nogmaals 500 kachels besteld, die dezelfde dag werden afgeleverd. In de middag van 30 januari werden nog 150 stuks besteld en diezelfde zaterdagavond bezorgd.

Op 26 januari werden nog 1000 blikken à 4 liter petroleum als geschenkzending ontvangen en opgeslagen in „De Vrede”. Tevens werden daar als geschenk ontvangen 50 petroleumkachels, terwijl bij de Centrale Voorzieningsdienst van een andere leverancier nog 2 petroleumkachels in ontvangst werden

genomen, die op verzoek van Sociale Zaken aan het Wijkcentrum werden afgeleverd.

Aan de Dienst voor Sociale Zaken werden voorts nog geleverd 90 speciaal voor de voedseluitgifte vervaardigde opscheplepels à $\frac{1}{2}$ liter inhoud met bijbehorende afstrijkijzers.

- 2 Aan de W.S.B.Z. werden afgeleverd: 2150 emmers, 2100 vuilnisblikken, 12.000 viscosesponsen, 100 vloerwissers, 5000 cocosboenders, 1000 harde boenders, 1500 bezems, 10.000 dweilen, 500 paar rubber huishandschoenen, 700 schoppen, 1150 kg kristalsoda, 2000 flessen bleekwater en 2000 flessen Lodaline.
- 3 Aan verschillende hulpverlenende diensten werden afgeleverd: 1477 paar rubber knielaarzen, 28 paar rubber lieslaarzen, 6 paar rubber handschoenen, 27 overalls, 11 manchester broeken, 114 plastic jassen, 161 regenpakken en 20 zuidwesters.

Voedselvoorziening.

Gedurende deze periode werden geringe aantallen maaltijden geleverd aan enige hulpverlenende diensten (Rijkspolitie te Water, Gemeentepolitie, Waterleidingen, Publieke Werken, Dienst Bescherming Bevolking, Roode Kruis).

Van de Provinciale Voedselcommissaris voor Noord- en Zuidholland werden ter leen gevraagd en verkregen 150 dubbelwandige gamellen, eigendom van het Rijk.

Voor het vervoer van vlees van de afdeling Slagerij naar het Keukenbedrijf werd gebruik gemaakt van nieuwe vuilnisemmers, welke door de directeur van de Stadsreiniging welwillend beschikbaar waren gesteld.

Schoolkindervoeding werd in opdracht van de Afdeling Onderwijs verzorgd voor $\pm$ 300 kinderen, die tijdelijk op andere scholen in Amsterdam-Noord dan hun normale, onderwijs genoten.

De bevoorrading met koffie, melk en suiker, ten behoeve van de koffieverstrekking in het tuindorp, alsmede ten behoeve van de kantine van de bewakingstroepen in de v.m. Fokkerfabriek, vond regelmatig plaats.

Aanbiedingen van heteluchtapparaten voor het droogstoken van woningen en gebouwen, welke onmiddellijk na de ramp van verschillende firma's binnenvielen, werden na enige dagen, in overleg met het plv. hoofd Bescherming Bevolking, overgedragen aan de Gemeentelijke Woningdienst.

Ten behoeve van de voorziening van de bewoners op „de dag D” met brandstoffen werden de eerste contacten met de georganiseerde brandstoffenhandel gelegd, waarna deze voorziening verder door de Dienst voor Sociale Zaken werd geregeld. Behoudens de geschenksendingen voorengenoemd, werd nog ontvangen een zending potloden.

5. Gemeente-energiebedrijf.

De periode van 16 t/m 28 januari was voor het G.E.B. de periode van voorbereiding van de herstelwerkzaamheden. Op 16 januari kon na raadpleging van de administratieve gegevens en na enige interne besprekingen het volgende worden vastgesteld.

- 1 Het nieuwste gedeelte van Tuindorp-Oostzaan (later te noemen deel I) zou weinig problemen opleveren wat betreft de elektrische installaties. Deze waren namelijk aangelegd in polivoltbuis en vinyldraad. Vernieuwing van schakelaars en wandcontactdozen, welke met het water in aanraking waren geweest, zou noodzakelijk zijn.
- 2 Bij de woningen van de Algemene Woningbouwvereniging en de Woningbouwvereniging „Het Oosten” (later te noemen deel II), waar de elektrische installaties waren aangelegd volgens het centraaldozensysteem, zou de bedrading van de benedenverdieping, bestaande uit R.D. en een kleine 25 jaar oud, moeten worden vernieuwd, terwijl ook de schakelaars en wandcontactdozen zouden moeten worden vervangen.
- 3 De woningen van de Gemeentelijke Woningdienst (later te noemen delen III, IV en V) zouden meer moeilijkheden opleveren. Deze circa 35 jaar oude installaties, aangelegd volgens een systeem, waarbij de lasdozen waren weggewerkt tussen het plafond van de beneden- en de vloer van de bovenverdieping, zouden het noodzakelijk maken, dat de vloeren, op de plaats, waar zich deze lasdozen bevonden, werden opengemaakt. Bovendien kon worden verwacht, dat ook in vele gevallen de bedrading van de bovenverdieping zou moeten worden vernieuwd. De schakelaars en wandcontactdozen van de benedenverdieping zouden ook hier natuurlijk moeten worden vervangen.
- 4 Die gedeelten der toevoerleidingen, welke met het water in aanraking waren geweest, zouden van een nieuwe bedrading moeten worden voorzien.
- 5 De elektriciteitsmeters, die onder water hadden gestaan, zouden door nieuwe moeten worden vervangen. Dit zou hoofdzakelijk het geval zijn in de delen I en II en slechts incidenteel in de delen III, IV en V, omdat de woningen in deze laatste drie delen vroeger op een bovengronds net waren aangesloten. Toen dit bovengrondse net plaats moest maken voor een ondergronds net waren de elektriciteitsmeters op enkele uitzonderingen na op de bovenverdiepingen blijven zitten. Een raming van het aantal benodigde elektriciteitsmeters leverde hierdoor een getal van 1400 op.
- 6 De gasinstallaties, waarvan kon worden aangenomen, dat zij geheel onder water hadden gestaan, zouden gereinigd moeten worden.
- 7 Alle gasmeters in de delen I t/m V hadden onder water gestaan en dienden door nieuwe te worden vervangen. Een raming van het aantal benodigde gasmeters leverde een getal van 2500 op.
- 8 De niet in veiligheid gebrachte gastoestellen zouden, wat betreft de koforen, waarschijnlijk weer in orde kunnen worden gebracht, terwijl voor de fornuizen, gasgeisers, e.d. stuk voor stuk zou moeten worden bepaald, wat de mogelijkheden waren. Ook bij de elektrische apparaten zou door meting moeten worden bepaald, welke weer in bruikbare staat waren te brengen.

De vraag, of in zeer kort tijdsbestek het enorme aantal benodigde gas- en elektriciteitsmeters beschikbaar kon zijn, was al spoedig beantwoord door de mededeling, dat deze meters in voorraad waren. Door deze geruststellende

mededeling en door de inmiddels spontaan toegezegde medewerking van de patroonsbonden van installateurs en gasfitters, kon met een zeker optimisme een uitvoeringsplan worden opgezet.

Voor een vlotte gang van zaken voor de technische dienst was het nodig, dat voorbereidingen werden getroffen, zodat:

- a alle gas- en elektriciteitsmeters direct afgelezen en/of geledigd zouden kunnen worden;
- b gasmeters afgenomen;
- c elektriciteitsmeters verwisseld en
- d gasmeters weer herplaatst zouden kunnen worden als de toevoerleidingen en de installaties in orde waren gebracht.

De administratieve voorbereidingen hiervoor werden in een verrassend snel tempo voltooid.

Een tijdelijk hoofdkwartier werd gevonden in de kantine van de Sportvereniging „N.D.S.M.” aan de Klaprozenweg, welke ruimte eveneens was gebruikt op 14 en 15 januari als centrum voor de werkzaamheden, welke nodig waren om het zg. Terrasdorp weer van elektriciteit en gas te voorzien, zij het dan dat dit een noodvoorziening was.

Direct na de bespreking op 16 januari 1960 werden door de magazijnen en werkplaatsen van de Technische Controle maatregelen genomen om tijdig de circa 2500 gasmeters en 1400 elektriciteitsmeters gereed te hebben, wanneer de uitwisseling van deze meters in Tuindorp-Oostzaan zou moeten plaatsvinden.

Op donderdag 21 januari werden op het Miraplein drie reserve-autobussen van het Gemeentevervoerbedrijf geplaatst, welke getransformeerd waren in kantoor en testruimte voor het doormeten van nat geworden huishoudelijke en andere toestellen.

Om de gemaakte veronderstellingen over de elektrische en gasinstallaties aan de werkelijkheid te toetsen, werd een dankbaar gebruik gemaakt van de mogelijkheid, op 20 januari per boot een en ander in ogenschouw te nemen. Bovendien konden op 23 januari door medewerking van de Politie in een viertal woningen van agenten isolatiemetingen worden verricht in de delen III, IV en V, terwijl op 25 januari ditzelfde gedaan kon worden in een tweetal woningen van deel II.

Overduidelijk bleek, dat deze metingen het beeld gaven, dat was verondersteld.

Inmiddels hadden andere diensten en bedrijven zich geconcentreerd in het Terrasdorp en bij de Sportvereniging „De Meteor”, waarvoor tijdelijke voorzieningen door het G.E.B. moesten worden getroffen.

Daar de algemene verwachting was, dat het nieuw gebouwde gedeelte rond het Miraplein (deel I) het minst beschadigd zou zijn, bracht dit voor de afdeling Gasnet de noodzakelijkheid mee om in dit deel een nieuw voedingspunt te bouwen.

Op 24 januari is de afdeling Gasnet begonnen met het maken van een aansluiting op de Hoogoven-persleiding, die door Tuindorp-Oostzaan en via de Oostzanerijk in de richting Zaandam loopt en is bij het Miraplein een noodregelinstallatie gebouwd.

Vervolgens is deel I door middel van afsluiters gescheiden van de rest van het dorp en aangesloten op de noodregelaar.

Nadat het water zover was gezakt, dat voor de eindsluiting van de 150.000-Volt kabels in het opstijggpunt Oostzaan geen gevaar meer was te duchten en de porseleinen door personeel van het P.E.N. van een eventuele zoutlaag waren gereinigd, zijn de beide 150.000-Volt verbindingen Amsterdam-Velsen op 19 januari te 18.45 uur weer in bedrijf genomen.

Op 21 januari om 15.00 uur kon worden begonnen met het herstel van de inrichting van de transformatorhuisjes, daar op dat tijdstip het overstroemde gebied toegankelijk werd gesteld, althans het hoger gelegen nieuwe deel van Tuindorp-Oostzaan, voor enigszins zware transporten.

Inmiddels waren voor alle 5 de transformatorhuisjes nieuwe 10.000-Volt schakelapparatuur en nieuwe transformatoren in gereedheid gebracht, zodat het werk in de huisjes bestond uit het demonteren van de defecte apparatuur en het plaatsen van de nieuwe, zomede het drogen van de laagspanningsborden en het demonteren en hermonteren van de eindsluitingen van de laagspanningskabels, omdat gebleken was, dat het water vrij ver de eindsluitingen van deze kabels was binnengedrongen. Door met 45 monteurs in een 3-ploegenstelsel in continudienst te werken, waren op 26 januari alle transformatorhuisjes weer gereed en kon op 27 januari het 10.000-Volt net in Tuindorp-Oostzaan weer normaal worden geschakeld. De 10.000-Volt noodkabel langs het Perenpad werd toen weer buiten dienst gesteld. Eveneens kon op 21 januari met het drogen van de 16 laagspanningsverdeelkasten worden begonnen. Hierbij werden 9 monteurs te werk gesteld, die ook in continudienst het werk uitvoerden, zodat op 28 januari de laagspanningsschakelkasten droog waren.

De openbare verlichting in het op 14 januari 1960 ondergelopen Tuindorp-Oostzaan bestaat uit 900 lichtpunten, waarvan 797 lantaarnpalen model '24 en 90 buismastjes 4,75 m (72 met kwiklampen HPL 80 W en 18 met 200 W gloeilampen). Voorts zijn er een paar verkeerszuilen, telefooncellen, klokpalen en knipperbollen.

Terwijl bij het bedrijf voorbereidingen werden getroffen om op 29 januari de aangerichte schade te gaan herstellen, werd op vrijdagmiddag 22 januari om 17.00 uur het bericht ontvangen dat reeds de volgende ochtend kon worden begonnen. Die zaterdag werd terstond benut om de schade op te nemen. Alle kabelaansluitingen op de montageborden in de voet van de palen hadden onder water gestaan, zodat de veiligheidshouders met een geleidende laag slib waren bedekt en de smoorspoelen van de kwikverlichting naar de schroot-hoop moesten worden verwezen. De enige afdoende maatregel was het uitwisselen van de complete montageborden, het met de vlam drogen van de kabeleinden en deze voorzien van nieuwe kous. Hiermede werd nog dezelfde dag door de drie beschikbare monteurs van de N.V. Nettenbouw een begin gemaakt, waarbij in nauw contact met de afdeling Kabelnet werd gewerkt, zodat eerst die palen werden voorzien, die het eerst in bedrijf genomen zouden kunnen worden. Te 12.08 uur brandde de eerste lantaarn op het Miraplein.

Sindsdien vorderde het herstel met rasse schreden. Dank zij de medewerking van P.E.N., P.U.E.M., P.N.E.M. en de N.V. Lugdunum kon de N.V. Nettenbouw het Energiebedrijf monteurs uit Hilversum, Bilthoven en Brabant ter beschikking stellen, zodat de volgende dagen met 28 man kon worden gewerkt, gedirigeerd door een 1e technisch opzichter en een opzichter van de N.V. Nettenbouw vanuit hun hoofdkwartier in de kantine van de N.D.S.M.-sportvelden aan de Klaprozenweg. Met behoorlijk weer werd een maximale dag-productie van 138 herstellende palen bereikt.

6. *Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst.*

In de periode vanaf 16 januari bleven de rampenwagen en een controle-auto met mobilifoon op de standplaats aan het begin van de Meteorenweg in bedrijf ten behoeve van de eerste hulpverlening; tot 18 januari gedurende 24 uur, daarna van 8.00 uur tot 16.00 uur, bemand met een 1e verpleger en een chauffeur-ziekendrager.

Op 21 januari werd in het clubhuis „De Meteor”, Meteorensingel, een eerste hulppost van de dienst geopend. Deze eerste hulppost is op 21 en 22 januari 24 uur en van 23 tot en met 30 januari van 8.00 uur tot 17.00 uur door een 1e verpleger(verpleegster) bezet geweest, ter verlening van eerste hulp.

Op 26 januari werd het zittinglokaal Orionstraat in gebruik genomen voor het verlenen van eerste hulp. Met enige noodkolenkachels werd het lokaal verwarmd en drooggestookt. Met petroleumgaskouslampen werd een noodverlichting aangebracht.

De normale telefoonaansluiting kwam reeds op 28 januari tot stand.

Voor het zittinglokaal werd een ambulance-auto gestationeerd.

Het opsporen en weder onder controle brengen van patiënten, lijdende aan besmettelijke ziekten, vond doorgang. Van 16 tot en met 28 januari werden totaal 10 patiënten opgenomen. Dysenterieprofyaxe met streptomycine en mazelenprofyaxe met gamma globuline op de „Zuiderkruis”, alsmede mazelenprofyaxe in de jeugdherberg aan de Kloveniersburgwal werden toegepast.

Eveneens werd een onderzoek ingesteld naar aanleiding van een besmettelijke darmziekte in het Jeugdhotel „De Laurier”, alsmede naar het voorkomen van exanthematische ziekten bij enkele zuigelingen op het hospitaalschip „Henri Dunant”.

De polio-immunisatie in Tuindorp-Oostzaan werd uitgesteld. Ten behoeve van de rattenbestrijding werd vanaf 21 januari in het rampgebied intensief controle uitgeoefend. Enkele klachten over ratten werden vernomen en enkele dode exemplaren werden gevonden, doch rattensporen werden niet gevonden.

Op het hospitaalschip „Henri Dunant” nam het aantal zieken en hulpbehoevenden langzamerhand toe en steeg ten slotte tot 14 gezonde, jonge zuigelingen en 45 zieken en hulpbehoevenden. Staf en personeel hebben zich bijzonder ingespannen en de geboden hulp was zeer welkom en efficiënt.

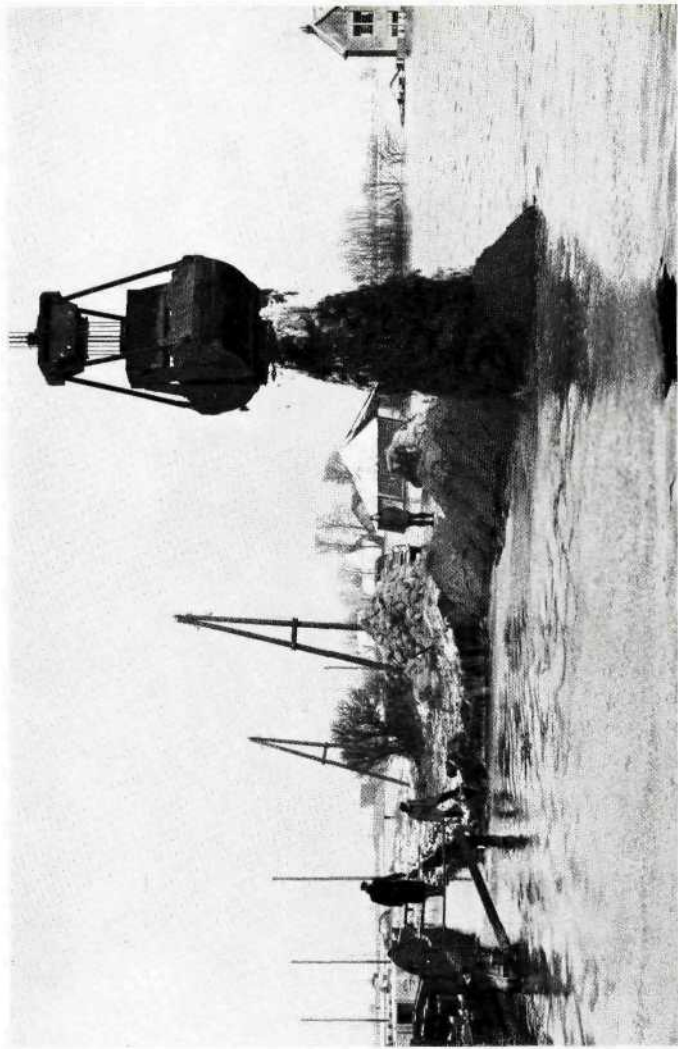
7. *Keuringsdienst van Waren.*

In de periode voor de terugkeer van de bevolking werden door de Keuringsdienst van Waren van 25 tot en met 28 januari 46 bedrijven geïnspiceerd en geëxquêteerd. Voornamelijk betrof het levensmiddelenzaken, doch daarnaast werden ook kappersbedrijven en drogisterijen in het onderzoek betrokken.

In de eerste plaats werden die waren, welke voor consumptie of gebruik niet meer deugdelijk werden bevonden, afgekeurd. Ze werden door storten en door behandeling met kleurstof verder ongeschikt gemaakt. Daarnaast werden de waren, welke nog wel voor consumptie of gebruik bruikbaar bleken te zijn, doch voor de handel niet meer geschikt waren, verzameld.

De voor consumptie ondeugdelijke produkten werden door de Stadsreining naar de Vuilverbranding afgevoerd. De waren, welke nog bruikbaar bleken te zijn, werden naar de Centrale Markt getransporteerd, alwaar zij werden opgeslagen.

Van beide categorieën waren werden de hoeveelheden en de detailprijzen

10. Patrouille door de Koninklijke Marechaussee voor bewaking van het tuindorp langs de hulpkade van zand, die het tuindorp afsloot van het poldergebied, waardoor het afmalen van de woongebieden aanzienlijk sneller verliep.

genoteerd door een ambtenaar van de Dienst voor Sociale Zaken in een daarvoor bestemd schrift.

Voor het gehele onderzoek had de keuringsdienst de beschikking over 8 groepen van elk twee keurmeesters van deze dienst. De gehele inspectie en enquête verliepen volgens het opgestelde plan. Wel bleek, dat veelal de voorraden bij de diverse detaillisten aanzienlijk groter waren dan vooraf kon worden bevroed. Voor tal van zaken moest dan ook meer tijd beschikbaar worden gesteld dan aanvankelijk was geraamd. Dank zij echter de grote werkkraft van keurmeesters en enquêteurs kon het werk op zorgvuldige en betrouwbare wijze binnen de vastgestelde tijd plaatsvinden. Op lijsten zijn de diverse winkels naar de aard van het bedrijf gerangschikt. Hierbij zijn vermeld de bedragen aan goederen, welke voor de consumptie ongeschikt werden bevonden en de bedragen aan goederen, welke nog wel voor consumptie deugdelijk waren, doch voor de handel onbruikbaar werden geacht. De totale waarde van afgekeurde goederen bedroeg f 210.671,78.

Na de voor de enquête gestelde periode werden door levensmiddelen-bedrijven nog enkele aanvragen gedaan voor enquête van schadepartijen. Deze bedrijven waren reeds geënuquéteerd. Op deze verzoeken werd dan ook niet ingegaan. Wel werd een schadepartij, welke in de kantine van de voetbalvereniging T.O.B., Melkweg 42, werd aangetroffen, geregistreerd. Hier werd voor een totaal-bedrag van f 373,92 aan levensmiddelen afgekeurd.

8. *Onderwijs-Planbureau.*

In de periode van 16 januari tot en met 28 januari werd het schoolbezoek van geëvacueerde kinderen geregeld. In verband met het grote aantal evacué's in Amsterdam-Noord was reeds door toewijzing van extra-lokalen en inzet van onderwijzend personeel van de getroffen scholen een regeling getroffen.

De kinderen, verblijvende in „De Stadsdoelen”, konden allen op scholen in de omgeving worden geplaatst, evenals die, welke in het Jeugdhôtel „De Laurier” onderdak hadden verkregen. Voor de 130 schoolgaande kinderen, die op de „Zuiderkruis” een onderdak hadden gekregen, was de afstand naar de verschillende scholen te groot.

Nadat op maandag 18 januari door enkele ambtenaren van het Bureau Leerlingzaken de gegevens van deze kinderen waren verzameld en dank zij spontane hulp 's avonds nog waren uitgewerkt, konden deze kinderen, door een met het Gemeentevervoerbedrijf gemaakte overeenkomst, reeds vanaf 19 januari per bus naar scholen in de Indische buurt worden gebracht en gehaald.

Alle kinderen, ook uit de reeds eerder genoemde opvangcentra, werden geplaatst op scholen van gelijke richting als die, welke zij in het tuindorp bezochten.

Een groot aantal leerlingen van de door de ramp getroffen scholen woonde in het Terrasdorp. Door de aanwas met kinderen van evacué's kon de enige school aldaar, de Terrasdorpschool, ondanks het vormen van een extra-klasse, niet alle leerlingen opvangen. Dank zij spontaan aangeboden hulp van hoofden en besturen van bijzondere scholen in Amsterdam-Noord werd de beschikking over voldoende schoolruimte aldaar verkregen. Voor twee scholen werd een mogelijkheid verkregen door de aanbieding van de N.D.S.M., welke de zg. „Griekse barakken” voor onderwijsdoeleinden beschikbaar stelde. Na overleg met het Gemeentevervoerbedrijf werden 3 bussen beschikbaar gesteld voor het noodzakelijke vervoer. De ouders werden op 20 januari door middel van een

kennisgeving, die in het Terrasdorp werd aangeplakt, op de hoogte gebracht van de getroffen maatregelen, zodat op 21 januari voor deze kinderen het onderwijs voortgang kon vinden.

Aangezien vervoer in het middaguur niet mogelijk bleek, was overblijven op school noodzakelijk. Door bemiddeling van het Plaatselijk Schoolmelk-comité werd in het speelkwartier melk verstrekt, terwijl in overleg met het bureau Kinderkleding en -voeding in het middaguur een warme maaltijd werd aangeboden. Deze maaltijd werd genuttigd in speciaal voor dit doel ingerichte en, voor zover plaatsruimte aanwezig was, in bestaande eetzaal.

Na overleg met leerkrachten der getroffen scholen stelden dezen zich beschikbaar om bij de maaltijden aanwezig te zijn en hulp te bieden.

De leden van het Rijksschooltoezicht werden in een bespreking op 18 januari op de hoogte gesteld van de toestand met betrekking tot de scholen en het onderwijs.

De tot dat tijdstip genomen maatregelen en die, welke nog zouden worden genomen, werden met hen besproken. Op 25 januari, nadat zij in de gelegenheid waren gesteld, het getroffen gebied te bezoeken, werd een nieuwe bespreking gevoerd, waarin de tot deze datum opgedane ervaring werd uitgewisseld en de mogelijkheden ten aanzien van het in gebruik nemen van de getroffen scholen op de dag, dat de bewoners terug zouden keren, onder ogen gezien. Telefonisch en schriftelijk werd de Rijksinspectie regelmatig op de hoogte gehouden van de stand van zaken.

In verband met het bewoonbaar maken van de woningen in Tuindorp-Oostzaan werd door verschillende diensten en bedrijven een beroep gedaan op de schoolgebouwen, met het doel, deze te benutten als opslagruimte voor materialen, terwijl er bovendien ruimten nodig waren, die konden worden ingericht als uitdeelposten voor voeding e.d.

In overleg met de Coördinatie-commissie Tuindorp-Oostzaan werden de volgende lokaliteiten beschikbaar gesteld:

Zonnewegschool: 4 lokalen voor de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen;

St. Jozefschool: alle lokalen voor opslag van dekens, bedden, enz.;

St. Mariaschool: alle lokalen voor opslag van dekens, bedden, enz.;

Prinses Julianaschool: benedenverdieping voor opslag van materialen;

Kleuterschool „De Wilde Wingerd”: benedenverdieping voor opslag van materialen.

Bovendien werden de gymnastieklokalen afgestaan voor gebruik als uitdeelpost voor warme maaltijden.

Op 25 januari werd besloten, de scholen op 29 januari, de dag waarop de bewoners zouden terugkeren, weer open te stellen, voor zover verwarming van deze gebouwen mogelijk zou zijn.

Reeds in de middag van 25 januari werd, in overleg met de afdeling Materiaalzaken, begonnen met het afvoeren van nat, doch op te knappen meubilair naar Kattenburg.

Door nauwe samenwerking van deze afdeling met de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen was het mogelijk, vrijwel gelijktijdig de gebouwen schoon te maken. Dank zij de medewerking van velen konden alle scholen haar leerlingen op 29 januari ontvangen.

9. Politie.

Na het dichten van de dijk op 16 januari werd er gepompt; het waterpeil zakte voortdurend en het was te voorzien, dat het water op 20 januari voldoende zou zijn gezakt om de huizen wadend te kunnen bereiken. Op die dag en zeker daarna, wanneer immers het gebied steeds verder droog zou vallen, zou de afgrenzeling zoveel mankracht gaan vergen, dat de Gemeentepolitie daartoe niet in staat zou zijn.

Na overleg met de Burgemeester werd op 18 januari militaire bijstand gevraagd en verkregen. Deze bijstand werd geleverd door de Koninklijke Marechaussee ($\pm$ 300 man) en de 127e Afdeling van de Zware Luchtdoelartillerie uit Haarlem ($\pm$ 400 man). Aan de militaire commandanten werd een „Aanwijzing” verstrekt met betrekking tot de van hen verlangde diensten.

Van 20 januari te 9.00 uur tot 29 januari te 12.00 uur hebben deze eenheden op uitstekende wijze de afgrenzeling van het rampgebied verzorgd, waardoor de Gemeentepolitie mede in staat was, op 21 en 22 januari, toen de Rijkspolitie te Water zich wegens de lage waterstand langzamerhand uit het dorp moest terugtrekken, de bewaking in het dorp op zich te nemen.

De militaire eenheden zorgden geheel voor eigen vervoer, voeding en legering; tevens zorgden zij voor het benodigde afsluitingsmateriaal. Deze vorm van bijstand had daardoor in het onderhavige geval voor Amsterdam uit praktische overwegingen grote aantrekkelijkheid.

De samenwerking tussen de Rijkspolitie te Water, de militairen en de Gemeentepolitie was steeds buitengewoon goed en had een alleszins prettig karakter. Daar het bebouwde gebied op 21 januari droog ging vallen — het westelijke, hoogste gebied het eerst — trok de Rijkspolitie te Water zich langzamerhand terug uit het dorp.

Een hulpdijk was gelegd, die de polder in tweeën deelde, waardoor het bebouwde gedeelte met voorrang leeggemalen kon worden.

De Gemeentepolitie, ook de recherche, surveilleerde te voet in de droogvallende delen van het dorp.

Op 22 januari trok de Rijkspolitie te Water zich geheel terug en droeg de bewaking aan de Gemeentepolitie over. In het gehele tuindorp werd intensief gesurveilleerd. Vele overheidsdiensten en -bedrijven stuurden steeds meer personeel naar het rampgebied (allen voorzien van doorlatingsbewijzen), ten einde de schade op te nemen, direct nodige reparaties aan installaties en leidingen uit te voeren en voorbereidingen voor herstel te treffen.

Voertuigen werden nog niet toegelaten in verband met de toestand van de bestrating.

Voor 23 en 24 januari waren maatregelen getroffen, ten einde de verwachte toeloop van nieuwsgierigen op te vangen. Zij bleken, wegens het slechte weer, min of meer overbodig. Op 24 januari bezochten het College van Burgemeester en Wethouders en de Gemeenteraad het rampgebied.

Op 27 januari konden lichte voertuigen als handkarren en bakfietsen van gemeentediensten worden toegelaten.

10. Publieke Werken.

Op 16 januari en volgende dagen werd voortgegaan met het lossen van droog zand met behulp van de grijper van de Steenkolen Handels Vereniging.

Er werd een dragline aangevoerd en deze bracht het zandprofiel aan de

buitenzijde in orde (talud 1 : 3). Hierna werd het zandlossen gestaakt en kleibekleding aangebracht langs de buitenzijde van de dijk.

Aan de binnenzijde van de dijk werden zandzakken gelegd en werd verder gegaan met zand storten en aanbrengen van rijplaten over de zuigleidingen (± 15 stuks van 70 cm diameter) langs het Cornelis Douweskanaal. Op de dijk werd een telefoonpost met telefoonwacht ingesteld en werd begonnen met het lossen en opstellen van de hulppompinstallatie voor het poldergemaal Noorder-IJpolder.

Zandzuigers van de Amsterdamse Ballast Maatschappij en de N.V. Bos en Kalis kwamen op 16 januari aan en werden in bedrijf gesteld voor het leegpompen.

In totaal kwamen 4 zandzuigers en 4 pompen met een geschatte gezamenlijke capaciteit van ruim 25.000 m³ per uur de werkzaamheden van het leegpompen versterken.

Op 17 januari kon de hulppompinstallatie in het gemaal elektrisch worden aangesloten en kwamen nog 1 dragline en 1 bulldozer voor het onder profiel brengen van het gestorte zand in bedrijf.

Op 18 januari werd een zg. dijkwacht ingesteld ter controle van de polderdijk langs Zijkanaal H, tussen het gemaal en de Oostzanerdijk.

Er kwamen weer twee pompen van de Amsterdamse Ballast Maatschappij het pomppotentieel versterken, op 19 januari nogmaals twee en ten slotte op 21 januari nog eens twee pompen van de N.D.S.M.

Op 18 januari werd een begin gemaakt met de voorbereidingen voor de herstelwerkzaamheden door diensten en bedrijven, gecoördineerd door de afdeling Bestratingen.

Op 19 januari konden perkoenpalen in het buitentalud worden gezet en een eerste zinkstuk worden aangebracht en bestort met grove puin.

Om de droogmaking van het gebied Tuindorp-Oostzaan te bespoedigen, werd besloten, een nooddijk te leggen tussen de Oostzanerdijk en de baggerbergplaats. Op 19 januari te 18.30 uur werd een aanvang hiermede gemaakt en op zondag 24 januari was deze nooddijk gesloten.

Dag en nacht werd doorgewerkt aan het definitieve herstel van de dijk en het ondergelopen gebied.

Naarmate het gebied droog begon te vallen, kon door het plaatsen van hulppompen bij het rioolgemaal ook dit provisorisch in bedrijf worden gesteld en op maandag 25 januari een begin worden gemaakt met het herstellen en openbreken van de riolering, het opsporen van verzakkingen boven de riolering, alsmede met het aanvoeren en opstellen van directieketen en -wagens. Toen de energievoorziening op 25 januari weer zover was hersteld, kon de inmiddels herstelde elektrische bemaling in het rioolgemaal te 17.30 uur weer in bedrijf worden gesteld.

Door de afdeling Bestratingen werden vanaf 26 januari diverse openbrekingen in de bestrating, door diensten en bedrijven gemaakt, hersteld. De herstelwerkzaamheden aan de straatriolen en de huis- en kolklozingen kwamen in het westelijke deel van het tuindorp gereed, terwijl met dit herstel in de andere delen voortgang werd gemaakt.

Op 28 januari werd met 5 ploegen straatmakers gewerkt, opdat alle wegdekken gesloten zouden zijn bij de terugkeer van de bewoners. Aan de toegangswegen werden aanplakborden voor mededelingen geplaatst.

11. *Sociale Zaken.*

A Evacuatiecentra.

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds tot uiting kwam, waren drie evacuatiecentra beschikbaar voor hen, die elders geen onderdak konden vinden.

Als centra fungeerden: de jeugdherberg „De Stadsdoelen”, Kloveniersburgwal 97, het gemeentelijk Jeugdhotel „De Laurier”, Lauriergracht 116, en het m.s. „Zuiderkruis”, Javakade (met toestemming van de Minister van Verkeer en Waterstaat door het Directoraat voor de Scheepvaart beschikbaar gesteld).

De maximum-capaciteit van de drie centra bedroeg respectievelijk 200, 255 en 750 personen. De eerste nacht na de ramp werd deze capaciteit slechts zeer ten dele benut. Zoals reeds vermeld, vond ongeveer 95 % van de bevolking onderdak bij kennissen en familie, terwijl de resterende 5 % de eerste nacht doorbracht in het opvangcentrum „St. Rosa” en de kantine van het Marine-etablissement. De eerste nacht vonden 14 personen onderdak op de „Zuiderkruis”, 50 anderen in het Jeugdhotel „De Laurier”.

Vrijdag 15 januari werden de evacué's, verblijvende in „St. Rosa”, overgebracht naar de „Zuiderkruis”, terwijl zij, die verbleven in de kantine van het Marine-etablissement, een definitief onderdak vonden in de jeugdherberg. Door deze verschuiving was de bevolking van de centra op vrijdagavond als volgt: „De Stadsdoelen” 99 personen, „De Laurier” 50 personen en „Zuiderkruis” 450 personen. De meest intensieve bezetting was wel rondom 1 februari en wel: „De Stadsdoelen” 100 personen, „De Laurier” 71 personen en de „Zuiderkruis” 550 personen.

De toeneming, uit deze cijfers blijkende, vloeide voornamelijk voort uit het feit, dat verschillende kwartiergevers er niet op ingesteld waren, gezinnen langer dan enkele dagen onderdak te verschaffen. Gelukkig kon in al deze gevallen een oplossing worden gevonden.

B Registratie.

Reeds dadelijk na de ramp bleek de registratie van de rampslachtoffers problemen op te leveren. Vele honderden hadden bij familie en kennissen onderdak gevonden, veelal in de stad, maar ook elders in den lande. Weer anderen vonden een toevluchtsoord in de drie evacuatiecentra, die in totaal uiteindelijk 775 daklozen herbergden.

Op de stafvergadering van 18 januari werd een plan opgesteld om tot een zo volledig mogelijk register te komen van de ongeveer 2500 verdreven gezinnen. Hiernaast werd besloten tot het uitreiken van identiteitskaarten aan de getroffenen.

In genoemde vergadering werden de volgende besluiten genomen:

- a aan de hoofden van gezinnen en zelfstandig inwonenden zouden identiteitskaarten worden uitgereikt, ten einde controlemaatregelen van persoonlijke en administratieve aard te kunnen bevorderen;
- b daarnaast zouden aan gezinsleden van 18 jaar en ouder eveneens identiteitskaarten worden verstrekt, ertoe dienende om hen o.m. in aanmerking te doen komen voor vervoers- en extra-faciliteiten;

- c ter duidelijke onderscheiding zouden de beide typen kaarten van verschillende kleur moeten zijn;
- d de afdeling Bijzondere Maatschappelijke Bijstand zou met de registratie en afgifte worden belast. Een zo groot mogelijke spoed zou hierbij worden betracht;
- e de hoofden van de afdelingen Wijkcentra en Organisatie zouden hun medewerking verlenen.

In aansluiting op de stafvergadering werden de identiteitskaarten ontworpen. Besloten werd, aan de gezinshoofden rode, aan de gezinsleden groene kaarten te verstrekken. Het totale aantal benodigde kaarten werd geschat op 4000 rode en 8000 groene kaarten.

Door de Stadsdrukkerij werd reeds de volgende ochtend een drukproef aangeboden. Diezelfde avond was de order uitgevoerd.

Inmiddels werden besprekingen gevoerd met het Bevolkingsregister, ten einde zo snel mogelijk gegevens te verkrijgen ter uitvoering van de registratie en verzending van de geadresseerde identiteitskaarten.

Enkele ambtenaren werden op dinsdag 19 januari naar het Bevolkingsregister gezonden ter registratie van de daar van verschillende zijden ingekomen opgaven van de tijdelijke adressen, waar evacu es verbleven. Hiertoe werd gebruik gemaakt van bestaande formulieren, waarmede een drievoudige registratie kon worden bereikt. In verband met de arbeidsintensiviteit van dit werk waren uiteindelijk 32 ambtenaren van de dienst hierbij betrokken. Des avonds waren de toen beschikbare gegevens verwerkt. De gehele nacht werd doorgewerkt, zodat de kaarten woensdagochtend te 5.00 uur verzendklaar waren.

Vanaf woensdag 20 januari was het kantoor Bijzondere Maatschappelijke Bijstand voor publiek geopend en werden nog enige honderden personen aan rode en vooral groene kaarten geholpen. Per post ingekomen aanvragen werden behandeld en de mutaties, ingekomen op het Bevolkingsregister (waar een bezetting van ambtenaren van de afdeling Bijzondere Maatschappelijke Bijstand werd gehandhaafd), werden in de kaartenbakken verwerkt. Bij het geven van telefonische inlichtingen waren geregeld twee ambtenaren betrokken.

Een aantal zakenlieden, niet in Tuindorp-Oostzaan woonachtig, ontving eveneens een rode identiteitskaart, in verband met het bezit van een zaak in het rampgebied.

Voorts werd de Amsterdamse Middenstands Centrale geholpen aan adresmateriaal van personen, die een bedrijf hadden in Tuindorp-Oostzaan.

Op 29 januari 1960, de dag waarop de bewoners weder werden toegelaten, werd het register overgebracht naar de Bethelkerk, gelegen in het getroffen gebied. De bezetting van vier man bleek ruim voldoende om de weinige nagekomen aanvragen af te doen. In totaal werden uitgereikt 3025 rode en 3758 groene identiteitskaarten. Een aantal van 37 inwonenden had geen rode kaart ontvangen en/of aangevraagd.

De spreiding naar de gezinssterkte was als volgt:

Gezin van hoofdbewoner:

Sterkte	Aantal	Totaal personen
1 persoon	228	228
2 personen	647	1294
3 "	527	1581
4 "	531	2124
5 "	320	1600
6 "	136	816
7 "	84	588
8 "	46	368
9 "	19	171
10 „ of meer	30	300
Totaal:	2568	9070

Gezin van inwonende:

Sterkte	Aantal	Totaal personen
1 persoon	187	187
2 personen	129	258
3 "	78	234
4 "	32	128
5 "	8	40
6 "	—	—
7 "	2	14
8 "	—	—
9 "	—	—
10 „ of meer	—	—
Totaal:	436	861

Totaal aantal bewoners: $9070 + 861 = 9931$.

C. Schade-enquête.

Nadat was bepaald, dat het onderzoek naar de schade in de persoonlijke sfeer door de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken te Amsterdam zou worden verricht, ontving het hoofd van de afdeling Maatschappelijke Bijstand de opdracht, in beginsel een plan van organisatie te ontwerpen, dat het mogelijk zou maken, op de dag, waarop de bewoners weer tot Tuindorp-Oostzaan zouden worden toegelaten, de schade bij alle ruim 2600 woningen op te nemen.

Een enquête, over een langere tijd verdeeld, moest, daar de bevolking tegelijkertijd mocht terugkeren, als ondeugdelijk worden beschouwd en bemerkerend werken op de begrijpelijke behoefte van de bewoners om het onbruikbaar geworden huisraad zo snel mogelijk uit de woningen te verwijderen.

Een gedetailleerd plan werd op dinsdag 19 januari voorgelegd, waarbij behalve het plan als zodanig, ook de raakpunten met andere afdelingen van de dienst werden besproken, zomede enkele details van de uitvoering. In het bijzonder betrof dit het vervoer op „de dag D” van het benodigde enquête-personeel naar het rampgebied en het voor de uitvoering vereiste materiaal, alsmede het ontwerpen van een formulier voor schaderegistratie en de nodige instructies aan het uitvoerende personeel.

Een concept van genoemd formulier, benevens dat van een eerste instructie werd op donderdag 21 januari voorgelegd aan de directeur van het Roode Kruis, afdeling Amsterdam, en aan de hoofden van de afdeling Comptabiliteit en de afdeling Organisatie van de Dienst voor Sociale Zaken. Deze concepten werden goedgekeurd; het ontwerp van het formulier van de schade-registratie werd ter uitvoering naar de Stadsdrukkerij gezonden. Reeds op zaterdag 23 januari leverde deze drukkerij het benodigde aantal van 3500 formulieren af.

Ten einde een inzicht te verkrijgen in de omvang van de schade, die mede

bepalend was voor de gemiddelde, per enquête benodigde tijd, werd op vrijdag 22 januari een bezoek aan het rampgebied gebracht.

Vele woningen werden, uiteraard van buiten, bekeken, waarbij kon worden vastgesteld, dat een belangrijk deel van de bewoners erin geslaagd was, veel van de niet te zware en omvangrijke meubelstukken op de bovenverdieping in veiligheid te brengen.

Om de bij de opstelling van de organisatie veronderstelde mogelijkheid, dat elke enquêteur in 4 woningen de schade zou kunnen registreren — en deze registratie diende, gezien de beperkingen, die in januari het daglicht zou opleggen, tussen 9.00 uur en 17.00 uur plaats te vinden — in de praktijk te toetsen, werd besloten, op zaterdag 23 januari bij drie gemeenteambtenaren, zelf slachtoffers van de overstroming, een proefenquête te houden. Het bleek, dat deze enquêtes alle drie binnen de tijd van 2 uren konden worden verricht. Bovendien bleek, doch dit was een, zij het gunstig, toeval, dat het een beperkt, een middelmatig en een ernstig schadegeval betrof.

Benodigd voor de ongeveer 2600 als woningen opgegeven percelen en delen van percelen waren 615 enquêteurs benevens 40 reservisten.

Ter coördinatie van de enquête en als leidinggevend personeel diende op te treden 1 coördinator per 20 enquêteurs en 1 hoofdcoördinator ter supervisie op 9 coördinatoren, benevens koeriers als verbindingsmannen tussen de hoofdcoördinator en zijn coördinatoren.

Ter registratie van de gereedgekomen schadeformulieren en voor het inrichten van een nummer- en kaartenregister, dienden te worden ingezet 15 eenvoudige administratieve krachten onder leiding van een chef.

De totale personeelsbehoefte werd berekend op 727 man en twee portiers.

Om tot deze sterkte te komen diende het beschikbare en geschikte personeel van de Dienst voor Sociale Zaken, in totaal 373 krachten, te worden aangevuld met 354 man van andere gemeentelijke diensten en bedrijven. De portiers werden eveneens door Sociale Zaken beschikbaar gesteld.

Sammer aangegeven is de uitvoering op de volgende wijze geschied.

Aan elk der 5 hoofdcoördinatoren werd de supervisie opgedragen op de gang van de enquête in één vijfde deel (geografisch) van het tuindorp. Door middel van 2 koeriers dienden zij een permanent contact te onderhouden met de 6 (in één geval 7) in hun gebied als onmiddellijke leiders van de enquêteurs optredende coördinatoren. Zij dienden bijv. uit de reservekrachten voor aanvulling te zorgen daar, waar enquêteurs uitvielen of met hun taak niet gereed kwamen.

Daarnaast dienden zij, bij het inkomen van de gereedgekomen enquête-rapporten op zodanige wijze aantekening te houden, dat zij de leider van de enquête steeds konden inlichten over het aantal en de ligging van de reeds geënuqueterde woningen. Zij konden daarbij gebruik maken van per coördinator gereedgemaakte woninglijsten.

De coördinatoren dienden een direct toezicht te houden op de werkzaamheden van de 20 bij hen ingedeelde enquêteurs. Hun taak werd nader gepreciseerd in een verstrekte schriftelijke instructie.

De enquêteurs ten slotte dienden een schaderegistratie te verrichten in vier woningen. Reeds vóór „de dag D” hadden zij een kaartje ontvangen met de adressen van die vier woningen. Deze kaartjes waren op verzoek door de Gemeentelijke Woningdienst vervaardigd en ter beschikking gesteld.

Door het reeds bij de instructie, op maandag 25 januari, uitreiken van deze adressen, konden zij zich tijdig oriënteren omtrent de ligging van de aange-

wezen woningen. Alvorens met het registreren van deze woningen te beginnen, dienden zij zich bij hun coördinator te melden.

De naam van de coördinator, welke functionaris aan de medewerkers van andere diensten en bedrijven veelal persoonlijk onbekend was, was reeds op het woningkaartje vermeld.

De instructie aan de enquêteurs en de coördinatoren geschiedde in de eerste plaats mondeling, en wel op 25 januari des avonds in twee trouwzalen van het Stadhuis. Daar de capaciteit van de beide zalen onvoldoende was om het gehele personeel in één bijeenkomst te bereiken, werden twee aanvangstijdstippen bepaald, namelijk voor de eerste groep te 19.30 uur en voor de tweede te 20.45 uur.

De vorm, waarin de instructie werd gegeven was een algemene inleiding, gevolgd door een directe instructie. Een schriftelijke instructie met enkele hoofdpunten diende tot geheugensteun.

Ten slotte werd kort vóór „de dag D” aan alle enquêteurs nog een stencil met „laatste wenken” gezonden.

Op woensdag 27 januari werd in de recreatiezaal van de afdeling Maatschappelijke Bijstand een instructie-bijeenkomst gehouden met de hoofdcoördinatoren en de coördinatoren.

In het tijdvak tussen 25 januari en 29 januari werd op verzoek van enkele instanties (Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst, Gemeentepolitie, de Wijkraad, e.d.) een voorenquête gehouden bij de rampslachtoffers, die vóór of op „de dag D” hun werkzaamheden in het tuindorp moesten hervatten. De voorenquête werd gehouden bij 2 artsen, 7 politieambtenaren, 5 leden van de Wijkraad en 2 maatschappelijke werkers.

D. Materiële hulpverlening.

In overleg met de Coördinatie Commissie Herstel Tuindorp-Oostzaan, binnen welke commissie regelmatig beraad werd gehouden door de hoofden van dienst, die bij de ramp meer of minder waren betrokken, werden aan de Dienst voor Sociale Zaken ook de organisatie en de uitvoering van de verschillende verstrekkingen in natura opgedragen. Deze verstrekkingen dienden plaats te vinden op de dag van terugkeer van de bevolking.

In enkele voorbesprekingen werd duidelijk, dat vooral verwarmings- en verlichtingsartikelen op de dag van terugkeer in voldoende mate aanwezig zouden moeten zijn. De benodigde hoeveelheden werden zo goed mogelijk geschat. In de loop van de twee weken, voorafgaande aan „de dag D” werd een aan- en afvoerschema opgemaakt voor verschillende zendingen goederen.

Via de Centrale Voorzieningsdienst werden bestellingen geplaatst en aanvoerdата bepaald.

Aan de hand van een kaart van het getroffen gebied werden de hoofd- en subdepots in het tuindorp uitgezet, terwijl het pakhuis „De Vrede”, reeds als opslagruimte bij de Dienst Sociale Verzorging in gebruik, als centraal magazijn werd aangewezen.

Vanaf vrijdag 22 januari fungeerden drie ambtenaren van de dienst als bezetting en leiding van het magazijn, terwijl tien G.S.W.-arbeiders assisteerden bij het laden en lossen van goederen en het bewaken van het ge-

bouw en de inhoud. In de loop van vier dagen werden de volgende partijen goederen aangevoerd, gelost en opgeslagen in „De Vrede”: 1500 Etna-kachels met toebehoren (pijpen en ringen), 2300 stormlantaarns (uit D.S.V.-voorraad), 4000 pakken kaarsen, 2300 pakken houtskool, 3000 blikken petroleum (elk van 4 liter), 2600 pakken lucifers, 50 olie-straalkachels en 200 oliekachels.

Al deze goederen werden in goede orde in en bij het gebouw „De Vrede” opgeslagen. De magazijnmeester zette een administratie op, opdat aan- en afvoer te zijner tijd verantwoord konden worden.

Het feit, dat het lossen slechts bij één ingang kon geschieden, het terrein voor het gebouw erg drassig was en de G.S.W.-arbeiders veelal minder-valide waren, maakte de gang van zaken voor de leiding niet eenvoudig. Dank zij aller inspanning is alles echter toch naar wens verlopen. Donderdag 28 en vrijdag 29 januari vond een grootscheepse afvoer plaats ter bevoorrading van de vaste en mobiele uitdeelposten in het weer toegankelijke rampgebied.

Op donderdag 4 februari werd de vaste bezetting van „De Vrede” opgeheven. Slechts een geringe bewaking in verband met achtergebleven kleine voorraden goederen en later wederom door de bevolking geretourneerde bruikleengoederen werd gehandhaafd.

E. Financiële hulpverlening.

- 1 Financiële hulpverlening aan getroffen en, die door de Dienst voor Sociale Zaken werden ondersteund.

In het door de ramp getroffen gebied waren op de dag van de ramp 193 gesteunden, onder wie 1 kleine zelfstandige.

Door de ramp waren 57 kleine handelaren gedwongen, uitkering aan te vragen. Zij werden via de normale regelingen geholpen, waarbij in dit bijzondere geval de basisnorm met 50% werd verhoogd.

Doordat verschillende vrijwillige verzorgers zelf door de ramp waren getroffen en het hen gedurende de eerste tijd niet mogelijk was, de belangen van de gesteunden te behartigen, werd overeengekomen, dat de dienst tijdelijk de verzorging zou overnemen.

Voor Armenwet-partijen, die een wekelijks of maandelijks uitkering genoten, werd het steunbedrag verhoogd met 50% van het grondbedrag, ter dekking van de extra-kosten, voortvloeiende uit de evacuatie. Deze bijzondere toeslag is gedurende vijf weken aan betrokkenen uitgekeerd.

- 2 Financiële hulpverlening aan getroffen en, niet op de een of andere wijze door de Dienst voor Sociale Zaken ondersteund.

Na de eerste rampdag bleek de noodzaak, zoals reeds op bladz. 35 van dit rapport werd gereleveerd, aan die getroffen en, die enkele noodzakelijke eerste aanschaffingen moesten doen, vooral in de kledingsector, te helpen met een geldbedrag. Velen immers hadden bij hun vlucht voor het water slechts het hoognodige bij zich en waren er ook financieel niet op ingesteld, direct tot nieuwe aankopen over te gaan. In overleg met het Rampenfonds werd via twee betaalkantoren (Marnixstraat en Papaverhoek) een aanvang gemaakt met betalingen, waarbij uitgegaan werd van f 100 per aanvraag + f 10 per gezinslid.

Voor de start van deze uitkeringen stelde het Rampenfonds f 5000 beschikbaar. Nadat dit bedrag was uitgeput, werden de betalingen normaal

voortgezet. Hoewel de eerste twee dagen de administratie nog niet geheel „waterdicht” was en de mogelijkheid tot het verkrijgen van meer betalingen door getroffen en niet uitgesloten moest worden geacht, werden uiteindelijk slechts twee dubbelbetalingen geconstateerd met frauduleuze inslag. Enkele andere dubbelbetalingen vonden plaats, omdat leden van hetzelfde gezin, onwetend van elkaar en op kantoor Papaverhoek en op kantoor Marnixstraat een uitkering aanvroegen en verkregen. In enkele gevallen bracht men vrijwillig het te veel genotene terug, toen men bemerkte, dat abusievelijk tweemaal een bedrag was geïncasseerd. De dubbelbetalingen gaven overigens geen problemen, omdat alle betalingen toch plaats vonden op voorschot van de definitieve schade-uitkering door het Rampenfonds. Voor deze betalingen, die plaatsvonden, nadat een summier rapportje was uitgebracht, waren een week lang gemiddeld 12 ambtenaren ingeschakeld.

Verstrekkings in natura aan rampslachtoffers werden verzorgd door het Roode Kruis (ledikanten, matrassen, dekens, luiers, hospitaallinnen, potten en pannen, enz.). Veelal ging het hier om installeringsmoeilijkheden op de evacuatie-adressen.

Het totaal-bedrag, aan voorschotten verstrekt, bedraagt f 336.513,79. In dit bedrag is begrepen het bedrag, dat door 62 gemeenten buiten Amsterdam op verzoek van de Dienst voor Sociale Zaken aan aldaar verblijvende geëvacueerden is verstrekt. Onderhoudsplichtigen, voor zover door de ramp getroffen, werden gedurende 3 maanden ontheven van hun betalingsverplichtingen ten opzichte van de dienst.

12. Stadsreiniging.

In de periode van 16 tot en met 28 januari werd door de Stadsreiniging na het droogvallen van het tuindorp, op zondag 24 januari met 36 ambtenaren begonnen met het vrijmaken van de straten, de toegangen tot de huizen en de tuinen en het verzamelen van wrakhout. Het nog bruikbare materiaal, zoals tuinbanken, nieuw hout, gereedschapskisten, enz., werd afzonderlijk bij elkaar gebracht. Daar het gebied nog niet met vrachtwagens bereden kon worden, werd slechts met 1 kipauto naar de Vuilverbranding afgevoerd. Totaal werd $\pm 24 \text{ m}^3$ afgevoerd.

Op maandag 25 januari was het gehele tuindorp ongeveer drooggevallen, zodat op grotere schaal geruimd kon worden. Er was echter nog slechts beperkt vrachtvervoer mogelijk, zodat meer wrakhout werd verzameld dan afgevoerd. Hierbij waren 78 mensen met 5 kipauto's betrokken. Totaal werd afgevoerd 70 m^3 .

Verder werd nog een toiletwagen geplaatst bij het clubgebouw van „De Meteor”.

Een oude sproeiwagen distribueerde op verzoek van de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen warm water voor het reinigen van winkels. Het warme water werd geleverd door de Centrale Noord.

Op 26 januari werd, behalve met het afvoeren van wrakhout, ook een begin gemaakt met het afvoeren van de bedorven handelswaren uit de winkels. Er waren 95 ambtenaren en 12 kipauto's in actie. Afgevoerd werd totaal 280 m^3 waarvan 128 m^3 wrakhout en 152 m^3 bedorven handelswaren uit de winkels.

De warmwatervoorziening met één auto werd voortgezet.

De volgende dag werden 64 mensen ingezet met 12 kipauto's en enkele vee fietsen en handwagens. Het verzamelde wrakhout werd verder afgevoerd, het meer verspreide vuil werd verzameld en alle nog gevulde huisvuilemmers werden geleëdigd en in de tuintjes geplaatst. Ook de afvoer van bedorven levensmiddelen e.d. uit de winkels ging op grote schaal door.

Totaal werd afgevoerd 256 m³, waarvan 112 m³ wrakhout en 144 m³ afval uit winkels.

Twee spoelwasmachines werden ingezet om de daarvoor in aanmerking komende wegen te wassen en de sproeiauto deed weer nuttig werk voor de warmwatervoorziening.

Op donderdag 28 januari werden de laatste resten van de straten en uit de winkels afgevoerd door 61 ambtenaren en 10 kipauto's, zodat het geheel voor de intocht op vrijdagochtend redelijk schoon was. Totaal werd verwijderd 225 m³ afval.

Ook nu zorgde één auto voor warmwatervoorziening.

De toiletwagen van het Ananasplein werd verplaatst naar het Zonneplein en de toiletwagen van het Miraplein naar de Meteorenweg.

13. *Veemarkt en Abattoir.*

Op 16 januari werd een, door de Rijkspolitie te Water uit de bovenverdieping van een slagerij gehaalde, hoeveelheid vlees naar het Abattoir vervoerd; vanaf die datum vond dagelijks vervoer door de ophaaldienst van Veemarkt en Abattoir plaats naar de aan deze inrichting verbonden destructor van aangespoelde kadavers, alsmede van een partij vlees, welke door de Politie uit een slagerij met een gebroken winkelruit was gehaald. De melding geschiedde op verzoek door de Politie. Verzamelbakken voor kadavers waren door Veemarkt en Abattoir beschikbaar gesteld.

De evacuatie-adressen van slagers werden opgespoord om met dezen voorbereidingen te kunnen treffen, opdat zo spoedig mogelijk na het droogvallen de winkelvoorraden afgevoerd zouden kunnen worden.

Na het droogvallen van het tuindorp werden op 25 en 26 januari de voorraden uit 6 slagerijen afgevoerd, alsmede vleeswaren uit 1 kruidenierswinkel en 1 cafetaria, alles onder leiding van keurmeesters-controleur, die ook op 27 en 28 januari de keurmeesters van de Keuringsdienst van Waren assisteerden.

Praktisch alle vlees en vleeswaren, ook die in blik, moesten worden afgevoerd, terwijl hakblokken en enige andere houten inventarisstukken, wegens de onmogelijkheid van desinfecteren, moesten worden afgekeurd voor verder gebruik, in beslag genomen en afgevoerd ter vernietiging. Zodra de slagers de reiniging van de bedrijfsruimten hadden voltooid, werden deze door ambtenaren van Veemarkt en Abattoir geïnspecteerd en gedesinfecteerd.

Voor het opsporen en afvoeren van kadavers van vooral kleine dieren in de bebouwde kom werden verzamelbakken geplaatst, waarvan echter, deels door onbekendheid deels door een begrijpelijke afkeer voor het aanraken van kadavers bij werkers en bevolking, weinig gebruik werd gemaakt.

In samenwerking met de Politie werden achtertuinen en schuurtjes geïnspecteerd op dode kippen en konijnen. Door de grote ravage en vaak moeilijk bereikbare ligplaatsen waren deze werkzaamheden zeer tijdrovend.

14. *Vervoerbedrijf.*

Ook in de periode van 16 tot en met 28 januari werd door het Gemeentevervoerbedrijf veelzijdig hulp verleend door het inschakelen van bussen voor extra vervoer, zoals:

- op 16 januari voor transport van geredde kleding, van De Vries Lentsch naar diverse adressen van personeelsleden;
- op zondag 17 januari werden 3 extra bussen ingelegd tussen 11.00 uur en 18.00 uur op de lijn B;
- vanaf 19 januari werden om 8.00 uur en 15.30 uur met 2 bussen schoolkinderen van de „Zuiderkruis” naar diverse scholen in Amsterdam-Oost v.v. vervoerd;
- vanaf 20 januari werd op rode en groene identiteitskaarten tot 1 februari vrij vervoer verstrekt op tram-, bus- en bootlijnen en voor asvervoer op ponten;
- vanaf 21 januari werden om 9.00 uur en 15.30 uur 3 bussen ingeschakeld voor het vervoer van schoolkinderen van het Terrasdorp naar diverse scholen in Amsterdam-Noord v.v.;
- op zondag 24 januari tussen 12.30 uur en 17.30 uur was een bus ter beschikking voor leden van de Gemeenteraad, vertegenwoordigers van de pers, die het rampgebied bezochten, en werd lijn B weer met 3 bussen versterkt tussen 11.00 uur en 18.00 uur;
- op 28 januari reed een extra bus tussen 7.30 uur en 10.00 uur en tussen 15.50 uur en 18.30 uur ten behoeve van de Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen een dienst Meteorensingel — stad v.v.

De IJ-veerboten XII en XIV bleven tot 22 januari gestationeerd bij de steiger Oostzaan ten dienste van de Rijkspolitie te Water en andere hulpinstanties.

De IJ-veerpont 19, welke in revisie lag en met spoed gereed was gemaakt, kwam in dienst bij het Distelwegveer. Op het Buiksloterwegveer werd met 4 ponten gevaren, behalve een korte periode, toen de storm het varen met 4 ponten te bezwaarlijk maakte.

15. *Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen.*

De bij de reeds genoemde bespreking, op 15 januari, met de Wethouder voor de Levensmiddelen en de W.S.B.Z. ontvangen opdracht leidde tot de volgende taakstelling voor de W.S.B.Z.:

- a schoonmaken van grote gebouwen, zoals scholen, kerken e.d.;
- b persoonlijke hulp bij het ruwe schoonmaakwerk in woningen en bedrijfspanden, indien hierom gevraagd werd;
- c persoonlijke hulp bij het schoonmaken van woningen van ouden van dagen, zieken en invaliden;
- d beschikbaarstelling van schoonmaakgereedschap en -middelen, indien daaraan behoefte bestond;
- e verstrekking van warm water.

Hierbij werd ervan uitgegaan, dat de onder *a* bedoelde gebouwen, waarvan aangenomen kon worden, dat deze huisvesting zouden moeten bieden aan bij het herstel en de hulpverlening betrokken diensten en bedrijven, alsmede een aantal bedrijfspanen, tijdig gereed zouden moeten zijn vóór de dag, waarop de bevolking weer zou worden toegelaten. Ook werd erop gerekend, dat op deze dag voldoende schoolruimte schoon zou moeten zijn om het onderwijs weer op gang te kunnen brengen.

Met de organisatie en de algemene leiding van het geheel werd de chef van de Schoonmaakdienst belast. Besloten werd om, zodra dit mogelijk zou zijn, het badhuis aan de Meteorenweg als centrale hulppost in te richten. Niet alleen lag dit gebouw tamelijk centraal in het bebouwde gedeelte van het getroffen gebied, maar ook maakte de daar aanwezige ketelinstallatie de verstreking van warm water mogelijk. Bovendien kon door de indeling van het gebouw het aanvragen van schoonmaakhulp, het in ontvangst nemen van schoonmaakmiddelen en het afhalen van warm water gemakkelijk gescheiden blijven, hetgeen een vlotte gang van zaken zeker ten goede zou komen. Door middel van borden en gekleurde pijlen was een duidelijke wegwijzing mogelijk.

De leiding in de centrale hulppost werd opgedragen aan de hoofdopzichter van de Schoonmaakdienst, later geassisteerd door twee opzichters.

Daar het badhuis niet groot genoeg was voor het opslaan van alle goederen, waaraan behoefte zou kunnen bestaan en het stationeren van alle voor het schoonmaakwerk nodige hulpkrachten, viel het oog op de Zonnewegschool als depot voor goederen en personeel. Van de afdeling Onderwijs der Gemeentesecretarie en de inspecteur van het Onderwijs werd toestemming verkregen, de benedenklassen en het gymnastieklokaal van de school hiervoor te gebruiken.

Verder werd het op korte afstand van het tuindorp gelegen Floraparkbad bestemd voor tijdelijke opslag van de bestelde goederen en, zo nodig, als reservedepot. De leiding over de depots werd opgedragen aan een adjunct-hoofdopzichter, geassisteerd door een opzichter.

De eerste daadwerkelijke hulp werd verleend op zaterdag 16 januari, nadat om $\pm$ 17.00 uur door Sociale Zaken de hulp van de Schoonmaakdienst was ingeroepen voor het in orde maken van de St. Rosaschool, die zojuist als evacuatiecentrum was ontruimd. Nog diezelfde avond werden met een ploeg van 13 glazenwassers 14 lokalen met bijbehorende gangen, trappen en toilet-ruimten schoongemaakt, zodat op maandag de school weer normaal kon beginnen.

Op maandag 18 januari werd een begin gemaakt met het inrichten van het goederendepot in het Floraparkbad. Gezien de waarde van het opgeslagen materiaal en het feit, dat dit voor kwaadwilligen gemakkelijk bereikbaar was, werd een glazenwasser belast met de bewaking gedurende de nacht.

Op donderdag 21 januari kon ook reeds begonnen worden met het inrichten van het goederendepot in de Zonnewegschool. Weliswaar stond het dorp toen nog onder water, doch de school is nogal hoog gelegen bij een afrit van de dijk (reden, waarom het oog juist op dit gebouw was gevallen), waardoor al enige klassen waren drooggelegd, die door een raam bereikbaar waren.

Op vrijdagmiddag 22 januari was het water zover gezakt, dat de ketelruimte van het badhuis aan de Meteorenweg leeggepompt kon worden.

Tevens werd toen begonnen met het herstellen van de technische installatie en het aanleggen van de nodige tappunten voor het verstrekken van warm water.

Maandag 25 januari werd de centrale hulppost ingericht en een begin gemaakt met het schoonmaken van gebouwen, bedrijfsruimten e.d., die vóór 29 januari (de dag, welke was vastgesteld voor weder toelating van de bevolking) gereed moesten zijn, volgens een intussen, in overleg met de Dienst Bescherming Bevolking, opgesteld urgentieschema. Voor dit werk werden eerst glazenwassers ingezet (maandag 15 en de daarop volgende dagen 35) en toen het eerste ruwe werk achter de rug was, ook schoonmaaksters (woensdag 10 en donderdag 34).

Hoewel er enige tegenslag was (de Bethelkerk bijv. liep weer gedeeltelijk onder water), was alles op tijd klaar. Ook werd gezorgd voor het stoken van de kachels in verschillende gebouwen.

Aanvankelijk kon nog geen gebruik worden gemaakt van de waterleiding, ook niet van de brandkranen, doch na overleg met het Gemeente-energiebedrijf kon bij de Centrale Noord warm water verkregen worden, wat voor het schoonmaakwerk uiteraard nog geschikter was. Voor het vervoer werden door de Stadsreiniging tankwagens (inhoud 3000-5000 liter) beschikbaar gesteld. Maandag en dinsdag werd met 1 tankwagen gereden, woensdag en donderdag met 3. Vanzelfsprekend konden ook particulieren, die reeds toestemming gekregen hadden, het dorp te betreden (hoofdzakelijk winkeliers), warm water van deze tankwagens betrekken.

De warmwaterinstallatie van de centrale hulppost was donderdag 28 januari klaar voor gebruik.

16. *Waterleidingen.*

Door de Gemeentewaterleidingen werd op 16 januari te 8.45 uur opdracht gegeven om in verband met de invallende dooi de watertoevoer naar Tuindorp-Oostzaan geheel af te sluiten. Het was duidelijk, dat voor het in bedrijf stellen van het leidingnet in het tuindorp niet alleen gerekend moest worden op herstelwerkzaamheden aan de hoofdleidingen, doch ook, dat het gehele net gespuid en ontsmet moest worden.

Door de Gemeentewaterleidingen werd een technisch ambtenaar aangewezen als contactpersoon van het bedrijf in het rampgebied.

Voor de eerstvolgende zaterdagmiddag en zondag werd een ploeg, bestaande uit enkele grondwerkers, fitters en een opzichter geformeerd om in onvoorziene omstandigheden werkzaamheden in Tuindorp-Oostzaan te verrichten.

In de namiddag werd een poging gedaan om uit de Orionschool, gelegen in het overstroomde gebied, de papierstrook van het drukregistreerapparaat te verwijderen. De waterstand bleek echter nog te hoog om de school in te varen.

Aan de contactpersoon werd opgedragen, een werk- en tijdschema vast te stellen voor de uitvoering van de herstelwerkzaamheden in Tuindorp-Oostzaan.

Op 18 januari werden het werk- en tijdschema voor de herstelwerkzaamheden besproken.

Het schema was opgesteld om op vrijdag 22 januari reeds water, zij het gechloreerd, te kunnen leveren. Dit kwam overeen met het tijdstip, dat provisioneel gesteld was op de vergadering van de Bescherming Bevolking van 15 januari. Aan de hand van het schema werden de materialen besteld, transportmiddelen en keetwagens gerequireerd.

Ten einde het personeel in staat te stellen, zonder onderbrekingen te werken, werden door de afdeling Arbeidszaken de nodige maatregelen getroffen ter

voorziening van lies- en knielaarzen, regenpakken, voedsel, warm drinken, doorlaatbewijzen, enz. Als plaats van opstelling van de nederzetting van de Gemeentewaterleidingen werd gekozen een terrein van de N.D.S.M.

In verband met het uitvoerige ontsmettingsschema werden twee chloreerinstallaties geprojecteerd, nl. een op het terrein van de N.D.S.M. (nabij de nederzetting, welke aangesloten zou worden op de 9" voedingsleiding en een in de Tomatenstraat, welke aangesloten zou worden op de 5" verbindingsleiding.

Overleg vond plaats met het laboratorium te Leiduin over het werkschema van het spuien en ontsmetten van het leidingnet, het nemen van watermonsters en het onderzoek daarvan.

's Morgens werd een vergadering gehouden van de Bevestigingscommissie, waarbij de volgorde van de te verrichten werkzaamheden werd vastgesteld. Het tuindorp werd daartoe verdeeld in 5 delen: deel 1 omvatte het nieuwe westelijke gedeelte van het tuindorp, deel 2 het gedeelte ten zuiden van de Meteoroweg en de delen 3, 4 en 5 omvatten het oude gedeelte van het dorp. De delen 1 en 2 zouden het eerst onder handen worden genomen.

Het werkschema van de Gemeentewaterleidingen werd hierbij aangepast. Door het dichtdraaien van afsluiters in de hoofdleidingen zouden de delen 1 en 2 van de rest kunnen worden geïsoleerd.

Alvorens de waterdruk op het hoofdleidingnet werd gezet, hetgeen nodig was voor het opsporen van lekken, het spuien en het chloreren van de hoofdleidingen, dienden eerst alle dienstkranen te worden gesloten. Deze zouden naderhand weer worden opengedraaid op verzoek van de bewoners.

Op 19 januari werd de chloreerinstallatie in de Tomatenstraat ingebouwd en de aansluitingen met de 5" leiding tot stand gebracht.

Een stafvergadering van de dienst vond plaats. Gezien de belangrijke werkzaamheden, die de afdeling Inspectie moest verrichten bij het herstel van de watervoorziening in Tuindorp-Oostzaan, werd besloten, de leiding bij de verdere werkzaamheden te splitsen en onder te brengen bij de afdeling Inspectie en de afdeling Leidingnet.

De aanvoer van materiaal, benodigd voor de reparatiewerkzaamheden aan het hoofdleidingnet, de keetwagens, enz., vond plaats.

Op 20 januari werd de chloreerinstallatie op het terrein van de N.D.S.M. gemonteerd en aangesloten aan de 9" leiding. De keetwagens werden opgesteld. Aansluiting van telefoon, licht, enz. vond in een minimum van tijd plaats.

Er werd een inspectietocht door het overstroomde gebied gehouden en peilingen werden verricht. De eerste afsluiters in de hoofdleidingen werden dichtgedraaid om het gebied van de delen 1 en 2 te isoleren.

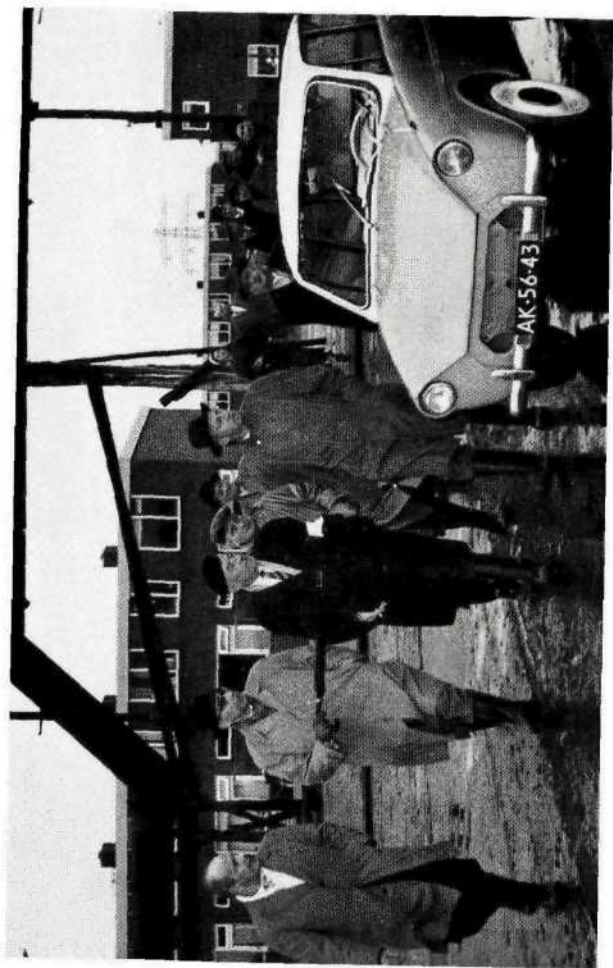
In Tuindorp-Oostzaan-West bleek 1 brandkraan te zijn omgevaan.

Daar het chloreren van de leiding dag en nacht zou doorgaan, werd op 21 januari ten behoeve van het bedienende personeel een keet om de chloreerinstallatie opgetrokken. Verschillende ploegen fitters en een aantal opzichters werden ingeschakeld.

Ten voet werd een inspectietocht door het overstroomde gebied gemaakt.

De resterende afsluiters werden gesloten voor de isolering van de delen 1 en 2. Geconstateerd werd, dat langs de Meteoroweg geen brandkranen beschadigd waren. In het overige gedeelte van het tuindorp werden 5 beschadigde brandkranen gevonden.

In de namiddag werd begonnen met het sluiten van de dienstkranen in het westelijke deel van het tuindorp.

11. Bezoek van de Burgemeester en andere leden van het Gemeentebestuur aan het ruindorp

12. De terugkeer van de bewoners. Uitdeling van pakketten bij de toegang tot het tuindorp door leden van het Rode Kruis

Op 22 januari waren in het westelijke deel van het tuindorp praktisch alle dienstkranen gesloten, eveneens langs de Meteorenweg.

In de middag werd de 9" toevoerleiding door de Meteorenweg en het hoofdleidingstelsel in deel 1 onder druk gezet. De lekverliezen waren nihil.

Daarna werd dit stelsel gespuid en watermonsters werden genomen door het personeel van het laboratorium te Leiduin. Tijdens het spuien van de leidingen is de 9" leiding in de Meteorensingel gesprongen.

De brandkranen-controle werd voortgezet. In totaal werden 9 omgevaren brandkranen aangetroffen.

Bij een op deze dag gehouden vergadering ten kantore van de Bescherming Bevolking werd vastgesteld, dat de bewoners op 29 januari naar hun huizen zouden terugkeren. Dit betekende een belangrijke verruiming van het tijdschema en gaf de mogelijkheid, het gehele hoofdleidingnet te ontsmetten vóór de dag van terugkeer van de bevolking.

Op 23 januari was de breuk in de 9" leiding hersteld. De breuk was het gevolg van een plaatselijke corrosie.

De omgevaren brandkranen in deel 2 waren inmiddels hersteld, zodat na het spuien en het nemen van watermonsters zowel deel 1 als deel 2 onder druk konden worden gebracht. De lekverliezen bedroegen 20 liter per minuut. Daarna werden beide stelsels met chloorwater (300 mg cl/liter) gevuld.

In de delen 3, 4 en 5 werden alle dienstkranen gesloten en de beschadigde brandkranen hersteld.

's Middags werden de hoofdleidingen in deze delen gevuld en onder druk gebracht (lekverlies $\pm$ 20 liter/min.).

In de morgen van 24 januari werd gereedgekomen met het chloreren van de delen 1 en 2.

Na het spuien en monsters nemen van de delen 3, 4 en 5, werd een begin gemaakt met het chloreren van deze delen vanuit de chlooreerinstallatie in de Tomatenstraat.

Bij het sluiten van de dienstkranen waren verscheidene defecten naar voren gekomen. Met het herstel van deze kranen werd een begin gemaakt.

Op 25 januari werd besloten, dat na het verwijderen van de 300 mg cl/liter oplossing uit de hoofdleidingen deze, na spuien en monsters nemen, weer gevuld zouden worden met een 50 mg cl/liter oplossing. Dit water kon dan door de Stadsreiniging of terugkerende winkeliers worden gebruikt. De delen 1 en 2 werden aldus behandeld en het herstel van dienstkranen werd voortgezet.

Op 26 januari werd besloten, de binnenleidingen met behulp van microfoons te beluisteren in de delen, waar de druk op het hoofdleidingnet stond. Dit was vooral van belang voor die woningblokken, waar verscheidene woningen op één dienstkraan aangesloten waren. Indien één bewoner niet tijdig terug zou keren op vrijdag 29 januari, zouden de andere bewoners moeten wachten op het openen van de dienstkraan.

Door het beluisteren met microfoons verkreeg men enige zekerheid omtrent het al of niet lek zijn van de binnenleidingen en konden de risico's worden beoordeeld, indien men de binnenleidingen in de woningen, waar de bewoner nog niet was teruggekeerd, onder druk wilde brengen. Deze dag werden 150 huisaansluitingen beluisterd; 8% hiervan werd defect bevonden. Deze defecten konden gelegen zijn in de dienstleidingen of in de binnenleidingen.

In de delen 1 en 2 werd in het badhuis, de winkels en scholen het 50 mg cl/liter water reeds volop gebruikt.

De hoofdleidingen in de delen III, IV en V werden uitgespuid, watermonsters genomen en daarna de leidingen gevuld met 50 mg cl/liter water.

Vanaf deze middag werd in het gehele Tuindorp-Oostzaan zwak gechloreerd water geleverd uit de hoofdleidingen.

De levering van 50 mg cl/liter water sproot voort uit de resultaten van het laboratoriumonderzoek van het water. Het was gebleken, dat het water in de hoofdleidingen, voordat de eerste spuiing plaatsvond, zeer vervuild was, in het bijzonder in de hoog gelegen gedeelten van het tuindorp nabij de afgevaaren brandkranen. Blijkbaar was het grondwater door de daardoor ontstane breuken in het leidingnet getrokken tijdens de bemaling van de lagere gedeelten.

Uit deze plaatselijke vervuiling van het hoofdleidingnet kon de conclusie worden getrokken, dat de dienstleidingen niet geheel brandschoon zouden kunnen zijn. Het spuien van de dienstleidingen op de dag, dat de bewoners terugkeerden, was dus wenselijk.

Het beluisteren van de dienst- en binnenleidingen werd op 27 januari voortgezet, evenals de reparaties aan de dienstkranen en -leidingen.

Door het personeel van het laboratorium te Leiduin werd in Tuindorp-Oostzaan gecontroleerd, of het chloorgehalte van het water, ondanks de sterk wisselende afname, 50 mg cl/liter bleef. De resultaten waren gunstig.

Om 13.00 uur werd bericht ontvangen, dat alle spuimonsters waren goedgekeurd. Dit betekende, dat het thans zeker was, dat het hoofdleidingnet voldoende ontsmet was en dat zaterdag 30 januari zuiver drinkwater kon worden geleverd. Begonnen werd met het werven van een voldoende aantal drinkwaterwagens.

17 Woningdienst.

Onmiddellijk na de ramp was op vrijdag 15 januari door de Gemeentelijke Woningdienst een tijdelijk centrum ingericht aan het Distelplein 16 in Amsterdam-Noord, vanwaar contact werd opgenomen met de Dienst Bescherming Bevolking, andere diensten en bedrijven, Politie, enz.

Er werden plannen gemaakt om, zodra het water zou zijn afgevoerd en het verder ook mogelijk zou zijn, het tuindorp te betreden, dit centrum naar het „Zonnehuis” te verplaatsen en dan verder nog 5 groepsposten in te richten, ieder bezet met twee technisch ambtenaren en één administratieve ambtenaar en vandaar uit de maatregelen te nemen, die nodig zouden blijken om de bewoners bij hun aankomst op „de dag D” de grootst mogelijke hulp te verlenen.

Toen dan ook op vrijdag 22 januari 1960 het westelijke deel van Tuindorp-Oostzaan (nieuwe gedeelte) droog viel, werd onverwijld begonnen met het schoonmaken en inrichten van de eerste groepspost aldaar. Tevens werd een eerste inspectie gehouden door de Gemeentelijke Woningdienst en het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht op eventuele bouwvalligheid. Door 10 schilders van de Woningdienst werd begonnen met het opmeten van de gebroken ruiten. Meer kon op dat ogenblik niet worden gedaan wegens het verbod om zonder de aanwezigheid van de bewoner een huis te betreden.

Op zaterdag 23 januari kon reeds verder in het tuindorp op deze voet worden doorgedaan en op zondag 24 januari werd de eindcontrole door de Gemeentelijke Woningdienst en het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht op

bouwvalligheid voortgezet. Een gevel van een particuliere woning, die gevaar opleverde, werd gestut.

De volgende dagen werd voortgegaan met het inrichten van de groeps-posten en schaftlokalen, begonnen met het opruimen van de binnenterreinen en werd de bezetting voor het inzetten van ruiten met 10 man (aannemer) uitgebreid.

Aan winkeliers werd hulp verleend bij het openen van de deuren en een aanvang werd gemaakt met een onderzoek naar eventuele verzakkingen van op staal gefundeerde woningen in samenwerking met het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht en de afdeling Grondmechanica van de Dienst der Publieke Werken.

Op 27 en 28 januari werden de werkzaamheden nog verder uitgebreid door o.a. 30 tuinlieden van de afdeling Beplantingen van de Dienst der Publieke Werken in te zetten voor een rioolonderzoek op de binnenterreinen. Alle ontstoppingsstukken werden geopend en de riolen met hulp van de Brandweer doorgespoeld. Het resultaat was, dat alle huisrioleringen op „de dag D” normaal functioneerden.

De elektrische installatie van het „Zonnehuis” werd gedeeltelijk in bedrijf gesteld door middel van een aggregaat.

De centrale post in het „Zonnehuis” werd betrokken en besprekingen werden gevoerd met groepsopzichters en vertegenwoordigers van derden, voor de totale inzet op vrijdag 29 januari, „de dag D”, om 7 uur.

Instructies, opnamestaatjes, werkbriefjes, enz. werden uitgedeeld en verzonden.

Alle posten werden van verlichting (butagas) voorzien.

Het inzetten van ruiten kwam gereed.

DEEL III.

DE TERUGKEER VAN DE BEVOLKING.

Hoofdstuk I.

DE ACTIVITEITEN VAN DE HERSTEL- EN HULPDIENTEN VANAF
DE DATUM VAN TERUGKEER DER BEVOLKING TOT DE OPHEF-
FING VAN DE GECOÖRDINEERDE INSPANNING.**1 Inleiding.**

Voor de verdreven bewoners van Tuindorp-Oostzaan was de dag van terugkeer er een van spanning en waarschijnlijk teleurstelling.

Uitgebreide maatregelen waren getroffen om aan de te verwachten moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden.

De belangstelling voor de activiteiten op deze dag was groot en een hoogtepunt hiervan vormde het bezoek, gebracht door Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard, in zijn functie van Voorzitter van het Nationaal Rampenfonds, vergezeld door de Commissaris der Koningin en Burgemeester Van Hall. Z.K.H. de Prins bezocht onder meer de huizen, waarvan de bewoners waren teruggekeerd en onderhield zich enige tijd met deze bewoners. Tevens werd een bezoek gebracht aan het hospitaalschip „Henri Dunant” van het Roode Kruis.

2 Acties van militaire en andere overheidsinstanties, niet tot de Gemeente behorende.**1 Van de Koninklijke Landmacht.**

Op de dag van terugkeer van de bevolking bleven de Koninklijke Marechaussee en de onderdelen van de 127e compagnie Afdeling Luchtafweer tot 12.00 uur voor de bewaking rond het rampgebied en konden daarna inrukken.

Door ongeveer 200 militairen, in opleiding op de kaderschool voor administratie te Middelburg, werd op 29 januari, de dag van terugkeer van de bevolking, hulp verleend bij de verstrekkingen vanuit 3 vaste en 11 mobiele uitdeelposten. Voor de wijze, waarop deze verstrekkingen plaatsvonden, en de daarbij verleende hulp moge verwezen worden naar de desbetreffende paragraaf bij het verslag van de acties van de Dienst voor Sociale Zaken.

Op zondag 31 januari werd door 200 militairen van de Aan- en Afvoertroepen uit Haarlem met 24 militaire auto's geholpen met de afvoer van meubelen en ander materiaal, dat door de teruggekeerde bewoners uit de huizen werd gezet. Op maandag 1 februari en dinsdag 2 februari werd dit detachement nog versterkt met 52 militaire chauffeurs, die op kipauto's van de Stadsreiniging konden rijden en op woensdag 3 februari bleven nog 100 man met 24 militaire vrachtwagens hulp verlenen. Daarna was militaire hulp niet meer noodzakelijk.

2 Van de Koninklijke Marine.

De Marine-Brandweer uit Den Helder bleef ook op de dag van terugkeer van de bevolking hulp verlenen bij het leegpompen van kelders en ruimten onder de vloeren.

3 *Van de P.T.T.*

Door het Postdistrict-Amsterdam werd op „de dag D” in verband met de geleidelijke terugkeer van de bevolking de briefpostbestelling hervat, de buslichtingen werden weer uitgevoerd en het postagentschap Tuindorp-Oostzaan was weer per telefoon bereikbaar.

Het bijkantoor-Noord werd langer opengesteld, nl. tot 22.00 uur, voornamelijk om de teruggekeerde bevolking in de gelegenheid te stellen, post af te halen en adreswijzigingen in te trekken, van welke gelegenheid druk gebruik werd gemaakt. Op zaterdag 30 januari werd dit bijkantoor opengesteld tot 18.00 uur.

Naar het zich liet aanzien zou het winkelpand, waarin het postagentschap Tuindorp-Oostzaan gevestigd was, in de loop van ca. twee weken weer geheel bedrijfsklaar zijn. Zodra dit agentschap definitief heropend zou worden, zou het „Auto-P.T.T.-kantoor” hier niet meer nodig zijn.

Met toestemming van de hoofden van dienst werden, nadat verschillende verzoeken waren binnengekomen om voor de getroffen bedrijfsgenoten in eigen kring iets te mogen doen, uit de personeelsleden van de vijf Amsterdamse P.T.T.-diensten kleine comité's gevormd, welke een inzameling organiseerden. Door de aldus geopende mogelijkheid, aan de getroffen collega's iets (extra's) te kunnen uitkeren als blijk van medeleven, kon in totaal een bedrag van f 9000 worden bijeengebracht (waarvan plm. f 3600 bij de postdienst). Het personeelfonds heeft daarna de zeer gewaardeerde geste gemaakt, de helft van dit bedrag te suppleren. Hierdoor kwam f 13.500 ter beschikking, te verdelen over een 70-tal getroffen (waarvan een 40-tal van de postdienst).

Op de dag van terugkeer en de dag daarna werd door de leden van het overkoepelende comité c.q. van de comité's der afzonderlijke bedrijven, een bezoek gebracht aan alle slachtoffers en hun een bedrag van f 190 uitgekeerd. Dit gebaar van solidariteit betekende voor de getroffen gezinnen een kleine materiële, doch vooral ook een grote morele steun.

Niet onvermeld mag voorts nog blijven, dat de maatschappelijk werkers tijdens de duur van de evacuatie steeds opnieuw hebben getracht, contact met de slachtoffers op te nemen en hen met raad en daad terzijde te staan.

Onmiddellijk na de ramp en tijdens de terugkeer werden aan de getroffen personeelsleden enige dagen buitengewoon verlof toegekend.

De Plaatselijke Telefoondienst was direct na het droogvallen begonnen met herstel van het voedingskabelnet en het ringkabelnet. De op 27 januari opgegeven 15 aansluitingen met prioriteit konden alle op 30 januari in dienst worden gesteld. Naast de telefooncel op het Zonneplein, die reeds op 27 januari in dienst was gesteld, werden tijdelijk 3 openbare spreekgelegenheden in het dorp in bedrijf gesteld, terwijl ten behoeve van de herstelwerkzaamheden totaal 49 tijdelijke aansluitingen werden gemaakt.

In de huizen konden direct in dienst worden gesteld 16 telefoonaansluitingen en 4 particuliere lijnen.

De overige aansluitingen waren alle op 13 februari weer voor gebruik gereed. Hiervoor werden 112 grondkabellassen gemaakt en 168 binnenleidingen hersteld. Er werden 270 toestellen geplaatst, waarvan 221 als vernieuwing en 49 voor tijdelijke aansluitingen.

De storingen waren in hoofdzaak ontstaan door het indringen van het water door de invoerkabel tot de las. Het uit het net teruggekomen materiaal was grotendeels niet meer bruikbaar.

De 37 draadomroep-aansluitingen op laag niveau in de Dierenriembuurt (nieuwe dorp) waren alle op 1 februari weer in dienst. In de periode van 30 januari tot 9 februari konden 354 draadomroepaansluitingen weer in dienst worden gesteld via een tijdelijk opgestelde 40 W.-versterker in het Terrasdorp.

Ook in dit geval bleek het uit het net teruggekomen materiaal niet meer bruikbaar.

Aangezien het draadomroepnet in het oude dorp reeds vóór 1940 was aangelegd en dringend voor vernieuwing in aanmerking kwam, werd met de vervanging gelijktijdig een aanvang gemaakt.

Het herstelcentrum werd op 13 februari opgeheven; alle aansluitingen waren toen in dienst. Verder voorkomende storingen zouden op de normale wijze onderzocht en opgeheven worden. De revisieploeg van de draadomroep bleef aanwezig voor de algehele vernieuwing van het draadomroepnet in het oude dorp.

3 Acties van particuliere instanties.

1 *Van de scheepvaartmaatschappijen.*

Ook op en na „de dag D” bleven deze maatschappijen materiële en personele hulp verlenen. Tot 8 februari bleven verschillende hulppompen in bedrijf.

Kantine- en terreinruimte van de N.D.S.M. bleven ter beschikking van het Roode Kruis, onder meer als centraal magazijn en eetzaal en voor het plaatsen van een 4-tal tenten voor circa 800 schoonmaak-hulpkrachten van het Gewestelijk Commando Noord-Holland en het opstellen van de keukenwagens van het Roode Kruis, terwijl ook de „Henri Dunant” nog tot 15 februari nabij de N.D.S.M. gemeerd bleef.

De noodschool in de „Griekse barakken” van de N.D.S.M. bleef ook nog enige tijd in bedrijf.

2 *Van de Sportvereniging „De Meteor”.*

Hoewel verschillende diensten op „de dag D” hun post van „De Meteor” verplaatsten naar punten in het tuindorp, bleven enkele diensten (onder andere Brandweer, Dienst Bescherming Bevolking, Keuringsdienst van Waren) nog enige tijd van de gebouwen van „De Meteor” gebruik maken.

Op vrijdag 5 februari vertrokken de laatste diensten en kreeg „De Meteor” weer de normale beschikking over alle gebouwen.

3 *Van het Roode Kruis.*

Overeenkomstig de planning, omschreven in hoofdstuk II, werden door het Roode Kruis op „de dag D” aan de terugkerende bevolking bij de 3 toegangswegen naar het rampgebied in totaal 2005 pakketten uitgereikt met reinigings-, ontsmettings- en levensmiddelen, alsmede bussen (in 6 formaten) voor het bewaren van levensmiddelen, welke voor dit doel door grote industrieën beschikbaar waren gesteld en folders met aanwijzingen. De volgende ochtend werden

nog enkele honderden pakketten uitgegeven. 's Middags werd deze uitreiking beëindigd.

In overleg met de Dienst voor Sociale Zaken verzorgde het Roode Kruis het westelijke deel van het tuindorp met warme koffie, die gezet in een keukenwagen en uitgereikt door een kantinewagen, beide beschikbaar gesteld door het hoofdbestuur, van 29 januari tot en met 4 februari werd verstrekt aan ieder, die daaraan behoefte had.

In totaal werden circa 50.000 bekertjes koffie verstrekt. Uitreiking van beddegoed vond vanaf 29 januari, 8.30 uur, plaats in 3 scholen. Deze werden op 29 januari vanuit het centrale magazijn bij de N.D.S.M. bevoorradet met in totaal 1000 matrassen, 1000 onderleggers, 1000 kussens, 2000 lakens en 1000 slopen. De vraag bleek gering te zijn en op 30 januari werd een begin gemaakt met de opheffing van deze 3 posten. In de Bethelkerk aan het Plejadenplein werd een centrale uitgiftepost ingericht, die nog tot en met 3 februari open bleef.

In totaal werden gedurende de gehele hulpverleningsactie uitgereikt: 1000 bedden, 1900 kussens, 6000 lakens, 3000 slopen, 2500 matrassen en 8000 dekens.

De omstreeks 800 leden van de door het Gewestelijk Commando Noordholland georganiseerde schoonmaakdienst werden op 29 januari tussen 7.30 uur en 8.30 uur verzameld in een viertal tenten bij de N.D.S.M. en vandaar verwezen naar het personeelsdepot van de schoonmaakdienst in de Zonnewegschool, waar dit personeel ook op 30 januari werd ondergebracht.

De colonne Amsterdam zorgde op beide dagen 's middags voor lunchpakketten en 's avonds voor een warme maaltijd, bereid door de Gemeentelijke Centrale Voorzieningsdienst en opgediend in één der kantines van de N.D.S.M.

4 *Van de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers.*

Ook na „de dag D” bleef deze organisatie hulp verlenen in het opvangcentrum op de „Zuiderkruis” door het spelen met kinderen. In totaal hebben 1 tot 3 helpsters gedurende 26 dagen aldaar geholpen. Bij de uitdeling van warme maaltijden werd eveneens door dames van de U.V.V. geholpen.

5 *Van andere particuliere zijde.*

Het wijkcentrum, dat zijn intrek weer had genomen in de eigen lokaliteiten van het „Zonnehuis”, bleef ook na de terugkeer van de bevolking de bewoners met raad en daad steunen. Alle hulp van particulieren voor schoonmaken en dergelijke was door de wijkraad gecoördineerd en werd via het wijkcentrum op verzoek ingezet; waar nodig werd door sociale werkers in de wijk in moeilijke gevallen hulp verleend, ongeacht de groepering, waartoe men behoorde.

Via het wijkcentrum waren deskundige hulp en voorlichting georganiseerd voor de teruggekeerde bevolking ten aanzien van kachelproblemen.

Ten aanzien van de problemen, voortvloeiende uit de schade-afwikkeling, werd door de wijkraad en daarin gecoördineerde sociale instellingen in samenwerking met de Dienst voor Sociale Zaken veel hulp verleend bij het oplossen van moeilijke gevallen. Bij de verdere afwikkeling bleef tot medio juli via de wijkraad een regelmatig contact bestaan tussen de getroffen en het Nationaal Rampenfonds. Dit kwam onder meer tot uiting in verschillende bijeen-

komsten, welke zeer verhelderend werkten om tot oplossing van de laatste moeilijkheden te komen, hetgeen ten slotte met volledig begrip en in de beste harmonie gelukte.

4 Acties van gemeentelijke diensten en bedrijven.

1 *Dienst Bescherming Bevolking.*

De gecoördineerde werkzaamheden ten kantore van de Dienst Bescherming Bevolking vonden ook na „de dag D” (29 januari) doorgang en wel tot en met 22 februari, de dag, waarop de laatste coördinatie-vergadering werd gehouden. Voor het rapport hierover moge worden verwezen naar hoofdstuk II, punt 1, „de Coördinatie”.

De subcommandopost in „De Meteor” bleef na de terugkeer van de bevolking nog enige tijd gehandhaafd en zette haar verbindende en voorlichtende taak voort. Bij de terugkeer van de bevolking werden langzamerhand de centrale punten van de diensten verplaatst van „De Meteor” naar het tuindorp. Door verwijzing daarheen en het aanplakken van de nieuwe adressen op de bekendmakingsborden in het tuindorp, werden deze voor het publiek belangrijke adressen meer en meer bekend en liep het aantal verzoeken om inlichtingen bij de post „De Meteor” steeds meer terug, zodat op 5 februari, nadat de laatste gegevens waren aangeplakt, deze post kon worden opgeheven en alle verdere werkzaamheden uitsluitend konden lopen over het hoofdkantoor van de Dienst Bescherming Bevolking. Voor de hulp bij de terugkeer van de bevolking was van de Minister van Binnenlandse Zaken inmiddels toestemming verkregen, dat hoogstens 40 noodwachters gedurende maximaal één week zouden worden ingezet voor algemene hulpverlening en hoogstens 80 noodwachters gedurende maximaal veertien dagen voor hulp bij de voedseluitdeling. De beloning werd uniform vastgesteld op f 1,84 per uur met een maximum van 8 uur per dag.

De noodwachters, die zich na een verzoek van de dienst vrijwillig ter beschikking hadden gesteld, werden voor 29 en 30 januari door de dienst opgeroepen om zich op verschillende tijden te melden op de wijkpost, welke in het „Zonnehuis” was gevestigd.

Op 29, 30 en 31 januari waren op deze wijkpost van 8.30 uur tot 20.30 uur constant 4 administratieve ambtenaren aanwezig voor het registreren van de aan- en afmeldingen en de contante uitbetaling ter plaatse.

Op 1 februari waren nog 3 administratieve krachten nodig, terwijl de volgende dagen de afwikkeling van de toen nog resterende noodwachters kon worden overgelaten aan de Vak-Buitendienst-assistent en zijn assistent.

Uit het volgende overzicht blijken de aantallen opgekomen noodwachters per dag:

	van de Georganiseerde Zelfbescherming:	van de Dienst Sociale Verzorging:
januari 29	113	56
30	82	55
31	85	49
februari 1	47	46
2	26	32
3	19	29
4	18	29
5	15	5

	van de Georganiseerde Zelfbescherming:	van de Dienst Sociale Verzorging:
februari 6	11	6
7	8	5
8	8	5
9	7	5
10	7	5
11	5	3
12	3	2
13	3	3
14	3	—
15	3	—
16	3	—
17	3	—

Deze toegestane en ingezette hulp werd vanaf de wijkpost gedirigeerd door een met de leiding belast wijkhoofd. De noodwachters gingen in ploegen van 2 man bij de bewoners helpen, allereerst bij de in Tuindorp-Oostzaan wonende noodwachters, waarna zij ook werden gedirigeerd naar de adressen, waarvoor inmiddels hulp was gevraagd.

De noodwachters, die de opdracht hadden gekregen, op de verstrekte adressen de zware stukken en de ergste rommel naar buiten te werken, hebben zich op een voorbeeldige wijze van hun taak gekweten. Onmiddellijk nadat zij de hun verstrekte adressen hadden afgewerkt, kwamen zij zich melden en om nieuwe adressen vragen. Zo kon de eerste dag aan elke aanvraag om hulp worden voldaan.

Voor de verstrekking van een warme maaltijd aan de terugkerende bewoners moesten 16 uitdeelposten worden ingericht: 4 in bestaande gebouwen en 12 in tenten. Hiertoe werd aan 1 blokhoofd met 4 noodwachters schriftelijk opdracht gegeven zich op 29 januari te 8.00 uur te melden bij de firma De Zwart, Kromme Waal 34, om de tenten te halen en naar de wijkpost te brengen. Aldaar, aangevuld met een vijfde man, werd onder deskundige leiding van personeel van de firma De Zwart met het opzetten der tenten begonnen.

Ondanks de stromende regen en een windkracht 9 hebben deze mensen toch kans gezien, alle tenten vóór het tijdstip van ingebruikneming (16.00 uur) te plaatsen.

Om 16.00 uur deed het wijkhoofd elke voedselpost bezetten door 4 man. Elke ploeg was voorzien van een stempel, bonnen, 1 emmer, 1 dweil en 3 stormlantaarns. Bovendien waren door de Dienst Sociale Verzorging voor elke post 3 dames aangewezen als schepster, zodat elke post was bezet met 7 personen.

Voor de nacht werd een ploeg bewakers van de Gemeentelijke Personeelsvoorziening ter bewaking van de tenten en de wijkpost ter beschikking gesteld.

De tweede dag werd de uitdeling van kachels, lampen, enz., welke op 29 januari door militaire hulp was verzorgd, overgenomen. De 15 uitdeelposten (12 mobiele en 3 vaste) werden met 8 man bezet, terwijl het restant aan noodwachters werd ingezet voor hulpverlening, waarvoor verschillende aanvragen binnenkwamen.

Te 16.00 uur werden de voedselposten weer bezet, alwaar de uitreiking zonder stagnatie verliep.

Op zondag 31 januari werd wederom geassisteerd bij de verstrekking van kachels, enz. en het verhuizen van dit materiaal naar één uitdeelpost, daar de andere posten konden worden opgeheven. Hulp werd wederom verleend aan bewoners, die daaraan behoefte hadden, onder meer bij het Textielbedrijf AKRO, alwaar met brandslangen na verwijdering van een enorme rommel het gehele bedrijf schoongespoten moest worden. De voedselverstrekking, waarmede te 16.00 uur weer werd aangevangen, verliep vlot.

Naarmate de behoefte aan hulp minder werd en het aantal uitdeelposten voor materiaal en voeding kleiner, kwamen tot 17 februari steeds kleinere aantallen noodwachters in bedrijf, waarna geen hulp van de zijde van de Dienst Bescherming Bevolking meer nodig was.

2 *Brandweer.*

Op vrijdag 29 januari („de dag D”) werd door de Brandweer een postbezetting van 8 man gestationeerd in het clubgebouw van „De Meteor”.

Deze bezetting was uitgerust met een babyvoertuig (bestelauto, waarin licht pompaggregaat, snelblussers, ramoneur, ladders, enz.) en een speciaal voertuig voor kleine hulpverlening.

Door de afdeling Speciale Diensten werd op verzoek van de Woningdienst, Bouw- en Woningtoezicht en de Dienst der Publieke Werken assistentie verleend bij het leegmaken van gebouwen en doorspoelen van riolen.

Door de dag en nacht bezette hulppost „De Meteor” werd vele malen hulp verleend bij hinder van rook en slecht trekkende schoorstenen; voorts werden enige malen schoorsteenbranden geblust.

Op vrijdag 29 januari was een 20-tal vrijwilligers in het tuindorp aanwezig; door hen werd overal, waar dit gevraagd werd, hulp verleend; in hoofdzaak bij het plaatsen van kachels en het weer in orde brengen van door het water beschadigde kachels en haarden.

Zaterdag 30 januari was wederom een aantal vrijwilligers aanwezig; reeds 's middags bleek, dat hun hulp in feite niet meer nodig was, zodat zondag 31 januari geen vrijwilligers meer werden ingezet.

In de periode van 30 januari — 7 februari werd de hulp van de Brandweer hoofdzakelijk ingeroepen voor het openmaken van verstopte rookkanalen; het bleek namelijk, dat het nat geworden roet in deze kanalen losliet, toen het door stoken weer opdroogde; de losrakende roetplakaten verstopten dan het kanaal.

Daar aangenomen werd, dat op 8 februari in het overgrote deel der huizen weer normaal gestookt werd en ook het elektrisch licht daar weer in orde was, werd de post op het terrein van „De Meteor” die dag opgeheven en werden het personeel en materieel ondergebracht in de brandweerpost in de Berberisstraat. Daar in de week van 8 — 15 februari geen bijzonderheden voorvielen, werd op 15 februari de bezetting van de post Berberisstraat weder op de normale sterkte teruggebracht, waarmede de bemoeienis van de Brandweer met de rampbestrijding ten einde was.

3 *Centrale Voorzieningsdienst.*

Op bestelling van de Dienst voor Sociale Zaken werden ten behoeve van de teruggekeerde bevolking in totaal afgeleverd 73.150 porties warm eten, verdeeld als volgt:

op 29 januari	10.000 porties
„ 30 „	10.000 „
„ 31 „	8.500 „
„ 1 februari	7.000 „
„ 2 „	8.000 „
„ 3 „	7.500 „
„ 4 „	6.500 „
„ 5 „	2.000 „
„ 6 „	1.800 „
„ 7 „	1.400 „
„ 8 „	1.400 „
„ 9 „	1.800 „
„ 10 „	1.400 „
„ 11 „	1.200 „
„ 12 „	900 „
„ 13 „	700 „
„ 14 „	550 „
„ 15 „	600 „
„ 16 „	600 „
„ 17 „	500 „
„ 18 „	450 „
„ 19 „	400 „

73.150 porties

4 *Energiebedrijf.*

Door de afdeling Kabelnet kon met het werk aan de 623 huisaansluitkasten eerst op „de dag D”, dus op 29 januari, worden begonnen, daar deze zich binnen de woningen bevonden en dus alleen met hulp van de bewoners bereikbaar waren. Tevoren was door de leiding van de afdeling overleg gepleegd met ingenieurs van de N.V. Provinciale Zeeuwsche Elektriciteits Maatschappij om te kunnen profiteren van de ervaringen, in 1953 bij de ramp in Zeeland opgedaan. Gezien de korte tijd, dat de huisaansluitingskasten onder water hadden gestaan, werd niet verwacht, dat zich daarin een zoutlaag zou hebben afgezet, te meer, daar het hier geen zeewater betrof. Achteraf is gebleken, dat deze premisse onjuist is geweest; er bleek zich wel degelijk een geleidende zoutlaag op alle onderdelen te hebben afgezet. Door de vochtige atmosfeer in de woningen en het natte weer op 29, 30 en 31 januari trok de hygroscopische zoutlaag steeds meer vocht aan, zodat niet volstaan kon worden met het drogen van de huisaansluitingskasten en het opnieuw ingieten met zwarte massa, zoals oorspronkelijk in de bedoeling lag, doch onderdeel voor onderdeel moest ook worden schoongewreven.

Om dit tijdrovende werk te bekorten, werden in de nieuw model huisaansluitingskasten, waarvan onderdelen aanwezig waren, complete nieuwe veiligheidshouders gemonteerd, doch van de oud model huisaansluitkasten — en deze vormden het merendeel — waren onvoldoende reserve-delen aanwezig om dit te kunnen doen. Ten einde de isolatiewaarde van de kasten overigens zo hoog mogelijk op te voeren, werd in iedere kast achter de veiligheidshouders zo mogelijk een pertinax plaatje gemonteerd. Hoewel er dus aanvankelijk ern-

stige tegenslagen waren, waardoor het eerste deel van het programma op het opgestelde tijdschema ten achter kwam, kon het geheel toch binnen de gestelde tijdslimiet worden voltooid: op 1 februari waren alle laagspanningskabels in het nieuwe gedeelte van Tuindorp-Oostzaan weer onder spanning en op 4 februari was dit het geval met alle kabels in het gehele tuindorp.

De leiding van het bovenomschreven werk was toevertrouwd aan een technisch hoofdamtenaar, die werd bijgestaan door 5 technisch ambtenaren, die ieder over circa 16 monteurs beschikten. Iedere technisch ambtenaar opereerde van één bepaald transformatorhuisje uit, zodat het tuindorp voor dit doel in 5 elektrische districten was ingedeeld, waarvan de grenzen grotendeels samenvielen met de delen I tot en met V, waarin het tuindorp door het hoofd Bescherming Bevolking was ingedeeld. Onder de circa 80 monteurs, ingezet bij het werk aan de huisaansluitkasten, bevonden zich 6 man van de N.V. Provinciale Zeeuwsche Electriciteits Maatschappij, 3 man van de Openbare Nutsbedrijven van Nijmegen en 2 man van het Gemeentelijk Electriciteitsbedrijf van Zaandam. Deze hebben allen gewerkt van 29 januari tot en met 4 februari.

Vanzelfsprekend is 's zaterdags en 's zondags als op gewone werkdagen doorgewerkt. Om het verkeer de eerste dagen na „de dag D” niet nodeloos te hinderen met wegoptbrekingen, is het herstel van het bedrijfstelefoonnet wel op 26 januari begonnen, doch slechts interrumpierend voortgezet, afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden. In tegenstelling tot de sombere verwachtingen bleek de schade nogal mee te vallen: er behoefde in totaal slechts circa 500 m telefoonkabel te worden vernieuwd. Dit werk is door eigen personeel uitgevoerd, te weten door 4 monteurs, en was op 27 februari gereed, waarbij dezen dus niet voortdurend in Tuindorp-Oostzaan werkzaam zijn geweest in de genoemde periode. De schade aan de 5 bedrijfstelefoontoestellen, die moesten worden omgewisseld, komt ten laste van de Plaatselijke Telefoon dienst van Amsterdam, van welke instantie deze toestellen door het Energiebedrijf worden gehuurd.

Zoals wel werd voorzien, trad later af en toe een storing op in een huisaansluitkast, waarvan de oorzaak tot de aanwezigheid van vocht was terug te voeren. Hoewel dit een onjuiste voorziening bij het herstel kan zijn geweest, zijn ook gevallen bekend, dat de huisaansluitkast weer nat was geworden door spelwater bij de schoonmaakwerkzaamheden van de bewoners.

Voorts werden, om eventuele gevaarlijke spanningen op de lantaarnpalen te voorkomen als gevolg van nog later optredende defecten daarin, de palen in Tuindorp-Oostzaan alle geaard op de loodmantel van de laagspanningskabels.

Met het betreden van Tuindorp-Oostzaan door de bewoners op 29 januari, welke dag voor de Installatie-afdeling als aanloopdag zou gelden, werden deze direct gevolgd door de meteropnemers en monteurs van de Installatie-afdeling, voor het afnemen van de gasmeters in deel I en het afdoppen der gastoevoerleidingen, alsmede door de monteurs van de installateur, welke de elektrische installaties van deel I zou herstellen en door de particuliere gasfitters, aan wie het weer in orde brengen van de gasinstallaties in deel I was opgedragen.

Het afnemen en afdoppen der gastoevoerleidingen, voor deze eerste dag alleen gepland voor deel I, werd in een zodanig tempo uitgevoerd, dat ook nog een gedeelte van deel II op deze wijze kon worden bewerkt. In totaal werden op deze dag 765 woningen behandeld, hetgeen een unieke prestatie genoemd moet worden.

Op 30 en 31 januari werden de elektriciteitsmeters van deel I verwisseld en de elektrische toevoerleidingen doorgemeten en waar nodig vernieuwd.

De uitvoering der werkzaamheden klopte zodanig met de planning, dat, toen op zondag 31 januari om zeven minuten over twaalf het bericht van de afdeling Gasnet doorkwam, dat het gasnet van deel I weer onder druk stond, direct een aanvang kon worden gemaakt met het plaatsen van nieuwe gasmeters, het ontluichten van de herstelde gasinstallaties en het weer aansluiten van kooktoestellen en dergelijke.

Toen bovendien diezelfde middag de afdeling Kabelnet bericht gaf, de eerste kabels weer ingeschakeld te hebben, kon ook direct een begin worden gemaakt met het in bedrijf stellen van de elektriciteitsmeters. Het resultaat was, dat in deel I na drie dagen werken weer circa 100 woningen over gas en elektriciteit konden beschikken. „Geredde” televisie-toestellen werden dan ook prompt in deze woningen te voorschijn gehaald. Reeds op maandag 1 februari kon gezegd worden, dat voor deel I de werkzaamheden waren voltooid.

Van de particuliere gebruikers waren deze bewoners van deel I echter niet de eersten, die weer elektriciteit hadden, want dit voorrecht viel te beurt aan een bakkerij aan het Zonneplein, welke, aangesloten zijnde achter een aparte hoogspanningsruimte, reeds op 29 januari 's middags precies 5 uur de winkelen etalageverlichting kon ontsteken, alsmede de bovenste sectie van de elektrische broodoven kon gebruiken.

Voor het herstellen van gasinstallaties in de delen II, III en IV en voor de elektrische installaties in de delen II en III waren de gasfitters en de installateurs inmiddels op 30 januari begonnen.

Het afnemen der gasmeters en het afdoppen der toevoerleidingen in de delen II tot en met V werden verder volgens plan voortgezet, terwijl hetzelfde het geval was met de verwisseling van de elektriciteitsmeters en het gelijktijdig herstellen der elektrische toevoerleidingen. In deel II kon op deze wijze op 5 februari de gaslevering en op 6 februari de elektriciteitslevering als hersteld worden gemeld.

Hierbij kan dus worden geresumeerd, dat één week na „de dag D” reeds ruim 1000 gezinnen weer over gas en elektriciteit konden beschikken, terwijl in de delen III, IV en V de gasinstallaties, welke hier van bescheiden omvang waren, reeds waren nagezien of hersteld, doch helaas nog niet konden worden aangesloten.

De uit de gereedgekomen woningen van de delen I en II vrijgekomen installateurs, aangevuld met zich nog steeds aanmeldende installateurs, werden nu in de delen IV en V tewerkgesteld en het aantal was intussen zodanig geworden, dat op donderdagmorgen 6 februari te 11.37 uur de laatste opdracht werd uitgegeven.

Door het herstellen van de elektrische toevoerleidingen met de uitgifte van de opdrachten te coördineren, kon op 9 februari een aanvang worden gemaakt met het weer in bedrijf stellen van de (nog bruikbare) elektriciteitsmeters in deel III en enkele blokjes van deel IV.

Op 13 februari konden de delen III en IV gereed worden gemeld, terwijl ook een gedeelte van deel V reeds weer was aangesloten. Op 14 februari kon 's avonds gemeld worden, dat geheel Tuindorp-Oostzaan weer van elektriciteit was voorzien, met uitzondering van 28 installaties; hiervan werd in 10 gevallen geen aansluiting gewenst (bijv. door verhuizing) en in 18 gevallen steeds niemand thuis getroffen.

Er moet worden opgemerkt, dat afwezigheid van bewoners een remmende invloed op de werkzaamheden heeft gehad.

De herplaatsing van de gasmeters was eveneens op 14 februari voltooid, doch de aansluiting op het gasnet kon slechts bloksgewijs geschieden na op-gave door de afdeling Gasnet. Op 19 februari kon de laatste gasmeter worden aangesloten. De levering van gas was hiermede in drie weken hersteld en die van elektriciteit in twee weken.

Het spreekt vanzelf, dat tussen deze werkzaamheden door de vooraf opgegeven urgente adressen, winkels, scholen, enz. niet waren vergeten. Deze adressen en de adressen in het landelijke gebied werden direct na melding door de installateurs bezocht en indien mogelijk aangesloten. Zo konden de winkels van de Nieuwe Maanstraat op 3 februari, die van het Zonneplein op 4 en 5 februari en die op het Mercuriusplein op 6 en 8 februari weer op het elektriciteitsnet worden aangesloten.

De produktie bij het weer bedrijfsklaar maken van de openbare verlichting ondervond op 29, 30 en 31 januari enige vertraging ten gevolge van het slechte weer (natte sneeuw), waardoor deze van een dagproduktie van 138 (met goed weer) terugliep tot 60. Op donderdag 4 februari was de gehele openbare verlichting in bedrijf gesteld.

Ook de door aanvaring gebroken of omgevallen palen waren vervangen en recht gezet en men behoefde toen nergens meer in stikdonker over de bergen afval te strompelen.

Tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden bleven de gereedgekomen lantaarns permanent branden, ten einde een duidelijk overzicht van de vorderingen te behouden. Met ingang van vrijdag 5 februari werd de openbare verlichting overdag uitgeschakeld, voorlopig met de hand, in afwachting van het moment, waarop de gelijkstroom-signaalkabel deze taak weer kon overnemen.

Grote steun ondervonden de technici ook van de administratieve sector van de openbare verlichting, die zorgde voor de bevoorradings met materialen en voor het uitschrijven van paalnummerkaartjes, waardoor de tijd, nodig voor het uitdelen van het werk, tot een minimum kon worden beperkt.

Monteurs en opzichters van de Storingsdienst van de afdeling Technische Controle hebben in de daarvoor in autobussen ingerichte testruimten met behulp van doormaatapparatuur de door het publiek aangeboden toestellen onderzocht en op grond van het resultaat geadviseerd, wat met de toestellen zou moeten gebeuren. Ook in de woningen werden op verzoek isolatiemetingen verricht.

Ten behoeve van het koken zijn 178 gaskomforen tijdelijk ter beschikking gesteld, welke gedeeltelijk per auto uit Leeuwarden werden gehaald.

De in Tuindorp-Oostzaan verhuurde elektrische heetwaterreservoirs en gasgeisers, ten getale van respectievelijk 236 en 38, werden verwisseld, respectievelijk gerepareerd en bedrijfsklaar gemaakt.

Al deze werkzaamheden hebben gelijke tred gehouden met het in orde komen van de elektriciteits- en de gasvoorziening in de woningen.

5 Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst.

In het kinderdagverblijf aan de Wingerdweg werd bij het weder in gebruik nemen der woningen gedurende de periode van schoonmaak een klein aantal kinderen van bewoners uit het tuindorp opgenomen.

Het grote aantal personeelsleden van particuliere en overheidsbedrijven en diensten, aanwezig na de wederopenstelling van het tuindorp en de rommelige toestand in de woningen en op straat, alsmede het ontbreken van elektrische verlichting brachten vele kleine ongevallen mede, zodat aanvankelijk het permanent openstellen van eerste-hulpkasten nodig bleek. Bovendien werkte de aanwezigheid van deze posten gunstig op het moreel.

Eernstige psychische reacties ten gevolge van geleden schade of ontberingen deden zich vrijwel niet voor.

6 *Keuringsdienst van Waren.*

Van 29 januari 1960, de dag, waarop de bewoners hun woning weer konden betreden, tot en met 5 februari 1960 is door een aantal keurmeesters in Tuindorp-Oostzaan een post bezet, waar particuliere verzoeken om levensmiddelen te keuren in behandeling werden genomen en tevens adviezen werden verstrekt. Een aantal van 2000 folders werd uitgedeeld, waarin vermeld was, hoe met levensmiddelen, die met het water in aanraking waren geweest, moest worden gehandeld. Van de mogelijkheid van keuring van levensmiddelen ten behoeve van particulieren werd een druk gebruik gemaakt. Een hoeveelheid levensmiddelen ten bedrage van circa f 5000 moest worden afgekeurd. De keuringen betroffen veelal ingemaakte groenten en vruchten.

7 *Onderwijs-Planbureau.*

Door de samenwerking van de afdeling Materiaalzaken met de W.S.B.Z. konden op 29 januari alle scholen haar leerlingen ontvangen.

De Zonnewegschool kreeg 9 lokalen in het eigen gebouw, de Orionschool 9 en de Prinses Julianaschool 7.

De St. Mariaschool en de St. Bellesinischol kregen samen 9 lokalen in het gebouw van de Stephanus Bellesinischol, terwijl deze scholen bovendien de beschikking hielden over de barakken bij de N.D.S.M.

De kleuterschool De Wilde Wingerd kreeg 3 lokalen in het eigen gebouw, terwijl de kleuterschool De Kievitsbloem eveneens over 3 lokalen in het eigen gebouw kon beschikken.

De St. Jozefkleuterschool werd ondergebracht in 3 lokalen van De Kievitsbloem.

De kleuterklassen, die in de Prinses Julianaschool waren ondergebracht, konden nog niet worden opgenomen, zodat de kleuters van deze school met een bus van het Gemeentevervoerbedrijf gedurende enkele dagen naar de W.G. van der Hulstschool in de Ribesstraat moesten worden vervoerd.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de St. Jozefschool en de St. Mariaschool haar leerlingen niet in de eigen school konden onderbrengen. Deze scholen worden namelijk centraal verwarmd en de ketels bleken nog niet bruikbaar te zijn. Om deze reden waren deze gebouwen afgestaan voor opslag van materialen.

Op 29 januari beschikten de scholen nog niet over hetzelfde aantal lokalen van vóór de ramp, doch dit gaf geen bezwaren, omdat de meeste ouders het advies om hun kinderen gedurende de eerste dagen nog op de evacuatie-adressen te laten, hadden opgevolgd.

Er bleken namelijk bij een bezoek aan de scholen in Tuindorp-Oostzaan in totaal omstreeks 500 leerlingen aanwezig te zijn. Hierbij dient in aanmerking

te worden genomen, dat het merendeel dezer kinderen niet in Tuindorp-Oostzaan zelf, doch in het Terrasdorp woont. In verband met het weder in gebruik stellen van de scholen in Tuindorp-Oostzaan kon op 29 januari het busvervoer van het Terrasdorp naar het stedelijke deel van Amsterdam-Noord tot 1 bus worden beperkt. Deze bus kon op 1 februari eveneens vervallen, aangezien de kleuters van de W.G. van der Hulstschool op deze datum weer konden worden opgenomen in de Prinses Julianaschool.

De kindervoeding en de melkverstrekking konden eveneens op deze data worden beëindigd.

Het busvervoer van de „Zuiderkruis” naar de scholen in de Indische buurt vond nog steeds plaats, aangezien de schoolgaande kinderen op een enkele uitzondering na nog steeds in dit opvangcentrum verbleven. Per 15 februari kwam ook deze regeling te vervallen. Op 4 februari waren, behoudens een klasselokaal van de Prinses Julianaschool, een speellokaal van de kleuterschool De Wilde Wingerd, de gymnastieklokalen van de Zonnewegschool, de Julianaschool en de St. Mariaschool, alle lokalen weer voor het onderwijs vrijgegeven.

De toestand van de gebouwen geeft tot nu toe geen aanleiding tot speciale maatregelen. Het hulpschoolgebouw aan het Orionplantsoen, dat uit 1920 dateert en zich vóór de ramp al niet in een beste staat bevond, vertoont echter tekenen, die doen vrezén, dat in de naaste toekomst speciale voorzieningen getroffen zullen dienen te worden.

8 Politie.

Op 29 januari, bij de terugkeer van de bewoners, was de lastgeving van de Burgemeester tot evacuatie van de Noorder-IJpolder beperkt tot het poldergedeelte ten westen van de hulpdijk.

Te 8.30 uur werd de bevolking weer toegelaten in Tuindorp-Oostzaan. Drie toegangen waren geformeerd, met het doel de bewoners te leiden langs bepaalde uitdeelposten van het Roode Kruis en Sociale Zaken voor het in ontvangst nemen van materialen en bepaalde aanwijzingen. De militairen bleven daartoe de afzetting handhaven tot 12.00 uur.

Alleen lichte auto's van overheidsdiensten, voorzien van een speciaal doorlatingsbewijs, werden toegelaten in het dorp; voor andere voertuigen waren langs de aanvoerwegen parkeerterreinen geïmproviseerd, waarvan druk gebruik werd gemaakt.

Extra-verkeersposten werden bezet in verband met de te verwachten toevloed van auto's. Na de eerste drukte bleek de verkeersstroom vrij geleidelijk te vloeien.

De intocht, uiteraard van grote omvang, verliep naar omstandigheden ordelijk en rustig; het weer was uitgesproken slecht. De bewoners verspreidden zich spoedig in hun huizen; de drukte in het tuindorp werd voornamelijk veroorzaakt door de grote aantallen ambtenaren en hun helpers en helpsters, die ingeschakeld waren voor de schade-enquête, voor het uitdelen van allerlei hulpmiddelen en reinigingsmiddelen, het verstrekken van kachels, kolen, brandhout en olie, het geven van adviezen en het verschaffen van daadwerkelijke hulp bij het schoonmaken van de huizen en dergelijke.

De militaire afzetting werd te 12.00 uur opgeheven, waarna de Koninklijke Marechaussee en de 127e Afdeling Luchtafweertroepen inrukten.

De drie toegangen van het dorp werden voorlopig door de Gemeentepolitie bezet, daar het zware verkeer wegens de toestand van het wegdek geweerd diende te worden.

Het verkeer over de Oostzanerdijk werd te 12.00 uur vrijgegeven.

Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard bracht, in gezelschap van de Commissaris der Koningin en de Burgemeester, een bezoek aan het rampgebied, o.a. aan de plaats waar de dijk was doorgebroken.

In het dorp werd door de Politie intensief gesurveilleerd. In het agrarische deel van de polder, dat evacuatiegebied gebleven was, werden vooral de beide complexen van in totaal 38 noodwoningen bij de Oostzanerdijk bewaakt. Deze noodwoningen waren in een deplorabele toestand geraakt, terwijl het meubilair grotendeels als verloren kon worden beschouwd. De meeste vroegere bewoners bleken bereid, een door de Woningdienst aangeboden normale woning te aanvaarden. Voor het betreden van dit ingekrompen evacuatiegebied werden door de Politie kaarten van een andere kleur verstrekt.

De toestand van de huizen van het tuindorp en van het meubilair, voor zover dit niet naar de eerste verdieping was gebracht, was droevig. Drinkwater en warm water werd gratis verstrekt uit tankwagens. 's Avonds werden gratis porties warm voedsel verstrekt.

Aan het einde van de dag keerden vele bewoners terug naar hun evacuatie-adressen, daar het verblijf in de vochtige en koude woningen veelal praktisch ondoenlijk was.

Daar het naar alle waarschijnlijkheid noodzakelijk zou zijn, dat nog onbewoonde woningen en lokaliteiten betreden werden voor het verrichten van herstelwerkzaamheden aan elektriciteitskabels, waterleidingbuizen en dergelijke, werden door de Burgemeester „aanwijzingen” en „lastgevingen” verstrekt als bedoeld in art. 18 van de Wet Verplaatsing Bevolking.

De recherche van het bureau Mosplein werd met de uitvoering belast. Slechts in één geval werd een aanwijzing tot het betreden van een lokaliteit, niet zijnde een woning, verstrekt aan een hoofdmonteur van het G.E.B.

Van de lastgeving tot het betreden van een woning werd 25 maal gebruik gemaakt, waarvan 24 maal ten behoeve van het G.E.B. en éénmaal ten behoeve van de Gemeentewaterleidingen.

In deze 25 gevallen geschiedde het binnentreden door een politie-ambtenaar, vergezeld van enkele monteurs en dergelijke. Van elk geval werd proces-verbaal opgemaakt, dat telkens binnen 2×24 uur werd toegezonden aan de Burgemeester en in afschrift aan de bewoner op diens evacuatie-adres.

Op 30 en 31 januari was extra-personeel van het bureau Verkeerspolitie aanwezig om de verwachte toeloop van nieuwsgierigen te leiden en het verkeer zo nodig in circuits met éénrichtingverkeer op te vangen. De maatregelen bleken echter overbodig door het slechte weer.

Op 31 januari reed buslijn B weer haar gewone route door het tuindorp.

Van 1 tot en met 7 februari werden auto's in het dorp toegelaten tot een wieldruk van 1200 kg.

Op 4, 5 en 6 februari hield de Politie toezicht bij de eerste uitbetaling van schadevergoeding aan de gedupeerden (60% van de geschatte schade aan de inboedels).

De betaling had een vlot verloop; de stemming der bevolking was over het geheel genomen goed.

Van 8 tot en met 15 februari begon personeel van Bouw- en Woningtoezicht

met het slopen van de noodwoningen in de polder, voor zover dit nog niet was geschied door de eigenaren zelf.

Op 10 februari was alles afgebroken en het materiaal ten dele afgevoerd.

Geleidelijk keerde een steeds groter deel van de bevolking in de huizen terug. Tegen 15 februari kon worden vastgesteld, dat een ongeveer normale toestand in Tuindorp-Oostzaan was ingetreden.

De surveillance der Politie werd aan de toestand aangepast en teruggebracht tot de normale omvang.

Met ingang van 15 februari werd door de Burgemeester diens verordening van 14 januari (lastgeving tot evacuatie) geheel ingetrokken, zodat voor de gehele Noorder IJpolder de normale toestand weer was ingetreden.

Diefstallen op grote schaal bleken niet te hebben plaatsgevonden. Wel werden elf aangiften opgenomen van vermissing, c.q. diefstal van goederen of geld. Een deel hiervan kan zijn weggedreven of zoekgeraakt in de verwarring van de eerste rampdag. In het algemeen kan worden gezegd, dat de bewaking en afgrenzing van het rampgebied aan de gestelde verwachtingen hebben voldaan.

9 *Publieke Werken.*

Op 29 januari, toen bij de terugkeer van de bevolking vele diensten en bedrijven straten gingen opbreken in verband met het nazien van huisaansluitingen, werd met circa 75 man zorg gedragen, dat alle opengebroken bestrating 's avonds hersteld was. De waterstand was weer normaal: 3,45 m beneden N.A.P. Nadien werden iedere dag, ook 's zaterdagsmiddags en 's zondags, alle opbrekingen van bestrating bijgehouden.

Op 4 februari kon 1 ploeg teruggestuurd worden naar de stad. Op 6 februari kwam de definitieve elektrische installatie in het rioolgemaal geheel gereed en werd het gemaal weer geheel automatisch in bedrijf gesteld; alle hulppompen, die bij het riool stonden opgesteld, werden op maandag 8 februari afgevoerd.

De na 8 februari nog incidenteel binnengekomen klachten werden op de gebruikelijke wijze door de onderafdeling Riolerij en Waterverversing behandeld.

Tot einde februari bleven nog 3 ploegen straatmakers bezig met het herstellen van de door diensten en bedrijven opgebroken bestrating.

10 *Sociale Zaken.*

a *Evacuatiecentra.*

Vrijdag 29 januari was de „dag der terugkeer”. Des avonds bleek echter, dat verreweg het grootste deel van de evacué's naar de evacuatie-adressen was teruggekeerd en liever nog enkele dagen wilde wachten, alvorens ook de nachten in de nog vochtige woningen door te brengen. Tot 5 februari werd van de evacué's in de centra geen bijdrage gevraagd in de kosten van verblijf. Vanaf 5 februari werd een bijdrage in de maaltijden gevraagd van f 1,25 per dag voor volwassenen en kinderen boven 6 jaar, en f 0,75 per dag voor kinderen beneden 6 jaar. Deze maatregel werd door alle betrokkenen als volkomen juist geaccepteerd, hoewel een persbericht, ontijdig gepubliceerd en onjuist geredigeerd, enige opschudding had veroorzaakt.

Als streefdatum voor de ontruiming van de centra werd gesteld 15 februari.

Inderdaad was op die datum het merendeel van de evacué's teruggekeerd

naar zijn woning. Een 33-tal personen werd ondergebracht voor korte tijd in hotel „Elim” en enkele contract-pensions. Het betrof hier veelal bewoners van noodwoningen in de polder, die via het Centraal Bureau voor Huisvesting een andere woning toegewezen dienden te krijgen.

Eén gezin moest op 16 februari met behulp van de Rijkspolitie te Water van de „Zuiderkruis” verwijderd worden; men was namelijk onwillig het schip te verlaten, daar nog geen passende woning beschikbaar was (hoewel het C.B.H. reeds driemaal een woning had aangeboden).

De stemming gedurende de verblijfsperiode in de centra kan als volgt worden getypeerd.

Jeugdhotel „De Laurier”. — Stemming goed. Veelal grote gezinnen. Het in den beginne ontbreken van voldoende verwarming en een later optredende lichte dysenterie onder verscheidene jonge kinderen beïnvloedden wel enigszins de sfeer.

Jeugdherberg „Stadsdoelen”. — Stemming uitstekend. De jeugdherbergvader heeft zich veel moeite getroost door middel van lectuur, spelen, radio en televisie de omstandigheden voor de tijdelijke bewoners te veraangamen.

„Zuiderkruis”. — Stemming uitstekend. Men had het idee in een hotel te verblijven. De „trek” naar de „Zuiderkruis” was dan ook het sterkst. De verzorging was prima.

Enkele bewoners van noodwoningen geraakten later in een wat verbitterde stemming, toen men vernam van de versnelde afbraak van deze woningen.

Toen de groepen in de centra kleiner werden, bleven vooral de gezinnen met kinderen achter. Dit gaf problemen met betrekking tot het toezicht houden op deze kinderen en het vervoer van en naar school.

Een beroep werd gedaan op de Wijkcentra Jordaan en Indische Buurt en op drie opleidingsscholen van kleuterleidsters, waardoor voldoende vrouwelijke assistentie werd verkregen; ten slotte werd nog een ambtenares van de culturele afdeling ingeschakeld.

Op de drie centra fungeerde in den beginne resp. 2, 2 en 3 ambtenaren van de Dienst voor Sociale Zaken als contactman. Later werd dit voor elk der centra één ambtenaar. De goede verstandhouding tussen de leiding van de centra, de evacués en de dienst is hierdoor ten zeerste bevorderd, terwijl bij de vele problemen, die in een noodsituatie altijd naar voren komen, een vruchtbaar contact snel tot stand kon komen.

b Schade-enquête.

Het vervoer voor het enquête-personeel, voorbereid door het hoofd van de afdeling Organisatie, bleek voortreffelijk geregeld.

Het personeel werd, vanaf de Tolhuispont, IJ overzijde, naar het rampgebied gebracht met 9 bussen van het Gemeentevervoerbedrijf. De bus met leidinggevend personeel vertrok te 7.15 uur, terwijl het enquête- en administratieve personeel tussen 7.25 uur en 7.40 uur werd overgebracht. Hoewel zulks in alle zakelijkheid werd vermeld, is het misschien niet zonder zin, dit moment, waarop ongeveer 700, van een witte armband voorziene, ambtenaren in één richting en met één taak vertrokken, even te fixeren.

Te 7.30 uur werd de Centraalpost, gevestigd in enkele vergaderzalen van de

Bethelkapel aan het Plejadenplein, daartoe welwillend door het N.H.-kerkbestuur afgestaan, door de leiding en het administratieve personeel betrokken, zulks in tegenwoordigheid van de directeur van de dienst.

Behalve een ruime zaal voor het onderbrengen van het administratieve personeel was er een royale ruimte om het reservepersoneel te herbergen. Uit de meldingen van de te 8.15 uur uitgezonden koeriers bleek, dat reeds te 8.10 uur alle enquêteurs zich bij de coördinatoren hadden gemeld en gereed stonden, de vanaf 8.30 uur binnenstromende getroffen en te vangen.

Vanaf de aanvang bleek het apparaat volgens de gemaakte plannen te functioneren, zodat reeds vanaf 9.15 uur een aanvankelijk aarzelande, later, overeenkomstig het tijdschema grotere stroom van ingevulde registratieformulieren, binnenkwam.

Van het totaal aantal te enquêteren woningen, c.q. dagverblijven, bleken 74 bewoners, respectievelijk gebruikers, niet aanwezig te zijn, zodat de enquête volgens het aantal binnengekomen formulieren zou zijn verricht bij ruim 97%, een percentage, dat alle verwachtingen ver overtrof.

Bij een op 30 januari ter plaatse gehouden nacontrole bleek echter, dat er tot de 74 ontbrekende adressen slechts 3 woningen behoorden. De anderen waren boxen en/of garages, zodat de registratie praktisch voor 100% was geschied.

Van de 3 niet-geënquêteerde woningen bleek er één in gebruik te zijn bij de kosten van de Bethelkapel, die in zijn ijver om anderen bij te staan aan de eigen woning niet was toegekomen; van de 2 resterende woningen bleek van één de bewoonster te zijn overleden, die van de andere in een ziekenhuis opgenomen. De kosterswoning werd op 30 januari alsnog geënquêteerd.

De administratieve verwerking van de rapporten werd te 18.00 uur geschorst en op 30 januari in de ochtenduren in het kantoor van de afdeling Maatschappelijke Bijstand voortgezet en beëindigd.

In de ochtenduren op „de dag D” werd de Centraalpost bezocht door Zijne Koninklijke Hoogheid de Prins der Nederlanden, onder meer vergezeld door de Commissaris der Koningin in de provincie Noordholland, de Burgemeester van Amsterdam en de vice-voorzitter van het Rampenfonds.

Hoewel het poldergebied, waarin zich onder meer een aantal clandestien bewoonde noodwoningen bevond, nog niet was vrijgegeven, werden de bewoners, met volledige medewerking van de politie-autoriteiten, vanaf maandag 1 februari in de gelegenheid gesteld, de schade aan hun eigendommen te laten opnemen.

De registratie van de schade in de persoonlijke sfeer geschiedde op maandag 1 februari door een 23-tal enquêteurs onder leiding van een coördinator. In verband met het veelal op grote afstanden van elkaar liggen van de woningen van de polderbewoners volgde de algemene leider van de enquête de registratie in een rijdende centraalpost.

Het registreren van de schade, in het bijzonder in de noodwoningen, bleek, in verband met de enorme ravage in de complexen, een uitermate moeilijke taak. Anders dan de bewoners van het tuindorp waren de bewoners van de noodwoningen, welke geen bovenverdiepingen hadden, er vrijwel niet in geslaagd, iets van hun bezittingen tijdig in veiligheid te brengen.

De registratie vond plaats in 47 gevallen. Een van de bewoners was niet komen opdagen. Zijn woning werd, na een gemaakte afspraak, ten slotte op vrijdag 5 februari onderhanden genomen.

De registratie van de schade in de persoonlijke sfeer kon derhalve op deze datum geheel worden afgesloten.

c. Verstrekkingen.

Door de W.S.B.Z. en het Roode Kruis werden bij de terugkeer van de bevolking reinigingsmiddelen en -materialen ter beschikking gesteld als emmer, dweil, schep, bezem, zeep, ontsmettingsmiddel, een 3-tal opbergblikken, enz. Met deze uitdeling had de dienst geen bemoeienis.

De in het gebouw „De Vrede” opgeslagen goederen dienden echter onder supervisie van de dienst te worden gedistribueerd.

Hiertoe behoorden, behalve de hierboven genoemde goederen, ook nog ledikanten, die door de Dienst Sociale Verzorging reeds opgeslagen waren in genoemd pakhuis.

Drie vaste depots (schoollokaliteiten) op verschillende punten in het rampgebied werden donderdag 28 januari vanuit „De Vrede” bevoorraad. Ambtenaren van de dienst fungeerden hier als magazijnmeester.

Elf mobiele posten, elk bestaande uit twee of drie vrachtwagens met goederen, werden vrijdag 29 januari des ochtends vroeg her en der in het gebied uitgezet aan de hand van een tevoren opgesteld plan.

Hier dient genoemd te worden de zeer gewaardeerde hulp, die is ontvangen van 200 militairen, in opleiding op de kaderschool voor administratie te Middelburg. Door bemiddeling van de directeur van het Rampenfonds werd contact gelegd met de commandant van deze school, waaruit de ter beschikking stelling van genoemde 200 man voortvloeide. Dit kleine legeronderdeel zorgde voor eigen legering en fourage en werd geheel ter beschikking gesteld van de leiding van de dienst ter assistentie bij de verstrekkingen.

Alle manschappen ontvingen donderdag 28 januari een korte instructie. Op „de dag D” werden zij verdeeld over de 11 mobiele posten.

De bezetting per mobiele post werd aldus per vrachtwagen een burgerchauffeur en een militaire wagencommandant, terwijl iedere mobiele post de beschikking had over een militaire postcommandant en 12 militairen.

Ook de 3 vaste depots werden bemand met ieder 21 militairen plus een commandant.

De post- en wagencommandanten waren voorzien van een korte schriftelijke instructie en administratiemateriaal, waarin hun taak en verantwoordelijkheden waren omschreven.

Alle op deze wijze ingeschakelde militairen hebben uitstekend werk verricht, zowel bij de distributie van de goederen als bij persoonlijke assistentie van de bevolking in de eerste moeilijke uren van de terugkeer in de gehavende woningen.

Alle verstrekte goederen, voor zover duurzaam (kachels en lampen), werden aan de bevolking desgevraagd in bruikleen gegeven onder afstempeling op de aan de gezinshoofden verstrekte rode identiteitskaarten. Als brandstof voor de kachels werd per gezin gratis op bon 1½ mud eierkolen verstrekt. Deze verstrekking was in handen gelegd van de plaatselijke kolenhandelaren, die hiertoe met eigen vrachtauto's het dorp doorkruisten. Eierkolen waren volgens experts de meest geëigende brandstoffen voor de eerste verwarming en het droogstoken van de huizen.

De aflevering van de kolen nam meer dan 1 dag in beslag, maar kostte de overheid geen mankracht.

In totaal zijn bijna 3600 mud eierkolen afgeleverd. Reeds vóór het middaguur brandde in zeer vele woningen de kachel weer.

In een tijdsbestek van drie uur, nl. tussen 8.30 uur en 11.30 uur, waren alle in de depots aanwezige goederen gedistribueerd onder de bevolking, die hiermede van de meest urgente zaken was voorzien. Gezien de snelheid van het distributie-apparaat en de grote vraag naar kachels, dreigde even een stagnatie in de verstrekking van kachels op te treden. Door aanvoer op de dag zelf en later van nog 650 kookkachels vanuit Zutphen kon toch aan de grote vraag worden voldaan. Uiteindelijk bleken van de in totaal 2400 beschikbare kachels ongeveer 2050 uitgegeven te zijn.

In verband met het feit, dat vele bewoners eerst van lieverlede ook de nachten in hun woningen gingen doorbrengen, bleek het nodig, nog enige dagen de verstrekking van bepaalde goederen in één van de drie toen nog aanwezige vaste posten voort te zetten. De laatste post, het gymnastieklokaal van de Julianaschool, bleef zelfs nog tot omstreeks 9 februari geopend, gezien ook het feit, dat vele bewoners van lieverlede een eigen eerst nog bruikbare kachel zagen uitvallen of weghalen voor reparatie, in welk geval zij, zo nodig, een kachel in bruikleen konden ontvangen. Ook werden op den duur potkachels vaak verwisseld voor kleine kookkachels, die ter verstrekking voorradig waren.

In enkele geïndiceerde gevallen werden twee kachels verstrekt.

Teruggave van de in bruikleen gegeven goederen vond nog na lange tijd plaats. Van de gelegenheid tot overneming van bruikleengoederen werd slechts in geringe mate gebruik gemaakt. De koopsom werd in mindering van de eindafrekening met het ramplachtoffer gebracht.

Na terugkeer van de bewoners naar hun woonsteden op 29 januari werden wederom warme maaltijden (de eerste dagen gratis) ter beschikking gesteld, bereid door de Centrale Voorzieningsdienst. Gepland waren 10.000 porties per dag.

Op de dag van terugkeer werden 6800 porties afgenomen. Soep bleek wel het meest in de smaak te vallen. Zo werden bijvoorbeeld op 7 februari 1400 porties stampapot bereid. Afgenomen werden 650 porties. Er kwamen dus niet minder dan 750 porties terug.

Op 8 februari werden 1400 porties soep bereid. Men bleek toen te kort te komen, zodat nog 300 porties nageleverd moesten worden.

Op 3 februari vond de laatste gratis verstrekking plaats, waarvan toen nog 6500 personen gebruik maakten. Vrijwel iedereen verklaarde, ook de volgende dag weer te zullen afnemen, ook al was de prijs f 0,75 per portie. Bereid werden dan ook 6000 porties, terwijl slechts 1250 maaltijden werden afgehaald. Toch heeft ook deze verstrekking in een grote behoefte voorzien, vooral de eerste dagen na de terugkeer, toen de meeste gezinnen nog niet over kookgelegenheid beschikten.

Vermeld kan nog worden, dat op „de dag D” en de eerste dagen daarna het voedsel werd uitgereikt op 16 posten, waarvan 13 in tenten en 3 in gebouwen.

Naast verstrekkingen aan de bevolking vonden ook verstrekkingen plaats aan personeelsformaties van de Dienst Bescherming Bevolking, de Rijkspolitie en anderen.

In het algemeen kan gezegd worden, dat alle verstrekkingen vlot en zonder problemen zijn verlopen. Een groot voordeel was, dat tussen rampdag en de datum van terugkeer een tijdsverloop van 14 dagen lag, waarin een en ander op uitgebreide schaal kon worden georganiseerd.

d Inlichtingencentrum.

Op de dag van terugkeer werd provisorisch een inlichtingencentrum ingericht in het centraal in het rampgebied gelegen „Zonnehuis”. De gezamenlijke kerkelijke organen van maatschappelijk werk, de Stichting Huishoudelijke en Gezinsvoorlichting, het Wijkcentrum en de Dienst voor Sociale Zaken waren hier vertegenwoordigd.

Aan honderden mensen per dag werden velerlei inlichtingen verstrekt door de vertegenwoordigers van de aanwezige instanties. In sommige gevallen van meer persoonlijke moeilijkheden bezochten ook de maatschappelijk werkers de betrokkene thuis.

Het overkoepelend bureautje beijverde zich bovendien, de her en der uit de stad aangetrokken maatschappelijk werkers daarheen te zenden, waar men hulp had gevraagd en coördineerde in een later stadium ook de schoonmaak-hulp.

e Berekening en uitbetaling onherstelbare rampschade in de persoonlijke sfeer.

Nadat op 29 januari door 700 enquêteurs de schade in de persoonlijke sfeer was opgenomen en vastgelegd op de hiervoor dienende schadelijsten, werd op zaterdag 30 en zondag 31 januari, benevens op maandag 1 februari aan de hand van deze lijsten een eerste schade-uitkering vastgesteld. In overleg met het Rampenfonds werd deze berekening uitgevoerd door de dienst, en wel door de afdeling Comptabiliteit. Een vijftigtal ambtenaren verrichtte hier in 3 dagen ongeveer 2600 berekeningen, een respectabel aantal, rekening houdende met het feit, dat het aantal te verwerken soorten van artikelen meer dan 200 bedroeg. Om tot een snelle eerste uitbetaling te komen, werd van de volgende principes uitgegaan:

- a slechts die artikelen werden geprijsd, die op de lijsten voorkwamen in de kolom „verloren gegaan of onherstelbaar”;
- b het uit te keren bedrag werd gesteld op 60% van de berekende som;
- c twijfelgevallen werden bij deze eerste berekening buiten beschouwing gelaten.

De betreffende ambtenaren werden tevoren voorzien van instructiemateriaal, waaronder een uitgebreide prijslijst. Deze lijst werd opgesteld door een commissie van deskundigen, waarin naast het Rampenfonds ook de Stichting Commissie voor Huishoudelijke en Gezinsvoorlichting en de Amsterdamse Middenstandscentrale waren vertegenwoordigd.

Reeds na enkele dagen konden de eerste cheques worden verzonden. De uitkeringen op basis van bovengenoemde 60% beliepen een bedrag van f 4.000.000. Alle betalingen vonden plaats via het Gemeentegirokantoor, waarmee een en ander in nauwe samenwerking werd georganiseerd.

f De schade in de niet-persoonlijke sfeer.

Naast de schade, in de particuliere sfeer gelegen, werden ook vele bedrijven en verenigingen getroffen door de watersnood. Bij het bepalen en vergoeden van de geleden schade werd de volgende gedragslijn gevolgd.

Schade aan bedrijven. — Een honderdtal ambtenaren van de dienst inventariseerde in enkele dagen (juist vóór de terugkeer van de bevolking) te zamen met ambtenaren van de Keuringsdienst van Waren en via de Amsterdamse Middenstandscentrale aangetrokken taxateurs de al dan niet door het water aangetaste voorraden in de winkels en bedrijven van het getroffen tuindorp. Op basis van de hierna uitgebrachte rapporten werd overgegaan tot het vaststellen van de uit te keren schadebedragen. De vaststelling van de uitkering geschiedde door een commissie, waarin middenstand, gemeentelijke overheid, het Ministerie van Economische Zaken en de Kamer van Koophandel waren vertegenwoordigd.

Het totaal aantal voor uitkering in aanmerking komende bedrijven en winkels kon gesteld worden op 177.

De betalingen werden ook hier verzorgd door de dienst in samenwerking met het Gemeentegirokantoor.

Een andere vorm van bedrijfsschade betrof de inkomstenderving gedurende de rampperiode. Een eventuele schadevergoeding op deze grond zal plaatsvinden na vergelijking van de bedrijfsresultaten 1e halfjaar 1960 met de financiële resultaten in dezelfde periode van het voorgaande jaar.

Schade, berokkend aan verenigingen. — Om tot een overzicht te komen van de aan bezittingen, sportvelden, gebouwen, enz. geleden schade werden ruim 70 secretariaten van verenigingen, die haar arbeidsveld hebben in het getroffen gebied, aangeschreven met het verzoek, opgave te doen van eventueel geleden schade.

Op 1 mei waren 47 aanvragen tot vergoeding van geleden schade tot uitkering gekomen of nog in behandeling.

Tweemaal werd ten hoofdkantore van de dienst een vergadering belegd, waarbij behalve de dienst en het Rampenfonds waren vertegenwoordigd de Dienst der Publieke Werken, de Woningdienst en het Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht. Onderwerp van gesprek was de schade, geleden aan (clandestien gebouwde) noodwoningen, opstallen in achtertuintjes van de woningen, boomgewassen, landbouwgronden, volkstuinen en particuliere woningen. De schade aan gemeentewoningen en woningen van woningbouwverenigingen bleef in dit verband buiten beschouwing.

De schadevaststelling geschiedde gezamenlijk door de Dienst der Publieke Werken en Bouw- en Woningtoezicht, terwijl de betalingen werden verzorgd door de afdeling Comptabiliteit van de Dienst voor Sociale Zaken.

Vermeld kan nog worden, dat de uitkeringsbedragen met betrekking tot schade aan onroerende goederen zijn vastgesteld aan de hand van de schadevergoedingsformule, vastgelegd in art. 13 van de Wet op de watersnood 1953 (Schade-kosten vervangingswaarde, minus 1 procent per jaar afschrijving tot een maximum van 40 procent, minus restantwaarde van het gebouw). Gezien de langzaam vorderende reparaties is bij het afsluiten van het rapport van Sociale Zaken van 18 augustus 1960 nog niet een definitief totaalbedrag te noemen.

g Sociale nazorg.

Hoewel het dagelijkse leven in Tuindorp-Oostzaan na de terugkeer van de bewoners weer vrij snel een normaal aanzien verkreeg, waren (en zijn gedeeltelijk nog) de materiële omstandigheden, waaronder men moest leven, vrij moeilijk.

De geheel ontreedderde benedenverdiepingen van de getroffen woningen

konden, na reiniging en verwijdering van onherstelbare meubelstukken, slechts op primitieve wijze geschikt worden gemaakt voor een enigszins normaal gezinsleven. Men moest er rekening mee houden, dat eerst na maanden vloerbedekking, behang en schilderwerk vernieuwd zouden kunnen worden.

Ook de aankoop van nieuwe meubelen moest, ter voorkoming van teleurstelling later, sterk worden ontraden; het door en door droogstoken van de woning was een eerste vereiste.

Het vooruitzicht van deze maandenlange veldtocht tegen het vocht met daarbij de herinnering aan het eigen interieur, zoals men het in de loop der jaren had opgebouwd en verloren had zien gaan, kon moeilijk te verwerken spanningen opleveren.

Bovendien waren er, vooral de eerste weken na terugkeer, vele vragen, waarop men gaarne een antwoord wenste, vragen betreffende de schade-uitkeringen, in bruikleen ontvangen goederen, enz.

Om een overzicht te krijgen van de in het tuindorp levende wensen en problemen en zo mogelijk hiervoor een oplossing te vinden, werd in overleg met organisaties van maatschappelijk werk van kerkelijke en particuliere zijde een bezoekschema opgebouwd, waarbij aan iedere bewoner van het getroffen gebied een bezoek zou worden gebracht door een team, bestaande uit een maatschappelijk werker of werkster van de genoemde organisaties en een ambtenaar van de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken.

Een dertigtal op deze wijze gevormde teams heeft in de periode van 8—11 februari een bezoek gebracht aan de getroffen gezinnen, ruim 2500 in totaal.

Met de eerste schade-uitkeringen van het Rampenfonds, beperkt tot 60% van de geschatte onherstelbare schade in de persoonlijke sfeer, bleek ongeveer 75% van de bevolking zonder meer tevreden te zijn. Ongeveer 20% nam een afwachtende houding aan; men moest eerst nog zien, wat er van de nog te verwachten uitkeringen terecht kwam.

5% ten slotte was uitgesproken ontevreden, en dan veelal nog uit wan gunst. (Dit percentage is echter, gezien het aantal ingediende beroepschriften, ontvangen na het bekend worden van de eindafrekeningen, inmiddels gedaald tot minder dan 2).

Vrijwel iedereen toonde zich verheugd met het bezoek der teams. Men toonde zich zeer dankbaar voor de assistentie, die men van vele zijden had ondervonden tijdens de eerste rampdagen en vooral ook op de dag van terugkeer. Toch werden enkele opmerkingen gehoord, die het vermelden waard zijn. In de eerste plaats toonde men zich in enkele gevallen niet erg gelukkig met het feit, dat de schade van de inwonenden was aangetekend op de schadelijst van de hoofdbewoner, waaruit moeilijkheden ontstonden met betrekking tot de verdeling van de uitgekeerde schadebedragen.

Door bewoners van vrij kostbare interieurs werd een enkele maal de vrees geuit, dat men met het schadebedrag, afgesteld op gemiddelde prijzen, niet zou uitkomen bij aanschaffing van nieuw gelijkwaardig meubilair. De 60% betaling bleek in sommige gevallen welhaast gelijk aan de kosten van aanschaffing van een enkel nieuw vervangend meubelstuk (bijvoorbeeld een bankstel).

Slechts een zeer gering aantal bewoners had dermate grote moeilijkheden, voortvloeiend uit de ramp, ondervonden, dat langdurig, intensief contact met een maatschappelijk werkster noodzakelijk moest worden geacht.

De problemen vloeiden veelal voort uit de behoefte aan direct te verlenen hulp bij de schoonmaak van de woningen, welke, door verlate terugkeer bijv., achter waren geraakt bij de rest. Hierin kon altijd worden voorzien.

In die gevallen, waar een tweede bezoeken nodig was, ging het vrijwel steeds om een bemoedigend woord aan de man of de vrouw, die, eerst enthousiast begonnen aan de reiniging van het huis, er op een gegeven ogenblik geen gat meer in zag en een zekere apathie ten opzichte van de niet eindigende rommel ging vertonen.

In die gevallen, waarin nazorg van een maatschappelijk werk(st)er nodig bleek, was veelal sprake van maatschappelijke noden, die niet in verband waren te brengen met de ramp en die men dus bij inventarisatie in een ander stads-gedeelte eveneens ontdekt zou hebben. Wel waren deze door de rampsituatie vaak acuter geworden. Een tweede bezoek of een meer intensief contact bleek nodig in 214 gevallen.

Van deze ruim 200 personen of gezinnen met moeilijkheden bleken meer dan 150 reeds geholpen met een tweede kort contact met de maatschappelijk werker of werkster, zoveel mogelijk van eigen richting. In 18 gevallen bleek een nader onderzoek door de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken gewenst. Het ging hierbij om de mogelijkheid van het verlenen van aanvullende financiële steun, een eventuele rusthuisopneming en dergelijke.

Een tweede facet van de nazorg was het overleg met betrokkenen omtrent de goederen, die men in bruikleen had ontvangen. Bij bezoek bleek men er in de meeste gevallen prijs op te stellen, de in bruikleen gekregen kachels nog enige tijd te behouden. Hoewel de inlevering van kachels dus slechts langzaam op gang kwam, verliep de inlevering van de lampen vlotter, naarmate de elektriciteitsvoorziening werd hersteld.

Ter bevordering van een vlotte afhandeling van deze affaires werden aan betrokkenen enkele circulaires toegezonden, waarop men zijn wensen in deze kenbaar kon maken.

Slechts een zeer klein percentage van de bevolking stelde prijs op overneming van de kachels en/of lampen. Eénmaal per week (in den beginne tweemaal per week) werd een rondgang gemaakt langs de adressen waar men bruikleen-goederen terug wilde geven.

Al deze goederen werden opgeslagen in gebouw „De Vrede”.

Dit eenmalige bezoek (in ernstige probleemgevallen enkele malen herhaald) van 30 teams aan 2500 gezinnen mag zeer geslaagd genoemd worden.

De samenwerking tussen de maatschappelijk werksters en de ambtenaren van de dienst is uitstekend geweest.

Als permanent nazorg-element mag hier zeker niet het Wijkcentrum met de sociaal raadsman worden vergeten. Vooral de eerste dagen na de terugkeer werd het Wijkcentrum overstroomd met verzoeken om advies. Hierbij is echter gebleken, dat de verschillende gemeentelijke diensten alsook het Rampenfonds bij de voorlichting van de bevolking het Wijkcentrum niet altijd hebben gezien als het centrale voorlichtingsinstituut. Dit had tot gevolg, dat vooral de eerste dagen het Wijkcentrum vaak verstoken bleef van circulaires, die door het Rampenfonds of door gemeentelijke diensten aan de bevolking waren of werden gezonden, terwijl een bepaald te volgen beleid soms eerst via de bevolking ter ore van het centrum kwam. Dat anderzijds ditzelfde Wijkcentrum een vaste plaats heeft veroverd te midden van de bevolking, is in de rampdagen eveneens duidelijk gebleven.

h Afwikkelingsbureau.

Reeds kort na de terugkeer van de bevolking naar Tuindorp-Oostzaan werd het duidelijk, dat nog enige tijd gemoeid zou zijn met de afwikkeling van de schadevaststelling.

Aangezien het Rampenfonds niet over de apparatuur beschikte door middel waarvan de nog vele te verwachten werkzaamheden zouden kunnen worden afgerond, stelde de directeur van het Rampenfonds het zeer op prijs, dat ook de verdere schade-afwikkeling via de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken plaats zou kunnen vinden. Om de normale werkzaamheden van de dienst niet verder te stagneren, werd in de stafvergadering van 6 februari besloten tot het instellen van een afwikkelingsbureau, te vestigen in de Galerij. Dit bureau, te leiden door het hoofd van de afdeling Comptabiliteit, werd geheel ter beschikking gesteld van het Rampenfonds.

De voornaamste taak van dit bureau was de vaststelling van de definitieve einduitkering per schadegeval.

De taak van het bureau lag in de betaling der reparatienota's, de behandeling der onherstelbaarverklaringen en de berekening der einduitkering.

Ruim 6000 brieven werden ontvangen, merendeels opgaven van verloren gegane of beschadigde goederen, die bij de enquête abusievelijk niet werden opgegeven. Ook het aan betrokkenen toezenden van duplicaat-enquêtelijsten werkte deze reacties in de hand. Een afzonderlijke regeling werd opgesteld en uitgevoerd met betrekking tot door het water aangetaste rijwielen en bromfietsen.

Van het aanbod van het Nationaal Rampenfonds tot een vergoeding per rijwiel van f 75 is voor ruim 4000 rijwielen gebruik gemaakt.

Vele brieven werden ontvangen met dankbetuigingen. Andere briefschrijvers voelden zich reeds gedupeerd, hoewel de eindafrekening nog niet bekend was. Naast reële reparatienota's werden ook reparatienota's aangetroffen tot een onwaarschijnlijk hoog bedrag of van schade, die niets met de watersnood te maken had.

De afwikkeling moest dus met de grootste zorg geschieden om tot een rechtvaardige eindafrekening te komen. Ook de beoordeling van de enquêtelijsten leverde nog wel eens moeilijkheden op: een gezin van 4 personen met 36 truitjes, een ander gezin van dezelfde grootte met 30 paar schoenen, een weduwe met de volledige tropenuitrusting van haar overleden man, boeken per strekkende meter, een kast met 1 m³ ondergoed, enz.

Tevens bleek uit verschillende enquêteformulieren, dat vele vrouwelijke enquêteurs nog wel vertrouwen hadden in chemisch reinigen van kleding, terwijl de mannelijke enquêteurs in dergelijke gevallen veelal tot weggooien adviseerden.

De bovengenoemde werkzaamheden van het bureau zijn afgerond met het uitschrijven van cheques, die via het Gemeentegirokantoor betrokkenen bereikten.

Wekelijks vond een vergadering plaats in Tuindorp-Oostzaan met het bestuur van het Wijkcentrum over urgente problemen, waarbij ook de directeur van het Rampenfonds aanwezig was.

Ook werd wekelijks een bespreking gehouden tussen de directeur van het Rampenfonds, de leider van het tijdelijke bureau te Amsterdam van het juridische bureau van het Rampenfonds, de leiding van het Afwikkelingsbureau,

een ambtenaar van de afdeling Maatschappelijke Bijstand, belast met de zaken-schade en een expert van de Afdeling Wettelijke Aansprakelijkheid, Verhaals- en Verzekeringzaken der Secretarie.

Nog vóór de paasdagen kon aan ongeveer 300 gedupeerden het bedrag van hun uitkering worden gemeld, terwijl per 1 juli 1960 alle eindafrekeningen wegens schade in de persoonlijke sfeer (2740 in totaal) waren verzonden.

Op deze einduitkeringen is beroep mogelijk bij een beroepscommissie onder voorzitterschap van mr. C. H. Plug, vice-president van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam.

11 *Stadsreiniging.*

Bij de massale intocht op vrijdag 29 januari werden ingezet 46 man met 10 kipauto's. Van alle meubelen en ander materiaal, uit de huizen gezet, werden afgevoerd 240 m³ meubelen.

Drie wasmachines voorzagen de bewoners regelmatig van warm water.

Op zaterdag 30 januari waren er in het rampgebied 71 en buiten het rampgebied 13 man werkzaam met 27 kipauto's. Afgevoerd werd 730 m³, waarvan 520 m³ meubelen en 210 m³ ander afval. Er werd echter zoveel buiten de huizen gezet, dat op de volgende zondag uitgebreide maatregelen noodzakelijk waren. Van een via de vice-voorzitter van het Rampenfonds ontvangen aanbod van militaire assistentie werd gebruik gemaakt, voor zover de afvoermogelijkheden dit toelieten. In verband hiermede werden 8 extra-dekschuiten gehuurd.

Op zondag 31 januari werden 152 werklieden ingezet met 45 kipauto's van eigen dienst, geassisteerd door 100 militairen, terwijl daarnaast nog 24 militaire auto's met totaal 100 man beschikbaar gesteld werden. Deze dag werden bijna uitsluitend meubelen afgevoerd en wel, ten einde opstoppen te vermijden, naar 3 plaatsen, nl. naar dekschuiten aan de loswal van de Be-stratingswerf, naar de schuiten in de haven van de Sleepdienst en naar de loswal van de Vuilverbrandingsinrichting. De grofvuilovens van de Vuilverbranding, welke ook in bedrijf waren, konden deze grote aanvoer niet tegelijk verwerken, zodat er grote hoeveelheden opgeslagen werden.

Totaal werd afgevoerd 2700 m³, en wel 2220 m³ meubelen en 480 m³ afval.

Op deze dag reden er 5 auto's voor de distributie van warm water.

Op maandag 1 februari was een groot aantal chauffeurs benodigd voor eigen dienst. Er werd extra-assistentie gevraagd en gekregen van 25 militaire chauffeurs, die op kipauto's van de Stadsreiniging konden rijden. Verder werden ingezet 96 werklieden met 26 kipauto's en 24 militaire vrachtwagens met 200 man voor de inzameling en de afvoer. Ten einde de enorme aanvoer te kunnen verwerken werd door de militaire wagens gestort op de loswal voor de baggerberging. De toegangsweg hiertoe was met sintels en staalplaten berijdbaar gemaakt.

Afgevoerd werden in totaal 1300 m³, en wel 900 m³ meubelen en 400 m³ ander afval.

De bij het clubgebouw van „De Meteor” staande toiletwagens werd verplaat naar het Aldebaranplein.

Er reden weer 6 auto's voor de distributie van warm water.

Op dinsdag 2 februari verdwenen de meubelen geleidelijk. De rest van het vuil, bestaande uit rollen zeil, kleed, e.d. was moeilijk te scheppen. Daarom

werden 3 hydraulische grijpkraantjes ingeschakeld, welke zeer veel werk konden verzetten.

Voor de inzameling en de afvoer werden verder 106 werklieden ingezet met 26 kipauto's met 25 militaire chauffeurs en 24 militaire vrachtwagens met totaal 200 man. Totaal werd afgevoerd 1050 m³, waarvan 40 m³ meubelen en 1010 m³ ander afval.

Er reden ook nu nog 6 auto's voor distributie van warm water.

Op woensdag 3 februari werden 22 kipauto's met totaal 108 werklieden ingezet, alsmede 24 militaire vrachtwagens met 100 militairen en waren 3 hydraulische grijpkraantjes in bedrijf.

Totaal afgevoerd 944 m³, en wel 28 m³ meubelen en 916 m³ ander afval. Zes auto's reden voor de distributie van warm water.

Daar in enkele wijken het ergste vuil nu vrij aardig opgeruimd was, kon daar het normale veegwerk, zij het met extra-bezetting, beginnen.

Op donderdag 4 februari was militaire hulp niet meer noodzakelijk, daar de resterende nog schoon te maken wijken slechts beperkt vrachtvervoer konden hebben en bovendien de militaire voertuigen niet geschikt waren voor het vervoer van fijner vuil.

Er werden nu 8 hydraulische kraantjes ingeschakeld, welke met 24 kippers en 88 werklieden de resterende vuilhopen systematisch verwijderden. Er werd in totaal 555 m³ afgevoerd.

Vijf tankauto's zorgden voor warmwaterdistributie.

Vrijdag 5 februari was de laatste dag, dat de reinigingsdienst met groot materieel moest uitrukken. Acht hydraulische grijpkraantjes met 24 kipauto's en 88 werklieden zorgden voor de afvoer van 610 m³. Drie auto's zorgden voor de warmwatervoorziening.

Zaterdag 6 februari werd benut om het tuindorp weer een redelijk schoon aanzien te geven. Met 73 werklieden en 12 kipauto's werden restanten opgeruimd, straten geveegd en in totaal 120 m³ afgevoerd. De warmwatervoorziening werd verzorgd door 3 auto's.

Zondag 7 februari werd nog een klein aantal vegers ingezet om nog te verwachten verontreinigingen op te ruimen. Het eigenlijke opruimwerk was hiermede geëindigd, hoewel later regelmatig nog hier en daar hopen vuil op straat gedeponeerd werden. Deze konden echter van dag tot dag afgevoerd worden. De eigenlijke huisvuilophaaldienst is op maandag 1 februari gestart met het verscheidene malen per dag inzamelen.

Toen op 8 februari de toestand althans voor de Stadsreiniging weer enigszins normaal was, werd de gewone 2 × per week huisvuilverzameling weer ingesteld, doch 2 kipauto's reden nog dagelijks om het grove op straat gedeponeerde vuil te verwijderen. In de week van maandag 15 tot en met zaterdag 20 februari werd dit beperkt tot 1 kipauto gelijktijdig met de normale ophaaldienst. De vervuiling van de riolering viel erg mee, zodat het materieel voor het ontstoppen en schoonmaken van de riolering slechts enkele malen ingeschakeld behoefde te worden.

Het aantal warmwaterwagens werd in overleg met de Dienst der W.S.B.Z. beperkt tot 1. Deze service werd verleend tot en met vrijdag 19 februari.

De 3 toiletwagens werden respectievelijk op zaterdag 5, maandag 7 en donderdag 10 februari gesloten en afgevoerd.

Behalve voor direct gebruik verzorgde de Stadsreiniging een groot aantal vracht- en bestelwagens voor de diverse diensten en bedrijven in het rampgebied, o.a. auto's met tanks voor de drinkwatervoorziening.

De aangevoerde hoeveelheden vuil werden gedeeltelijk in de grofvuilovens van de Vuilverbranding en gedeeltelijk op de loswal van de baggerbergplaats verbrand, terwijl de rest, het betrekkelijk onbrandbare deel, werd afgevoerd naar de stortplaats bij Broek in Waterland.

12 *Veemarkt-Abattoir.*

Na de terugkeer van de bevolking had informatie naar kadavers huis aan huis plaats in het nog niet voordien met politie-assistentie bewerkte dorps-gedeelte. Hierbij werden vooral kooivogels gemeld. Daarna werd teruggekeerd tot melding via de Politie. Op 1 februari kon het werk in de bebouwde kom beëindigd worden.

In het landelijke gebied werd de inspectie voortgezet, die door de drassigheid zeer bemoeilijkt werd, omdat deze de afvoer bijna onmogelijk maakte. De door de afwezigheid van bewoners ontstane vertraging veroorzaakte geen moeilijkheden. Op 5 februari kon het werk aldaar worden beëindigd.

In totaal werden opgehaald en vernietigd: 3921 kg vers vlees, 1965 kg vleeswaren, 196 kg vleeswaren in blik en 527 kg nevenprodukten.

Opgehaald werden de kadavers van 5 varkens, 1 schaap, 605 kippen, 83 konijnen, 2 honden, 15 katten, 79 duiven, 90 kooivogels (parkieten, kanaries) en 2 pauwen.

Voor zover mogelijk werden de adressen genoteerd van de panden, waar de kadavers werden aangetroffen.

13 *Vervoerbedrijf.*

Het Gemeentevervoerbedrijf verleende op de dag van terugkeer van de bevolking veelzijdig hulp met extra-bussen, 8 voor het vervoer van enquêteurs, 1 voor vervoer personeel van het G.E.B. en 2 voor dat van de W.S.B.Z., terwijl nog 3 bussen waren ingeschakeld voor vervoer van schoolkinderen.

Op buslijn B werden al deze bussen op de uren, dat zij hiervoor vrij waren, als extra-bussen in bedrijf gesteld. Ook op zaterdag 30 januari werden de schoolkinderen per bus vervoerd alsmede het personeel van de W.S.B.Z. en het G.E.B. en reden deze bussen met nog 6 extra-bussen mede op lijn B. Op zondag 31 januari kon bus B weer de normale route door Tuindorp-Oostzaan rijden, welke lijn van 8.00 tot 18.30 met 3 extra-bussen en tussen 11.00 en 19.00 uur daarboven met nog 4 extra-bussen was versterkt. De personeelsbussen voor de W.S.B.Z. en het G.E.B. reden ook op deze lijn mee.

Van maandag 1 februari tot en met zaterdag 6 februari bleven extra-bussen in bedrijf voor personeelsvervoer G.E.B. en W.S.B.Z., en voor het vervoer van schoolkinderen van de „Zuiderkruis”, terwijl aanvankelijk nog 7 en aan het einde van de week 2 extra-bussen waren ingelast voor lijn B.

Op zondag 7 februari werden 3 extra-bussen op lijn B ingezet van 9.00 tot 18.00 uur en nog 2 extra tussen 11.30 en 18.00 uur. In de week van 8 tot en met 13 februari bleef het kindervervoer van de „Zuiderkruis” gehandhaafd en liepen er op lijn B nog 1 of 2 extra-bussen, welk aantal op de zondag tot 3 werd verhoogd.

Vanaf maandag 15 februari waren geen extra-maatregelen meer nodig.

De afdeling Veren bracht op 29 januari 300 evacué's met de IJ-veerboot XI van de „Zuiderkruis” naar de insteekhaven van de N.D.S.M. De IJ-veerboot XII maakte een reis van de Buiksloterweg naar de N.D.S.M., toen het bus-

vervoer op een moment stokte. De IJ-veerboot XIV werd ook voor dit doel gereed gehouden, maar deed geen dienst.

14 Was- en schoonmaak-, bad- en zweminrichtingen.

Op vrijdag 29 januari, de dag, waarop de bevolking weer kon terugkeren, waren voor persoonlijke hulp bij het schoonmaken beschikbaar: 35 glazenwassers, 87 schoonmaaksters de gehele dag, 37 schoonmaaksters een halve dag, 22 leden van de Internationale Vrijwillige Hulpdienst (I.V.H.), 18 werklieden uit Zeeland en 800 vrijwilligers van het Roode Kruis.

Laatstgenoemde vrijwilligers stonden onder bevel van hun eigen officieren. Van tevoren was een gedeelte van het dorp aangewezen, waar deze vrijwilligers de hulpverlening zouden verzorgen, tenzij natuurlijk hun assistentie elders nodig zou blijken te zijn of zij zelf het werk daar niet af zouden kunnen. Ook wat het Roode Kruis betreft bleef de algehele leiding echter in handen van de chef van de Gemeentelijke Schoonmaakdienst en met het oog hierop werd in de Centrale Hulppost o.m. een contact-officier van het Roode Kruis gestationeerd. Het Roode Kruis heeft zich correct aan de afspraak gehouden en de samenwerking is dan ook uitstekend geweest.

Voor het betrekken van warm water kon men niet alleen in de Centrale Hulppost terecht, maar er reden bovendien 5 tankwagens met water van de Centrale Noord door het dorp. De tankwagens waren kenbaar aan grote borden „Warm spoelwater”.

Het aanvragen van persoonlijke hulp kwam tegen de middag pas goed op gang, hetgeen ook wel te verwachten was, omdat eerst de enquêteurs van de Dienst voor Sociale Zaken hun werk gedaan moesten hebben. 's Middags waren echter alle hulpkrachten ingeschakeld en kwam zelfs de assistentie van een aantal noodwachters van de Dienst Bescherming Bevolking goed van pas.

De uitzending van personeel geschiedde zowel van de Centrale Post als van de Zonnewegschool uit. De uitgifte van schoonmaakgereedschappen en schoonmaakmiddelen was van het begin af veel groter dan verwacht was.

In de loop van de dag liep het aantal uitgereikte schoonmaak-sets al tegen de 2000.

Hoewel terstond extra-personeel werd ingeschakeld bij de uitgifte en de administratie beperkt was tot het laten tekenen van een eenvoudig ontvangstbewijsje, was de toeloop zo groot, dat zowel aan de Centrale Post als aan de Zonnewegschool (die oorspronkelijk bedoeld was als uitreikpost voor eigen medewerkers, maar waar zich ook veel particulieren vervoegden, die natuurlijk ook geholpen werden), rijvorming niet geheel voorkomen kon worden. Op een gegeven ogenblik was in de Centrale Hulppost zelfs politie-assistentie nodig om een ordelijk verloop te garanderen.

De wachttijden waren echter niet lang en er was gelukkig voldoende voorraad om aan alle aanvragen te kunnen voldoen.

Per vrachtauto werd voor geregelde aanvulling vanuit het depot zorggedragen.

De voorraden slonken echter zodanig, dat in de loop van de dag voor alle zekerheid nog enige aanvullende bestellingen werden gedaan, die dezelfde avond nog werden uitgevoerd.

Daar zich aan de Centrale Hulppost velen vervoegden met kleine verwondingen, werd het Roode Kruis verzocht, in de kassaruumte van het gebouw

(het enige vertrek, dat nog niet in gebruik was) een verbandpost in te richten, zodat deze mensen niet meer naar de G.G. en G.D. behoefden te worden gestuurd.

De volgende dagen liep het aantal aanvragen, zowel om persoonlijke hulp als om schoonmaakmateriaal, belangrijk terug.

Het aantal vrijwillige helpers werd echter ook veel kleiner, doch er bleef genoeg personeel over om zonder stagnatie aan alle verzoeken om hulp te kunnen voldoen.

Het Roode Kruis was op zaterdag nog maar met $\pm$ 180 en op zondag met $\pm$ 120 helpers aanwezig en kon zich met ingang van maandag 1 februari geheel terugtrekken.

De vrijwilligers van de Internationale Vrijwillige Hulpdienst en de werkgroep uit Zeeland hebben tot en met dinsdag 2 februari meegeholpen.

Met ingang van donderdag 4 februari werd, met uitzondering van de warmwaterverstrekking, de schoonmaakhulp aan particulieren beëindigd en bleef er alleen nog personeel achter voor bijzondere gevallen (bijvoorbeeld ouden van dagen, die later terugkwamen), het schoonhouden van scholen en enkele gebouwen, waarin nog diensten gevestigd waren, het stoken van de kachels in die gebouwen, het schoonmaken van de speelplaatsen van de scholen en het verlenen van assistentie bij het sorteren van schoolmeubilair.

De verstrekking van warm water werd gehandhaafd tot en met vrijdag 19 februari, de dag, waarop de gaslevering voor het gehele tuindorp weer in orde was. Tot die datum was dit water verkrijgbaar aan de Centrale Hulp post (5 tappunten, later 2) en de tankwagens, die rondreden in de buurten, waar nog geen gas was (van 29 januari tot 5 februari 5 wagens, daarna 1). Ook op de zondagen ging de levering op deze wijze door. Het is gebleken, dat de warmwatervoorziening aan een grote behoefte voldeed.

Met het afnemen van de werkzaamheden in de Centrale Hulp post kon ook het badhuis weer in bedrijf gesteld worden.

Op 10 februari werd het kinderbadhuis heropend en op 17 februari kon ook het volksbadhuis weer voor het publiek opengesteld worden.

Omvang van de verleende hulp.

- a In totaal werd hulp verleend bij het schoonmaken van: 26 scholen, kerken, verenigingsgebouwen e.d. en meer dan 800 particuliere woningen en winkels.
- b Aan schoonmaakmiddelen werden verstrekt: 1894 bezems, 100 luiwagens, 3200 boenders, 2405 emmers, 10 wasketels, 7525 dweilen, 2400 vuilnisblikken, 3656 viscosesponsen, 449 scheppen, 1150 kg soda, 2500 flessen bleekwater, 2000 flessen Lodaline, 500 flessen Gradix, 300 flessen cleaner, 1925 bussen Vim, 25 kg Blu-fax, 403 liter Vantropol en 1200 kg Halamid (waarvan ongeveer 750 kg door het Roode Kruis werd verstrekt bij de toegangen tot het tuindorp).

Verder waren er rubberlaarzen en rubberhandschoenen beschikbaar voor bijzondere gevallen.

De grote stukken, zoals emmers, scheppen, bezems en vuilnisblikken, werden in bruikleen verstrekt. In samenwerking met de Dienst voor Sociale Zaken werden deze later tegelijk met de door deze dienst in bruikleen gegeven goederen weer opgehaald, terwijl bovendien gelegenheid werd gegeven tot inlevering in het badhuis Meteorenweg.

- c De warmwaterversprekking bedroeg in totaal 610.000 liter, te weten: 93.000 liter aan de Centrale Hulppost en 517.000 liter (van de Centrale Noord) door middel van tankwagens. Dit water had een temperatuur van 70°—80° C.

Het vervoer van de schoonmaaksters van de W.S.B.Z. van wie de meesten ook haar gewone taak geheel of gedeeltelijk moesten vervullen, en van de vrijwilligers, die in het A.T.V.A. logeerden, geschiedde met bussen van het Gemeentevervoerbedrijf, kenbaar aan de borden, vermeldende „W.S.B.Z.". Deze bussen vertrokken uit Oost en West volgens een in overleg met het Gemeentevervoerbedrijf opgestelde dienstregeling en gingen om 17 uur weer terug.

De indruk is, dat de hulpverlening door de bevolking over het algemeen wel is gewaardeerd.

Enkeligen schijnen de bedoeling ervan niet goed begrepen te hebben. Zo is het voorgekomen, dat de bewoners gingen zitten kaarten en het schoonmaken geheel aan de helpers wilden overlaten („daar zijn jullie toch voor"). Ook was iemand erg boos, omdat geweigerd was, het plafond te zepen, wat met de overstroming natuurlijk niets uitstaande had. Hiertegenover staan echter vele, vaak ontroerende bewijzen van erkentelijkheid.

15 Waterleidingen.

Op 29 januari, de dag van terugkeer van de bevolking, trokken om 8.00 uur 18 drinkwaterwagens het dorp binnen, nl. 12 van het leger, 1 van de gemeente Hilversum, 1 van de Melkcentrale Noord, 2 van de Stadsreiniging en 2 van de Gemeentewaterleidingen.

De afname van water steeg snel. Omstreeks het middaguur werd 160—170 m³/u geleverd. De levering geschiedde door de 9" leiding en de 5" leiding, waarin chloorinstallaties waren aangebracht. De belasting bleek voor beide leidingen zeer zwaar te zijn. Op diverse plaatsen in het dorp en ook bij de N.D.S.M. was de waterdruk zeer laag.

Het openen van de dienstkranen en het doorspuien van de binnenleidingen verliep echter zeer snel en effectief, zodat te ongeveer 13.00 uur nog slechts ongeveer 15 binnenleidingen niet waren behandeld wegens afwezigheid van de bewoners.

Daar het binnengaan van deze woningen zelfs met behulp van de Politie een omslachtige procedure was, werd om 14.00 uur besloten tot de levering van zuiver water over te gaan, waarbij dus de 12" voedingsleiding kon worden ingeschakeld. De druk in het leidingnet herstelde zich na deze omschakeling onmiddellijk.

Om alle chloor uit het hoofdleidingnet te verwijderen, werd in de avonden het net uitgespuid.

Op 30 januari verliep de watervoorziening in Tuindorp-Oostzaan geheel normaal. Het chloreren en in dienst stellen van de leidingen in de Oostzanerdijk en de Melkweg, het herstel van de watervoorziening aan het pompemaal, werd aan sectie IV opgedragen. Gedurende enkele dagen werd het drinkwater in de woningen van Tuindorp-Oostzaan door het personeel van het laboratorium te Leiduin gecontroleerd.

16 *Woningdienst.*

De totale inzet op vrijdagmorgen 29 januari, te 7 uur, van personeel van de Woningdienst, met medewerking van de N.D.S.M., de A.D.M. en enige particuliere aannemers, was ongeveer 200 man.

Hierbij was het systeem gekozen van in totaal 84 opstelposten van ieder twee vaklieden, elke post voorzien van ongeveer 20 adressen. De taak was allereerst, de bewoners zo snel mogelijk, daarbij echter zo min mogelijk schade aanrichtend, toegang te verschaffen tot hun woning. Voorts om, zo nodigen gewenst, de allereerste bijstand te verlenen bij het wegruimen van de aangetroffen chaos.

Buitendien werd allereerst gecontroleerd, of de riolering werkte. Aangezien dit allerwege het geval bleek, kon de georganiseerde voorziening van noodprivaten worden opgeheven.

Deze werkzaamheden zijn geheel volgens plan verlopen; de bij de opstelposten ingedeelde schilders konden 's middags weer worden teruggetrokken voor het vervangen van wederom gebroken ruiten.

Een aanvang werd gemaakt met het herstellen van de dakbedekking en van de vloeren in de woningen.

Alle schoorsteenkanalen werden op bruikbaarheid gecontroleerd.

Alle voordeursloten werden systematisch gangbaar gemaakt door inspuiten van olie of grafiet; indien nodig werden nieuwe sloten aangebracht. In de periode van 1 tot 14 februari is door timmerlieden hulp verleend aan het Gemeentenergiebedrijf door het zagen van luikjes in de vloeren voor het herstel van de elektriciteitsleidingen.

Tevens werd een aanvang gemaakt met het afsteken van alle behangsel-papier in de woningen.

In de periode van 15 tot 29 februari werd schade aan de woningen systematisch opgenomen, waarbij hulp werd verkregen van andere diensten.

Aan de hand van deze opname kon een begroting en een voorlopig schema van het rampherstel worden gemaakt. Vervolgens werd een aanvang gemaakt met het herstellen van het pleisterwerk, dat op vele plaatsen ernstig had geleden.

Begin maart werd met het definitieve herstel van de rampschade een aanvang gemaakt, te weten het schilderen van de kamerplafonds en het vernieuwen en herstellen van beschadigde timmerwerken.

Door de grote vochtigheid van muren en houtwerk, die slechts langzaam afnam, was het noodzakelijk, het verdere rampherstel tot een later tijdstip uit te stellen. Door de enorme omvang van de schade aan de woningen en mede door de gespannen arbeidsmarkt in de bouwwereld werd de uitvoering op ongeveer één jaar geschat.

Ook met de Algemene Woningbouwvereniging, die 364 woningen, en de Woningbouwvereniging Het Oosten, die 292 woningen in Tuindorp-Oostzaan exploiteren, werd het nodige contact onderhouden. De werkinstructie was gelijklopend aan die van de Gemeentelijke Woningdienst. De inzet was 140 man, welke mensen gerecruteerd werden door de secretaris van de Federatie van Woningbouwverenigingen uit de aangesloten bouwverenigingen.

Aangezien vele deuren door het water uitgezet waren en afschaven zou betekenen, dat na droging wederom latten op de deuren zouden moeten worden gemaakt, werden de deuren afsluitbaar gemaakt door het aanbrengen van hangsloten.

5. Kosten.

De kosten, welke zijn gemaakt of welke nog zullen worden gemaakt — volgens gegevens van 1 juli 1960 — kunnen gesplitst worden in twee groepen t.w.:

1° uitgaven, welke ten laste van de begrotingsposten zijn gekomen, zodat hiervoor geen krediet behoeft te worden verleend, en

2° extra-uitgaven, welke het gevolg zijn van de ramp.

De uitgaven onder 1° bedragen voor de diensten en bedrijven in totaal f 237.000; die onder 2° bedragen ruim f 8.000.000. Dit laatste bedrag kan als volgt over de verschillende diensten en bedrijven worden verdeeld:

Onderwijs: ten behoeve van openbaar en bijzonder onderwijs, alsme de herstel van een speeltuinen het „Zonnehuis”	f	563.000.—
Gemeente-energiebedrijf: wegens kosten van herstel van leidingen, enz.	„	707.000.—
Sociale Zaken: kosten verstrekte hulpmaterialen, kosten verzorging bevolking, enz.	„	345.000.—
Publieke Werken: kosten van het dichten van de dijk, verbetering rijweg van de dijk, bestratings-, riolerings- en plantingswerken.	„	1.545.500.—
het aanleggen van een slaperdijk tussen de baggerbergplaats en de Oostzanerdijk	„	500.000.—
Gemeentelijke Woningdienst: herstel van woningen: van de Gemeentelijke Woningbouw.....	f	3.018.500.—
van woningbouwverenigingen	„	1.059.000.—
		„ 4.077.500.—
W.S.B.Z.	„	70.000.—
Politie: extra-kosten in verband met verleende assistentie ...	„	66.000.—
Diversen	„	137.700.—
	f	8.011.700.—

Ten aanzien van het vergoeden van de door de ramp onstane schade kan het volgende worden medegedeeld.

Uit besprekingen, welke met het bestuur van het Nationaal Rampenfonds zijn gevoerd, is gebleken, dat dit fonds zich uitsluitend bezig houdt met de materiële schade, geleden in de persoonlijke sfeer, doch niet met de schade in de publiekrechtelijke sfeer. De hiervoren vermelde kosten vallen dus niet onder de kosten, welke door het Nationaal Rampenfonds worden vergoed. Het ligt evenmin in de bedoeling van de Regering om voor deze ramp een wettelijke regeling te treffen. De Minister van Verkeer en Waterstaat en die van Maatschappelijk Werk hebben ten aanzien van dit punt in antwoord op betreffende vragen van een Kamerlid geantwoord, dat deze overstroming, gezien de omvang daarvan en de omvang van de persoonlijke en materiële schade, niet als een nationale ramp kan worden aangemerkt, in die zin, dat de opheffing van de gevolgen als een rechtstreekse taak van het Rijk is te beschouwen.

Hierbij moge worden opgemerkt, dat, volgens mededelingen van de Minister van Binnenlandse Zaken in de vergadering van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 28 januari 1960, het Rijk naar het oordeel van de Rege-

ring „aan de orde” zal komen, wanneer naar redelijkheid de lagere organen de last niet kunnen dragen. De Minister deelde in deze vergadering mede, dat ten aanzien van de schade aan de woningwetwoningen, hetzij van de woningbouwverenigingen hetzij van de gemeente Amsterdam, de normale regeling, welke er bestaat, in werking zal treden en dat dus daarvoor te zijner tijd, wanneer de schade is vastgesteld en herstel is geschied, bijdragen van de kant van het Ministerie van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid zullen moeten worden gevraagd en kunnen worden gegeven.

Hoofdstuk II.

DE VOORLICHTING.

Voor de voorlichting werd gebruik gemaakt van de mogelijkheden van de radio, de televisie en de pers, alsmede van officiële bekendmakingen, brochures en circulaires of brieven aan betrokkenen, en wel als volgt.

Radio.

Vanaf het begin van de ramp werden over de radio bij de nieuwsberichten regelmatig de nodige aanwijzingen en noodzakelijke gegevens bekend gemaakt. In vraaggesprekken en speciale uitzendingen, o.a. een radioverslag door het hoofd Voorlichting en Propaganda van de Stichting Bevordering Bescherming Bevolking en het plaatsvervangend hoofd Bescherming Bevolking van Amsterdam, werd de nodige voorlichting gedurende de verdere ontwikkeling gegeven.

Televisie.

Zowel bij de ontwikkeling van de ramp, als tijdens de werkzaamheden voor het wederbewoonbaar maken van Tuindorp-Oostzaan werd aan de Nederlandse Televisie Stichting steeds de gelegenheid gegeven, opnamen te maken van de ramp en het optreden en de werkzaamheden van de verschillende diensten.

Speciale uitzendingen, waarbij bepaalde functionarissen voorlichting gaven, vonden plaats, onder meer op:

- 14 januari, waarbij het hoofd Bescherming Bevolking van Amsterdam en een aangewezen leider van de Dienst Sociale Verzorging het woord voerden;
- 21 januari, waarbij de directeur voor de Openbare Gezondheidszorg, prof. dr. A. Querido, sprak over de hygiënische aspecten met betrekking tot de ramp, daarbij een uiteenzetting gevende van de gevaren, voor de bevolking verbonden aan een te vlugge terugkeer naar hun woningen;
- 22 januari, waarbij de Burgemeester van Amsterdam sprak en onder meer de eerste collectebussen uitreikte;
- 27 januari, waarbij de hoofdcommissaris van Politie en de commandant der Brandweer mededelingen deden betreffende ordemaatregelen en brandrisico.

Pers.

Van het begin af werden regelmatig persconferenties gehouden ten Stadhuize en aanvankelijk ook ten kantore van het hoofd Bescherming Bevolking van Amsterdam. De voorlichting van de pers werd vanaf 18 januari verzorgd door de heer P. C. Besanger, administrateur, chef van afdeling ter Secretarie en de heer mr. P. J. Mijksenaar, directeur van het Bureau Voorlichting en Representatie der Gemeentesecretarie.

Hierbij werd speciale aandacht besteed en medewerking verkregen ten aanzien van het bekend maken van alle voor betrokkenen belangrijke mededelingen en gegevens.

Bij de persconferenties waren, zo nodig, de directeuren en hoofden van de verschillende diensten aanwezig om alle gewenste inlichtingen te verschaffen.

Bekendmakingen.

Door de Burgemeester werden 5 officiële bekendmakingen uitgegeven over evacuatie- en ordemaatregelen, welke alle in de pers werden opgenomen en waarvan de eerste betreffende het gesloten verklaren van het rampgebied door openbare aanplakking ter kennis van de bevolking werd gebracht.

Bovendien werden door de zorg van de Coördinatiecommissie bij de terugkeer van de bevolking in Tuindorp-Oostzaan, op daarvoor aangebrachte bekendmakingsborden, bekendmakingen van de „Laatste gegevens” aangeplakt, waarop dagelijks de wijzigingen en verdere ontwikkeling werden aangebracht.

Circulaires, enz.

Reeds kort na de ramp werd in een oplage van 7000 exemplaren een brochure uitgegeven en aan alle geëvacueerden toegezonden, met „Richtlijnen en raadgevingen aan de bevolking van Tuindorp-Oostzaan bij het weder betreden van het gebied en het in gebruik nemen van de woningen” (bijlage 2).

Op 25 januari werd aan alle bewoners een brief van Burgemeester en Wethouders van Amsterdam gezonden met de mededeling, dat men op 29 januari de woningen weer kon betrekken en enkele aanwijzingen onder andere in verband met de te houden enquête. Op 29 januari werden de reeds aangeplakte „Laatste gegevens” ook in grote getale aan de terugkerenden in circulairevorm verstrekt (bijlage 3), terwijl in de daarop volgende dagen door de Dienst voor Sociale Zaken huis aan huis een circulaire met raadgevingen in huishoudelijke aangelegenheden werd verspreid en door de Gemeentelijke Woningdienst een circulaire over de sanering van de achterterreinen.

Door het Nationaal Rampenfonds werden in verband met de schade-regelingen drie circulaires uitgegeven, en wel op 1 februari een circulaire met de gegevens over de schade in de „persoonlijke sfeer”, op 9 februari een circulaire betreffende aanvullende gegevens en schade buiten de persoonlijke sfeer en op 18 februari een circulaire ten geleide van het afschrift enquête-formulier.

Om tot een vlotte verzending te geraken, werd door de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken voortdurend een set van 2700 geadresseerde enveloppen gereed gehouden.

Hoofdstuk III.

CONCLUSIES UIT DEEL II EN DEEL III.

a De daklozenzorg.

Het aanbod voor onderbrengen van evacués bij particulieren (familie, vrienden, kennissen en door naastenliefde bezielden inwoners van Amsterdam en daarbuiten) was zo groot, dat er ten slotte een overschot was van ongeveer 2000 aanbiedingen. Van de ruim 11.000 daklozen behoeften slechts ongeveer 600 personen in de ingerichte opvangcentra, met een totaal capaciteit van ruim 3100 bedden, te worden opgenomen, hetgeen de problemen rond de daklozenzorg wel zeer ten goede kwam.

De registratie van de daklozen geschiedde aanvankelijk zeer summier en onvolledig. Dit werd echter, doordat de onderbrenging grotendeels in de stad Amsterdam zelf plaatsvond, niet als een groot bezwaar gevoeld. Na oproep via de radio en de pers kon op redelijke wijze worden voorzien in het vastleggen van de noodadressen en alle noodzakelijke gegevens. Het melden van tijdelijke adressen door rampslachtoffers werd mogelijk mede in de hand gewerkt door het feit, dat de te verstrekken registratiekaarten vereist zouden zijn bij het verkrijgen van bepaalde faciliteiten, het in ontvangst nemen van bruikleengoederen na terugkeer, enz.

De voedselvoorziening leverde geen moeilijkheden op.

b De bestrijding van de oorzaak van de ramp.

Het dichten van de dijk en het droogmalen van de polder verliepen, het laatste mede dank zij de aanleg van een nooddijk, zeer vlot. Binnen één dag was de dijk gedicht en binnen een week het bewoonde deel van de polder weer droog.

c Het opheffen van de gevolgen van de ramp.

Vijf weken nadat de Coördinatiecommissie was ingesteld, kwamen met uitzondering van de werkzaamheden in de woningen de noodherstelwerkzaamheden in het tuindorp gereed.

Met de werkzaamheden in de woningen moest worden gewacht, totdat de muren, vloeren en dergelijke voldoende waren gedroogd. Er werd afgezien van het geforceerde droogstoken van de woningen, aangezien hiervan weinig baat werd verwacht. Door één bedrijf zijn de woningen van een 20-tal werknemers in het rampgebied gedurende 2 etmalen behandeld. Na verloop van enige weken bleken deze woningen niet noemenswaard droger te zijn dan de niet behandelde; bovendien was er meer schade aan meubilair en houtwerk ontstaan.

De voorzieningen op materieel gebied en de daarmee gepaard gaande terugkeer van het dagelijkse leven in Tuindorp-Oostzaan waren mogelijk door de goede samenwerking tussen de verschillende diensten en bedrijven, daarbij geholpen door vele particuliere instanties en ondernemers.

De kleine tekortkomingen, zoals deze zich op de eerste en tweede dag van de ramp hadden voorgedaan, konden in de herstelperiode worden voorkomen,

omdat de tijd niet zo drong, de situatie beter kon worden overzien en gebruik kon worden gemaakt van een gecoördineerd deskundig overheidsapparaat.

Het voorspoedige verloop van de voorzieningen was mede te danken aan de tijdens het droogmaken en herstellen vrij gunstige weersomstandigheden, waardoor bijv. ijsvorming geen beletsel veroorzaakte.

d Bewaking van het rampgebied.

De samenwerking van Gemeentepolitie, Rijkspolitie te Water en militaire onderdelen voerde tot een volkomen afdoende afsluiting van het rampgebied en bewaking van de eigendommen van de bewoners. Uiteraard was dit van het grootste belang voor het stemmingsbeeld van de getroffenen en werden hierdoor veel moeilijkheden voorkomen.

e De terugkeer van de bevolking.

Door de datum van terugkeer te stellen op een tijdstip, dat vele grotere herstelwerkzaamheden reeds waren voltooid, alsmede door de goed voorbereide maatregelen ter ontvangst van de terugkerende bevolking en de voor hen beschikbare personele, materiële en sociale hulp, was het mogelijk, de aanvankelijk begrijpelijk gedeprimeerde stemming zeer snel te doen omslaan in een stemming van aanpakken, hetgeen de totale ontwikkeling van het weer op gang komen van de redelijk normale levensomstandigheden bijzonder gunstig beïnvloedde.

DEEL IV

BESCHOUWINGEN.

1 *Analyse.*

- a* Zoals vele delen van westelijk Nederland ligt ook een groot deel van de oppervlakte van de gemeente Amsterdam meer of minder diep beneden N.A.P. en bestaat er voor deze gebieden voortdurend het risico van een dijkbreuk met overstroming als gevolg. Misschien doordat men reeds zo lange tijd aan dit risico gewend is, wordt dit niet altijd meer volledig in het oog gehouden en zo was dan ook op 14 januari 1960 niemand voorbereid op een watersnoodramp binnen de grenzen van de Gemeente. Er bestonden in Amsterdam nog niet voldoende richtlijnen om, indien nodig, te komen tot een algemene alarmering en het bijeenkomen van het College van Burgemeester en Wethouders, en diensthoofden, ten einde de vereiste maatregelen te kunnen nemen. Bij schrijven van Burgemeester en Wethouders van 7 maart 1960 (als bijlage 4 hierbij gevoegd) is inmiddels hierin voorzien.
- b* De „Provinciale Regeling Bestrijding Vredesrampen” van 1955 was gericht op gevaren, die het land van buitenaf bedreigen, zoals stormvloed, e.d. Aangezien deze mogelijkheid zich voornamelijk bij de noordelijk gelegen delen van de Provincie voordoet, werd o.m. Amsterdam niet gerekend tot die gebieden, waarbinnen maatregelen voorbereid dienden te worden. Wel waren de burgemeesters in de provincie Noordholland, niet betrokken in deze regeling, toch volledig ingelicht, zodat het de Burgemeester van Amsterdam mogelijk was, rekening te houden, indien nodig, met de provinciale regeling. De mogelijkheden, die de „Rijksregeling Bestrijding Vredesrampen” geeft, waren om bovengenoemde redenen voor de gemeente Amsterdam nog niet uitgewerkt.
- c* Richtlijnen om, indien nodig, te komen tot een organisatie, gericht op de alarmering bij en de bestrijding van een dergelijke vredesramp, waren niet opgesteld en, hoewel de verschillende diensten uiteraard wel kennis hadden van de in Amsterdam en de onmiddellijke omgeving daarvan beschikbare krachten en middelen, welke ter bestrijding konden worden ingezet, waren deze gegevens niet gecoördineerd en op één centraal punt beschikbaar.
- d* Het gemeenteapparaat met zijn ongeveer 26.000 gemeenteambtenaren was niet op korte termijn om te schakelen om personeel van de niet-essentiële diensten in te zetten door hen tijdelijk aan hun normale taak te onttrekken. Bij het bekend worden van de ramp traden dan ook alle ingelichte diensthoofden aanvankelijk elk op eigen gebied handelend op.
- e* Wel ontstond vrij snel, eerst met een informatief karakter en later in een ietwat leidinggevende vorm, een zekere mate van coördinatie, gericht op de Dienst Bescherming Bevolking, mede als gevolg van de in 1958 gehouden grote stafoefeningen, nl. de Oefening „Centrum” (aanval met conventionele wapenen) en de Oefening „A-1” (aanval met atoombom), aangezien tijdens deze oefeningen de basis werd gelegd voor een gedegen gecoördineerd optreden in tijden van rampspoed door alle directeuren van de gemeentelijke diensten en bedrijven.

- f Bij besluit van Burgemeester en Wethouders werd deze spontaan gegroeiende coördinatie later officieel bevestigd in de vorm van een coördinatiecommissie onder leiding van het hoofd Bescherming Bevolking.
- g In het onderhavige geval betrof het een betrekkelijk kleine lokale ramp, waarbij slechts 1/80 deel van de Gemeente getroffen was en waarbij de in de stad beschikbare krachten en middelen meer dan voldoende moesten zijn om zo spoedig mogelijk te voorzien in de bestrijding van de oorzaak en de gevolgen van de ramp en de daaruit ontstane noden.
- h Bij het ontstaan van de ramp dient men tevens rekening te houden met een groot aantal factoren, die bijzonder gunstig waren, zoals:
- 1 het tijdstip van het ontstaan en ontdekken van de dijkdoorbraak;
 - 2 de omvang van de ramp, die beperkt was en waarbij geen risico bestond voor uitbreiding, waardoor bijv., zulks in tegenstelling met oorlogsrampen of branden, een ieder, die buiten het directe rampgebied was, te hulp kon snellen en niet ook zichzelf in veiligheid ging trachten te brengen;
 - 3 het tempo, waarin de ramp zich voltrok, dat zeer rustig was, doordat, voordat het iets hoger gelegen bebouwde deel van de onderlopende polder kon overstromen, eerst het in oppervlakte zoveel grotere en van 1,20 m tot 1,70 m dieper gelegen landelijke deel moest volstromen, waardoor mede het verdrinkingsgevaar zeer gering werd, terwijl de bewoners van het landelijke deel, door de plaatselijke bekendheid en het onmiddellijk optreden van de militaire patrouille, die de dijkbreuk ontdekte, zich tijdig in veiligheid hadden kunnen stellen;
 - 4 de weersomstandigheden, welke, hoewel onaangenaam, toch betrekkelijk gunstig waren;
 - 5 de direct in de onmiddellijke omgeving aanwezige hulp van zeer grote bedrijven, die, mede door de onder 2 genoemde factoren, de slachtoffers een eerste onderdak konden verlenen en met personeel en materieel aan het reddingswerk deelnamen;
 - 6 de spontane hulp van particuliere zijde bij het opnemen van evacués, waardoor het mogelijk werd, dit probleem zo snel en doelmatig op te lossen.
- i Zou een dergelijke ramp hebben plaatsgevonden bijv. in de veel dieper gelegen „Watergraafsmeer” met een veel grotere bevolking en dan bij nacht en storm, dan zou een heel wat somberder beeld zijn ontstaan.
Het zich beraden en voorzieningen treffen in de naaste toekomst om ook voor een zich minder gunstig ontwikkelende ramp paraat te zijn, moet als een dringende eis gezien worden.
- j Het tijdig van toepassing verklaren van de Wet Verplaatsing Bevolking kon zeer doeltreffend gehanteerd worden en gaf de Burgemeester de juiste mate van bewegingsvrijheid in het hanteren van deze wet.
- k Het treffen van maatregelen en voorzieningen om diverse taken uit te voeren werd enigszins belemmerd door het niet van toepassing verklaren van de Wet Bescherming Bevolking, zij het lokaal en voor zover nodig, waartoe art. 37 van deze wet de mogelijkheid bood, en konden bezwaarlijk noodwachters worden opgeroepen, o.a. voor de bezetting van het verbindings-

centrum van de commandopost en het vormen van hulpeenheden in noodwachtformatie en konden officieel geen verzamelposten daklozen en geen Centraal Registratie en Inlichtingen Bureau (CRIB) in dienst worden gesteld, zoals hierin bij de Dienst Bescherming Bevolking voor ernstige rampen is voorzien.

Ware dit mogelijk geweest, dan had het optreden tegen deze ramp enigszins versneld kunnen worden.

- l Het bezetten van de verbindinglijnen was bij deze ramp nog wel uitvoerbaar, door gebruik te maken van de nog verbonden vrijwillige noodwachters voor deze tak van dienst. Binnen afzienbare tijd echter beschikt Amsterdam voor dit onderdeel alleen nog over plichtnoodwachters, waarvan oproep slechts kan plaatsvinden na het van toepassing verklaren van de Wet Bescherming Bevolking.
- m Het aanbod voor financiële hulp van het Nationaal Rampenfonds, voor de praktische uitvoering waarvan de Dienst voor Sociale Zaken kon worden ingeschakeld, maakte een vlotte, doeltreffende en door welhaast alle betrokkenen in eerste instantie met voldoening aanvaarde regeling en afdoening van de schadeproblemen mogelijk.
- n Het opheffen van de oorzaak en de gevolgen van de ramp had, door de gecoördineerde inspanning van alle daarbij betrokken diensten en bedrijven en het zich volledig inzetten van het personeel van deze diensten en bedrijven, alsmede van particuliere instanties en ondernemers, in het algemeen een bijzonder gunstig en vlot verloop, mede door de naar omstandigheden gunstige weersomstandigheden en de aanleg van een nooddijk, waardoor het bewoonde deel van de polder gescheiden kon worden van het lager gelegen landelijke deel en zodoende sneller kon worden behandeld.
- o De uitgaven, verbonden aan het opheffen van de oorzaak en het herstel van de gevolgen van de ramp, schadevergoedingen niet inbegrepen, van totaal f 8.248.700, waren nodig voor:

Herstel aan woningen	ca. 49,50%
Publieke Werken:	
(dijk, riolering, bestrating)	" 24,25%
Onderwijs	" 7,25%
Gemeente-energiebedrijf:	
(leidingen, enz.)	" 8,75%
Sociale Zaken:	
(verstrekkingsen)	" 4,25%
W.S.B.Z.	" 0,90%
Politie	" 0,80%
Diversen	" 1,50%
Ten laste van begrotingsposten	" 2,80%
	100,00%

2 Slotconclusies.

Samenvattende na hetgeen reeds gesteld werd in de conclusies van hoofdstuk I en die van de hoofdstukken II en III, kan geconcludeerd worden, dat:

- a door een dijkbreuk op 14 januari 1960 in Amsterdam-Noord een lokale watersnoodramp was ontstaan, waarop niemand was voorbereid;
- b er geen richtlijnen bestonden om te komen tot een organisatie voor de rampbestrijding, zodat het melden van de dijkdoorbraak en het alarmeren van Gemeentebestuur en gemeentelijke diensten en bedrijven noch snel noch volledig was, waardoor in de eerste uren de hulpverlening traag was en een verwarde indruk maakte, terwijl niet altijd over het meest geschikte personeel kon worden beschikt, waardoor bepaalde taken aan ander personeel moesten worden opgedragen;
- c het van toepassing verklaren van de Wet Bescherming Bevolking voor de gemeente Amsterdam enkele maatregelen had kunnen bespoedigen en andere maatregelen mogelijk zou hebben gemaakt;
- d het tijdig van toepassing verklaren van de Wet Verplaatsing Bevolking — uiteraard lokaal en voor zover nodig — de Burgemeester in deze de juiste mate van bewegingsvrijheid gaf;
- e de plaats van de ramp, het tijdstip, waarop deze plaats vond en werd ontdekt, het tempo, waarin de ramp zich ontwikkelde, en de weersomstandigheden op dat moment uitermate gunstig waren;
- f de spontane hulpverlening, door grote bedrijven in de onmiddellijke omgeving van het rampgebied alsmede door vele andere instanties en particulieren verleend, veel moeilijkheden ondervangen hebben;
- g het herstel van de oorzaak en de gevolgen van de ramp en het terugkeren tot redelijke normale levensomstandigheden in Tuindorp-Oostzaan door de gecoördineerde inspanning van alle daarbij betrokken diensten, bedrijven, instellingen en ondernemers in een minimum-tijd konden worden gerealiseerd;
- h door de bemoeiingen van het Nationaal Rampenfonds de geleden schade in eerste instantie tot voldoening van de getroffen en kon worden geregeld;
- i het gewenst moet worden geacht, in de naaste toekomst te komen tot het geven van richtlijnen en het nemen van maatregelen, gericht op het vormen van een plaatselijke organisatie, die bij rampen in vredetijd vanaf het eerste moment paraat kan optreden.

3 Aanbevelingen.

Op grond van vorenstaande analyse en conclusies moge worden gekomen tot de navolgende aanbevelingen:

- 1 Voor de melding van een calamiteit en het op korte termijn komen tot een gecoördineerd optreden van het Gemeentebestuur en de betrokken diensten en bedrijven is een principe-schema als bijlage 5 ingevoegd.
De alarmering en bijeenroeping van verschillende instanties zal nader uitgewerkt dienen te worden.
Daar als regel meldingen in eerste instantie inkomen bij Politie of Brandweer, zal na enig overleg hiervan met andere betrokken instanties tot een alarmeringsopdracht gekomen kunnen worden. Bij voorkeur dient daarbij gebruik gemaakt te worden van een daartoe speciaal ingericht apparaat, zoals bijv. de Boodschappendienst van de Plaatselijke Telefoon dienst of een particuliere boodschappendienst.

Uiteraard zal voor alle diensten intern moeten worden geregeld, wie contactpersonen voor dergelijke alarmeringen zullen zijn, terwijl de interne alarmregeling van alle diensten, voor zover nodig, aangepast en gecoördineerd dient te worden en te realiseren zal moeten zijn.

- 2 Voor het van kracht verklaren van de Wet Bescherming Bevolking en de Wet Verplaatsing Bevolking ware als een dringende eis te stellen: vereenvoudiging en versnelling van de procedure om te komen tot deze van-kracht-verklaring.
- 3 Wat betreft de personele voorziening ware — daar gebleken is, dat op vrijwillige hulp in de eerste fase van een ramp onvoldoende vertrouwd kan worden — een nieuw plan te ontwerpen, waarbij de volgende punten nader uitgewerkt zouden dienen te worden:
 - a in aansluiting op het alarmeringsschema aanwijzen van een centraal orgaan, dat voorbereidende maatregelen treft voor het vormen van leidinggevende kernen in een aantal stadswijken. De Dienst Bescherming Bevolking ware hiermede te belasten.
 Inschakeling van de, zij het alsnog te wijzigen Rampendienst van de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken, ware in de voorbereidende maatregelen op te nemen;
 - b het toevoegen van werkgroepen aan deze leidinggevende kernen dient eveneens te worden voorbereid. Gedacht is o.m. aan gemeentelijke diensten en bedrijven, die hun eigen werkzaamheden tijdelijk kunnen opschorten tijdens de normale werktijden. Eenheden (noodwachters) van de Bescherming Bevolking dienen te worden ingeschakeld, indien de ramp zich buiten de normale werktijden voordoet;
 - c de vrijwillige hulpverlening in de tweede fase ware te organiseren op de voet van de „Richtlijn 1960 Bestrijding Vredesrampen Noordholland” van 15 september 1960;
 - d met het bijhouden van de gegevens voor de hiervoor vermelde plannen ware de Dienst Bescherming Bevolking te belasten.
 Met de planning van het tijdelijk omschakelen van bepaalde groepen van gemeentepersoneel ware het Commando Bescherming Bevolking te belasten.

4 *Wat betreft de materialen:*

a Voorraden.

Het aanleggen van kleine voorraden op een aantal punten in de stad, gericht op een eerste handreiking aan bewoners, die moeten vluchten, alsmede het coördineren van gegevens omtrent bestaande voorraden, zodat daarover, zo nodig, op korte termijn de beschikking kan worden verkregen, ware nader te regelen door de Dienst voor Sociale Zaken in overleg met de Dienst Bescherming Bevolking.

b Reddingsmaterialen.

De watersnooduitrustingen van de vletten van het Nationaal Rampenfonds hebben goed voldaan; echter werd de behoefte gevoeld aan lichte (drijvende) ladders met haken. Reddingsmaterialen, welke aanwezig zijn bij particu-

liere bedrijven of andere daartoe in aanmerking komende instanties, zoals de vletten van het Rampenfonds, waren te inventariseren en te coördineren, zodat zo nodig op korte termijn daarover beschikt zou kunnen worden.

c *Verbindingen.*

De normale telefoonverbindingen bleken al spoedig volkomen overbelast, hetgeen veel vertraging en moeilijkheden heeft veroorzaakt. Hierdoor werd bij verscheidene diensten de behoefte gevoeld om in tijden van ramp over speciale verbindingen, als eigen lijnen en mobilfoon- en portofoonverbindingen, te kunnen beschikken.

Wenselijk is de verbinding: van het kantoor van de Dienst Bescherming Bevolking met een rechtstreekse lijn op de Centrale van het Stadhuis, zodat de Dienst Bescherming Bevolking dus een Stadhuisnummer krijgt.

d *Noodverlichting.*

Door het uitvallen van het elektriciteitsnet in en om het rampgebied bleek, dat geen enkele overheidsdienst beschikte over voldoende grote lampen, die onafhankelijk van netstroom in de leemte, bijv. met noodstroomaggregaten e.d., konden voorzien.

De behoefte aan waterdichte batterijlantaarns werd sterk gevoeld.

Voorgesteld wordt, daarvoor in aanmerking komende diensten (Politie, Brandweer, enz.) uit te rusten met een aantal hogedruk propaan-schijnwerpers.

5 *Wat betreft transportmogelijkheden:*

Coördinatie van transportmogelijkheden, waarbij aan de organisatie van hulpverlening over het water grote aandacht zal dienen te worden besteed, is een dringende behoefte. Een samenwerking tussen het Bureau Verplaatsing Bevolking en bijv. het betreffende bureau van de Havendienst ware hier mogelijk te overwegen.

6 *Wat betreft registratie en afvoer van evacué's:*

Ook indien de registratie bij (nood)verzamelposten daklozen niet geheel volgens de methode, als door het CRIB in tijd van paraatheid gebruikt, kan worden toegepast, ware voor de registratie gebruik te maken van losse kaarten in plaats van lijsten, terwijl de afvoer steeds ware te organiseren via een aparte „vertrek-uitgang” zodat het niet kan voorkomen, dat evacué's vertrekken zonder dat zulks wordt geregistreerd. De losse kaarten kunnen dan na afvoer apart dan wel via een opgave naar de centrale registratie-instantie worden gezonden.

7 *Wat betreft de voorlichting:*

a De bevolking zal meer dan tot dusverre dienen te worden voorgelicht over hetgeen haar bij verschillende noodsituaties te doen staat (samenstelling vluchtpakket, het verlenen van naastenhulp, enz).

- b In verband met verplaatsing van posten alsmede het bekend maken van andere, voor de bevolking belangrijke gegevens ware bij rampen in vreedstijd op grond van de daaraan gevoelde behoefte, naast publikaties in de pers, de uitgifte van een voorlichtingsblad te overwegen.

8 *Ten aanzien van het N.A.P.-niveau:*

Het verdient aanbeveling, tot een inzicht te geraken wat de gevolgen zullen zijn van doorbraak van een waterkering voor de verschillende delen van de stad.

Amsterdam, 1 oktober 1960.

*Het hoofd van de Dienst
Bescherming Bevolking,
B. C. Mahieu*

Nederlandse Staatscourant van maandag 18 januari 1960, nr. 11.

ALGEMENE ZAKEN

Van-toepassing-verklaring wet verplaatsing bevolking op Noorder-IJpolder.

Besluit

houdende van-toepassing-verklaring Wet Verplaatsing Bevolking

WIJ JULIANA, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Op de voordracht van Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, van 14 januari 1960, nr. 132275;

Gelet op artikel 27, tweede lid, van de Wet Verplaatsing Bevolking (Stb. 1952, 406),

Hebben goedgevonden en verstaan:

Enig artikel

De Wet Verplaatsing Bevolking is van overeenkomstige toepassing in de door watersnood bedreigde gebieden van de Noorder-IJpolder in de provincie Noordholland.

Onze Ministers zijn, ieder voor zoveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in de Staatscourant zal worden geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State en aan de Algemene Rekenkamer.

JULIANA

Soestdijk, 14 januari 1960.

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*

J. E. de Quay

VERORDENING VERPLAATSING BEVOLKING.

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende, dat het met betrekking tot de verplaatsing bevolking in het na te noemen door overstroming geteisterde en te evacueren gebied der Gemeente noodzakelijk is, bij verordening de volgende gedragsregels vast te stellen;

Gelet op artikel 5 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Besluit:

vast te stellen de volgende

Verordening ingevolge art. 5 der Wet Verplaatsing Bevolking.

Art. 1

Het betreden van het gebied, begrensd door de Kanaaldijk, de weg langs Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, het Perenpad (westzijde), de Meteorensingel en de Cornelis Douwesweg, is verboden.

Art. 2

Ontheffing van het in artikel 1 vervatte verbod kan worden verleend door het ter plaatse dienstdoende personeel van de Rijks- en Gemeentepolitie.

Amsterdam, 14 januari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,
G. van Hall

LASTGEVING VERPLAATSING BEVOLKING TUINDORP-OOSTZAAN.

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende, dat het in het belang van de veiligheid van de bevolking in het na te noemen door overstroming geteisterde en te evacueren gebied noodzakelijk is, de verplaatsing van deze bevolking te gelasten,

Overwegende, dat de Minister van Binnenlandse Zaken zijn bijzondere machtiging tot deze verplaatsing heeft verstrekt,

Gelet op de artikelen 2, lid 2, en 3 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Gelast:

de verplaatsing van de gehele bevolking van het gebied, begrensd door de Kanaaldijk, de weg langs het Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, het Perenpad (westzijde), de Meteorensingel en de Cornelis Douwesweg, naar elders binnen de gemeente Amsterdam.

Amsterdam, 15 januari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,

G. van Hall

**WIJZIGING VERORDENING INGEVOLGE ART. 5 DER WET VER-
PLAATSING BEVOLKING.**

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende dat de toestand in het door overstroming geteisterde en geëvacueerde gebied van Tuindorp-Oostzaan zich zodanig heeft gewijzigd, dat dit gebied met ingang van vrijdag 29 januari a.s., des morgens 9 uur, met uitzondering van het na te noemen gedeelte, weder voor de bewoners toegankelijk kan worden gesteld;

Gelet op artikel 5 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Besluit:

vast te stellen de volgende

Verordening tot wijziging van de verordening ingevolge art. 5 der Wet Verplaatsing Bevolking, vastgesteld op 14 januari 1960.

Art. I

Het vermelde in art. I wordt gelezen als volgt:

„Het betreden van het gebied, begrensd door de weg langs Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, de nieuw gestorte zanddijk tussen de Oostzanerdijk en de baggerbergplaats, de lijn in het verlengde van deze dijk tot de Kanaaldijk, de Kanaaldijk tot de weg langs Zijkanaal H, is verboden.”.

Art. II

Deze verordening treedt in werking met ingang van vrijdag 29 januari 1960, des morgens 9 uur.

Amsterdam, 27 januari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,

G. van Hall

WIJZIGING LASTGEVING VERPLAATSING BEVOLKING TUINDORP-OOSTZAAN.

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende, dat de toestand in het door overstroming geteisterde en geëvacueerde gebied van Tuindorp-Oostzaan zich zodanig heeft gewijzigd, dat dit gebied met ingang van vrijdag 29 januari a.s., des morgens 9 uur, met uitzondering van het gebied, begrensd door de weg langs Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, de nieuw gestorte zanddijk tussen de Oostzanerdijk en de baggerbergplaats, de lijn in het verlengde van deze dijk tot de Kanaaldijk, de Kanaaldijk tot de weg langs Zijkanaal H, weder voor de bewoners toegankelijk kan worden gesteld;

Gelet op de artikelen 2, lid 2, en 3 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Besluit:

zijn lastgeving van 15 januari 1960 tot verplaatsing van de gehele bevolking van het Tuindorp-Oostzaan zodanig te wijzigen, dat in plaats van „het gebied, begrensd door de Kanaaldijk, de weg langs het Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, het Perenpad (westzijde), de Meteorensingel en de Cornelis Douwesweg”, gelezen wordt:

„het gebied, begrensd door de weg langs Zijkanaal H, de Oostzanerdijk, de nieuw gestorte zanddijk tussen de Oostzanerdijk en de baggerplaats, de lijn in het verlengde van deze dijk tot de Kanaaldijk, de Kanaaldijk tot de weg langs Zijkanaal H.”.

Deze wijziging treedt in werking met ingang van vrijdag 29 januari 1960, des morgens 9 uur.

Amsterdam, 27 januari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,

G. van Hall

**INTREKKING LASTGEVING VERPLAATSING BEVOLKING
TUINDORP-OOSTZAAN.**

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende, dat het door overstroming geteisterde en geëvacueerde gebied van de Noorder IJpolder op maandag 15 februari 1960 zodanig zal zijn bemalen, dat dit gebied met ingang van die datum geheel voor de bevolking toegankelijk kan worden gesteld;

Gelet op de artikelen 2, lid 2, en 3 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Besluit:

met ingang van 15 februari 1960 in te trekken zijn lastgeving van 15 januari 1960 tot verplaatsing van de gehele bevolking van het Tuindorp-Oostzaan, zoals deze lastgeving is gewijzigd bij zijn besluit van 27 januari 1960.

Amsterdam, 13 februari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,

G. van Hall

**INTREKKING VERORDENING INGEVOLGE ART. 5 DER WET VER-
PLAATSING BEVOLKING.**

De Burgemeester van Amsterdam,

Overwegende, dat ook het landelijke deel van de Noorder IJpolder op maandag 15 februari 1960 zodanig zal zijn bemalen, dat dit gebied met ingang van die datum voor de bevolking toegankelijk kan worden gesteld;

Gelet op art. 5 der Wet Verplaatsing Bevolking,

Besluit:

met ingang van 15 februari 1960 in te trekken de verordening ingevolge art. 5 der Wet Verplaatsing Bevolking, vastgesteld op 14 januari 1960, zoals die verordening werd gewijzigd bij zijn besluit van 27 januari 1960.

Amsterdam, 13 februari 1960.

De Burgemeester van Amsterdam,

G. van Hall

RICHTLIJNEN EN RAADGEVINGEN

aan de bevolking van Tuindorp-Oostzaan bij het weder betreden van het gebied en het in gebruik nemen van de woningen.

Aan de Geëvacueerden

in het

Tuindorp-Oostzaan

Hierbij ontvangt U een aantal aanwijzingen, richtlijnen en inlichtingen omtrent de maatregelen, genomen of voorbereid in verband met de aanstaande terugkeer naar Uw woning.

Tevens zijn in deze richtlijnen aanwijzingen opgenomen hoe in bepaalde gevallen te handelen en de adressen opgenomen, waar U artikelen kunt verkrijgen dan wel nadere informatie omtrent bepaalde zaken kunt inwinnen.

Het is dus zaak deze richtlijnen goed te bestuderen en zodra de maatregelen uitgevoerd worden zich aan de richtlijnen te houden. U helpt hiermede Uzelf en ook anderen.

De Coördinatie-commissie

Herstel Tuindorp-Oostzaan

Inhoud

Hoofdstuk I Algemene opmerkingen en de in het tijdvak vóór de betreding in voorbereiding zijnde maatregelen.

Hoofdstuk II Maatregelen, die uitgevoerd worden, zodra het gebied betreden wordt door de bewoners.

Hoofdstuk III Maatregelen door Uzelf te treffen, zodra U Uw woning weer betreedt, alsmede voorzieningen die zijn getroffen.

HOOFDSTUK I

Algemene opmerkingen en de in het tijdvak vóór de betreding in voorbereiding zijnde maatregelen.

- 1 Met man en macht wordt door de Overheidsdiensten gewerkt aan het herstel van alles, wat voor het wonen in deze tijd nodig is.
Hiermede is echter tijd gemoeid.

Laat het daarom tot U doordringen dat U in de eerste weken door het gemis van gas, elektriciteit en mogelijk drinkwater, onder primitieve omstandigheden in het Tuindorp zult wonen.

Het verdient derhalve aanbeveling, ouden van dagen, zieken en jonge kinderen voorlopig nog *niet* te doen terugkeren.

- 2 Zodra het tijdstip van betreden bekend gemaakt wordt, kunt U rekenen dat de volgende werkzaamheden in uitvoering zijn genomen en, voor zover mogelijk, voltooid.
 - a De *hoofddrielen* zullen zijn doorgespoeld en de provisorische riool-bemaling in werking gesteld.
 - b De *hoofdleidingen van de waterleiding* zijn gecontroleerd mede met het oog op de betrouwbaarheid van het water. Er dient echter rekening mede te worden gehouden, dat in verband met verontreiniging het water sterk gechloreerd zal zijn, derhalve *niet* als drinkwater geschikt is. Bovendien zullen de huisaansluitingen zijn afgesloten.
 - c De *hoogspanningsruimten* zullen van nieuwe apparatuur voorzien dienen te worden.
Uw net zal derhalve stroomloos zijn.
 - d De *hoofdgasleidingen* zullen zo spoedig mogelijk worden gecontroleerd op lekken. Huisaansluitingen zullen later verzorgd worden.
 - e *Telefoonaansluitingen* zullen, zodra men hiertoe in staat is, worden gecontroleerd en hersteld.
Voorrang is voor de overheids- en gezondheidsinstanties en bedrijven vastgesteld.
- 3 Door het *Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht* is controle gehouden op de bouwvalligheid van de huizen.
De onbewoonbaar of gevaarlijk voor betreding zijnde huizen worden met een plakkaat gemerkt:

**„VERBODEN TE
BETREDEN WEGENS
BOUWVALLIGHEID”**

Ingeval een woning onherstelbaar beschadigd is, zal door het C.B.H. contact met betrokkene worden gezocht voor toewijzing van een andere woning. (Er zijn 400 woningen voor dit doel geblokkeerd). De financiële gevolgen van deze verhuizingen dienen in overleg met de Dienst Sociale Zaken te worden geregeld.

Bewoners van een huis dat onbewoonbaar verklaard is, maar die nog niet in contact geweest zijn met het C.B.H., kunnen zich voor inlichtingen wenden tot het informatiecentrum in het clubgebouw „De Meteor” (Perenpad, Terrasdorp).

Het is in elk geval noodzakelijk dat U ook op de dag van openstelling van het Tuindorp bij Uw huis aanwezig bent, om met een schade-enquêteur overleg te plegen.

- 4 De *Reinigingsdiensten* hebben de straten en zo mogelijk de huizen zoveel mogelijk uitwendig gereinigd en openbare gebouwen voor gebruik ten algemenen nutte gereedgemaakt.
- 5 Voor de *Brandweer* en *Politie* is de noodpost ingericht in het Sportcomplex „De Meteor”.
Ze zijn telefonisch bereikbaar als volgt:
Brandweer no. 24 49 21.
Politie no. 24 97 26.

- 6 De *G.G. en G.D.* heeft eveneens een hulppost ingericht in dit complex, telefoon no. 24 31 57.
Aan het herstel van de praktijkruimten van de in het Tuindorp gevestigde *huisartsen* en van het *zittingslokaal van de G.G. en G.D.* wordt voorrang gegeven.
De *rijdende apotheek* zal zodra mogelijk van het Ananasplein worden verplaatst naar Tuindorp-Oostzaan.
- 7 De *Dienst Sociale Zaken* heeft eveneens een hulppost ingericht in het clubgebouw „De Meteor”, Telefonisch bereikbaar onder no. 24 85 08.
- 8 De *schoolgebouwen* zullen in eerste instantie na ontruiming en schoonmaak gebruikt worden gedeeltelijk voor het uitreiken van voedsel en andere aanvullende verstrekkingen en zo mogelijk voor onderwijs.
- 9 Het *Wijkcentrum Tuindorp-Oostzaan* is voorlopig gevestigd in het clubgebouw „De Meteor”, telefoon no. 24 31 57.
- 10 Het *Roode Kruis* heeft eveneens een hulppost in het clubgebouw „De Meteor”, telefoon no. 24 87 29.
- 11 Het rijdend P.T.T.-kantoor zal op het Ananasplein (Terrasdorp) gevestigd blijven totdat het Postagentschap Tuindorp-Oostzaan (Zonneplein 10) weer volledig functioneert.
- 12 Ten einde de waterstand in het Tuindorp-Oostzaan op korte termijn geheel in de hand te hebben en tevens de waterstand in het overig gedeelte van de polder niet te laag af te moeten pompen, is een voorlopige zanddijk ten westen van het Tuindorp in aanleg.
Dit verhoogt uiteraard de veiligheid bij onverhoopte eventualiteiten.
- 13 De door het Roode Kruis in *bruikleen* verstrekte *rampgoederen*, zoals bedstellen, matrassen, dekens, lakens, slopen, handdoeken, washandjes, enz., moeten worden achtergelaten op het evacuatie-adres. Daar worden deze artikelen door het Roode Kruis teruggehaald. Neem deze goederen dus vooral niet mee bij Uw terugkeer naar Tuindorp-Oostzaan.

HOOFDSTUK II

Maatregelen die uitgevoerd worden zodra het gebied betreden wordt door de bewoners.

- 1 a Bij de 3 toegangswegen naar het Tuindorp-Ostzaan zullen Roode Kruis-teams opgesteld staan, waar men op vertoon van de rode identiteitskaart van Sociale Zaken *schoonmaak- en ontsmettingsmiddelen* in ontvangst kan nemen.
- b Deze toegangswegen zijn:
 - a Meteorenweg bij Klaprozenweg,
 - b Perenpad (in N.O.-hoek),
 - c Kometensingel (bij Oostzanerdijk).

- 2 Van ieder gezin wordt een verantwoordelijk gezinslid — man of vrouw, met hun rode identiteitskaart — verwacht, zodra de toegang tot de huizen is vrijgegeven.
- 3 *a* Eén van de eerste en belangrijkste dingen zal voor U de regeling van de vergoeding van de geleden schade zijn. Hiervoor is, evenals bij de stormramp in 1953 in Zeeland, het Nationaal Rampenfonds ingeschakeld. Wat dit fonds zal kunnen vergoeden hangt af van de medewerking van het gehele Nederlandse volk en van de helpers daarbuiten. *Vóór alles is echter een nauwkeurige vaststelling van de omvang der geleden schade nodig.*
- b* Ten einde deze zo vlug mogelijk vast te stellen, zal reeds op de eerste dag, dat het Tuindorp wordt opengesteld, een enquêteur van de Gemeente zich bij Uw huis melden om samen met U de schade op te nemen. Er zijn hiervoor 600 enquêteurs aangewezen. Dit bezoek kunt U verwachten tussen 8.30 uur 's morgens en 4 uur 's middags. Elke enquêteur bezoekt op deze dag vier huizen, zodat U als U zelf niet de eerste bent, hem bij een van Uw naaste burens kunt aantreffen om even met hem te overleggen.
- c* De enquêteur is kenbaar aan een witte band om de arm, waarop de letters Enq. S.Z. zijn aangebracht.
- d* Het is de bedoeling, dat U met de enquêteur de kamers langsgaat en met hem nagaat, wat als verloren moet worden beschouwd of is beschadigd. Dit wordt door hem (of haar) genoteerd op een schadeformulier. Deze opname dient als basis voor de bepaling van de te vergoeden schade.
- e* Uw identiteitskaart zal voor de enquêteur het bewijs zijn dat U de vroegere bewoner van het huis bent en dus bevoegd bent met hem het huis rond te gaan.
Zorg er dus voor, dat U Uw rode kaart bij U hebt!
- f* *Het is dus zeer gewichtig, dat U*
 - a) als de enquêteur zich meldt, aanwezig is,*
 - b) de te registreren voorwerpen tot zo lang niet uit de vertrekken verwijdt.*
- g* Na de rondgang tekent U het schadeformulier voor gezien. U krijgt daarna zo spoedig mogelijk op Uw eigen adres in Tuindorp nader bericht over de regeling van de uitkering.
- 4 In verband met de toestand van de wegen wordt geen toegang tot het dorp verleend aan auto's van particulieren, tenzij op doorlatingsbewijs van de politie Mosplein.

HOOFDSTUK III

Maatregelen te treffen door en raadgevingen voor de teruggekeerde bewoners van het Tuindorp-Oostzaan.

- 1 Voor het toegankelijk maken van de woningen kan assistentie worden gevraagd aan de daartoe opgestelde hulpposten in de straten. (Kenbaar aan witte band met de letters W.D.).
- 2 Bij het betreden van Uw huis dient U de grootste voorzichtigheid te betrachten. De mogelijkheid bestaat, dat eventueel aanwezige afsluitluikjes

van de waterleidingputjes in gangen en trappehuizen opgedreven of verschoven zijn en door matten of dergelijke zijn bedekt. *Loop niet in donkere vertrekken*, reken op gladheid door vorst of slib. Denk aan loszittende planken in kasten, open de deuren daarvan voorzichtig in verband met het er uitvallen van opgedreven artikelen.

- 3 Uw eerste handelingen dienen te zijn:
Stoppen uit Uw *installatiekastje* draaien en niet eerder weer indraaien tot vanwege het GEB Uw installatie weer in bedrijf is gesteld. Hoofdkraan van het *gas* dichtdraaien en dicht laten tot vanwege het GEB Uw installatie weer in bedrijf is gesteld; mocht U ondanks deze maatregel toch nog gaslucht ruiken, waarschuw dan onmiddellijk de storingsdienst van het GEB (tel. 6 34 44 of 8 41 11) of een ambtenaar van het Gasbedrijf ter plaatse.
- 4 Neem in geen geval Uw elektrische apparaten of gasinstallatie zelf in bedrijf, daar dit tot ernstige ongelukken aanleiding kan geven. Het medenemen van elektrische toestellen naar een evacuatieadres en het aldaar proberen van deze apparaten levert voor U en Uw medebewoners de grootste gevaren op. Ditzelfde geldt voor gastoestellen. Om U behulpzaam te zijn zal door het GEB in samenwerking met installateurs en gasfitters op een nader te bepalen plaats een post worden ingericht, waar U dit soort toestellen ter controle kan aanbieden, respectievelijk om hulp kunt verzoeken voor vastgemonteerde toestellen.
- 5 De huisaansluitingen van de waterleiding zijn door G.W. gesloten; opening vindt plaats op verzoek van de bewoner, te richten tot de aanwezige inspecteurs van G.W. (te herkennen aan een witte band met de letters G.W.). Defecten zullen door de inspecteurs worden opgenomen en herstel geregeld. Is de waterleiding intact — toiletten doorspoelen.
Het leidingwater is tot nader aankondiging ongeschikt voor consumptie. Drinkwater zal door middel van tankwagens op een aantal punten in het dorp beschikbaar worden gesteld.
- 6 Blijkt de riolering niet te functioneren, dan moet dit worden gemeld bij de onderstaande adressen:
voor de gemeentewoningen:
Groep A Meteorenweg 252
Groep B Directiewagen: Meteorenweg 200
Groep C Directieket: Orionstraat/Zonneweg
Groep D Directiewagen: Maanstraat 66
Groep E Directiewagen: Kreeftstraat 7
De groepsindeling is ter plaatse aangegeven.
voor de Woningbouwverenigingen:
Algemene Woningbouwvereniging: Meteorenweg naast nummer 19.
Het Oosten: Meteorenweg naast nummer 253.
voor particuliere woningen: Maanstraat 66 (Groep D).
- 7 *a* Het inzetten van ruiten geschiedt automatisch en behoeft niet aangevraagd te worden.
b Voorzieningen zoals behang- en schilderwerk zullen uiteraard moeten wachten tot de woningen geheel droog zijn.

- 8 a Voor het schoonmaken van de huizen wordt hulp verstrekt door de Gemeentelijke Schoonmaakdienst, geassisteerd o.a. door Mobile Colones van het Roode Kruis.
- b Er wordt op gerekend dat de bewoners zoveel mogelijk zelf het schoonmaken ter hand nemen. Droogdoek, handdoeken en dweilen zoveel mogelijk zelf meenemen.
De hulp wordt in de eerste plaats verleend aan ouden van dagen, invaliden en zieken.
- c Men wende zich voor deze hulp tot de centrale post van de Gemeentelijke Schoonmaakdienst in het Badhuis aan de Meteorenweg en voorts tot de Roode Kruis Colones, die in de verschillende wijken zijn opgesteld.
- d Voor de gezinnen waar schoonmaakmiddelen en -materiaal ontbreken bestaat gelegenheid, deze in bruikleen te verkrijgen aan de centrale post in het badhuis.
- e Dagelijks tussen negen en achttien uur kan in het Badhuis Meteorenweg warm water worden verkregen.
Dit water is echter tot nader bericht niet geschikt voor consumptie.
- f Er bestaat voor de bewoners van het tuindorp gelegenheid om op vrijdag en zaterdag gebruik te maken van het Gemeentelijk Washuis aan de Valkenburgerstraat alwaar men na telefonische afspraak (telefoon 24 16 40) in de gelegenheid is in circa twee uur tijd de gezinswas te doen (wassen, drogen en mangelen).
- g *Badgelegenheid.*
In verband met andere belangrijke taken (o.a. verstrekken van warm water) zal het Badhuis Meteorenweg voorshands niet beschikbaar zijn voor het nemen van douche- of kuipbaden. Hiertoe is echter voldoende gelegenheid in het dichtstbij gelegen gemeentebadhuis aan de Kromme Distelstraat (dagelijks geopend van 6.30-22.30 uur).
- 9 Na het schoonmaken van het huis:
- a vaatwerk, glaswerk en eetgerei afwassen in heet zeepsop.
- b aanrecht, keukentafel, kastplanken en alle berggelegenheid voor levensmiddelen:
schoonmaken met zeepsop, daarna nat maken met 1% oplossing van Halamid, liefst warm water (100 gram per emmer, dat zijn 9 à 10 eetlepels), enige uren nat laten, daarna met gewoon water afwassen en vervolgens goed afdrogen.
Halamid (ontsmettingsmiddel) is ook gratis verkrijgbaar bij: Gemeentelijk Badhuis, Meteorenweg.
- c gesloten blikken of weck-flessen met etenswaren:
schoonmaken met heet zeepsop, daarna nat maken met Halamid-oplossing en na enige uren met schoon water nawassen.
Vóór het openen van weck-flessen het deksel met kokend water begieten; geen resten in blik of weck-fles bewaren, doch ineens gehele inhoud gebruiken.
Attentie: Halamid tast rubberringen aan!

- 10 a Door de Gemeente-Reiniging zal een dagelijkse vuil-ophaaldienst worden ingesteld gedurende de eerste dagen na de terugkeer in het Tuindorp.
- b Plaats geen vuil of obstakels vóór de percelen, welke de uitvoering van de werkzaamheden in of op de openbare weg kunnen verhinderen. Laat geen goederen weghalen, voordat de schade-enquêteur deze heeft geregistreerd.
- 11 De Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst heeft twee eerste hulpposten:
- 1 In het gebouw „De Meteor”, Perenpad, telefoon 24 31 57.
 - 2 Een mobiele post aan het begin van de Meteorenweg; deze post wordt zo spoedig mogelijk verplaatst naar het zittinglokaal van de G.G. en G.D., Orionstraat 46-48,, telefoon 6 00 46.
- 12 Overlast van ratten melden aan zittinglokaal Orionstraat 46-48, telefoon 6 00 46; voor bestrijding wordt dan gezorgd.
- Waarschuwing:* Plaats geen bedorven etenswaren buitenshuis zonder ze af te dekken!
- 13 Er zal naar worden gestreefd, de riolering zo spoedig mogelijk te doen functioneren. Mocht het niet mogelijk zijn alle rioolhuisaansluitingen te herstellen, voordat de bewoners worden toegelaten, dan moet zo weinig mogelijk gebruik worden gemaakt van w.c.'s, keukengootstenen en wastafels.
- 14 a Door de Keuringsdienst van Waren zullen in alle 45 in het Tuindorp gevestigde levensmiddelenbedrijven de aanwezige voorraden worden gekeurd en geregistreerd.
- Hierbij zal onderscheid gemaakt worden tussen partijen die voor consumptie worden afgekeurd en partijen die voor consumptie geschikt zijn, doch voor handel worden afgekeurd.
- b In de woning achtergebleven levensmiddelen, die te lijden hebben gehad van vocht of water dienen onder geen beding meer te worden genuttigd. U kunt zich voor keuring hiervan wenden tot de Keuringsdienst van Waren, Centrale Inlichtingenpost, telefoon 24 10 72. Voorts zullen na de eerste dag de keurmeesters huis aan huis de keuring van deze levensmiddelen verrichten.
- Overigens zijn de keurmeesters kenbaar aan een witte band met de letters K.v.W.
- Nat of vochtig geworden aardappelen dienen zo spoedig mogelijk te worden afgewassen en gedroogd en na goedkeuren zo mogelijk binnen drie weken te worden geconsumeerd, daar gemakkelijk rotting optreedt.
- c Ten aanzien van slagerijen is door de Keuringsdienst van Vlees en Vleeswaren een afzonderlijke regeling getroffen. Maatregelen zijn genomen omtrent keuring, afvoer en ontsmetting van de aanwezige voorraden en bedrijfsruimten.
- 15 Mochten dode dieren, hetzij op straat, in tuinen of in Uw woning worden aangetroffen, dan dient hiervan onverwijld kennis gegeven te worden aan de Centrale Meldingspost, telefoon 24 10 72.

- 16 a Zolang de gasvoorziening niet is hersteld, zullen *warne maaltijden* worden verstrekt door de Centrale Voorzieningsdienst.
Gedacht wordt aan een 4-tal uitdeelposten, waar tussen half zes en half zeven een maaltijd (stampot of soep) verstrekt zal worden. De juiste plaats der verdeelplaatsen zal per radio-omroepwagen bekend worden gemaakt.
Men zal voor de voedselverstrekking zelf in grondig ontsmet en gereinigd vaatwerk dienen te voorzien. Tijdig ontsmetten met Halamid, zie punt 9.
- b Voor broodmaaltijden dienen de bewoners zelf te zorgen.
De spoedige inrichting van distributie-punten voor brood, kruideniers-waren en melkprodukten zal worden bevorderd.
- 17 Om zo gauw mogelijk Uw huis droog te kunnen stoken, dient U te controleren:
- a of Uw kolenkachel in orde is en de schoorsteen niet verstopt; ook eventueel het water, roet en vuil uit de roetzak te verwijderen;
 - b bij een oliekachel dient U te letten op het eventueel verstopt zijn van de leiding. Verwijder eerst alle uitgestroomde olie uit de branderpot en uit de opening van het apparaat, alvorens dit aan te steken. Verzamel de oude olie in een blik of een fles;
 - c mocht Uw kachel onbruikbaar zijn geworden, dan dient U zich voor het in bruikleen ontvangen van een salamanderkachel of oliekachel op vertoon van Uw legitimatiebewijs te wenden tot een distributiepunt, alwaar verstrekt zal kunnen worden een kachel met pijpjes, houtskool, kaarsen, lucifers en petroleum;
 - d op aanvraag kan aan hetzelfde adres en eveneens op vertoon van Uw legitimatie een bon worden verstrekt voor brandstoffen (1 mud cokes en 1 mud eierkolen);
 - e voor vervoer van deze artikelen naar Uw huis zal worden gezorgd;
 - f voor aanmaakmiddelen zoals krantenpapier dient U zelf te zorgen;
 - g het gebruik van aanmaakhout wordt ontraden in verband met rookontwikkeling in de vochtige schoorstenen.
- 18 Voor verlichting (stormlamp en kaarsen) geldt een overeenkomstige regeling als onder punt 17 sub c genoemd.
- 19 a Inlichtingen omtrent het herstel van *telefoon- en draadomroep-aansluitingen* kunnen *uitsluitend* worden verkregen bij:
het *Herstel-Centrum* van de *Plaatselijke Telefoon dienst* Amsterdam, Klaprozenweg hoek Pomonastraat, telefoon 6 01 12.
- b Op het Zonneplein wordt een *openbare telefoonaansluiting* voor stads-gesprekken gereedgemaakt.
- 20 Inlichtingen omtrent schoonmaken van kleding, meubilair en vloerbe-dekkingen kunnen worden verkregen in het informatiecentrum bij de *stand* van de *Stichting de Huishoudelijke en Gezinsvoorziening*.
- 21 *Bedden*: Indien Uw ledikanten en bedden onbruikbaar zijn geworden, kunnen deze artikelen op aanvraag worden verstrekt op dezelfde posten als voor de kachels gelden.
Opnieuw: DENK AAN UW RODE KAART.
- 22 Een ieder, die verdere inlichtingen wil verkrijgen, wende zich tot het *Centrale Informatiebureau*, gevestigd in het Sportcomplex „De Meteor”.

Overzicht van de belangrijkste door U te treffen maatregelen bij de terugkeer in Uw huis.

- 1 Betracht bij het betreden van Uw huis de grootste voorzichtigheid. Denk aan losse planken, gladheid, e.d.
- 2 Uw eerste handelingen zijn:
Draai de stoppen uit Uw elektriciteitsmeter, en gebruik Uw elektriciteit *niet*, voordat dit door het G.E.B. is toegestaan.
- 3 Draai de hoofdkraan van het *gas* dicht en gebruik Uw installatie *niet*, voordat dit door het G.E.B. is toegestaan.
Ruikt U gaslucht gebruik dan geen open vuur en waarschuw onmiddellijk de storingsdienst van het G.E.B., telefoon 6 34 44 of 8 41 11 of ambtenaren van het Gasbedrijf ter plaatse.
- 4 Uw huisaansluiting van de waterleiding is door de Gem. Waterleidingen afgesloten. Aansluiting vindt plaats op verzoek van de bewoners aan de aanwezige inspecteur van de Gem. Waterleidingen. Is de waterleiding in bedrijf, spoel dan Uw toiletten door.
Het leidingwater is voorlopig niet als drinkwater geschikt.
- 5 Is de riolering onbruikbaar, geef dit dan onmiddellijk op aan de bekend gestelde adressen.
- 6 Doe niets in Uw huis voordat U bezoek hebt gehad van een schade-enquêteur.
- 7 Gebruik geen in Uw huis achtergebleven levensmiddelen, dan nadat deze door een ambtenaar van de Keuringsdienst van Waren zijn goedgekeurd.
- 8 De toegang tot het Tuindorp zal alleen mogelijk zijn langs de volgende toegangswegen:
 - a Meteorenweg (bij Klaprozenweg),
 - b Perenpad in noord-oosthoek,
 - c Kometensingel bij Oostzanerdijk.
- 9 Bij de toegangswegen en bij de distributiepunten zullen borden worden geplaatst, waarop mededelingen, welke van algemeen belang zijn, worden bekendgemaakt.

Adressen en telefoonnummers:

Centraal Informatiecentrum, Gebouw „De Meteor”.

Perenpad (Terrasdorp).

Bescherming Bevolking	tel. 24 10 72 en 24 06 24
Sociaal raadsman	tel. 24 85 08
Brandweer	tel. 24 49 21
Politie	tel. 24 97 26
Marechaussee	tel. 24 87 29
G.G. en G.D.	tel. 24 31 57
Roode Kruis	tel. 24 87 29
C.B.H.	tel. 24 10 72
Wijkcentrum	tel. 24 31 57
Keuringsdienst van Waren	tel. 24 10 72
Melding dode dieren	tel. 24 10 72

Storingsdienst G.E.B. tel. 6 34 44 en 8 41 11

Gem. Schoonmaakdienst, Badhuis Meteorenweg.

Gem. Washuis, Valkenburgerstraat 167 tel. 24 16 40

P.T.T.:

(Herstel-Centrum), Klaprozenweg hoek Pomonastraat tel. 6 01 12

(Rijdend kantoor), Ananasplein (later: Zonneplein)

G.G. en G.D. (Mobiele post), begin Meteorenweg

(Zittinglokaal), Orionstraat 46-48 tel. 6 00 46

(Melding ratten) idem idem

Rijdende apotheek, Ananasplein.

Openbare telefoon voor stadsgesprekken, Zonneplein.

Overige inlichtingen:

Centraal Informatiecentrum, Gebouw „De Metoor”.

BELANGRIJK

LAATSTE GEGEVENS

voor de bewoners van Tuindorp-Oostzaan bij het weder betreden van het gebied.

Voeding, kachels, lampen.

- 1 Uitreiking van kachels, lampen enz. benevens van warm voedsel vindt plaats aan de volgende uitreikplaatsen:

Meteorenweg/Eenhoornstraat	Vegastraat/Algolstraat
Dierenriemstraat/Schorpioenstraat	Vegastraat 33
Neptunusstraat/Neptunusplein	Polluxplein/Rigelstraat
Centaarusstraat/Mercuriusplein	Argostraat/Zonneweg
Vegastraat 229	Wilde Wingerd Kometensingel 189
Vegastraat 159	St. Maria Kometensingel 69d
Meteorenweg 195	Pr. Juliana Meteorensingel 36a
Vegastraat/Antarusstraat	
- 2 Uitsluitend voor voedseldistributie (dus *geen* kachels enz.) is bovendien geopend de R.K. kerk aan de Kometensingel 150 van 17.30—18.30 uur.
- 3 Bij de voedseluitreikplaatsen, die geopend zullen zijn van half 6 tot half 7, zullen U op vertoon van Uw rode kaart maaltijdbonnen voor U en Uw gezinsleden worden verstrekt (met Halamid schoongemaakte pannen meenemen).
- 4 Op de onder 1 genoemde uitreikposten worden behalve kachels, lampen, petroleum enz., ook kolenbonnen verstrekt. In afwijking van vroeger gedane mededelingen kunt U op deze bonnen uitsluitend eierkolen ontvangen tot een maximum van $1\frac{1}{2}$ mud.
Deze bonnen (3 bonnen van $\frac{1}{2}$ mud) blijven geldig tot uiterlijk 6 februari 1960.
De kolenhandel zal in het gebied aanwezig zijn. U kunt de langsrijdende kolenhandelaar aanroepen en tegen afgifte van de kolenbonnen de kolen aan huis bezorgd krijgen.
- 5 Bij het binnentreden van het gebied worden door de Rode Kruis Kolonneposten naast de U vroeger al bekendgemaakte schoonmaakartikelen bovendien een aantal lege voedselblikken verstrekt. Deze heeft U niet te ontsmetten en kunt U direct gebruiken voor opberging van koffie, suiker enz.

Warm water, schoonmaakmiddelen en schoonmaakhulp.

- 6 Het Badhuis aan de Meteorenweg is voor verstrekking van warm water, zeep en schoonmaakmiddelen en Halamid-ontsmettingsmiddel (als U in de loop van de dag tekort komt) geopend van 09.00—17.00 uur. Tevens kan hier schoonmaakhulp aangevraagd worden.

Kinderbewaarpplaats.

- 7 In de bestaande crèche aan de Wingerdweg, geopend vrijdag en zaterdag van 08.00—20.00 uur, kan in noodgevallen een zeer beperkt aantal kinderen worden ondergebracht. Laat echter de kinderen zoveel mogelijk op de evacuatieadressen!!!

Als het gezin waar U tijdelijk verblijf hebt gehouden, op vrijdag a.s. onmogelijk op Uw kinderen kan passen, dan kunt U op een der volgende adressen proberen een oppas te krijgen.

Ned. Chr. Vrouwenbond.

(Mevrouw A. Volger-Kurpershoek) Meeuwenlaan 19, tel. 60106.

Vrouwenbond N.V.V.

Frederiksplein 14, tel. 35633, mejuffrouw N. Snickers.

Katholieke Vrouwengilde.

Mevrouw M. J. Monnee-Sluis, tel. 5550 Amstelveen.

U.V.V.

Frederiksplein 21 (tel. 31079, 34937).

N.B. Zieke kinderen of kinderen, die contact hebben gehad met lijdens aan besmettelijke (darm)ziekte kunnen *niet* geplaatst worden.

Kachelcentrum.

- 8 In het Zonnehuis is een kachelcentrum gevestigd, waar assistentie kan worden aangevraagd voor het plaatsen en het herstel van kachels. Eventueel kan men ook de assistentie van de Brandweervrijwilligers, die door het gebied lopen, inroepen.

Centrale Registratiepost.

- 9 De Centrale registratiepost, waar de schade-enquêteurs hun kantoor hebben, is de Nederlands Hervormde Kerk aan het Plejadenplein nabij de Oostzanerdijk. De enquêteurs komen echter bij U thuis, zodat U hun komst rustig kunt afwachten. Duurt het wat lang dan zult U hen stellig bij een Uwer burens kunnen aantreffen en kunt U vragen wanneer de enquêteur bij U denkt te zijn.

De enquêteurs stellen *geen* bedragen vast. Zij nemen alleen op hoeveel en hoe ernstig Uw eigendommen beschadigd zijn.

Gooi de beschadigde delen van Uw inboedel na de enquête niet te gauw weg. Ook wanneer deze geheel moeten worden vervangen, kan het voor U van belang zijn U er tijdelijk mee te behelpen, omdat U in geen geval nieuwe vloerbedekking of meubelen in Uw woning moet plaatsen voor deze goed droog is.

Aan diezelfde Hervormde Kerk zal men alsnog een rode identiteitskaart kunnen krijgen als men die niet heeft. Deze kaart moet U *zo spoedig mogelijk* halen, want U hebt die overal voor nodig.

Bedden, enz.

- 10 Bij de 3 Rode Kruisposten (de 3 scholen, genoemd onder no. 1 hierboven) kunt U naast dekens en matrassen ook lakens, slopen en kussens lenen. De ledikanten worden door Sociale Zaken uitgeleend (op alle 15 posten onder no. 1 vermeld).

Als Uw eigen beddegoed (matrassen b.v.) slechts een klein beetje vochtig is dan wordt U aangeraden toch een of twee droge dekens te halen en U bij het slapen daarin te wikkelen.

- 11 Lampen en ledikanten kunt U pas des middags krijgen (uitzondering is mogelijk in noodgevallen). De morgen is gereserveerd voor kachels, kolen, enz.
Beddegoed bij de 3 Rode kruisposten de hele dag verkrijgbaar.

Drinkwater.

- 12 Het leidingwater is *niet* te gebruiken als drinkwater, *wel* voor waswater. Drinkwater is verkrijgbaar uit tankwagens met opschrift „drinkwater”, die standplaats zullen nemen op 10 verschillende plaatsen in het Tuindorp.

Scholen.

- 13 De scholen in Tuindorp-Oostzaan zijn voor zover niet voor andere doeleinden nodig, vanaf vrijdag weer normaal geopend.

Elektriciteit.

- 14 Maak, nadat door het G.E.B. Uw elektrische installatie weer in bedrijf is gesteld, geen gebruik van elektrische kachels, daar anders door overbelasting een storing in de stroomvoorziening moet worden gevreesd.

Bagage-transport.

- 15 Transportaanvragen voor bagage voor Tuindorp-Oostzaan kunnen vanaf vrijdag onder opgave van af te halen adres worden opgegeven bij het Wijkcentrum Zonnehuis. De bagage dient van een label met duidelijk adres te zijn voorzien.

Spaarbank.

- 16 Het rijdend bijkantoor van de Spaarbank voor de Stad Amsterdam zal zaterdag 30 januari van 9—12 uur een extra zitting houden op het Ananasplein.
-

GEMEENTE AMSTERDAM

Raadhuis, O.Z. Voorburgwal

*Aan Heren Directeuren van
Diensten en Bedrijven.*

Afd. A.S., Nr. 192/100.

Datum: 7 maart 1960.

Bij de dijkdoorbraak op 14 januari j.l., welke heeft geleid tot de overstroming van het Tuindorp-Oostzaan, is gebleken, dat verschillende leden van het College van Burgemeester en Wethouders eerst in de loop van de dag van dit gebeuren kennis hebben genomen.

Het behoeft geen betoog, dat, wanneer zich in de Gemeente een plotselinge gebeurtenis van catastrofale aard of omvang voordoet, ons College daarvan zo spoedig mogelijk op de hoogte moet worden gebracht, ten einde de door de situatie vereiste maatregelen te kunnen nemen.

Voor dergelijke gevallen hebben wij de volgende gedragsregel vastgelegd.

Bij een dergelijke gebeurtenis worden de Burgemeester, de Wethouder wiens departement in 1e instantie hierbij is betrokken en de Gemeentesecretaris hiervan onverwijld in kennis gesteld. De Gemeentesecretaris verwittigt zijnerzijds, na overleg met de Burgemeester, zo nodig de overige leden van het College.

Gezien het feit, dat gebeurtenissen als hierbedoeld, zich slechts zelden zullen voordoen, gelieve U maatregelen te nemen, opdat deze instructie niet in het vergeetboek geraakt.

Burgemeester en Wethouders van Amsterdam,

J. C. van den Berg W. Steinmetz

secretaris loco-burgemeester

Bijlage 5

ALARMERINGSSCHEMA VOOR PLOTSELINGE VREDESRAMPEN IN EEN GROTE STAD

